

Dogfen ir Cyhoedd

CYNGOR SIR
YNYS MÔN
ISLE OF ANGLESEY
COUNTY COUNCIL

Dr Gwynne Jones
Prif Weithredwr – Chief Executive

CYNGOR SIR YNYS MÔN
ISLE OF ANGLESEY COUNTY COUNCIL
Swyddfeydd y Cyngor - Council Offices
LLANGFNI
Ynys Môn - Anglesey
LL77 7TW

Ffôn / tel (01248) 752500
Ffacs / fax (01248) 750839

RHYBUDD O GYFARFOD	NOTICE OF MEETING
PWYLLGOR ARCHWILIO A LLYWODRAETHU	AUDIT AND GOVERNANCE COMMITTEE
DYDD MERCHER, 23 MEDI 2015 am 2.00 o'r gloch y prynhawn	WEDNESDAY, 23 SEPTEMBER, 2015 at 2.00 p.m.
SIAMBR Y CYNGOR, SWYDDFEYDD Y CYNGOR, LLANGFNI	COUNCIL CHAMBER, COUNCIL OFFICES, LLANGFNI
Swyddog Pwyllgor	Ann Holmes 01248 752518 Committee Officer

AELODAU / MEMBERS

Cynghorwyr / Councillors:-

Annibynnol / Independent

Jim Evans, Dafydd Rhys Thomas a Richard Owain Jones

Plaid Cymru / The Party of Wales

John Griffith (Is-Gadeirydd/Vice-Chair), Alun W Mummery a Nicola Roberts

Grwp Chwyldroad / Revolutionist Group

Peter Rogers

Heb Ymaelodi/Unaffiliated

R Ll Jones (Cadeirydd/Chair)

ALEODAU LLEYG / LAY MEMBERS

Mrs Sharon Warnes a Mr Richard Barker

R H A G L E N

1 **DATGANIAD O DDIDDORDEB**

Derbyn unrhyw ddatganiad o ddiddordeb gan unrhyw Aelod neu Swyddog parthed unrhyw eitem o fusnes.

2 **COFNODION CYFARFOD 27 GORFFENNAF, 2015** (Tudalennau 1 - 8)

Cyflwyno cofnodion cyfarfod blaenorol y Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu a gynhaliwyd ar 27 Gorffennaf, 2015.

3 **DATGANIAD CYFRIFON 2014/15 AC ADRODDIAD ISA 260** (Tudalennau 9 - 168)

- Cyflwyno'r Datganiad Cyfrifon am 2014/15.
- Cyflwyno adroddiad Archwilio Allanol ar yr archwiliad o'r Datganiadau Ariannol.

4 **ARCHWILIO ALLANOL - DIWEDDARIAD RHAGLEN WAITH PERFFORMIAD** (Tudalennau 169 - 176)

Derbyn diweddariad ar statws Rhaglen Waith Perfformiad Archwilio Allanol.

5 **ADRODDIAD CYNNYDD ARCHWILIO MEWNOL** (Tudalennau 177 - 200)

Cyflwyno adroddiad cynnydd Archwilio Mewnol.

6 **RHEOLI RISG**

Derbyn diweddariad ar lafar gan y Rheolwr Risg ac Yswiriant.

PWYLLGOR ARCHWILIO A LLYWODRAETHU

Cofnodion y cyfarfod a gynhaliwyd ar 27 Gorffennaf 2015

YN BRESENNOL:	Y Cynghorydd R. Llewelyn Jones (Cadeirydd) Y Cynghorydd John Griffith (Is-Gadeirydd) Y Cynghorwyr Jim Evans, Alun Mummery, Richard Owain Jones, Peter Rogers, Dafydd Rhys Thomas Aelodau Lleyg: Mr Richard Barker, Mrs Sharon Warnes
WRTH LAW:	Y Prif Weithredwr Pennaeth Adnoddau a Swyddog Adran 151 Dros Dro Rheolwr Gwasanaethau Cyfrifeg a Dirprwy Swyddog Adran 151 Rheolwr Archwilio Dros Dro (RS) Rheolwr Risg ac Yswiriant ar (ar gyfer eitemau 8 a 10) Rheolwr Gwasanaeth Cyllid (CK) (ar gyfer eitem 3) Uwch Gyfrifydd (Cynllunio Strategol a Thrawsnewid) (BD) (ar gyfer eitem 3) Swyddog Pwyllgor (ATH)
YMDDIHEURIADAU:	Dim
HEFYD YN BRESENNOL:	Mr Martin George (PwC), Mr Mike Halstead (Pennaeth Archwilio a Chaffael) a Sioned Parry (Rheolwr Archwilio - Perfformiad) (Cyngor Bwrdeistref Sirol Conwy)

1. DATGAN DIDDORDEB

Ni chafwyd unrhyw ddatganiadau o ddiddordeb.

2. COFNODION CYFARFOD 23 MEHEFIN 2015

Cyflwynwyd cofnodion cyfarfod blaenorol y Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu a gynhaliwyd ar 23 Mehefin 2015 a chadarnhawyd eu bod yn gywir, yn amodol ar nodi mewn perthynas ag eitem 1 fod Mrs Sharon Warnes wedi cael ei phenodi i'r Bwrdd Cronfa Bensiwn Gwynedd newydd yn hytrach na Phwyllgor y Gronfa Bensiwn.

Yn codi o'r cofnodion –

- Cadarnhaodd y Pennaeth Adnoddau a'r Swyddog Adran 151 Dros Dro yn unol â'r hyn yr oedd wedi ei addo yn y cyfarfod blaenorol, ei fod wedi codi'r pryderon a godwyd gan Aelodau Lleyg y Pwyllgor ynghylch diffyg darpariaeth iddynt hwy fod yn rhan o'r broses o ethol Cadeirydd ac Is-Gadeirydd ar gyfer y Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu gyda'r Uwch Dîm Arweinyddiaeth. O ganlyniad, byddai'r Prif Weithredwr yn trafod y mater gydag Arweinyddion y Grwpiau Gwleidyddol, ac wedi hynny, ac ar y cyd â'r Swyddog Monitro byddai'n cyflwyno adroddiad i'r cyfarfod nesaf ar addasu'r broses er mwyn rhoi sylw i'r pryderon hynny ar gyfer y dyfodol.

Derbyniodd a nododd y Pwyllgor y wybodaeth.

- Mewn ymateb i gais am ddiweddariad ar p'un a fu unrhyw gyfathrebu pellach gan Heddlu Gogledd Cymru ynglŷn â chynnydd gydag ymchwilio i ymgais o dwyll yn erbyn y Cyngor – achos a amlygwyd yn flaenorol gan Archwilio Mewnol ac a godwyd mewn gohebiaeth gyda Heddlu Gogledd Cymru fel yr adroddwyd i gyfarfod y Pwyllgor ym mis Mehefin, dywedodd y Pennaeth

Adnoddau a'r Swyddog Adran 151 Dros Dro ei fod wedi ceisio eglurhad pellach gan Heddlu Gogledd Cymru ar sut oeddent yn gweithredu ar y mater hwn, a gallai adrodd fod yr Heddlu wedi cadarnhau eu bod nawr yn gweithio gyda lluoedd eraill (nid oedd y twyll wedi'i gyfyngu i'r Awdurdod hwn yn unig) a byddant yn dod yn ôl gydag ymateb manylach. Rydym dal yn disgwyl am yr ymateb hwn.

Nododd y Pwyllgor y sefyllfa heb unrhyw weithredu pellach.

3. ADOLYGIAD BLYNYDDOL RHEOLI TRYSORLYS 2014/15

Cyflwynwyd i'r Pwyllgor i'w ystyried ac i graffu arno – Adroddiad y Pennaeth Adnoddau a'r Swyddog Adran 151 Dros Dro yn ymgorffori'r Adolygiad Blynyddol Rheoli Trysorlys ar gyfer 2014/15. Roedd yr Adroddiad yn nodi'r sefyllfa alldro yng nghyswllt gweithgareddau trysorlys yn ystod y flwyddyn ac yn amlygu cydymffurfiaeth â pholisïau'r Cyngor fel y cymeradwywyd yn flaenorol gan yr Aelodau.

Adroddodd yr Uwch Gyfrifydd (Cynllunio Strategol a Thrawsnewid) y cawsai gwariant cyfalaf yn ystod y flwyddyn ei ariannu drwy sawl ffynhonnell; yn wyneb cyfraddau llog y farchnad a risgiau credyd y gwrthbartïon ar hyn o bryd ac yn y dyfodol (rhoddwyd statws credyd y gwrthbartïon yn Atodiad 2), penderfynwyd parhau i fenthycan fewnol yn y tymor byr er mwyn lleihau'r risgiau a'r costau. Mae'r Cyngor wedi gweithredu'r strategaeth hon ym mhob un o'r pedair blynedd diwethaf hyd yma, ac o ganlyniad i barhau â'r dull hwn, gostyngodd y bwlbw rhwng angen benthycan sylfaenol y Cyngor (CFR) a benthycan allanol i £19m yn ystod 2014/15. Dywedodd y swyddog fod CFR sy'n lleihau yn erbyn benthycan allanol wedi bod yn thema gyffredin yn y blynyddoedd diweddar a chadarnhaodd fod y Cyngor wedi cydymffurfio â holl derfynau a dangosyddion darbodus y trysorlys a'i fod yn gweithredu yn unol â'r Strategaeth Rheoli Trysorlys a gymeradwywyd. Adroddwyd yn flaenorol bod yr Awdurdod yn paratoi i ddod allan o'r system cymhorthdal CRT ar 2 Ebrill 2015, ac ar adeg adrodd ynghylch Chwarter 3 roedd yn hysbys y byddai'r arian i brynu allan yn cael ei gyllido trwy'r Bwrdd Benthyciadau Gwaith Cyhoeddus a bod swm y setliad a'r gyfradd llog ar y benthyciad eto i'w cadarnhau. Mae'r pryniant yn awr wedi'i gwblhau ac mae'r CRT yn ariannu ei hun erbyn hyn.

Rhoddodd y Pwyllgor ystyriaeth i'r adroddiad a gwnaeth y pwyntiau a ganlyn -

- Ceisiodd y Pwyllgor eglurhad, yn wyneb yr hinsawdd bresennol o fenthycan rhad, ynghylch a ddylai'r Cyngor fod yn edrych ar wneud y mwyaf o gyfleoedd i fenthycan. Dywedodd yr Uwch Gyfrifydd (Cynllunio Strategol a Thrawsnewid) pe bai'r Awdurdod yn allanoli ei holl fenthycan byddai'n golygu lleoli'r arian gyda gwrthbartïon yn y banciau a fyddai'n peri risg i'r Cyngor oherwydd y potensial i'r gwrthbartïon ddiffygdlu. Yn ogystal, yn y tymor byr byddai ddefnyddio ei arian ei hun yn galluogi'r Awdurdod i leihau costau benthycan. Nod y dull hwn yw'r rhoi'r gorau i enillion tymor byr a allai fod yn andwyol i'r Awdurdod yn y tymor hir. Mae'n bwysig asesu'r symudiad a ragwelir yn y marchnadoedd a'r amodau ar gyfer buddsoddi yn rheolaidd er mwyn sicrhau eu bod yn addas. Cadarnhaodd y Swyddog eu bod yn cadw llygaid barhaus ar y sefyllfa.
- Ceisiodd y Pwyllgor sefydlu, yn wyneb y cyfraddau llog isaf ers blynyddoedd, a fyddai wedi bod yn fwy manteisiol i'r Awdurdod fabwysiadu strategaeth o ddefnyddio ei gapasiti benthycan i gynllunio buddsoddi yn ei bortffolio eiddo (nodwyd y portffolio mân-ddaliadau fel enghraifft), ac awgrymwyd fod y portffolio wedi cael ei adael i ddirywio i'r fath raddau fel bod angen gwaith adfer ar lawer mwy o gost erbyn hyn. Er yn cydnabod y pwynt hwn, dywedodd y Pennaeth Adnoddau a Swyddog Adran 151 Dros Dro fod rhaid cadw mewn cof fod benthycan arian yn dod â chostau referniw ychwanegol hefyd. Os gellid dangos bod gwahaniaeth clir rhwng y swm a delir ar fenthyciadau a'r enillion a gafwyd ar fuddsoddiad dros gyfnod o nifer o flynyddoedd, efallai y byddai wedi bod yn fanteisiol i'r Awdurdod fod wedi defnyddio dull o'r fath, ond ni ellir ond dod i'r casgliad hwnnw gyda'r fantais o edrych yn ôl. Fodd bynnag, mae yna opsiynau eraill y gellid bod wedi eu hystyried.

Penderfynwyd –

- **Nodi y bydd y ffigurau yn yr adroddiad adolygu yn aros yn rhai dros dro hyd nes y caiff yr archwiliad ar Ddatganiad Cyfrifon 2014/15 ei gwblhau a'i arwyddo ac y bydd unrhyw addasiadau sylweddol o ganlyniad i'r ffigurau sydd wedi'u cynnwys yn yr adroddiad yn cael eu hadrodd fel bo'n briodol.**

- **Nodi'r dangosyddion darbodus a thrysorlys dros dro gwirioneddol ar gyfer 2014/15 yn yr adroddiad.**
- **Nodi a derbyn adroddiad yr Adolygiad Rheoli Trysorlys ar gyfer 2014/15 fel y'i cyflwynwyd a'i anfon ymlaen at y Pwyllgor Gwaith heb sylwadau ychwanegol.**

4. ARCHWILIO ALLANOL _ ADRODDIAD CYNNYDD AR YR ARCHWILIAD ARIANNOL

Adroddodd Mr Martin George, Rheolwr Archwilio PwC, fod yr archwiliad ffurfiol ar ddatganiadau ariannol yr Awdurdod wedi dechrau'n syth ar ôl cyfarfod y Pwyllgor ym mis Mehefin lle cyflwynwyd y Datganiad o Gyfrifon drafft ar gyfer 2014/15. Mae'r archwilyr yn derbyn cymorth gan y tîm Gwasanaeth Cyllid a bydd y canfyddiadau ffurfiol o'r archwiliad yn cael eu cyflwyno i gyfarfod y Pwyllgor hwn ym mis Medi cyn argymhell eu bod yn cael eu cymeradwyo cyn y dyddiad cau statudol sef 30 Medi.

Penderfynwyd nodi'r sefyllfa heb sylwadau.

DIM GWEITHREDU PELLACH YN DILYN.

5. ADRODDIAD CYNNYDD ARCHWILIO MEWNOL

Cyflwynwyd i'r Pwyllgor ei ystyried – adroddiad y Rheolwr Archwilio Mewnol Dros Dro yn amlinellu'r cynnydd wrth gyflawni gwaith archwilio'r Adain Archwilio Fewnol a gynlluniwyd ar gyfer chwarter cyntaf y flwyddyn ariannol 2015/16.

Adroddodd y Rheolwr Archwilio Dros Dro fel a ganlyn –

- Mae'r tabl ym mharagraff 2.2 yr adroddiad yn dangos y cynnydd a wnaed yn erbyn y Cynllun Archwilio Gweithredol ar gyfer 2015/16 sy'n cydymffurfio'n fras â'r disgwiliadau am y cyfnod hwn. Cawsai'r cynnydd ei rwystro i raddau gan lefel uwch na'r disgwyl o salwch yn y tîm Archwilio ac oherwydd bod dwy swydd wag yn y tîm.
- Mae'r tabl ym mharagraff 3.1 yr adroddiad yn cofnodi'r adroddiadau terfynol a gyhoeddwyd ers 1 Ebrill 2015; mae paragraff 3.2 yn rhoi'r graddau sicrwydd CAG a ddefnyddiwyd yn ystod 2014/15 a beth yw eu harwyddocâd.
- Cyflwynwyd diffiniadau lefel sicrwydd newydd ar gyfer 2015/16 sy'n glir ac yn fwy pendant ac yn rhoi blaenoriaeth i'r argymhellion a wnaed. Amlinellir y rhain ym mharagraff 3.3.
- Ar yr un pryd, ac am y tro cyntaf, cyflwynwyd diffiniadau o'r lefelau blaenoriaeth a ryddhawyd ar gyfer argymhellion archwilio mewnol gyda'r bwriad o wella cysondeb o fewn y tîm archwilio a gwella dealltwriaeth ac eglurder i'r sawl sy'n derbyn yr adroddiad. Caiff y rhain eu hegluro ym mharagraff 3.4 yr adroddiad.
- Er mai'r arfer fu cynnwys gwybodaeth ynghylch statws gweithredu argymhellion blaenoriaeth lefel uchel a chanolig yn yr adroddiadau cynnydd archwilio mewnol bob chwarter, ni ddarparwyd data o'r fath ar gyfer y chwarter hwn. Y rheswm am hynny yw, ar ôl edrych ar y sail ar gyfer dwyn y wybodaeth honno ynghyd, nid oedd y Rheolwr Archwilio Mewnol Dros Dro yn hyderus y gellid cynhyrchu data sy'n rhoi adlewyrchiad dibynadwy o'r sefyllfa gyfredol ac yn rhoi'r sicrwydd angenrheidiol. Mae angen gwneud gwaith i wella'r broses o gasglu data ar argymhellion y cytunwyd arnynt a sut caiff cynnydd wrth weithredu ei fonitro fel bod modd adrodd yn gywir i'r UDA a'r Pwyllgor hwn yn y dyfodol.

Rhoddodd y Pwyllgor ystyriaeth i'r wybodaeth a gyflwynwyd a cheisiodd eglurhad pellach ar y materion ynghylch cywirdeb a dibynadwyedd y bâsdata ar gyfer cynhyrchu gwybodaeth am statws gweithredu'r argymhellion archwilio mewnol a ph'un a oedd hyn yn fater Rheolaethol neu'n fater i Archwilio Mewnol. Dywedodd y Rheolwr Archwilio Mawrol Dros Dro fod yna gwestiynau y mae angen i Archwilio Mewnol roi sylw iddynt ynghlŷn â chasglu data ac yn ei farn ef, roedd y bâsdata a ddefnyddiwyd i gael y wybodaeth yn ddiffygiol ac nid yw'n rhoi sicrwydd digonol. Fodd bynnag, cyfrifoldeb y Rheolwyr yw gweithredu'r argymhellion a chyfrifoldeb Archwilio Mewnol yw adrodd ar statws y gweithredu fel gall y Pwyllgor dderbyn sicrwydd neu beidio o ymateb y Rheolwyr i'r argymhellion archwilio mewnol mewn perthynas â rheolaethau mewnol a chydymffurfiaeth.

Penderfynwyd derbyn yr adroddiad cynnydd a nodi ei gynnwys.

DIM GWEITHREDU PELLACH YN DILYN

6. CYNLLUN ARCHWILIO MEWNOL STRATEGOL 2015/16 I 2017/18

Cyflwynwyd i'r Pwyllgor ei ystyried a'i gymeradwyo – adroddiad y Rheolwr Archwilio Mewnol Dros Dro yn ymgorffori Cynllun Archwilio Mewnol Strategol diwygiedig ar gyfer 2015/16 i 2017/18.

Adroddodd y Rheolwr Archwilio Mewnol Dros Dro fod y Cynllun Archwilio Gweithredol oedd yn bodoli ar gyfer 2015/16 wedi cael ei gyflwyno i'r Pwyllgor Archwilio a'i gymeradwyo ganddo yn ei gyfarfod ar 23 Chwefror 2015. Mae ymholiadau ers hynny wedi adnabod yr angen i ailymchwilio i'r meysydd a gynlluniwyd y byddai archwilio mewnol yn edrych arnynt ac felly cyflwynir i'r Pwyllgor gynllun archwilio strategol arfaethedig wedi ei addasu yn Atodiad A. Dywedodd y Swyddog y gellid crynhoi'r prif addasiadau a'r rhesymau am y newid fel a ganlyn -

- O gymharu â'r cynllun presennol, mae'r cynllun diwygiedig yn fwy cytbwys, yn lledaenu'r gwaith archwilio yn fwy eang ac yn para tair blynedd yn hytrach nag un. Mae'r cynllun yn rhoi sylw i'r holl feysydd yr ystyrir eu bod yn berthnasol i'w hadolygu gan archwilio mewnol o fewn y Cylch tair blynedd.
- Roedd yr adnoddau archwilio yn y cynllun gwreiddiol yn cael eu neilltuo'n bennaf ar gyfer systemau ariannol allweddol ac roedd yn seiliedig ar swm penodol o adnoddau, nid oedd lle ynddo i fynd ar ôl meysydd gweithgaredd eraill oedd yr un mor bwysig. Mae'r cynllun diwygiedig yn gobeithio aiddosbarthu'r adnodd archwilio yn fwy cytbwys er mwyn gallu ymchwilio i nifer o feysydd nad ydynt wedi derbyn adolygiad archwilio blynyddoedd diweddar.
- Mae elfen o hyblygrwydd yn y cynllun diwygiedig ac mae'n darparu adnodd wrth gefn o thua 10%.
- Mae gwaith archwilio ysgolion wedi ei dargedu yn yr ysgolion mwy yn y cynllun diwygiedig yn hytrach na'i fod ar sail rota fel oedd yr arfer yn y gorffennol. Mae'r cynllun hefyd yn galluogi adolygiadau thematig mewn detholiad o ysgolion llai.
- Mae'r cynllun wedi adnabod bwlch yn yr adnoddau archwilio mewnol ac wedi dangos fod y gwasanaeth angen un person llawn amser ychwanegol i gyflawni'r gwaith sydd wedi'i gynllunio. Ar hyn o bryd mae dwy swydd wag ar lefel is yn y gwasanaeth, ac ar ôl ystyried y ffordd orau o fynd i'r afael â'r diffyg o ran cyflawni'r cynllun yn effeithiol, y farn yw y dylid ildio'r ddwy swydd is er mwyn cael un swydd uwch.

Rhoddodd y Pwyllgor ystyriaeth i'r cynllun archwilio mewnol strategol diwygiedig a gwnaeth y sylwadau a ganlyn arno –

- Roedd y Pwyllgor yn cydnabod fod y cynllun yn gynhwysfawr o ran y meysydd yr oedd yn eu hymgorffori ac roedd yn croesawu'r cylch tair blynedd newydd. Credai hefyd fod y cynllun yn bodloni'r cais a wnaed yn y cyfarfod diwethaf am ganllaw ymarferol i'r meysydd a'r themâu y dylai fo yn eu hadolygu'n barhaus.
- Nododd y Pwyllgor fod y swyddogaeth Archwilio mewnol yn rhan allweddol o fframwaith llywodraethu'r Awdurdod o ran monitro perfformiad rheolaethau mewnol y Cyngor a rhoi hyder a sicrwydd ynghylch sut mae'r Cyngor yn rhedeg ei fusnes, yn rheoli ei risgiau ac yn cydymffurfio â rheoliadau a pholisiau mewnol. Pwysleisiodd fod angen i archwilio mewnol weithio'n agos gyda Rheolwyr i sicrhau fod y system o reolaethau mewnol yn gweithio'n effeithiol. Dywedodd y Rheolwr Archwilio mewnol fod sawl maes o weithgaredd y Cyngor y mae angen edrych arnynt sydd heb dderbyn ystyriaeth am flynyddoedd lawer, a bod y cynllun archwilio diwygiedig yn adnabod y gofyn hwn ac yn rhoi sylw pendant iddo. Fodd bynnag, mae'n bwysig nad yw'r cynllun archwilio yn cael ei weld fel dogfen ddu a gwyn – mae'n annochel y bydd materion yn codi yn ystod y flwyddyn ac er yn y gorffennol fod prosiectau a gynlluniwyd wedi ildio i'r materion hynny, mae adnodd wrth gefn o 10% ar gyfer y cynllun archwilio diwygiedig sy'n golygu na fydd angen aberthu ymrwymadau a gynlluniwyd er mwyn gallu ymateb i faterion newydd. Mae gofyn cael elfen o hyblygrwydd yn y Tim Archwilio er mwyn bod yn effeithiol.
- Mynegodd y Pwyllgor beth pryder ynghylch y bwriad o aberthu dwy swydd is o blaid un swydd uwch yng nghyswllt adeiladu capasiti o fewn Archwilio Mewnol ar gyfer y dyfodol ac yng nghyd-destun y bwriad a'r addewid i ddatblygu a meithrin ein staff ein hunain wrth ddatblygu capasiti a sgiliau o fewn yr Awdurdod yn gyffredinol. Nododd y Pwyllgor efallai y byddai aberthu'r elfen ddatblygu am gymhelliant tymor byr yn wrthgynhyrchiol yn y tymor hir.

Dywedodd y Rheolwr Archwilio Mewnol Dros Dro fod y Gwasanaeth Archwilio Mewnol angen person medrus a all ddechrau'r gwaith yn syth; gan ei fod yn dîm bychan a chanddo amcanion i'w cyflawni o fewn amserlen benodol, mae'r gwasanaeth angen lefel o arbenigedd i fodloni'r cyfrifoldebau hynny ac felly ni all fforddio defnyddio hyfforddai ar yr adeg hon ond nid yw hynny o reidrwydd yn adlewyrchu sut mae'r Awdurdod yn bwriadu gweithredu'n gorfforaethol. Rhoddodd y Pennaeth Adnoddau a'r Swyddog Adran 151 Dros Dro wybod i'r Pwyllgor y bydd yr amser sydd ar gael i hyfforddai'r flwyddyn nesaf yn gyfyngedig gan fod y Cyngor wedi cyflogi Hyfforddai Cyllid Corfforaethol; Bydd y rhaglen hyfforddi arfaethedig ar gyfer yr unigolyn hwnnw yn cynnwys treulio cyfnod o amser yn Archwilio Mewnol a fydd felly yn darparu rhyw elfen o adnodd ychwanegol yn y gwasanaeth. Mae'r pwynt a wnaed gan y Rheolwr Archwilio Mewnol Dros Dro ynglŷn â'r gwerth i'r Cyngor o gael un unigolyn medrus yn hytrach na dau unigolyn ar lefel is yn bwynt dilys ac yn un y dylai'r Pwyllgor ei gadw mewn cof. Pe bai problem ynghylch adnoddau yn codi yn y misoedd canlynol bydd cyfle i adnabod materion o'r fath mewn adroddiadau cynnydd Archwilio Mewnol; fodd bynnag, byddai'n gynamserol ceisio gwneud unrhyw benderfyniad ynghyn â staff yn y cyfarfod hwn. Mae angen gwneud penderfyniad o'r fath yn ofalus ac ar y sail adroddiad sy'n egluro'r holl ffeithiau ynghylch beth sydd ei angen i sicrhau bod adnoddau digonol yn y Gwasanaeth Archwilio Mewnol a bod ganddo'r cymysgedd cywir o staff a chymwyseddau i allu cyflawni ei gyfrifoldebau yn effeithiol.

- Nododd y Pwyllgor fod rhai meysydd a raglenwyd i'w hadolygu yn y cynllun archwilio diwygiedig heb gael sylw am nifer o flynyddoedd ac felly nid oedd barn archwilio na lefel o sicrwydd ar eu cyfer. Soniwyd am ddiogelu fel enghraifft o faes hanfodol a chyfredol yr oedd y Pwyllgor yn ystyried y dylid ei archwilio'n rheolaidd. Cadarnhaodd y Rheolwr Archwilio Mewnol Dros Dro fod diogelu yn faes gweithgaredd a archwilir yn flynyddol dan y cynllun diwygiedig, gan sicrhau ei fod yn cael ei roi ar sylfaen gadarn o hyn ymlaen. O ran yr archwiliad diwethaf a wnaed ar gyfer pob maes yn y cynllun dywedodd y Swyddog nad oedd wedi edrych yn ôl yn bellach na 2012/13 oherwydd mai ychydig o werth a pherthnasedd fyddai gan unrhyw adolygiad oedd yn dyddio'n ôl ymhellach na hynny.
- Roedd y Pwyllgor hefyd wedi amygu Parhad Busnes fel maes a oedd yn arbennig o berthnasol o gofio cyd-destun diwydiannol yr Ynys ac roedd yn bryderus bod yr adolygiad archwilio diwethaf wedi dyfarnu barn archwilio coch ar ei gyfer. Gofynnodd y Pwyllgor pa bryd y byddai adroddiad ar y maes hwn ar gael iddo. Dywedodd y Pennaeth Adnoddau a'r Swyddog Adran 151 Dros Dro y dylai ffocws y Pwyllgor fod ar ymateb Rheolwyr i unrhyw argymhellion a wneir gan y Gwasanaeth Archwilio Mewnol ynghylch gwella trefniadau llywodraethiant Parhad Busnes unwaith y bydd yr adroddiad wedi ei gyhoeddi yn hytrach na'r adroddiad ei hun. Yr hyn a ddylai achosi pryder i'r Pwyllgor yw sefyllfa lle nad yw rheolwyr yn gweithredu ar adroddiad neu fel arall ni fyddai modd delio â'r holl wybodaeth y byddai'n ei derbyn pe bai'n ceisio edrych ar bob adroddiad unigol. Bydd y Gwasanaeth Archwilio Mewnol yn parhau i gynhyrchu adroddiadau cynnydd chwarterol sy'n dangos pa faterion sy'n weddill i roi sylw iddynt a bydd yn parhau i adrodd ar y materion hynny hyd nes y byddant wedi cael sylw priodol a'u datrys. Mae angen i'r Pwyllgor gael y wybodaeth ddiweddaraf ar ymateb y rheolwyr i argymhellion a wneir gan y Gwasanaeth Archwilio Mewnol.
- Nododd y Pwyllgor fod sawl maes a nodwyd ar gyfer eu hadolygu yn y cynllun archwilio, yn arbennig y meysydd o natur gorfforaethol, yn rhai y mae'r Pwyllgor eisoes wedi eu nodi fel rhai sydd angen sylw ac mae'n awyddus i weld cynnydd yn cael ei wneud yn eu cylch. Gofynnodd y Pwyllgor am sicrwydd na fyddai'r cynllun archwilio'n cael ei newid heb ymgynghori gydag ef yn gyntaf, a phwysleisiodd nad oedd yn dymuno gweld y meysydd hyn yn cael eu colli wrth newid drosodd i'r trefniadau rheoli archwilio mewnol newydd. Cadarnhaodd y Pennaeth Adnoddau a'r Swyddog Adran 151 Dros Dro y byddir yn ymgynghori gyda'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethiant os bwriedir gwneud unrhyw newidiadau fel yr awdurdod sy'n penderfynu mewn perthynas â'r cynllun archwilio.
- Yn yn ogystal â derbyn gwybodaeth am gynnydd a chanlyniadau awgrymodd y Pwyllgor y byddai o fudd pe bai'n cael cofnod proses a fyddai'n dangos cerrig milltir allweddol yn y broses ar gyfer y materion hynny na fyddent efallai wedi disgyn ond a fyddai'n dal i gael sylw. Cynigiwyd y dylai'r Gwasanaeth Archwilio Mewnol ystyried ymgorffori darpariaeth o'r fath o fewn ei drefniadau adrodd.

Penderfynwyd cymeradwyo'r Cynllun Archwilio Strategol am y cyfnod 2015/16 i 2017/18 fel yn Atodiad A i'r adroddiad.

CAM GWEITHREDU'N CODI: Y Gwasanaeth Archwilio Mewnol i ymgorffori yn ei drefniadau adrodd ddarpariaeth ar gyfer dangos materion sy'n parhau i gael sylw.

7. GWASANAETH DIESEL ARFOROL

Cafodd y Pwyllgor wybodaeth ychwanegol gan y Rheolydd Gwasanaethau Cyfrifeg am y Gwasanaeth Diesel Arforol mewn perthynas ag incwm a gwariant a dileu dyledion fel y gofynnwyd yn y cyfarfod blaenorol.

Dyweddodd y Swyddog wrth y Pwyllgor ei bod wedi archwilio'r cofnodion ar gyfer y Gwasanaeth Diesel Arforol am y chwe blynedd blaenorol ac y gallai gadarnhau bod elfen diesel y gwasanaeth wedi parhau i fod yn broffidiol ym mhob un o'r blynyddoedd hynny. Yr elw lleiaf a gafwyd oedd £2,000 a hynny ym mlwyddyn ariannol 2011/12 a'r elw mwyaf oedd £66,000 a gynhyrchwyd ym mlwyddyn ariannol 2012/13. Nid oedd unrhyw ddyledion wedi eu dileu mewn perthynas â diesel yn ystod y ddwy flynedd yr edrychwyd arnynt, sef 2013/14 a 2014/15.

Mewn ymateb i geisiadau am eglurhad ar bwyntiau penodol dywedodd y Swyddog -

- Y byddai'n ceisio darganfod gan y Gwasanaeth a oes modd prynu diesel gydag arian parod ac os oes, pa bryd y gwnaed taliadau o'r fath.
- Bod tair anfoneb a oedd yn gwneud cyfanswm o £18k wedi cael eu rhoi o'r neilltu ar gyfer dileu'r dyledion o bosib.

Penderfynwyd nodi'r wybodaeth.

DIM CAM GWEITHREDU PELLACH YN CODI

8. HAWLIADAU YSWIRIANT

Cyflwynwyd i sylw'r Pwyllgor adroddiad y Rheolwr Risg ac Yswiriant mewn perthynas â hawliadau yswiriant yn erbyn yr Awdurdod yn ystod y blynyddoedd ariannol o 2010/11 i 2014/15. Roedd Atodiad A oedd ynghlwm yn cynnwys dadansoddiad fesul polisi ar gyfer pob un o'r blynyddoedd ariannol i'r Cyngor yn ei gyfanrwydd o nifer yr hawliadau a dalwyd, lle mae'r hawliad wedi ei setlo heb unrhyw gostau na thâl yn cael ei wneud, neu lle nad yw'r hawliad wedi'i setlo hyd yma. Darparwyd gwybodaeth hefyd am y swm a dalwyd mewn perthynas â'r hawliadau a gawsant eu setlo a'r symiau a gadwyd o'r neilltu ar gyfer yr hawliadau hynny nad ydynt wedi eu setlo eto.

Cyfeiriodd y Rheolwr Risg ac Yswiriant at batrymau hawliadau am y cyfnod yr adroddwyd arno ynghyd â'r heriau i'r dyfodol a'r hyn y gallai hynny olygu i'r Cyngor yn arbenig felly o ran amddiffyn hawliadau'n llwyddiannus. Cadarnhaodd y Swyddog nad oedd yr adroddiad yn amlygu unrhyw faterion eithriadol y dylai'r Pwyllgor fod yn bryderus yn eu cylch ar hyn o bryd.

Gofynnodd y Pwyllgor am eglurhad ar rai pwyntiau yn yr adroddiad a gwybodaeth ychwanegol hefyd am y galw ar y gronfa wrth gefn ar gyfer hawliadau yswiriant. Mewn ymateb i gadarnhad bod lefel y gronfa wedi aros yn sefydlog, awgrymodd y Pwyllgor, efallai y dylid ailystyried y gronfa wrth gefn o £2m ar gyfer yswiriant, yn arbennig felly yn yr hinsawdd gyfredol o doriadau mewn gwasanaethau a phan fo'r galw ar y gronfa yn parhau i fod yn sylweddol is na'r uchafswm hwnnw. Cadarnhaodd y Rheolydd Gwasanaethau Cyfrifeg fod y gronfa wrth gefn ar gyfer yswiriant wedi cael ei hadolygu ac o ganlyniad fe'i gostyngwyd i £1m.

Penderfynwyd derbyn yr adroddiad a nodi ei gynnwys.

DIM CAM GWEITHREDU PELLACH YN CODI

9. CAU ALLAN Y WASG A'R CYHOEDD

Dan Adran 100 (A)(4) Deddf Llywodraeth Leol 1972, gyrrwyd y wasg a'r cyhoedd allan o'r cyfarfod yn ystod y drafodaeth ar yr eitem a ganlyn, oherwydd y tebygrwydd y câi gwybodaeth ei rhyddhau a honno'n wybodaeth y gwna Atodlen 12A y Ddeddf eithriad ohoni fel y diffinnir y wybodaeth yn y Ddeddf ac yn y Prawf Budd y Cyhoedd sydd ynghlwm.

10. RHEOLI RISG

Cyflwynwyd i sylw'r Pwyllgor adroddiad y Rheolydd Risg ac Yswiriant yn ymgorffori'r Polisi Rheoli Risg a'r Meini Prawf Asesu Risg ynghyd â'r Gofrestr Risg Gorfforaethol gyfredol. Dywedodd y Rheolydd Risg ac Yswiriant wrth y Pwyllgor fod y Cyngor, yn dilyn adolygiad allanol o drefniadau rheoli risg ym mis Hydref 2014, wedi diweddarau'r ffurf ac wedi adolygu cynnwys ei Gofrestr Risg Gorfforaethol. Roedd y Gofrestr Risg Gorfforaethol ddiweddaedig i'w gweld yn Atodiad C i'r adroddiad. Nodwyd deg risg fawr fel yr amlinellwyd yn yr adroddiad. Yn ogystal, roedd pob gwasanaeth wedi cyflwyno Cofrestrau Risg Gwasanaeth fel rhan o'r broses Cynllunio Busnes. Y rhain oedd y cofrestrau risg cyntaf a gyflwynwyd gan ddefnyddio'r ffurf newydd a chydabyddir y bydd gwasanaethau angen amser i addasu a deall yn llawn y newidiadau a wnaed. Bydd gwasanaethau felly'n parhau i gael cymorth gan y Rheolydd Risg ac Yswiriant i ddatblygu eu cofrestrau Risg Gwasanaeth fel y bydd angen. O'r herwydd rhagwelir y bydd rhai risgiau gwasanaeth ychwanegol yn cael eu cynnwys ar y Gofrestr Risg Gorfforaethol neu'n cael eu tynnu oddi arni dros y 12 i 18 mis nesaf. Bydd risgiau gwasanaeth newydd a risgiau lle mae'r sgôr yn codi oherwydd newid mewn amgylchiadau yn cael eu monitro'n barhaus a'u huwch gyfeirio os oes angen.

Rhoddodd y Pwyllgor sylw i'r adroddiad a gofynnodd am eglurhad ynghylch sut y byddai'n cael ei ddiweddarau ynglŷn â gweithgareddau rheoli risg, yn arbennig felly mewn perthynas ag unrhyw newidiadau a all ddigwydd a'r rhesymau pam, fel bod modd iddo gael sicrwydd bod y risgiau allweddol yn cael eu rheoli'n briodol. Dywedodd y Rheolydd Risg ac Yswiriant mai'r bwriad yw adrodd i'r Pwyllgor ar y Gofrestr Risg Gorfforaethol ddwywaith y flwyddyn a bydd hefyd yn cael ei ddiweddarau ynglŷn â'r broses rheoli risg. Yn ogystal, caiff y Pwyllgor ei frifio ar unrhyw eithriadau/lithriadau yn ogystal ag unrhyw faterion a uwch gyfeiriwyd.

Penderfynwyd derbyn yr adroddiad a nodi ei gynnwys.

CAM GWEITHREDU'N CODI: Y Rheolydd Risg ac Yswiriant i roi adroddiad gwaith byr i'r Pwyllgor yn ei gyfarfod nesaf.

11. CAU ALLAN Y WASG A'R CYHOEDD

Dan Adran 100 (A)(4) Deddf Llywodraeth Leol 1972, gyrrwyd y wasg a'r cyhoedd allan o'r cyfarfod yn ystod y drafodaeth ar yr eitem a ganlyn, oherwydd y tebygrwydd y câi gwybodaeth ei rhyddhau a honno'n wybodaeth y gwna Atodlen 12A y Ddeddf eithriad ohoni fel y diffinnir y wybodaeth yn y Ddeddf ac yn y Prawf Budd y Cyhoedd sydd ynghlwm.

12. DARPARU'R GWASANAETH ARCHWILIO MEWNOL

Cyflwynwyd i sylw'r Pwyllgor Adroddiad y Pennaeth Adnoddau a'r Swyddog Adran 151 Dros Dro yn amlinellu trefniadau ar gyfer darparu'r Gwasanaeth Archwilio Mewnol. Roedd yr adroddiad yn amlinellu'r trefniadau lle byddai Cyngor Bwrdeistref Sirol Conwy a'r Cyngor hwn yn darparu'r gwasanaeth ar y cyd, gyda Chonwy hefyd yn gyfrifol am drosolwg rheoli Gwasanaeth Archwilio Mewnol y Cyngor hwn. Roedd yr adroddiad hefyd yn cynnwys manylion am y cytundeb partneriaeth gyda Chonwy.

Cadarnhaodd y Pennaeth Adnoddau a'r Swyddog Adran 151 Dros Dro ei fod wedi arwyddo'r contract yn unol â'i bwerau dan y cynllun dirprwyo ac y byddai'n dod i rym ar 1 Awst 2015.

Penderfynwyd derbyn yr adroddiad a nodi'r wybodaeth ynddo.

DIM CAM GWEITHREDU PELLACH YN NODI

**Y Cynghorydd R. Llewelyn Jones
Cadeirydd**

This page is intentionally left blank

CYNGOR SIR YNYS MÔN	
ADRODDIAD I:	PWYLLGOR ARCHWILIO / CYNGOR SIR
DYDDIAD:	23 MEDI 2015 / 29 MEDI 2015
PWNC:	CYFRIFON TERFYNOL 2014/15
PWRPAS YR ADRODDIAD:	Adroddiad Esboniadol ar gyfer Cyflwyno'r Datganiad Cyfrifon Terfynol yn cynnwys sylwadau ar y prif faterion yn codi o'r Archwiliad o'r Cyfrifon
PENNAETH GWASANAETH	RICHARD MICKLEWRIGHT (EST. 2601)
GWEITHREDU:	Argymell derbyn y Datganiad Cyfrifon ar gyfer 2014-15

1. CEFNDIR

1.1 Cafodd cyfrifon drafft y Cyngor Sir am 2014/15 eu cyflwyno ar gyfer eu harchwilio ar 24 Mehefin 2015. Mae'r rhan fwyaf o'r gwaith archwilio manwl wedi ei gwblhau erbyn hyn ac mae Adroddiad yr Archwiliwr wedi cael ei gyflwyno. Mae nifer o newidiadau i'r drafft wedi cael eu hymgorffori yn y Cyfrifon. Ar yr amod y ceir cadarnhad gan y Cyngor, bydd y cyfrifon yn cael eu llofnodi gan Bennaeth Swyddogaeth (Adnoddau) a Swyddog Adran 151 Dros Dro'r Cyngor a'u cyhoeddi wedi i ni dderbyn barn yr Archwiliwr.

2. ANSAWDD Y BROSES

2.1 Mae'n bleser gennyf ddweud y llwyddwyd yn 2014/15, am y bedwaredd flwyddyn yn olynol, i gwblhau'r cyfrifon wedi eu harchwilio erbyn y dyddiad gofynnol.

2.2 Rwy'n falch hefyd o ddweud bod y gwelliannau i'r broses archwilio a nodwyd y llynedd wedi parhau a bod yr holl faterion a gododd yn ystod y broses archwilio wedi cael sylw mewn modd amserol a boddhaol.

3. NEWIDIADAU I'R CYFRIFON

3.1 Mae'r manylion am y prif newidiadau i'r cyfrifon drafft fel y'u gwelir yn Adroddiad yr Archwiliwr ac o'r herwydd, ni fyddant yn cael eu rhestru yma eto. Efallai y bydd angen gwneud mân-gywiriadau pellach i'r naratif ac er mwyn sicrhau cysondeb cyn llofnodi'r cyfrifon.

3.2 Mae'r newidiadau sylweddol yr oedd angen eu gwneud i'r datganiadau drafft wedi cael eu cyfyngu at ei gilydd i:-

- Newidiadau yn y Fantolen mewn perthynas â symudiadau o ran prisiau asedau sefydlog.
- Newidiadau i lefelau'r cronfeydd wrth gefn a'r ddarpariaeth i adlewyrchu'r gofynion diwygiedig yn dilyn yr archwiliad, yn enwedig o ran Tâl Cyfartal ac Arfarnu Swyddi lle mae trosglwyddiad o'r Cronfeydd wrth Gefn i Ddarpariaeth wedi cael ei weithredu er mwyn adlewyrchu sefyllfa gyfredol y prosiectau hyn.
- Newidiadau i'r dadansoddiad sydd wedi ei gynnwys yn y Datganiad Cynhwysfawr ar Incwm a Gwariant a'r Fantolen er mwyn addasu ar gyfer camgymeriadau mewn perthynas ag incwm a gwariant.

4. Y BROSES GYMERADWYO

4.1 Y Cyngor Sir bellach sy'n gyfrifol am gymeradwyo'r cyfrifon. Mae'r Pwyllgor Archwilio'n parhau i fod yn gyfrifol am sgrwtineiddio'r cyfrifon. Yr wyf, o'r herwydd, yn argymhell i'r Pwyllgor Archwilio ei fod yn gofyn i'r Cyngor Sir gymeradwyo'r cyfrifon ar 23 Medi 2015.

5. ARGYMHELLIAD

5.1 Cynigir bod y Pwyllgor Archwilio'n gwneud argymhelliad i'r Cyngor Sir i gadarnhau ei fod yn derbyn y Datganiad Cyfrifon ar gyfer 2014/15.

5.2 Bod y Pwyllgor Archwilio'n cymeradwyo'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol ac yn cyfeirio'r ddogfen i Arweinydd y Cyngor a'r Prif Weithredwr i'w llofnodi.

**RICHARD MICKLEWRIGHT 16 MEDI 2015
PENNAETH SWYDDOGAETH (ADNODDAU)
A SWYDDOG ADRAN 151 DROS DRO**

**CYNGOR SIR
YNYYS MÔN**

**DATGANIAD
CYFRIFON
2014/15**

CYNNWYS

Cyfeirnod	Disgrifiad	Tudalen
	Rhagymadrodd Eglurhaol	1
	Datganiad Cyfrifoldebau am y Datganiad Cyrifon	8
	Adroddiad yr Archwiliwr Annibynnol	9
	Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd wrth Gefn	12
	Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	13
	Y Fantolen	14
	Datganiad Llif Arian	15
Nodyn 1	Datganiad o Bolisiau Cyfrifo	16
Nodyn 2a	Safonau cyfrifo a gyhoeddwyd ond nad ydynt eto wedi eu mabwysiadu hyd yma	37
Nodyn 2b	Safonau Cyfrifo sydd wedi eu cyhoeddi a'u mabwysiadu	37
Nodyn 3	Barnau Allweddol wrth weithredu'r Polisiau Cyfrifo	37
Nodyn 4a	Tybiaethau a wnaed am y dyfodol a ffynonellau eraill o amcangyfrif ansicr	38
Nodyn 4b	Addasiadau o ran y cyfnod blaenorol, newidiadau mewn polisiau cyfrifo, amcangyfrifon a chamgymeriadau	39
Nodyn 5	Eitemau Sylweddol o Incwm a Gwariant	39
Nodyn 6	Digwyddiadau ar ôl dyddiad y Fantolen	39
Nodyn 7	Addasiadau rhwng Sail Gyfrifo a Sail Ariannu dan Reoliad	40
Nodyn 8	Cronfeydd Wrth Gefn a Glustnodwyd	42
Nodyn 9	Balansau Ysgolion	43
Nodyn 10	Cronfa Wrth Gefn Derbyniadau Cyfalaf	43
Nodyn 11	Cronfeydd wrth Gefn Na Ellir Eu Defnyddio	44
Nodyn 12	Gwariant Gweithredol Arall	48
Nodyn 13	Incwm a Gwariant Cyllido a Buddsoddi	48
Nodyn 14	Incwm Treth a Grantiau Amhenodol	48
Nodyn 15	Eiddo, Offer a Chyfarpar	49
Nodyn 16	Ymrwymadau Cyfalaf Sylweddol	51
Nodyn 17	Asedau Treftadaeth	51
Nodyn 18	Eiddo Buddsoddiad	53
Nodyn 19	Asedau Annirweddol	53
Nodyn 20	Gwariant Cyfalaf a Chyllido	54
Nodyn 21	Asedau a Ddelir i'w Gwerthu	54
Nodyn 22	Prydlesau	55
Nodyn 23	Rhestrau stoc	55
Nodyn 24	Dyledwyr	55
Nodyn 25	Arian Parod a Chywerthoedd Arian	56
Nodyn 26	Credydwyr	56
Nodyn 27	Darpariaethau	57
Nodyn 28	Dadansoddiad o Addasiadau i Ddiffyg ar Ddarparu Gwasanaethau	58
Nodyn 29	Llif Arian o Weithgareddau Buddsoddi	58
Nodyn 30	Llif Arian o Weithgareddau Ariannu	58
Nodyn 31	Symiau yr Adroddwyd Arnynt ar gyfer Penderfyniadau Dyrannu Adnoddau	59

Cyfeirnod	Disgrifiad	Tudalen
Nodyn 32	Gweithrediadau Masnachol Sylweddol	64
Nodyn 33	Lwfansau Aelodau	64
Nodyn 34	Cydnabyddiaeth Ariannol i Swyddogion	64
Nodyn 35	Pecynnau Ymadael	65
Nodyn 36	Ffioedd Archwilio Allanol	66
Nodyn 37	Incwm Grantiau	67
Nodyn 38	Partion Cysylltiedig	67
Nodyn 39	Cronfeydd Ymddiriedol	69
Nodyn 40	Cynllun Pensiynau Athrawon	70
Nodyn 41	Cynllun Pensiwn Buddiannau Diffiniedig Llywodraeth Leol	70
Nodyn 42	Cronfa Wrth Gefn ar gyfer Ymrwymadau Posibl	76
Nodyn 43	Asedau Amodol	76
Nodyn 44	Offerynnau Ariannol	77
Nodyn 45	Natur a lefel y risgiau sy'n codi o'r offerynnau ariannol	78
Nodyn 46	Cyd-bwyllgorau	82
Nodyn 47	Troi Tai'n Gartrefi	82
Nodyn 48	Y Dreth Gyngor	82
Nodyn 49	Trethi Cenedlaethol Annomestig (TCA)	84
	Cyfrif Refeniw Tai (CRT) - Datganiad Incwm a Gwariant - Datganiad Symudiadau ar Falans CRT - Nodiadau ar y Cyfrif Refeniw Tai	85
Atodiad 1	Datganiad Parti Cysylltiedig - Cynrychiolaeth Cydranddeiliaid gyda sefydliadau trydydd parti	91
	Geirfa	94
	Datganiad Llywodraethu Blynyddol	

RHAGYMDRODD EGLURHAOL

1. Y FFRAMWAITH STATUDOL

Fel y rhan fwyaf o sefydliadau, mae dyletswydd statudol ar y Cyngor i gymeradwyo a chyhoeddi Datganiad Cyfrifon. Mae'r tudalennau a ganlyn yn cynnwys y Datganiad Cyfrifon ar gyfer Cyngor Sir Ynys Môn am y flwyddyn a ddaeth i ben ar 31 Mawrth 2015.

Daeth Rheoliadau 2,5 i 7(2) a 21 i 28 o Reoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) 2014 i rym ar 31 Mawrth 2015 ac maent, o'r herwydd, yn disodli Rheoliad 7 o Reoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) 2005 (OS2005/368(W.34), fel y cawsant eu diwygio) ar gyfer blwyddyn gyfrifon 2014/15 a chyfnodau yn y dyfodol. Yn unol â'r Rheoliadau hyn, rhaid i Awdurdodau Lleol yng Nghymru baratoi Datganiad Cyfrifon yn unol â'r arferion priodol.

Mae Rheoliad 25 o Reoliadau Awdurdodau Lleol (Cyllid Cyfalaf a Chyfrifo) (Cymru) 2003 (OS2003/3239(W.319), fel y cawsant eu diwygio) yn nodi arferion priodol ar gyfer paratoi Datganiad Cyfrifon. Mae'r arferion hyn yn cynnwys yn bennaf y Côd Ymarfer ar Gyfrifon Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig 2014/15 a'r Côd Ymarfer Adrodd ar Wasanaethau 2014/15 a gyhoeddwyd gan y Sefydliad Siartredig Cyllid Cyhoeddus a Chyfrifeg (CIPFA), wedi eu cefnogi gan y Safonau Rhyngwladol ar gyfer Adrodd ar Faterion Ariannol (IFRS).

2. BETH SYDD WEDI EI GYNNWYS YN Y CYFRIFON?

Mae Datganiad Cyfrifon 2014/15 wedi cael ei baratoi gan ddefnyddio'r arferion cyfrifo gorau a bennwyd gan Y Sefydliad Siartredig Cyllid Cyhoeddus a Chyfrifeg (CIPFA). Mae rhannau o'r ddogfen yn gymhleth a'r nod yw sicrhau fod cyfrifon yr holl gyrff sy'n cael eu cyllido gan y Llywodraeth yn darparu gwybodaeth gymharol a chyson ac yn cydymffurfio gyda'r Safonau Rhyngwladol ar gyfer Adrodd ar Faterion Ariannol.

Mae'r rhagair yn cynnig canllawiau dealladwy ar y materion pwysicaf yr adroddir arnynt yn y Cyfrifon ynghyd â throsolwg o sefyllfa ariannol y Cyngor yn gyffredinol.

Mae Cyfrifon Cyngor Sir Ynys Môn am 2014/15 yn cynnwys y datganiadau ariannol sylfaenol a'r nodiadau isod :-

- **Datganiad o Gyfrifoldebau ar gyfer y Datganiad Cyfrifon** – mae'n nodi cyfrifoldebau'r Cyngor a Phennaeth Swyddogaeth (Adnoddau) Dros Dro'r Cyngor sydd hefyd wedi'i ddynodi'n Swyddog Adran 151;
- **Datganiad Llywodraethu Blynyddol** – Dan reoliadau statudol, mae angen i'r Cyngor gynnal adolygiad o leiaf unwaith y flwyddyn a'r effeithiolrwydd ei system o reolaeth mewnol. Drwy'r adolygiad o reolaethau mewnol neu reolaethau mewnol ariannol ceir darpariaeth o sicrwydd fod y Datganiad Ariannol yn rhoi barn cywir a theg o sefyllfa ariannol y Cyngor ar ddyddiad yr adroddiad ynghyd â'i berfformiad ariannol yn ystod y fflwyddyn.
- **Barn yr Archwiliwr** – Archwilydd Cyffredinol Cymru yw'r Archwilydd allanol a benodwyd gan y Cyngor. Bydd PricewaterhouseCooperLLP (PwC) yn cynnal yr archwiliad statudol ar ran yr Archwilydd Cyffredinol wedi i'r Swyddog Adran 151 lofnodi a dyddio'r Datganiad Cyfrifon. Yna, byddant yn cyhoeddi barn ynghylch a oes angen cadarnhau'r Cyfrifon ai peidio. Y dyddiad cau ar gyfer y farn hon yw 30 Medi yn dilyn diwedd y flwyddyn.

- **Datganiadau Ariannol Craidd** – mae'r Datganiad Cyfrifon yn cynnwys pedwar o ddatganiadau ariannol sylfaenol, sef:-
  - **Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd Wrth Gefn (MIRS)** - sy'n dangos y symudiad yn ystod y flwyddyn yn y gwahanol gronfeydd wrth gefn sydd gan y Cyngor wedi ei ddadansoddi yn ôl arian wrth gefn y gellir ei ddefnyddio ac arian wrth gefn nad yw ar gael i'w ddefnyddio. Mae'r gwarged (neu'r diffyg) ar y llinell darparu gwasanaethau yn dangos cost wirioneddol darparu gwasanaethau'r Cyngor. Ceir mwy o fanylion amdanynt yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr. Mae'r rhain yn wahanol i'r symiau statudol a godir ar y balans yn y Gronfa Gyffredinol a'r Cyfrif Refeniw Tai ar gyfer gosod y Dreth Gyngor ac ar gyfer gosod rhenti anheddau. Mae'r Cynnydd/Gostyngiad Net cyn trosglwyddiadau i Gronfeydd Wrth Gefn a Glustnodwyd yn dangos y sefyllfa cyn unrhyw drosglwyddiadau dewisol i/o Gronfeydd Wrth Gefn a Glustnodwyd.
  - **Y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr (CIES)** – sy'n dangos y gost o ddarparu gwasanaethau yn ystod y flwyddyn gan ddefnyddio arferion cyfrifo a dderbynnir yn hytrach na'r swm fydd yn cael ei gyllido o drethiant a grantiau cyffredinol yn unol â rheoliadau statudol. Mae cynghorau'n codi trethi er mwyn talu am wariant yn unol â rheoliadau; gall hyn fod yn wahanol i'r gost gyfrifo. Dangosir y sefyllfa o ran trethiant yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd Wrth Gefn.
  - **Y Fantolen** - sy'n nodi sefyllfa ariannol y Cyngor ar 31 Mawrth 2015 fel y cafodd ei hadlwyrchu yn lefel y balansau a'r arian wrth gefn sydd ar gael i'r Cyngor ynghyd â lefel yr asedau a'r ymrwymadau a ddelir gan y Cyngor;
  - **Datganiad Llif Arian** - Mae'r Datganiad Llif Arian yn dangos y newidiadau o ran arian a chywerthoedd arian y Cyngor yn ystod y flwyddyn ariannol. Mae'r datganiad yn dangos sut y mae'r Cyngor yn cynhyrchu ac yn defnyddio arian a chywerthoedd arian drwy gategoreiddio llif arian fel gweithgareddau gweithredu, buddsoddi ac ariannu. Mae swm y llif arian yn codi o weithgareddau gweithredu yn ddangosydd allweddol o'r graddau y mae gweithgareddau'r Cyngor yn cael eu cyllido drwy'r trethi ac incwm grant neu gan y sawl sy'n derbyn y gwasanaethau y mae'r Cyngor yn eu darparu. Mae gweithgareddau buddsoddi yn cynrychioli'r graddau y mae llif arian allanol wedi eu gwneud ar gyfer adnoddau y bwriedir i gyfrannu i ddarpariaeth gwasanaethau'r Cyngor yn y dyfodol. Mae llif arian sy'n codi o weithgareddau cyllido yn ddefnyddiol o ran rhagweld hawliadau ar lif arian yn y dyfodol gan y sawl sy'n darparu cyfalaf (h.y. yn benthyca) i'r Cyngor.
  - **Y Cyfrif Refeniw Tai** yw cofnod o wariant refeniw ac incwm sy'n ymwneud â stoc dai'r Cyngor. Ei brif bwrpas yw sicrhau bod gwariant ar reoli tenantiaethau a chynnal anheddau yn cael ei gydbwyso gan y rhenti a godir ar denantiaid. Mae Cyfrif Refeniw Tai'r Cyngor yn gwbl ar wahân i Gronfa Gyffredinol y Cyngor.
  - **Nodiadau ar y Datganiadau Ariannol** – y bwriedir iddynt egluro'r ffigyrau allweddol a ddangosir yn y datganiadau ariannol. Mae'r nodiadau'n cynnwys y Datganiad ar Bolisiau Cyfrifon sy'n cefnogi ac yn egluro sail y ffigyrau yn y Cyfrifon ac yn nodi'r polisiau cyfrifo pwysicaf a'r technegau amcangyfrifo a ddefnyddir i baratoi'r Cyfrifon.

3. NEWIDIADAU YN Y DRINIAETH GYFRIFO

Nid oedd angen gwneud unrhyw newidiadau i'r driniaeth gyfrifo yn 2014/15.

4. CRYNODEB O'R FLWYDDYN

Mae'r Cyngor yn gwario arian mewn dwy ffordd; refeniw a chyfalaf. Mae gwariant refeniw yn digwydd ar eitemau sy'n cael eu defnyddio o fewn blwyddyn ac mae'n cael ei dalu o'r Dreth Gyngor, grantiau gan y Llywodraeth, rhenti ac incwm arall. Mae gwariant cyfalaf fel arfer yn ymwneud â gwariant a fydd yn rhoi budd i'r Cyngor am gyfnod o fwy na blwyddyn. Mae gwariant cyfalaf yn cael ei gyllido'n bennaf o dderbyniadau cyfalaf, grantiau a chyfraniadau cyfalaf, neu trwy fenthyca.

5. GWARIANT AC INCWM REFENIW 2014/15

Aeth y Cyngor ati i baratoi'r gyllideb flynyddol ar gyfer 2014/15 ym mis Chwefror 2015. Mae'r gyllideb adlewyrchu'r gwariant a'r incwm y disgwylir y bydd eu hangen yn ystod y flwyddyn i ddarparu gwasanaethau. Mae gwariant yn ymwneud â chostau rhedeg fel cyflogau gweithwyr a gorbenion, costau trwsio a chynnal, costau ynni, trethi a chostau eraill sy'n gysylltiedig ag adeiladau'r Cyngor, costau rhedeg ei gerbydau a chost cyflenwadau a gwasanaethau i gefnogi adrannau'r Cyngor. Mae incwm yn ymwneud ag arian a dderbynnir yn sgil gwerthu nwyddau ac arian a ddaw i mewn o ffioedd a thaliadau gan bobl sy'n defnyddio gwasanaethau'r Cyngor, ynghyd â grantiau a chyfraniadau gan Lywodraeth Cymru a chyrrff allanol eraill.

Mae'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr a'r Datganiad Symudiadau yn y Cronfeydd Wrth Gefn yn dangos ein perfformiad ariannol a'r gwariant net a godir yn erbyn y Dreth Gyngor.

GWARIANT REFENIW 2014/15

Cafodd cyllideb refeniw'r Cyngor ar gyfer 2014/15 ei gosod ar £126m (£129m yn 2013/14).

Gosodwyd y gyllideb yn erbyn setliad ariannol heriol o gymorth grant gan Lywodraeth Cymru a gweithredwyd targed arbedion ac effeithlonrwydd heriol o £6.3m er mwyn gosod y gyllideb o fewn yr adnoddau oedd ar gael.

Cafodd y gyllideb ei monitro a'i rheoli'n agos drwy'r flwyddyn ac adroddwyd arni i'r Pwyllgor Gwaith yn unol â gweithdrefnau a gymeradwywyd gan y Cyngor. Yn ystod y flwyddyn ariannol, nodwyd pwysau o ran gorwario ar y gyllideb yn y gwasanaeth Cyllid yn Adran y Dirprwy Brif Weithredwr a oedd yn ymwneud â chymorth ychwanegol i'r adran. Adroddwyd ar y gorwariant yn gynnwys yn y flwyddyn ariannol a rhagdybiwyd y byddai'n £154k.

Roedd cyfanswm y gwariant net gwirioneddol yn £127.119m (£128.368 2013/14) ac mae'n bwysig nodi bod y Cyngor wedi gwario o fewn y gyllideb yn gyffredinol. Mae amrywiadau o ran gorwario a thanwario mewn gwasanaethau unigol.

Mae'r gyllideb refeniw ar gyfer 2014/15 a'r modd y mae'n cymharu gyda'r canlyniadau gwirioneddol i'w gweld yn y tabl isod.

Mae'r manylion a ddangosir yma yn seiliedig ar yr adroddiad Canlyniad i'r Pwyllgor Gwaith, sydd yn seiliedig ar strwythur rheoli mewnol y Cyngor. Mae'r symudiad o'r ffigwyr cychwynnol yma i'r Diffyg terfynol ar Weithrediadau sy'n Parhau, fel y dangosir yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr, yn codi o'r symudiadau i'r cronfeydd wrth gefn a gweithgareddau diwedd blwyddyn arall.

6. GWARIANT REFENIW 2014/15

Cyfradran	Canlyniad Dros		Amrywiad
	Cyllideb	Dros	Canlyniad Dros
	£'000	£'000	Dros
Dysgu Gydol Oes	53026	53068	42
Cymunedau	30296	29072	-1224
Datblygu Cynaliadwy	25556	25311	-245
Dirprwy Brif Weithredwr	17405	18233	828
	126283	125684	-599

Roedd cyllideb 2014/15 yn cynnwys arbedion yr oedd eu hangen o £6.3m sydd wedi, yn gyffredinol, cael eu cyflawni gydag arbedion pellach yn arwain at ganlyniad rhagamcanedig o danwariant o £559k.

CRONFA'R CYNGOR

Ar amser y canlyniad, cynyddodd balans Cronfa'r Cyngor ar 31 Mawrth 2015 gan £1.516m, o £5.677m i £7.193m. Gellir gweld y symudiadau yn y flwyddyn o Gronfa'r Cyngor yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd wrth Gefn ar dudalen 12.

GWARIANT CYFALAF 2014/15

Mae gwariant cyfalaf yn golygu cost darparu neu wella asedau neu wariant arall lle mae'r manteision yn parhau y tu draw i'r flwyddyn ariannol dan sylw. Cymeradwyodd y Cyngor raglen gyfalaf o £25.0m ar gyfer 2014/15. Yr unig brosiectau neu gynlluniau mawr a gychwynnodd yn ystod y flwyddyn oedd y ddwy ysgol 21ain ganrif yng Nghaergybi a'r Llannau. Yr unig brosiect mawr a gwblhawyd yn ystod y flwyddyn oedd y Cynllun Priffyrdd o'r Fenter Benthycy Llywodraeth Leol. Buddsoddwyd cyfanswm o £5.3m dros y tair blynedd gan olygu bod asedau priffyrdd yr Awdurdod mewn cyflwr gwell.

Rhoddodd y Pwyllgor Gwaith sylw i adroddiad ar y canlyniad cyfalaf yn ei gyfarfod ar 15 Mehefin 2015, a oedd yn dangos bod y Cyngor mewn gwirionedd wedi gwario £21.3m ar brosiectau cyfalaf yn 2014/15.

Nodir isod fanylion y gwariant yn erbyn cyllidebau prosiect unigol:-

<i>Prosiect</i>	<i>Cyllideb ar gyfer 2014/15 £000</i>	<i>Gwariant Gwirioneddol yn 2014/15 £000</i>	<i>Amrywiad yn y Flwyddyn £000</i>
Tai			
Tai Cyngor	7,085	5,519	(1,566)
Cronfa Cyffredinol	1,914	1,701	(213)
Addysg			
Ysgolion 21ain ganrif – Caergybi	850	466	(384)
Dechrau'n Deg	415	415	-
Datblygu Canolfan Iaith Môn	139	125	(14)
Arall	1,199	1,169	(30)

Adfywio			
Dat. Econ. – Isadeiledd Strategol	1,881	1,434	(447)
Dat. Econ. –Arall	1,357	872	(485)
Eiddo – Gwelliannau i Fân-ddaliadau			
Eiddo - Arall	250	843	593
Cynllunio – Adfywio (3 tref)	1,202	786	(416)
Priffyrdd – Menter Benthycyca	1,170	1,515	345
Llywodraeth Leol	1,800	1,804	4
Priffyrdd – Arall	2,297	1,928	(369)
Rheoli Gwastraff	125	39	(86)
Arall			
T.G.Ch.	606	209	(397)
Gwasanaethau Cymdeithasol	497	493	(4)
Hamdden	170	2	(168)
Lleoedd Llewyrchus Llawn Addewid	2,050	1,967	(83)
Cyfanswm	25,007	21,287	(3,720)

Roedd y gwariant cyfalaf o £21.3m yn £3.7m yn llai na'r gyllideb a gymeradwywyd ar gyfer y rhaglen gyfalaf.

Sut y talwyd am y rhaglen gyfalaf

Mae cyllido'r Rhaglen Gyfalaf yn dibynnu ar adnoddau grantiau, derbynebiadau cyfalaf a ragwelir ac ar lefel o fenthycyca sy'n agos at y lefel a dybiwyd gan Cynulliad Cymru wrth weithio allan y gefnogaeth refeniw.

	Cronfa'r Cyngor	Cyfrif Refeniw Tai	Cyfanswm
	£000	£000	£000
Gwariant Cyfalaf	15,768	5,519	21,287
Grantiau a Chyfraniadau	8,682	2,650	11,332
Cyfraniadau Refeniw	230	2,633	2,863
Derbyniadau Cyfalaf	2,191	236	2,427
Benthycyca gyda Chefnogaeth	2,399	0	2,399
Benthycyca Di-gefnogaeth	2,266	0	2,266
Cronfa Wrth Gefn Clustnodedig	0	0	0
Cyfanswm y Cyllid	15,768	5,519	21,287
Yr Adnoddau oedd ar gael ar 31 Mawrth 2014			
Cronfa Wrth Gefn ar gyfer Gwariant Cyfalaf	770	0	770
Cronfa Wrth Gefn ar gyfer Gwella	173	0	173
Cyfleusterau Hamdden			
Benthycyca gyda chefnogaeth a ddygwyd ymlaen	4,446	0	4,446
Cyfanswm ar gael	5,389	0	5,389

Roedd gwerth £3.8m (2013/14: £2.1m) o ymrwymadau cyfalaf yn weddill ar ddiwedd y flwyddyn. Bydd balans gweddilliol yr ymrwymadau cyfalaf cyfredol a chostau prosiectau newydd sy'n cael eu dwyn ymlaen yn y blynyddoedd i ddod yn cael eu cyllido o grantiau cyfalaf, derbyniadau o werthu asedau a benthyciadau.

Y PRIF DDYLANWADAU AR GYFRIFON 2014/15

Mae yna nifer o ffactorau allanol sydd wedi cael effaith sylweddol ar gyfrifon 2014/15 a sefyllfa ariannol y Cyngor. Y 2 ffactor mwyaf sylweddol oedd effaith yr economi ar strategaeth fenthycy'r Cyngor a'r diffyg yn y gronfa bensiw.

STRATEGAETH RHEOLI'R TRYSORLYS

Rhaid i'r Cyngor weithredu cyllideb gytbwys sy'n golygu bod rhaid i'r cyfanswm referniw yn ystod y flwyddyn ariannol fod yn ddigon i gwrdd â gwariant a bod rhaid i'r arian a ddaw i mewn fod yn ddigon i gwrdd â'r arian sy'n mynd allan. Rhan allweddol o'r gwaith Rheoli'r Trysorlys yw sicrhau bod y llif arian wedi ei gynllunio'n ddigonol a bod arian ar gael pan fo'i angen.

BENTHYCA

Yn unol â'r Strategaeth Rheoli'r Trysorlys a gymeradwywyd, roedd y Cyngor wedi tanfenthycy (benthyca'n fewnol) erbyn diwedd y flwyddyn, sef sefyllfa a ddechreuodd yn 2011/12. Roedd hynny'n golygu nad oedd yr angen i fenthycy cyfalaf (y Gofyniad Cyllido Cyfalaf) yn cael ei gyllido'n llawn trwy fenthyciad oherwydd i gronfeydd wrth gefn, balansau a llif arian y Cyngor gael eu defnyddio fel mesur yn y cyfamser. Mae'r dull hwn o weithredu'n un ddoeth oherwydd bod elw ar fuddsoddiadau yn isel, a risg gwrthbartion yn uchel ac nid oedd disgwyl chwaith y byddai cyfraddau llog yn codi'n sydyn. Mae gan y Cyngor ddigon o falansau ariannol i weithredu'n effeithiol ac, os byddai rhaid, gallai gael at arian ychwanegol ar fyr rybudd am gost isel iawn.

Roedd y Cyngor mewn sefyllfa o danfenthycy erbyn dechrau'r flwyddyn (£19.2m). Yn ystod y flwyddyn, ni aeddfedodd unrhyw fenthyciadau ac fe ostyngodd angen y Cyngor i fenthycy gan £0.2m a arweiniodd at sefyllfa o danfenthycy o £19.0m erbyn diwedd y flwyddyn. O ganlyniad i barhau i fenthycy'n fewnol, roedd y benthyciadau erbyn diwedd y flwyddyn yn £89.58m(31 Mawrth 2014:£89.58m) gyda chyfradd gyfartalog o 5.72%(31 Mawrth 2014: 5.72%).

BUDDSODDIADAU (arian sy'n cael ei adneuo am ragor na 3 mis)

Gweithredodd y Cyngor o fewn ei Strategaeth Fuddsoddi Flynyddol yn ystod y flwyddyn. Nid oedd unrhyw fuddsoddiadau ar 31 Mawrth 2015 (31 Mawrth 2014: £9.2m).

Y FANTOLEN AR 31 MAWRTH 2015

Ar 31 Mawrth 2015, roedd cronfeydd wrth gefn y Cyngor yn £149.310m, sef gostymgiad o £2.762m o gymharu â'r flwyddyn ariannol gynt. Roedd y gostymgiad i'w briodoli'n bennaf i gyfuniad o'r arian wrth gefn a oes modd eu ddefnyddio yn cynyddu gan £1.975m o £27.272m i £29.247m, tra bod arian wrth gefn nad oedd modd ei ddefnyddio wedi disgyn o £124.800m i £120.063m, gostyngiad o £4.737m. Gellir gweld dadansoddiad o falansau'r cronfeydd wrth gefn nad oes modd eu defnyddio yn nodyn 11 tudalen 43.

Mae'r Fantolen yn dangos cynnydd yn y prisiau ar gyfer Asedau Tymor Hir, sy'n cyfateb i gynnydd net o £28.269m. Yn yr un modd, gwelwyd cynnydd yn y balansau ar gyfer Asedau Cyfredol o £3.644m a gostyngiad ar gyfer balansau Ymrwymadau Cyfredol, o £0.488m. Gwelwyd cryn symudiad hefyd yn y ymrwymadau tymor hir sydd wedi gweld cynnydd o £34.187m ac roedd y rhan fwyaf o hwnnw'n ymwneud â'r gronfa wrth gefn ar gyfer pensiynau (fel y dogfennir isod).

PENSIYNAU

• CYNLLUN PENSIYNAU ATHRAWON

Mae athrawon a gyflogir gan y Cyngor yn aelodau o'r Cynllun Pensiwn Athrawon a weinyddir gan yr Adran Addysg. Mae'r cynllun yn rhoddi i athrawon fuddion penodol ar adeg eu hymddeoliad ac mae'r Cyngor yn cyfrannu tuag at y costau drwy wneud cyfraniadau yn seiliedig ar gyfran o gyflog pensiynadwy'r aelodau.

• CYNLLUN PENSIWN LLYWODRAETH LEOL

Fel rhan o delerau ac amodau cyflogi ei swyddogion a gweithwyr eraill, mae'r Cyngor yn cynnig buddiannau ymddeoliad drwy fod yn rhan o Gynllun Pensiwn Gwynedd a weinyddir gan Gyngor Gwynedd. Mae hwn yn gynllun a gyllidir, sy'n golygu bod y Cyngor a'r gweithwyr yn talu cyfraniadau i gronfa wedi ei glandro ar lefel y bwriedir iddi falansio'r ymrwymadau pensiwn gydag asedau buddsoddi. Ni fydd buddion yn daladwy mewn gwirionedd hyd oni fydd swyddogion yn ymddeol ond mae'r Cyngor wedi ymrwymo i wneud y taliadau i'r Gronfa Bensiwn y mae angen eu datgelu ar yr adeg y bydd y gweithwyr yn ennill eu buddiannau i'r dyfodol.

Safon Gyfrifo Ryngwladol (IAS) 19 – Buddiannau Gweithwyr sy'n berthnasol i bob awdurdod lleol ac sy'n berthnasol i Gronfa Bensiwn Llywodraeth Leol Gwynedd a weinyddir gan Gyngor Gwynedd.

Caiff yr hinsawdd economaidd gyfredol hefyd effaith sylweddol ar yr Ymrwymiad Pensiwn net. Mae un o'r newidiadau mwyaf arwyddocaol ar y Fantolen yn ymwneud â chronfa wrth gefn y Cyngor ar gyfer pensiynau ac mae wedi cynyddu o £91.152m i £125.477m, cynnydd o £34.325m. Mae'n bwysig nodi bod y dirywiad ymddangosiadol yn y sefyllfa pensiwn yn seiliedig ar amrywiadau actiwaraid ac nid yw'n golygu y bydd rhaid defnyddio cronfeydd wrth gefn y Cyngor ar unwaith. Caiff taliadau gwirioneddol y Cyngor i'r Gronfa Bensiwn eu hadolygu bob tair blynedd fel rhan o'r adolygiad o'r Gronfa Bensiwn a gynhelir bob tair blynedd. Yna, penderfynir ar strategaeth fuddsoddi sy'n anelu at adennill y diffyg hwn dros gyfnod y bydd Actiwari'r Gronfa Bensiwn (Hymans Robinson) yn penderfynu arno.

Mae'r Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd wrth Gefn a'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn dangos y buddiannau pensiwn a gafwyd yn y flwyddyn wedi eu haddasu yn ôl yr angen i adlewyrchu'r rhan honno o'r costau pensiwn nad ydynt yn cael eu talu gan drethdalwyr y Cyngor.

DARPARIAETHAU

Roedd cyfanswm darpariaethau'r Cyngor yn £5.308m ar 1 Ebrill 2014. Yn ystod y flwyddyn gwelwyd cynnydd o £3.421m i £8.729m, yn bennaf oherwydd newidiadau yn y ddarpariaeth Yswiriant, cynnydd yn y ddarpariaeth ar gyfer Tâl Cyfartal a throsglwyddo £2.900m o'r broses Arfarnu Swyddi gan fod yr ymarfer hwnnw bellach yn dod i'w ganlyniad terfynol.

Mae manylion am y symudiadau yn y darpariaethau i'w gweld yn nodyn 27 i'r Cyfrifon.

DATGANIAD CYFRIFOLDEBAU AM Y DATGANIAD CYFRIFON

Cyfrifoldebau Cyngor Sir Ynys Môn

Mae'n ofynnol ar i Gyngor Sir Ynys Môn:-

- * wneud trefniadau ar gyfer gweinyddu ei faterion ariannol yn briodol a sicrhau fod gan un o'i swyddogion y cyfrifoldeb am weinyddu'r materion hynny. Yn y Cyngor hwn, y swyddog yw'r Pennaeth Swyddogaeth (Adnoddau) Dros Dro sydd hefyd wedi'i ddynodi'n Swyddog Adran 151.
- * reoli ei faterion er mwyn sicrhau defnydd economaidd, effeithlon ac effeithiol o adnoddau ac i ddiogelu ei asedau.
- * gymeradwyo'r datganiad cyfrifon.

Cyfrifoldebau'r Swyddog Adran 151

Y Swyddog Adran 151 sydd yn gyfrifol am baratoi datganiad cyfrifon y Cyngor yn unol â'r ymarferion priodol fel y gosodir yn y Côd Ymarfer CIPFA/LASAAC ar Gyfrifo Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig ("Côd SAARH").

Wrth baratoi'r datganiad cyfrifon hwn, mae'r Swyddog Adran 151 wedi:-

- * dewis polisiau cyfrifo priodol ac yna eu defnyddio'n gyson.
- * ffurfio barnau a gwneud amcangyfrifon a oedd yn rhesymol a darbodus.
- * cydymffurfio â Chôd Ymarfer yr Awdurdod Lleol.

Hefyd mae'r Swyddog Adran 151 wedi:-

- * cadw cofnodion cyfrifo priodol ac amserol.
- * cymryd camau rhesymol i ddarganfod a gwarchod rhag twyll ac unrhyw afreoleidd-dra arall.

Tystysgrif

Tystiaf fod y Datganiad Cyfrifon yma yn rhoi darlun cywir a theg o sefyllfa ariannol Cyngor Sir Ynys Môn ar y dyddiad cyfrifo a'i incwm a'i wariant am y flwyddyn a ddaeth i ben ar 31 Mawrth 2015.

Llofnodwyd: .....

RICHARD MICKLEWRIGHT

PENNAETH SWYDDOGAETH (ADNODDAU) (DROS DRO) A SWYDDOG ADRAN 151

Dyddiedig 30 Medi 2015

Cymeradwyo'r Cyfrifon

Yn unol â Rheoliadau Cyfrifol ac Archwilio (Cymru) 2014, rwy'n tystio i'r Datganiad Cyfrifon gael ei gymeradwyo gan y Cyngor Llawn ar 30 Medi 2015

Llofnodwyd.....

JIM EVANS

CADEIRYDD CYNGOR SIR YNYS MÔN

Dyddiad: 30 Medi 2015

DATGANIAD O'R SYMUDIAD MEWN CRONFEYDD WRTH GEFN AR GYFER Y FLWYDDYN A DDAETH I BEN AR 31 MAWRTH 2015

Dengys y Datganiad hwn y symudiad o fewn y flwyddyn mewn gwahanol gronfeydd wrth gefn a ddelir gan y Cyngor, wedi eu dadansoddi'n 'Gronfeydd Wrth Gefn Defnyddiadwy' (h.y. y rhai hynny y gellir eu defnyddio i ariannu gwariant neu leihau trethi lleol) a chronfeydd wrth gefn eraill. Mae'r llinell 'Gwarged neu (Diffyg) ar ddarpariaeth gwasanaethau' yn dangos y gwir gost economaidd o ddarparu gwasanaethau'r Cyngor, gyda manylion pellach yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr. Mae hwn yn wahanol i'r symiau statudol y mae'n rhaid eu codi ar Falans Cronfa'r Cyngor i bwrpas pennu'r Dreth Gyngor a'r Cyfrif Refeniw Tai i bwrpas pennu rhenti. Mae'r llinell 'Cynnydd/(Gostyngiad) Net cyn Trosglwyddiadau i gronfeydd clustnodedog ac wrth gefn eraill' yn dangos balans Cronfa'r Cyngor a'r Gronfa Refeniw Tai cyn gwneud unrhyw drosglwyddiadau dewisol i neu o'r cronfeydd clustnodedig ac wrth gefn eraill a gyflawnir gan y Cyngor.

Tudalen 26

	Balans Cronfa'r Cyngor	Cronfeydd wrth Gefn Clustnodedig Cronfa'r Cyngor (Nodyn 8)	Balans CRT (Datganiadau Ariannol Atodol)	Cronfa wrth Gefn Derbyniadau Cyfalaf (Nodyn 10)	Balansau Ysgolion (Nodyn 9)	Grantiau Cyfalaf Anghyngysiedig (Nodyn 14)	Cronfeydd wrth Gefn a Glustnodwyd (GRT)	Cyfanswm Cronfeydd wrth Gefn Definiad	Cyfanswm Cronfeydd wrth Gefn Na ellir eu defnyddio	Cyfanswm Cronfeydd wrth Gefn yr Awdurdod
	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Balans ar 1 Ebrill 2013	5,910	15,611	482	14	1,184	262	1,016	24,479	125,982	150,461
Symudiadau yr arian wrth gefn yn ystod y flwyddyn										
Gwarged / (diffyg) ar ddarparu gwasanaethau Incwn a Gwariant Cynhwysfawr arall	(4,430)	-	(456)	-	-	-	-	(4,886)	-	(4,886)
Cyfanswm yr Incwm a'r Gwariant Cynhwysfawr	(4,430)	-	(456)	-	-	-	-	(4,886)	6,499	1,613
Addasiadau rhwng y sail gyfrifo a'r sail gyllido yn unol a'r rheoliadau (Nodyn 7)	6,267	-	1,688	(14)	-	(262)	-	7,679	(7,679)	-
Cynnydd / (Gostyngiad) Net cyn trosglwyddo i'r Cronfeydd wrth Gefn Clustnodedig	1,837	-	1,232	(14)	-	(262)	-	2,793	(1,180)	1,613
Trosglwyddiadau(i/o) Gronfeydd wrth Gefn Clustnodedig (Nodyn 8)	(2,070)	1,736	(43)	-	334	-	43	-	(2)	(2)
Cynnydd (Gostyngiad) yn ystod y flwyddyn	(233)	1,736	1,189	(14)	334	(262)	43	2,793	(1,182)	1,611
Balans ar 31 Mawrth 2014	5,677	17,347	1,671	-	1,518	-	1,059	27,272	124,800	152,072
Symudiadau yr arian wrth gefn yn ystod y flwyddyn										
Gwarged / (diffyg) ar ddarparu gwasanaethau Incwn a Gwariant Cynhwysfawr arall	(9,148)	-	(692)	-	-	-	-	(9,840)	-	(9,840)
Cyfanswm yr Incwm a'r Gwariant Cynhwysfawr	(9,148)	-	(692)	-	-	-	-	(9,840)	7,078	(2,762)
Addasiadau rhwng y sail gyfrifo a'r sail gyllido yn unol a'r rheoliadau (Nodyn 7)	9,973	-	1,842	-	-	-	-	11,815	(11,815)	-
Cynnydd / (Gostyngiad) Net cyn trosglwyddo i'r Cronfeydd wrth Gefn Clustnodedig	825	-	1,150	-	-	-	-	1,975	(4,737)	(2,762)
Trosglwyddiadau(i/o) Gronfeydd wrth Gefn Clustnodedig (Nodyn 8)	691	(1,568)	-	-	920	-	(43)	-	-	-
Cynnydd (Gostyngiad) yn ystod y flwyddyn	1,516	(1,568)	1,150	-	920	-	(43)	1,975	(4,737)	(2,762)
Balans ar 31 Mawrth 2015	7,193	15,779	2,821	-	2,438	-	1,016	29,247	120,063	149,310

**DATGANIAD INCWM A GWARIANT CYNHWYSFAWR
AM Y FLWYDDYN A DDAETH I BEN AR 31 MAWRTH 2015**

Dengys y datganiad hwn gostau cyfrifo yn ystod flwyddyn mewn perthynas â darparu gwasanaethau yn unol ag arferion cyfrifo a dderbynnir yn gyffredinol, yn hytrach na'r symiau a gyllidir o'r trethi. Mae'r Cyngor yn codi trethi i gwrdd â gwariant yn unol â rheoliadau; gall hyn fod yn wahanol i'r gost gyfrifyddol. Ceir darlun o'r sefyllfa o ran trethi yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd wrth Gefn.

2014/15			2013/14			
Gwariant Gros £'000	Incwm Gros £'000	Gwariant Net £'000	Nodyn	Gwariant Gros £'000	Incwm Gros £'000	Gwariant Net £'000
463	(430)	33		739	(341)	398
7,777	(3,382)	4,395		8,170	(3,452)	4,718
72,978	(13,586)	59,392		71,884	(12,832)	59,052
14,235	(3,395)	10,840		15,443	(3,970)	11,473
16,955	(14,435)	2,520		15,237	(13,484)	1,753
25,413	(22,973)	2,440		25,862	(23,757)	2,105
31,014	(8,820)	22,195		35,860	(8,421)	27,439
9,133	(3,911)	5,222		10,265	(4,761)	5,504
11,607	(2,377)	9,230		12,836	(2,524)	10,312
11,637	(1,009)	10,628		7,025	(1,487)	5,538
224	-	224		76	-	76
201,436	(74,318)	127,119		203,397	(75,029)	128,368
		9,616	12			10,403
		10,201	13			8,566
		(137,096)	14			(142,451)
		9,840				4,886
		(38,252)	11c, 15 & 17			(12,516)
		31,174	11ch & 41			6,017
		(7,078)				(6,499)
		2,762				(1,613)

Y FANTOLEN AR 31 MAWRTH 2015

Mae'r Fantolen yn dangos gwerth yr asedau a'r rhwymedigaethau a gydnabyddir gan y Cyngor ar ddyddiad y Fantolen. Mae asedau net y Cyngor (asedau llai rhwymedigaethau) yn cyd-fynd â'r Cronfeydd wrth Gefn sy'n cael eu dal gan y Cyngor. Adroddir ar gronfeydd wrth gefn mewn dau gategori. Mae'r categori cyntaf o gronfeydd wrth gefn yn arian wrth gefn y mae modd ei ddefnyddio, h.y. y Cronfeydd wrth Gefn hynny y gall y Cyngor eu defnyddio i ddarparu gwasanaethau, yn amodol ar yr angen i gynnal lefel ddarbodus o gronfeydd wrth gefn ac unrhyw gyfyngiadau statudol ar eu defnydd (er enghraifft y Gronfa Derbyniadau Cyfalaf Wrth Gefn y gellir ond ei defnyddio ar gyfer gwariant cyfalaf neu i dalu dyledion). Yr ail gategori o gronfeydd wrth gefn yw'r rheini na all y Cyngor eu defnyddio i ddarparu gwasanaethau. Mae'r categori hwn o gronfeydd wrth gefn yn cynnwys Cronfeydd wrth Gefn sy'n dal enillion a cholledion heb eu gwireddu, lle byddai'r arian ond ar gael i ddarparu gwasanaethau petai'r asedau'n cael eu gwerthu (er enghraifft y Gronfa Ailbrisiu wrth Gefn); a chronfeydd wrth gefn sy'n dal gwahaniaethau amseru a ddangosir yn y llinell Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd wrth Gefn 'Addasiadau rhwng Sail Gyfrifo A Sail Gyllido Dan y Rheoliadau'.

	Nodyn	31 Mawrth 2015	31 Mawrth 2014
		£'000	£'000
Eiddo, offer a chyfarpar	15	344,077	315,636
Asedau Treftadaeth	17	3,212	3,313
Eiddo Buddsoddi	18	7,145	7,139
Asedau Annirweddol	19	332	379
Buddsoddiadau Tymor Hir	44	-	-
Dyledwyr tymor hir	24	430	460
Asedau tymor hir		355,196	326,927
Buddsoddiadau tymor byr	44	-	-
Asedau a ddelir i'w gwerthu	21	2,137	1,011
Rhestrau stoc	23	566	447
Dyledwyr tymor byr	24	21,154	24,701
Arian parod neu gywerthoedd arian	25	12,405	6,459
Asedau cyfredol		36,262	32,618
Benthyca tymor byr	44	(1,688)	(1,688)
Credydwyr tymor byr	26	(16,244)	(19,395)
Darpariaethau tymor byr	27	(6,160)	(2,613)
Derbyniadau grantiau cyfalaf ymlaen llaw	37	(380)	(288)
Ymrwymadau Cyfredol		(24,472)	(23,984)
Credydwyr tymor hir	26	(55)	(59)
Darpariaethau tymor hir	27	(2,569)	(2,695)
Benthyca tymor hir	44	(89,575)	(89,583)
Ymrwymadau tymor hir eraill	41	(125,477)	(91,152)
Ymrwymadau tymor hir		(217,676)	(183,489)
Asedau net		149,310	152,072
Arian wrth gefn y mae modd ei ddefnyddio	8-10	29,247	27,272
Arian wrth gefn nad oes modd ei ddefnyddio	11	120,063	124,800
Cyfanswm yr arian wrth gefn		149,310	152,072

DATGANIAD LLIF ARIAN – AM Y FLWYDDYN SY’N GORFFEN 31 MAWRTH 2015

Dengys y Datganiad Llif Arian newidiadau mewn Arian Parod a Chywerthoedd Ariannol y Cyngor yn ystod y flwyddyn ariannol. Dengys y datganiad sut mae'r Awdurdod yn cynhyrchu a defnyddio Arian Parod a Chywerthoedd Arian trwy ddsbarthu llif arian yn weithgareddau gweithredu, buddsoddi a chyllido. Mae cyfanswm y llif arian net o weithgareddau gweithredol yn ddangosydd allweddol o faint o weithgareddau'r Cyngor a gyllidir trwy incwm grant a threthiant neu gan dderbynyddion y gwasanaethau a ddarperir gan y Cyngor. Mae'r gweithgareddau buddsoddi'n cynrychioli'r all-llif arian ar gyfer adnoddau y bwriedir eu defnyddio i gyfrannu tuag at ddarpariaeth gwasanaeth y Cyngor yn y dyfodol. Mae'r llif arian sy'n codi o weithgareddau cyllido'n ddefnyddiol i ragweld yr hawl a fydd gan ddarparwyr cyfalaf (h.y. benthyciadau) ar lif arian y Cyngor yn y dyfodol.

	Nodyn	2014/15 £'000	2012/13 £'000
Diffyg Net ar Ddarparu gwasanaethau		(9,840)	(4,886)
Addasiadau i'r gwarged neu ddiffyg net ar ddarparu gwasanaethau am symudiadau anariannol	28	31,981	23,261
Addasiadau am eitemau cynwysedig yn y gwarged neu ddiffyg net ar ddarparu gwasanaethau sydd yn weithgareddau buddsoddi neu ariannu	28	(11,038)	(12,290)
Llif arian net o Weithgareddau Gweithredu		11,103	6,085
Llif arian net o Weithgareddau Buddsoddi	29	(5,424)	4,604
Llif arian net o Weithgareddau Cyllido	30	267	(6,534)
Cynnydd Net mewn Arian Parod a Chywerthoedd Arian		5,946	4,155
Arian Parod a Chywerthoedd Arian ar gychwyn y flwyddyn ariannol	25	6,459	2,304
Arian Parod a Chywerthoedd Arian ar ddiwedd y flwyddyn ariannol	25	12,405	6,459

NODIADAU AR GYFRIFON

NODYN 1 - DATGANIAD O BOLISIÄU CYFRIFO

Yn yr adran hon, ceir manylion am y polisiau cyfrifo penodol a fabwysiadwyd gan y Cyngor ar gyfer cwblhau'r cyfrifon.

Cyfeirnod y Polisi	Teitl y Polisi
1	Egwyddorion Cyffredinol
2	Cronni Incwm a Gwariant
3	Digwyddiadau ar ôl Dyddiad y Fantolen
4	Gweithrediadau a Reolir ar y Cyd ac Asedau a Reolir ar y Cyd
5	Addasiadau Cyfnod Blaenorol, Newidiadau Mewn Polisiau Cyfrifo ac Amcangyfrifon a Chamgymeriadau
6	Treth ar Werth (TAW)
7	Asedau nad ydynt yn gyfredol (Eiddo, Offer a Chyfarpar)
8	Eiddo Buddsoddiad
9	Asedau Annirweddol
10	Rhestrau Stoc a Chontractau Tymor Hir
11	Arian Parod a'i Gyfwerth
12	Offerynnau Ariannol
13	Darpariaethau, Rhwymedigaethau Wrth Gefn ac Asedau Wrth Gefn
14	Cronfeydd wrth Gefn
15	Cydnabyddiaeth Refeniw
16	Llog Mewnol
17	Prydlesau
18	Taliadau i Refeniw ar gyfer Asedau nad ydynt yn gyfredol - Darpariaeth Isafswm Refeniw (MRP)
19	Grantiau y Gellir eu Derbyn
20	Gwariant Refeniw a Gyllidir gyda Chyfalaf Dan Statud (REFCUS)
21	Gorbenion a Gwasanaethau Cefnogol
22	Arian Tramor
23	Codi ar Refeniw am Asedau nad ydynt yn Gyfredol
24	Buddiannau'r Gweithwyr
25	Hawliadau Tâl Cyfartal, Statws Sengl ac Arfarnu Swyddi
26	Eitemau Eithriadol
27	Cyfrifo ar gyfer Trethi Cenedlaethol Annomestig
28	Incwm a Gwariant Asiantaeth

1. Egwyddorion Cyffredinol

Mae'r Datganiad Cyfrifon yn crynhoi trafodion y Cyngor am flwyddyn ariannol 2014/15 a'i sefyllfa ar ddiwedd y flwyddyn ar 31 Mawrth 2015. Mae'n rhaid i'r Cyngor baratoi Datganiad Cyfrifon blynyddol dan Reoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) 2014, a than y Rheoliadau rhaid eu paratoi'n unol ag arferion cyfrifo priodol. Yr arferion hyn, yn bennaf, yw'r Côd Ymarfer ar Gyfrifo Llywodraeth Leol yn y Deyrnas Unedig 2014/15 a'r Côd Ymarfer ar gyfer Adroddiadau Gwasanaeth 2014/15, ac a ategir gan y Safonau Adrodd Ariannol Rhyngwladol (IFRS).

Yr arfer cyfrifo pennaf a fabwysiadwyd yn y Datganiad Cyfrifon yw cost hanesyddol, wedi ei diwygio trwy ailbriso rhai categorïau penodol o asedau nad ydynt yn gyfredol ac offerynnau ariannol. Mae'r holl brif bolisiau cyfrifo wedi cael eu defnyddio mewn modd cyson drwy'r flwyddyn.

2. Cronni Incwm a Gwariant

Rhoddir cyfrif am weithgaredd yn y flwyddyn pryd y digwyddodd nid pan fydd yr arian yn cael ei dalu neu ei dderbyn. Yn arbennig:-

- Caiff incwm a gwariant ei gyfrif amdano yn y flwyddyn y digwyddodd y gweithgaredd nid pan fydd yr arian yn cael ei dalu neu ei dderbyn, h.y. ar sail gronol. Mae hyn yn golygu fod incwm yn cael ei gofnodi pan gaiff ei ennill ac nid ar adeg ei dderbyn a gwariant pan mae'n digwydd yn hytrach nag ar adeg ei dalu;
- Mae'r refeniw o werthu nwyddau'n cael ei gydnabod pan fo'r Cyngor yn trosglwyddo'r risgiau sylweddol a'r buddion perchenogaeth i'r prynwr a hithau'n debygol y bydd buddiannau economaidd neu botensial gwasanaeth sy'n gysylltiedig â'r trafodyn yn llifo i'r Cyngor;
- Mae refeniw o ddarparu gwasanaethau yn cael ei gydnabod pan fo'r Cyngor yn medru mesur yn ddibynadwy pa ganran o'r trafodyn a gwblhawyd a hithau'n debygol y bydd buddiannau economaidd neu botensial gwasanaeth sy'n gysylltiedig â'r trafodyn yn llifo i'r Cyngor;
- Mae cyflenwadau'n cael eu cofnodi fel gwariant pan gânt eu defnyddio – pan fo bwch rhwng dyddiad derbyn cyflenwadau a'u defnyddio, cânt eu cario fel rhestrau stoc ar y Fantolen;
- Mae treuliau yng nghyswllt gwasanaethau a dderbyniwyd (gan gynnwys gwasanaethau a ddarparwyd gan weithwyr) yn cael eu cofnodi fel gwariant pan fo'r gwasanaethau'n cael eu derbyn yn hytrach na phan fo taliadau'n cael eu gwneud;
- Mae'r llog a dderbynnir ar fuddsoddiadau ac adneuon banc ac sy'n daladwy ar fenthyciadau (gan gynnwys gorddrafftiau banc) yn cael ei gyfrifo fel incwm a gwariant yn seiliedig ar gyfradd y llog mewn grym i'r offeryn ariannol perthnasol yn hytrach nag fel llif arian parod sy'n cael ei bennu neu ei sefydlu dan y contract;
- Pan fo refeniw a gwariant wedi'i gydnabod ond dim arian parod wedi'i dalu na'i dderbyn, mae dyledwr neu gredydwr i'r swm perthnasol yn cael ei gofnodi ar y Fantolen. Pan fo dyledion heb eu setlo, mae balans y ddyled yn cael ei nodi a chodir ar refeniw am yr incwm na chaiff, o bosib, ei gasglu.

3. Digwyddiadau ar ôl Dyddiad y Fantolen

Digwyddiadau ar ôl Dyddiad y Fantolen yw'r digwyddiadau hynny, ffafriol ac anffafriol, sy'n digwydd rhwng diwedd y flwyddyn ariannol a'r dyddiad pan fo'r Datganiad Cyfrifon wedi ei awdurdodi i'w gyhoeddi. Gellir dynodi dau fath o ddigwyddiad:-

- y rheini sy'n rhoi tystiolaeth o'r amgylchiadau oedd yn bodoli ar ddiwedd y flwyddyn ariannol – mae'r Datganiad Cyfrifon yn cael ei addasu i adlewyrchu'r fath ddigwyddiadau;
- y rheini sy'n arwydd o amgylchiadau a gododd ar ôl y flwyddyn ariannol – nid yw'r Datganiad Cyfrifon yn cael ei addasu i adlewyrchu'r fath ddigwyddiadau, ond pan fo categori o ddigwyddiadau yn cael effaith berthnasol, gwneir datgeliad yn y nodiadau ar natur y digwyddiadau a'u heffaith ariannol ddisgwyliedig.

Nid yw digwyddiadau ar ôl dyddiad awdurdodi'r datganiad ar gyfer ei gyhoeddi yn cael eu hadlewyrchu yn y Datganiad Cyfrifon.

4. Gweithrediadau a Reolir ar y Cyd ac Asedau a Reolir ar y Cyd

Y gweithrediadau a reolir ar y cyd yw'r gwaith hwnnw a wna'r Cyngor ynghyd â mentrau eraill pan fo defnydd yn cael ei wneud o asedau ac o adnoddau'r mentwyr yn hytrach na sefydlu endid ar wahân. Mae'r Cyngor yn cydnabod ar ei Fantolen yr asedau y mae'n ei reoli a'r rhwymedigaethau a wyneba ac mae'n rhoi fel credyd neu ddebyd, yn ei Ddatganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr, y gwariant hwnnw a'r gyfran o incwm a enilla yn sgil gwaith y gweithriad.

Asedau a reolir ar y cyd yw eitemau eiddo, offer neu gyfarpar sydd yn cael eu cydreoli gan y Cyngor a mentrau eraill a phan fo'r asedau'n cael eu defnyddio i sicrhau buddiannau i'r mentwyr. Nid yw'r gydfenter yn galw am sefydlu endid ar wahân. Mae'r Cyngor yn cadw cyfrif am ei gyfran ei hun yn unig o'r asedau a reolir ar y cyd, am y rhwymedigaethau a'r treuliau a gaiff ar ei ran ei hun neu ar y cyd ag eraill yng nghyswllt ei fuddiannau yn y gydfenter a'r incwm a ddaw iddo o'r fenter.

5. Addasiadau Cyfnod Blaenorol, Newidiadau Mewn Polisiau Cyfrifo ac Amcangyfrifon a Chamgymeriadau

Gall Addasiadau Cyfnod Blaenorol ddeillio o newid mewn polisiau cyfrifo neu i gywiro camgymeriad perthnasol. Cyfrifir am newidiadau mewn amcangyfrifon cyfrifo yn rhagolygol, h.y. eleni ac ym mlynnyddoedd y dyfodol y ceir effaith arnynt gan y newid ac nid ydynt yn achosi addasiad cyfnod blaenorol.

Dim ond pan fo'n ofynnol gan arferion cyfrifo cywir y gwneir newidiadau mewn polisiau cyfrifo neu pan fo'r newid yn rhoi gwybodaeth fwy dibynadwy neu berthnasol ynghylch effeithiau trafodion, digwyddiadau eraill a'r amodau ar sefyllfa ariannol a pherfformiad ariannol y Cyngor. Pan wneir newid, caiff ei ddefnyddio'n ôl-weithredol (oni ddywedir fel arall) trwy addasu'r balansau agoriadol a symiau cymharol ar gyfer y cyfnod blaenorol fel petai'r polisi newydd wedi ei ddefnyddio erioed.

Mae camgymeriadau perthnasol a ganfyddir yn ffigyrau'r cyfnod blaenorol yn cael eu cywiro'n ôl-weithredol trwy addasu balansau agoriadol a symiau cymharol ar gyfer y cyfnod blaenorol.

6. Treth ar Werth (TAW)

Mae'r TAW sy'n daladwy yn cael ei gynnwys fel traul ond i'r graddau nad oes modd ei hawlio oddi ar Gyllid a Thollau EM yn unig. Mae'r TAW derbyniadwy yn cael ei eithrio o incwm.

7. Asedau nad ydynt yn Gyfredol (Eiddo, Offer a Chyfarpar)

Mae gwariant ar brynu, creu neu wella asedau nad ydynt yn gyfredol yn cael ei gyfalafu ar sail gronol ar yr amod y daw â budd i'r Cyngor am fwy nag un flwyddyn ariannol. Mae'r rhain yn cynnwys asedau annirweddol, eiddo, offer a chyfarpar, asedau treftadaeth ac eiddo buddsoddi. Yn gyffredinol, nid ydynt yn cynnwys asedau a ddelir ar gyfer eu gwerthu oherwydd, fel arfer, byddid yn disgwyl cael gwared ar y rhain o fewn 12 mis.

Gall costau'r asedau hyn gynnwys costau cychwynnol eu prynu a'u hadeiladu a chostau dilynol i wella neu i adnewyddu rhan o'r ased. Caiff unrhyw wariant arall a gyfyd yn sgil gynnal a chadw asedau o ddydd i ddydd ei gydnabod yn y Datganiad Cynhwysfawr ar Incwm a Gwariant wrth i'r costau hynny godi.

Cydnabyddiaeth

Mae gwariant ar brynu, creu neu wella Asedau nad ydynt yn Gyfredol yn cael ei gyfalafu ar sail gronol, ar yr amod ei bod yn debygol y byddai'r buddiannau economaidd ar gyfer y dyfodol neu botensial gwasanaeth sy'n gysylltiedig â nhw'n llifo i'r Cyngor ac y gellir mesur cost yr eitem yn ddibynadwy. Mae gwariant sy'n cynnal ond nad yw'n ychwanegu at botensial ased i gyflenwi buddiannau economaidd neu botensial gwasanaeth yn y dyfodol (h.y. trwsio a chynnal a chadw) yn cael ei godi fel traul fel y mae'n digwydd.

Mesur

Caiff asedau eu mesur yn y lle cyntaf ar gost, yn cynnwys:-

- y pris prynu;
- unrhyw gostau a briodolir i ddod ag ased i'r lleoliad a'r cyflwr sy'n angenrheidiol i bwrpas ei weithredu yn y dull a fwriadwyd gan reolwyr;
- amcangyfrif cychwynnol o gostau datgymalu a symud yr eitem ac adfer y safle y mae'r eitem arno mewn achosion lle mae'n rhaid, er mwyn defnyddio'r ased, ei hail-leoli.

Nid yw'r Cyngor yn cyfalafu costau benthyca a geir tra bo asedau'n cael eu hadeiladu.

Tybir bod cost asedau a gafaerir mewn modd ac eithrio drwy eu prynu yn gost gwerth teg, ac eithrio pan nad oes sylwedd masnachol i'r pryniant (h.y. ni fydd yn arwain at amrywiad yn llif arian y Cyngor). Yn yr achos olaf, pan brynir ased drwy gyfnewid, cost y pryniant yw swm cario'r ased a roddir i fyny gan y Cyngor.

Yna mae'r asedau'n cael eu cario yn y Fantolen gan ddefnyddio'r seiliau mesur canlynol:-

- isadeiledd, asedau cymunedol ac asedau sy'n cael eu hadeiladu ac asedau nad oes eu hangen mwyach – cost dibrisiant hanesyddol;
- tai cyngor – gwerth teg, a bennir gan ddefnyddio sail gwerth defnydd presennol ar gyfer tai cymdeithasol (EUV-SH);
- eiddo, offer a chyfarpar – gwerth teg, a bennir fel y swm a fyddai'n cael ei dalu am yr ased yn ei ddefnydd presennol (gwerth defnydd presennol – EUV).

Pan nad oes tystiolaeth seiliedig ar y farchnad o werth teg oherwydd natur arbenigol ased, defnyddir cost amnewidiol dibrisiedig (DRC) fel amcangyfrif o werth teg.

Pan fo gan asedau nad ydynt yn eiddo oes ddefnyddiol fer neu werth isel (neu'r ddau), defnyddir sail cost hanesyddol dibrisiedig fel procsi ar gyfer gwerth teg. Fel arfer, mae 'bywyd defnyddiol byr' yn golygu 7 mlynedd neu lai, er gall fod yn hirach am eitemau arbenigol o offer a chyfarpar.

Mae'r asedau a gynhwysir yn y Fantolen ar werth teg yn cael eu hailbriso yn ddigon aml i sicrhau nad yw eu swm cario'n sylweddol wahanol i'w gwerth teg ar ddiwedd y flwyddyn, ond ailbriso o leiaf bob pum mlynedd. Yn ymarferol, mae'r Cyngor yn ymgymryd prisiadau o'i asedau ar sail rhaglen dreigl pum mlynedd. Mae eitemau unigol o fewn dosbarthiadau gwahanol o asedau, e.e. ysgolion cynradd, mân ddaliadau, a.y.y.b, yn cael eu priso mewn blwyddyn sengl, er mwyn sicrhau fod yr holl asedau o unrhyw fath yn cael eu hail-briso o fewn cyfnod byr. Caiff asedau sydd â gwerth cario o dros £500k eu hailbriso bob blwyddyn.

Yn y blynyddoedd rhwng prisiadau treigl, cyfeirir at y mynegon perthnasol a gwneir addasiadau i brisiadau os oes unrhyw arwydd o newid materol. Mae cynnydd mewn ailbriso'n cydweddu â chredydau i'r Gronfa Ailbrisiant Wrth Gefn i gydnabod enillion heb eu gwireddu.

Yn eithriadol, gellir credydu enillion i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr pan fônt yn codi o wrydroi colled a godwyd yn flaenorol ar wasanaeth.

Pan ddynodir lleihad mewn gwerth, cyfrifir amdano trwy:-

- pan fo balans o enillion ailbrisiant i'r ased yn y Gronfa Ailbrisiant Wrth Gefn, nodir swm cario'r ased i lawr yn erbyn y balans hwnnw (i fyny at y swm o enillion sydd wedi cronni);
- pan nad oes balans yn y Gronfa Ailbrisiant Wrth Gefn, nodir swm cario'r ased i lawr yn erbyn llinell(au) y gwasanaeth perthnasol yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

Mae'r Gronfa Ailbrisiant Wrth Gefn yn cynnwys enillion ailbrisiant a gydnabuwyd ers 1 Ebrill 2007 yn unig, dyddiad eu gweithredu'n ffurfiol. Mae'r enillion a gafwyd cyn y dyddiad hwnnw wedi eu hymgorffori yn y Cyfrif Addasiad Cyfalaf.

Amhariad

Mae gwerth asedau'n cael eu hadolygu ar ddiwedd pob blwyddyn am arwydd o amhariad ar werth.

Mae enghreifftiau o ddigwyddiadau a newidiadau mewn amgylchiadau sy'n rhoi arwydd y gallai amhariad fod wedi digwydd yn cynnwys:-

- dirywiad sylweddol (h.y. mwy na'r disgwyl o ganlyniad i amser yn mynd yn ei flaen neu ddefnydd cyffredin) yn swm cario'r ased yn ystod y cyfnod, sy'n benodol i'r ased;
- tystiolaeth o ddarfodiad neu niwed ffisegol i ased;
- ymrwymiad gan y Cyngor i ymgymryd ag ad-drefnu sylweddol; a
- newid andwyol sylweddol yn yr amgylchedd statudol neu reoleiddiol arall y mae'r Cyngor yn gweithredu ynddo.

Pan fo arwyddion, ac amcangyfrifir bod gwahaniaethau posib yn berthnasol, yna amcangyfrifir swm adferadwy'r ased a, ble bo hwn yn llai na swm cario'r ased, cydnabyddir colled amhariad ar gyfer y diffyg.

Pan ddynodir colledion amhariad, cyfrifir amdanynt trwy:-

- pan mae balans o enillion ailbrisiant i'r ased yn y Gronfa Ailbrisiant Wrth Gefn, nodir swm cario'r ased i lawr yn erbyn y balans hwnnw (i fyny at y swm o enillion cronnus);
- pan nad oes balans yn y Gronfa Ailbrisiant Wrth Gefn, nodir swm cario'r ased i lawr yn erbyn llinell(au) y gwasanaeth perthnasol yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr;
- pan fo colled amhariad yn cael ei gwrydroi'n dilyn hyn, credydir y gwyrddroad i'r llinell(au) gwasanaeth perthnasol yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr, i fyny at swm y golled wreiddiol, wedi ei addasu ar gyfer dibrisiant y byddid wedi ei godi pe na fyddai'r golled wedi ei chydabod. Nodir unrhywbeth dros ben yn y Gronfa Ailbrisiant Wrth Gefn.

Dibrisiant

Darperir ar gyfer dibrisiant yr holl asedau Eiddo, Offer a Chyfarpar trwy ddyraniad systematig o'u symiau dibrisio dros eu hoes ddefnyddiol. Gwneir eithriad ar gyfer asedau heb oes ddefnyddiol benodadwy gyfyngedig (h.y. tir rhydd-ddaliad) ac asedau nad ydynt eto ar gael i'w defnyddio (h.y. asedau sy'n cael eu hadeiladu).

Cyfrifir dibrisiant ar y seiliau canlynol:-

- anheddau ac adeiladau eraill – dyraniad llinell syth dros gyfnod hyd at 75 mlynedd, fel yr amcangyfrifir gan y prisiwr;
- cerbydau, offer, dodrefn a chyfarpar – dyraniad llinell syth dros 5 i 15 mlynedd;
- isadeiledd – dyraniad llinell syth dros gyfnod hyd at 45 mlynedd.

Pan fo gan eitem o ased Eiddo, Offer a Chyfarpar cydrannau mawr y mae eu cost yn sylweddol mewn cysylltiad â chost gyfan yr eitem, dibrisir y cydrannau ar wahân.

Mae enillion ailbrisiant hefyd yn cael eu dibrisio, gyda swm sy'n cyfateb i'r gwahaniaeth rhwng gwerth presennol dibrisiant a godir ar asedau a'r dibrisiant a fyddai wedi ei godi yn seiliedig ar eu cost hanesyddol yn cael ei drosglwyddo bob blwyddyn o'r Gronfa Ailbrisiant Wrth Gefn i'r Cyfrif Addasiad Cyfalaf.

Asedau nad ydynt yn Gyfredol sy'n Cael eu Dal i'w Gwerthu

Mae'r asedau hyn yn cael eu marchnata'n rhagweithiol ar gyfer eu gwerthu ac mewn achosion ble y mae'r Cyngor yn disgwyl iddynt gael eu gwerthu yn y 12 mis nesaf. Cânt eu nodi ar wahân oherwydd bydd y gwerth ar y Fantolen yn cael ei adennill yn bennaf drwy werthiant yn hytrach na pharhau i'w ddefnyddio. Mae'r ased (neu grŵp gwaredu) yn cael ei ailbriso yn union cyn ei ailbriso ac yna ei gario ar yr isaf o'r swm hwn a gwerth teg llai costau gwerthu. Pan fo gostyngiad dilynol i werth teg llai costau gwerthu, mae'r golled yn cael ei phostio i'r llinell Gwariant Gweithredol Arall yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr. Dim ond hyd at swm unrhyw golledion a gydnabuwyd yn flaenorol yn y Gwarged neu Ddiffyg ar Ddarparu Gwasanaethau y cydnabyddir enillion mewn gwerth teg. Ni chodir dibrisiant ar Asedau sy'n Cael eu Dal i'w Gwerthu.

Os nad yw asedau (neu grŵp gwaredu) bellach yn cwrdd â'r meini prawf i'w dosbarthu fel Asedau sy'n Cael eu Dal i'w Gwerthu, yna cânt eu hailddosbarthu'n ôl i asedau nad ydynt yn gyfredol a'u prisio ar yr isaf o'u swm cario cyn iddynt gael eu dosbarthu fel rhai'n cael eu dal i'w gwerthu; addasu ar gyfer dibrisiant, amorteiddiad neu ailbrisiadau a fyddai wedi cael eu cydnabod petaent ddim wedi cael eu dosbarthu fel rhai sy'n Cael eu Dal i'w Gwerthu, a'u swm adferadwy ar ddyddiad y penderfyniad i beidio gwerthu.

'Grŵp gwaredu' yw grŵp o asedau, o bosib gyda rhai rhwymedigaethau cysylltiedig, y bwriada'r Cyngor gael gwared â nhw mewn un trafodyn unigol. Defnyddir y sail fesur sy'n ofynnol ar gyfer Asedau nad ydynt yn Gyfredol a ddsberthir fel rhai sy'n cael eu dal i'w gwerthu i'r grŵp cyfan, ac mae unrhyw golled ddilynol yn lleihau swm cario'r Asedau nad ydynt yn Gyfredol yn y grŵp gwaredu yn y drefn ddsbarthu sy'n ofynnol gan IAS 36.

Nid yw asedau fydd yn cael eu gadael neu eu sgrapio yn cael eu hailddosbarthu fel Asedau sy'n Cael eu Dal i'w Gwerthu.

Cael Gwared ar Asedau nad ydynt yn Gyfredol

Pan ceir gwared ag ased neu pan gaiff ei ddigomisiynu, dilëir swm cario'r ased yn y Fantolen (p'un a yw'n Eiddo, Offer a Chyfarpar neu Asedau sy'n Cael eu Dal i'w Gwerthu) i linell Gwariant Gweithredol Arall yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr fel rhan o'r budd neu'r golled ar adeg gwaredu. Caiff y gost hon ei throsglwyddo wedyn i'r Cyfrif Addasiad Cyfalaf yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd Wrth Gefn.

Mae derbyniadau o warediadau (os oes rhai) yn cael eu credydu i'r un llinell yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr hefyd fel rhan o'r budd neu golled ar waredu (h.y. wedi ei netio i ffwydd yn erbyn gwerth cario'r ased adeg cael gwared arno). Mae unrhyw enillion ailbrisiant a gronnydd i'r ased yn y Gronfa Ailbrisiant Wrth Gefn yn cael eu trosglwyddo i'r Cyfrif Addasiad Cyfalaf.

Mae symiau uwch na £10,000 a dderbynnir ar gyfer eitem a waredwyd yn cael eu categoreiddio fel derbyniadau cyfalaf. Rhoddir o'r neilltu gyfran o dderbyniadau yn ymwneud â gwaredu tai er mwyn lleihau'r angen i fenthycu ac i gyfateb â threuliau dyled a gyllidir o gymhorthdal tai. Mae'n ofynnol i falans y derbyniadau gael eu credydu i'r Gronfa Derbyniadau Cyfalaf Wrth Gefn, ac yna dim ond ar gyfer buddsoddiad cyfalaf newydd y cânt eu defnyddio neu eu gosod o'r neilltu i leihau angen gwaelodol y Cyngor i fenthycu (y gofyniad cyllido cyfalaf). Mae derbyniadau yn cael eu neilltuo i'r Gronfa Wrth Gefn o Falans Cronfa'r Cyngor yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd wrth Gefn.

Nid yw gwerth dileu gwarediadau'n cael ei godi yn erbyn y dreth gyngor, oherwydd darperir yn llawn ar gyfer asedau nad ydynt yn gyfredol dan drefniadau ar wahân ar gyfer cyllido cyfalaf. Mae symiau'n cael eu trosglwyddo i'r Cyfrif Addasiad Cyfalaf o Falans Cronfa'r Cyngor yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd wrth Gefn.

Asedau Treftadaeth

Asedau Treftadaeth yw'r rheini y bwriedir eu cadw mewn ymddiriedolaeth i genedlaethau'r dyfodol oherwydd eu cysylltiadau diwydiannol, amgylcheddol neu hanesyddol. Maent yn cael eu dal gan y Cyngor yn unol â'i amcanion cyffredinol i warchod treftadaeth Ynys Môn. Mae Asedau Treftadaeth a ddelir gan y Cyngor yn cynnwys adeiladau hanesyddol a gwaith celf.

Rhoddir gwerth ar Asedau Treftadaeth weithredol (h.y. rheini sydd, ynghyd â chael eu dal am eu nodweddion treftadaeth, hefyd yn cael eu defnyddio gan y Cyngor am weithgareddau arall neu i ddarparu gwasanaethau arall) a chyfrif amdanynt fel asedau gweithredol, yn yr un modd ag asedau arall o'r math cyffredinol yna (e.e. adeiladau gweithredol). Er cyflawnrwydd, bydd gwybodaeth ynglŷn ag Asedau Treftadaeth weithredol, ynghyd â chael eu hymgorffori i ddatgeliadau dan y pennawd/penawdau gweithredol perthnasol (e.e. Eiddo, Offer a Chyfarpar), byddent yn cael eu hadnabod ar wahân a'u datgelu ynghyd â materion mewn perthynas ag Asedau Treftadaeth arall.

Rhoddir gwerth ar Asedau Treftadaeth ar y sail fwyaf priodol a perthnasol mewn perthynas â'r ased unigol neu ddosbarth yr asedau. Lle nad yw'n ymarferol i gael prisiad ar gost sy'n gymesur â'r buddiannau i ddefnyddwyr y datganiadau ariannol, mesurir yr Asedau Treftadaeth ar gost hanesyddol (llai unrhyw dibrisiant cronedig, amorteiddio a cholledion amhariad). Lle mesurir Asedau Treftadaeth ar brisiad, fe fesurir y swm cario yn ddigon aml i sicrhau fod y prisiadau yn parhau i fod yn gyfredol, ac ar gyfnodau dim mwy na phum mlynedd.

Pan fo Ased Treftadaeth ag oes benodol, darperir dibrisiant ar yr un sail a dosbarthiadau arall o ased (am fanylion gweler Asedau nad ydynt yn gyfredol - Eiddo, Offer a Chyfarpar).

Ni ddarperir dibrisiant ar Asedau Treftadaeth sydd ag oes amhenodol. Dylid adolygu swm cario Ased Treftadaeth pan fo tystiolaeth o amhariad; er enghraifft, pan mae wedi dioddef dirywiad ffisegol neu wedi cael ei dorri neu pan fo amheuan newydd yn codi ynglŷn â'i ddilysrwydd. Adnabyddir unrhyw amhariad ar yr un sail â dosbarthiadau arall o ased (am fanylion gweler Asedau nad ydynt yn gyfredol - Eiddo, Offer a Chyfarpar).

Ar hyn o bryd, nid yw'r Cyngor yn mynd ati'n weithredol i gael caffael mwy o Asedau Treftadaeth, ond mae'n ymateb i gyfleoedd i wella ei bortffolio fel maent yn codi. Cedwir y casgliadau celf yn Oriol Ynys Môn, gyda gwaith cynnal a chadw'n cael ei wneud pan fo'r angen. Rhannau o'r casgliad sy'n cael ei arddangos ar unrhyw adeg, tra gellir trefnu i gael mynediad i'r

gweddill. Mae Eiddo Treftadaeth yn cael ei rheoli a'u cynnal a'u cadw, tra'n ystyried eu nodweddion treftadaeth, fel rhan o bortffolio cyffredinol y Cyngor o dir ac adeiladau.

Trin asedau ysgol

Ymddiriedolwyr yr ysgol neu'r corff sefydledig sydd biau ac sy'n rheoli tir ac adeiladau ysgolion gwirfoddol a gynorthwyr ac ysgolion sefydledig ac, o'r herwydd, ni chânt eu dangos ar fantolen y Cyngor hwn.

Caiff gwariant cyfalaf ar ysgolion cymunedol ei ychwanegu at falansau'r ysgolion hynny. Caiff gwariant cyfalaf ar ysgolion gwirfoddol a gynorthwyr, ysgolion a reolir ac ysgolion sefydledig ei drin fel 'REFCUS' a'i ddileu bob blwyddyn i'r datganiad incwm a gwariant cynhwysfawr yn y gwasanaethau Addysg a Phlant.

Caiff balansau ysgolion unigol ar 31 Mawrth 2015 eu cynnwys ym Mantolen y Cyngor oherwydd eiddo'r Cyngor fydd unrhyw gyllidebau a ddatganolwyd i'r ysgolion sydd heb eu gwario.

I bwrpas cyfrifo, mae asedau Ysgolion Dan Reolaeth Wirfoddol ac Ysgolion a Gynorthwyr yn Wirfoddol fel a ganlyn:-

- Ysgolion Dan Reolaeth Wirfoddol: mae'r tir wedi ei gynnwys ar y Fantolen ond nid yr adeiladau;
- Ysgolion a Gynorthwyr yn Wirfoddol: nid yw'r tir na'r adeiladau wedi eu cynnwys ar y Fantolen;
- Yn ychwanegol, nid yw'r tir na'r adeiladau yn Ysgol Sefydledig Caergeiliog wedi eu cynnwys ar y fantolen oherwydd mae'r asedau hyn wedi eu breinio gydag ymddiriedolwyr yr ysgol.

8. Eiddo Buddsoddiad

Eiddo buddsoddiad yw eiddo a ddefnyddir yn unswydd i ennill rhent a/neu ar gyfer cynnydd cyfalaf. Nid yw'r diffiniad yn cael ei fodloni os ydyw'r eiddo'n cael ei ddefnyddio mewn unrhyw ffordd i hwyluso darparu gwasanaethau neu i gynhyrchu nwyddau neu pan fo'n cael ei ddal i'w werthu.

Mae Eiddo buddsoddiad yn cael ei fesur yn ôl cost yn y lle cyntaf ac wedyn yn ôl gwerth teg, gan ddibynnu ar faint y gellid ffeirio'r ased rhwng partion gwybodus hyd fraich. 'Dyw eiddo ddim yn cael ei ddibrisio, yn hytrach caiff ei ailbriso'n flynyddol yn ôl amgylchiadau'r farchnad ar ddyddiad y Fantolen. Mae enillion a cholledion adeg ailbriso'n cael eu symud i'r llinell Incwm a Gwariant Cyllido a Buddsoddiad yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr. Yr un driniaeth yn union a roddir i enillion a cholledion wrth gael gwared ohonynt.

Mae rhent a dderbynnir am Eiddo buddsoddiad yn cael ei roddi mewn credyd yn y llinell Incwm Cyllido a Buddsoddiad ac yn peri cynnydd ym Malans Cronfa'r Cyngor. Fodd bynnag, ni chaniateir i enillion a cholledion ailbriso a gwerthu, dan drefniadau statudol, gael effaith ar Falans Cronfa'r Cyngor.

Felly, mae'r enillion a'r colledion yn cael eu gwyrddroi allan o Falans Cronfa'r Cyngor yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd wrth Gefn a'u symud i'r Cyfrif Addasu Cyfalaf ac (yn achos arian gwerthiant uwch na £10,000) i'r Gronfa Wrth Gefn Derbyniadau Cyfalaf.

9. Asedau Annirweddol

Mae gwariant ar asedau nad ydynt yn ariannol sydd heb ffurf ffisegol ond sy'n cael eu rheoli gan

y Cyngor oherwydd digwyddiadau yn y gorffennol (e.e. trwyddedau meddalwedd) yn cael eu cyfalafu pan dybir y bydd buddiannau economaidd yn y dyfodol neu wasanaeth posib yn llifo o'r ased annirweddol i'r Cyngor.

Nid yw gwariant ar ddatblygu gwefannau'n cael ei gyfalafu pan fo'r wefan yn cael ei defnyddio'n llwyr neu'n bennaf i hyrwyddo neu i hysbysebu nwyddau'r Cyngor neu ei wasanaethau.

Yn y lle cyntaf mesurir asedau annirweddol yn ôl y gost. Nid yw'r symiau'n cael eu hailbrisio hyd oni fydd modd pennu gwerth yr asedau y mae'r Cyngor yn eu dal trwy droi at y farchnad weithredol. Yn ymarferol, nid oes yr un o'r asedau annirweddol y mae'r Cyngor yn eu dal yn bodloni'r maen prawf hwn ac, felly, cânt eu cario yn ôl y gost lai amorteiddio cronedig. Mae swm dibrisiannol ased annirweddol yn cael ei amorteiddio dros ei oes ddefnyddiol i linell(au) y gwasanaeth perthnasol yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr. Rhoddir prawf amhariad ar ased pryd bynnag y ceir arwydd bod amhariad ar yr ased - mae unrhyw golledion a ganfyddir yn cael eu nodi yn erbyn y llinell(au) i'r gwasanaeth perthnasol yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr. Bydd unrhyw enillion neu golledion wrth gael gwared ag ased annirweddol neu wrth roi'r gorau iddo yn cael ei drosglwyddo i'r llinell Gwariant Gweithredol Arall yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

Pan fo gwariant ar asedau annirweddol yn gymwys i'w ystyried fel gwariant cyfalaf i ddibenion statudol, ni chaniateir i amorteiddio, colledion amhariad nag enillion a cholledion cael gwared â'r asedau gael effaith ar Falans Cronfa'r Cyngor. Felly, mae'r enillion a'r colledion yn cael eu gwyrdroi allan o Falans Cronfa'r Cyngor yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd wrth Gefn a'u symud i'r Cyfrif Addasu Cyfalaf ac (yn achos arian gwerthiant uwch na £10,000) i'r Gronfa Wrth Gefn Derbyniadau Cyfalaf.

10. Rhestrau Stoc a Chontractau Tymor Hir

Cynhwysir rhestrau stoc yn y Fantolen yn ôl y gost neu'n ôl y gwerth gwerthu net - pa un bynnag o'r ddau sydd isaf. Mae cost rhestrau stoc yn cael ei aseinio trwy ddefnyddio fformwla gostio 'Cyntaf i Mewn, Cyntaf Allan' (FIFO).

Rhoddir cyfrif am gontractau tymor hir trwy godi ar y Gwarged neu ar y Diffyg ar Ddarparu Gwasanaethau yn seiliedig ar werth y gwaith neu'r gwasanaeth a dderbynnir dan y contract yn ystod y flwyddyn ariannol.

Mae gwaith sy'n mynd rhagddo sydd yn y broses o gael ei wneud yn cael ei gynnwys yn y Fantolen yn ôl y gost.

11. Arian Parod a Chywerthoedd Arian

Cynrychiolir arian parod gan arian mewn llaw ac adneuon gyda sefydliadau ariannol yn daladwy heb gost ar rybudd o ddim mwy na 24 awr. Mae cyfwerthoedd arian yn fuddsoddiadau hynod o hylif sy'n aeddfedu mewn dim mwy na tri mis o'r dyddiad prynu a gellir eu trosi'n hawdd i symiau hysbys o arian parod gyda risg dibwys o newid i'r gwerth.

Yn y Datganiad Llif Arian Parod, dangosir arian parod a'i gywerth net o'r gorddrafftiau banc sy'n daladwy ar alw ac maent yn rhan hanfodol o reolaeth arian parod y Cyngor.

12. Offerynnau Ariannol

Rhwymedigaethau ariannol

Mae rhwymedigaethau ariannol yn cael eu cydnabod yn y Fantolen pan fo'r Cyngor yn dod yn barti i ddarpariaethau contract offeryn ariannol a chânt eu mesur, yn y lle cyntaf, yn ôl gwerth teg ac wedyn cânt eu cario yn ôl eu cost amorteiddio. Mae'r treuliau blynyddol yn y llinell Incwm

a Gwariant Cyllido a Buddsoddiad yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yng nghyswllt y llog taladwy yn seiliedig ar swm cario'r rhwymedigaeth a gludir, wedi ei luosi gan y gyfradd llog mewn grym ar y pryd i'r offeryn. Y gyfradd a ddefnyddir yw honno sy'n rhoddi disgownt cysáct ar y taliadau arian parod yn y dyfodol dros oes yr offeryn yn ôl y swm a gafodd ei gydnabod iddo yn y lle cyntaf.

Yn achos y rhan fwyaf o fenthyciadau'r Cyngor, golyga hyn mai'r swm sydd yn y Fantolen yw'r swm gwreiddiol sydd ar ôl i'w dalu plws llog cronnus; a'r llog a godwyd ar y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yw'r swm sy'n daladwy am y flwyddyn yn ôl y cytundeb benthycia.

Mae'r enillion neu'r colledion wrth ail-brynu neu wrth setlo'r benthyciad yn gynnar yn cael eu rhoddi mewn credyd neu mewn debyd yn y llinell Incwm a Gwariant Cyllido a Buddsoddiad yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn y flwyddyn ail-brynu/setlo. Fodd bynnag, pan fo ail-brynu yn digwydd fel rhan o ailstrwythuro'r portffolio benthycia yng nghyswllt diwygio neu ffeirio'r offerynnau presennol, yna mae'r premiwm neu'r disgownt yn cael ei dynnu neu ei ychwanegu at y gost amorteiddio y benthyciad newydd neu'r un diwygiedig a'r cofnod yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn cael ei daenu dros oes y benthyciad trwy wneud diwygiad i'r gyfradd log gweithredol.

Pan fo premiwm neu ddisgownt wedi ei godi ar y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr, mae rheoliadau yn caniatáu taenu, dros flynyddoedd y dyfodol, unrhyw effaith ar Falans Cronfa'r Cyngor. Polisi'r Cyngor yw taenu'r enillion neu'r colledion dros weddill tymor y benthyciad yr oedd y premiwm yn cael ei dalu drosto neu bryd yr oedd y disgownt yn cael ei dderbyn pan ad-dalwyd. Mae cysoni symiau a godir ar y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr gyda'r taliad net o Falans Cronfa'r Cyngor yn cael ei reoli trwy drosglwyddo i neu o'r Cyfrif Addasu Offerynnau Ariannol yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd wrth Gefn.

Asedau ariannol

Dosberthir asedau ariannol yn ddau gategori:-

- benthyciadau a derbyniadau posib - asedau sydd â thaliadau sefydlog neu benodadwy ond nad ydynt yn cael eu dyfynnu yn y farchnad weithredol;
- asedau sydd ar gael i'w gwerthu - asedau sydd â phris marchnad cyfyngedig ac/neu sydd heb daliadau sefydlog neu benodadwy.

Benthyciadau a derbyniadau posib

Cydnabyddir benthyciadau a derbyniadau posib ar y Fantolen pan fo'r Cyngor yn dod yn rhan o ddarpariaethau cytundebol offeryn ariannol ac ar y cychwyn maent yn cael eu mesur ar werth teg. Wedi hynny, cânt eu mesur yn ôl y gost amorteiddio. Mae'r credydau blynyddol i'r llinell Incwm a Gwariant Cyllido a Buddsoddiad yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr ar gyfer llog a dderbynnir yn seiliedig ar swm cario ased wedi ei luosi gan y raddfa log berthnasol i'r offeryn.

Yn achos y rhan fwyaf o'r benthyciadau a drefnwyd gan y Cyngor, mae hyn yn golygu mai'r swm a gyflwynwyd yn y Fantolen yw'r swm gwreiddiol sydd ar ôl i'w dalu (plws llog cronnus) a'r llog a roddwyd mewn credyd yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yw'r swm a geir yn y flwyddyn yn ôl cytundeb y benthyciad.

Pan fo asedau yn cael eu nodi fel rhai sy'n destun amhariad a hynny oherwydd y tebygrwydd, yn seiliedig ar ddigwyddiad yn y gorffennol, na fydd taliadau dyledus dan y contract yn cael eu cyflwyno, yna rhoddir gostyngiad yn erbyn yr ased a chodi am hynny ar y gwasanaeth perthnasol (ar gyfer derbyniadau sy'n benodol i'r gwasanaeth hwnnw) neu ar y llinell Incwm a Gwariant Cyllido a Buddsoddiad yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr. Mesurir y

golled amhariad fel y gwahaniaeth rhwng y swm cario a gwerth presennol llif arian diwygiedig y dyfodol gyda disgownt yn seiliedig ar log gweithredol gwreiddiol yr ased.

Bydd unrhyw enillion neu unrhyw golledion sy'n codi oherwydd dadgydnabod ased yn cael eu rhoddi mewn credyd/debyd i'r llinell Incwm a Gwariant Cyllido a Buddsoddiad yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr. Fodd bynnag, mae'r Cyngor wedi gwneud nifer gyfyngedig o fenthyciadau i weithwyr am lai na'r cyfraddau ar y farchnad (benthyciadau 'meddal'). Mae'r Cyngor wedi penderfynu bod gwerth y benthyciadau unigol a'r llog yn isel iawn ac, o'r herwydd, nid yw wedi addasu'r cofnod Incwm a Gwariant ar gyfer y benthyciadau meddal hyn.

Asedau sydd ar Gael i'w Gwerthu

Lle mae hynny'n berthnasol ac o bwys, cydnabyddir asedau sydd ar gael i'w gwerthu ar y Fantolen pan ddaw'r Cyngor yn rhan o ddarpariaethau contractyddol offeryn ariannol ac maent yn cael eu mesur yn y lle cyntaf yn ôl eu gwerth teg. Lle mae gan ased daliadau penodol neu bendant, mae credydau blynyddol i'r llinell Incwm a Gwariant Cyllido a Buddsoddi yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr ar gyfer llog a geir yn seiliedig ar gost amorteiddio'r ased wedi'i luosi gan y gyfradd log ar gyfer yr offeryn. Lle nad oes taliadau penodol neu bendant, caiff incwm (e.e. difidend) ei gredu i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr ar adeg ei dderbyn gan y Cyngor.

Caiff Asedau eu dangos yn y Fantolen yn ôl eu gwerth teg. Mae prisiadau'n seiliedig ar yr egwyddorion isod:-

- Offerynnau gyda phris marchnad a ddyfynnwyd – pris y farchnad;
- Offerynnau eraill a chanddynt daliadau penodol a phendant – dadansoddiad o'r llif arian disgownt;
- Cyfranddaliadau ecwiti heb brisiau marchnad penodol – gwerthusiad annibynnol o brisiadau'r cwmni;
- Prisiadau Gwerth Teg – pris y cytunwyd arno rhwng y ddau barti

Caiff newidiadau mewn gwerth teg eu cydbwysu drwy roi cofnod yn y Gronfa Wrth Gefn Ar-Gael-i'w-Gwerthu a chaiff y budd/colled ei gydnabod yn y Gwarged neu'r Diffyg ar Ailbrisió'r Asedau Ariannol Ar-Gael-i'w-Gwerthu. Gwneir eithriad lle ceir colledion amhariad – caiff y rhain eu debydu i'r llinell Incwm a Gwariant Cyllido a Buddsoddi yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr ynghyd at unrhyw fudd neu golled net ar gyfer yr ased sydd wedi cronni yn y Gronfa Wrth Gefn Ar-Gael-i'w-Gwerthu.

Lle caiff asedau eu nodi fel amhariad oherwydd y tebygrwydd na fydd taliadau dan y contract (rhai penodol neu bendant) yn cael eu gwneud oherwydd rhywbeth a ddigwyddodd yn y gorffennol neu os bydd eu gwerth teg yn llai na'r gost, yna caiff gwerth llyfr yr ased ei gofnodi a'i roi yn erbyn y llinell Incwm a Gwariant Cyllido a Buddsoddi yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

Os oes taliadau penodol neu bendant yn berthnasol i'r ased, yna caiff y golled oherwydd amhariad ei mesur fel y gwahaniaeth rhwng y swm sy'n cario a gwerth presennol y llif arian diwygiedig ar gyfer y dyfodol gyda disgownt yn ôl cyfradd log gwreiddiol yr ased. Fel arall, caiff y golled oherwydd amhariad ei mesur fel y diffyg rhwng gwerth teg a chost prynu'r offeryn (net o unrhyw brif ad-daliad ac amorteiddio).

Caiff unrhyw enillion a cholledion sy'n codi ar adeg dadgydnabod yr ased eu credydu neu eu debydu i'r llinell Incwm a Gwariant Cyllido a Buddsoddi yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr ynghyd ag unrhyw enillion neu golledion a gydnabyddwyd eisoes yn y Gronfa Wrth Gefn Ar-Gael-i'w-Gwerthu. Mewn achos lle na fedrir mesur gwerth teg yn ddibynadwy, caiff yr offeryn ei gario ar gost (llai unrhyw golledion amhariad).

13. Darpariaethau, Rhwymedigaethau Wrth Gefn ac Asedau Wrth Gefn

Darpariaethau

Gwneir darpariaethau pan fo digwyddiad wedi cymryd lle sy'n rhoi rhwymedigaeth gyfreithiol neu ddehongliadol i'r Cyngor, sy'n debygol o fod angen setliad trwy drosglwyddo buddiannau economaidd neu wasanaeth posibl, a phan fo modd darparu amcangyfrif dibynadwy o faint y rhwymedigaeth. Er enghraifft, efallai bod y Cyngor yn rhan o achos llys fyddai'n debygol o arwain yn y pen draw at wneud setliad neu dalu iawndal.

Codir darpariaethau fel traul ar y llinell gwasanaeth priodol yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn y flwyddyn y daw'r Cyngor yn ymwybodol o'r rhwymedigaeth, a chânt eu mesur yn ôl yr amcangyfrif gorau ar ddyddiad y Fantolen o'r gwariant sydd ei angen i setlo'r rhwymedigaeth, gan gymryd i ystyriaeth y risgiau ac ansicrwydd perthnasol.

Pan fo taliadau'n cael eu cyflwyno, yn y diwedd, rhoddir nhw yn erbyn y ddarpariaeth a gludir yn y Fantolen. Mae setliadau amcangyfrifedig yn cael eu hadolygu ar ddiwedd bob blwyddyn ariannol – pryd y bydd hi'n llai na thebygol y bydd angen trosglwyddo buddiannau economaidd (neu wneud setliad llai na'r disgwyl), gwyrddo'r y ddarpariaeth a'i rhoddi mewn credyd yn ôl yn y gwasanaeth perthnasol.

Pan fo disgwyl hawlio cyfran neu'r cyfan o'r taliad i setlo'r ddarpariaeth oddi ar barti arall (e.e. oddi ar hawliad yswiriant), caiff ei gydnabod fel incwm i'r gwasanaeth perthnasol os oes sicrwydd go bendant yn unig y bydd ad-daliad ar gael os ydyw'r Cyngor yn setlo'r rhwymedigaeth.

Rhwymedigaethau wrth gefn

Mae rhwymedigaeth wrth gefn yn codi pan fo digwyddiad wedi cymryd lle sy'n rhoi rhwymedigaeth bosib ar y Cyngor, ond na fydd cadarnhad hyd oni fydd digwyddiadau nad oes modd eu rhagweld wedi digwydd yn y dyfodol a rheini heb fod yn gyfan gwbl dan reolaeth y Cyngor. Mae rhwymedigaethau wrth gefn hefyd yn codi mewn amgylchiadau ble byddai darpariaeth yn cael ei gwneud fel arall ond naill ai nid yw'n debygol y bydd angen all-lif o adnoddau neu ni ellir mesur maint y rhwymedigaeth yn ddibynadwy.

Ni chydabyddir rhwymedigaethau wrth gefn yn y Fantolen, ond cânt eu datgelu mewn nodyn i'r cyfrifon (Nodyn 42).

Asedau wrth gefn

Mae ased wrth gefn yn codi pan fo digwyddiad wedi cymryd lle sy'n rhoi ased bosib i'r Cyngor, ond ni fydd modd cael cadarnhad hyd oni fydd digwyddiadau nad oes modd eu rhagweld wedi digwydd yn y dyfodol a rheini heb fod yn gyfan gwbl dan reolaeth y Cyngor.

Ni chydabyddir asedau wrth gefn yn y Fantolen, ond cânt eu datgelu mewn nodyn i'r cyfrifon ble mae'n debygol y bydd mewnllif o fuddiannau economaidd neu wasanaeth posibl (Nodyn 43).

14. Cronfeydd wrth Gefn

Mae'r Cyngor yn cadw amryw o gronfeydd wrth gefn sy'n adlewyrchu i ba raddau y mae ei asedau'n fwy na'i ymrwymadau ac unrhyw gyfyngiadau statudol neu wirfoddol a roddir ar y defnydd o'r balansau hyn. Mae gan y Cyngor y disgrisiwn i osod o'r neilltu symiau penodol fel Cronfeydd wrth Gefn y mae'n dymuno eu clustnodi i ddibenion polisi i'r dyfodol neu i ymdrin â materion wrth gefn neu i reoli llif arian. Ceir crynodeb o'r rhan yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd Wrth Gefn.

Crëir Cronfeydd wrth Gefn trwy drosglwyddo symiau o Falans Cronfa'r Cyngor yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd wrth Gefn. Pan ceir traul sydd i'w gyllido o gronfa wrth gefn, caiff ei godi ar y gwasanaeth priodol yn y flwyddyn honno i'w sgorio yn erbyn y Gwarged neu Ddiffyg ar Ddarparu Gwasanaethau yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr. Yna trosglwyddir y gronfa wrth gefn yn ôl i Falans Cronfa'r Cyngor yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd wrth Gefn fel nad oes taliad net yn erbyn y dreth gyngor ar gyfer y gwariant.

Cedwir rhai Cronfeydd wrth Gefn penodol er mwyn rheoli'r prosesau cyfrifo ar gyfer asedau nad ydynt yn gyfredol, offerynnau ariannol, buddiannau ymddeoliad a buddiannau gweithwyr ac nid ydynt yn cynrychioli adnoddau y gellir eu defnyddio i'r Cyngor - eglurir y Cronfeydd wrth Gefn hyn yn y polisïau a'r nodiadau perthnasol.

15. Cydnabyddiaeth Refeniw

Mae'r polisi cydnabod refeniw yn ymwneud â gwerthu nwyddau (a gynhyrchir gan y Cyngor i ddibenion eu gwerthu neu eu prynu i bwrpas ailwerthu), cynnig gwasanaethau (ac eithrio gwasanaethau y mae a wnelont yn uniongyrchol â chontractau adeiladau), llog, breindaliadau a difidendau, trafodion nad oes modd eu cyfnewid (h.y. y dreth gyngor) a lle cynt yr oedd rhwymedigaeth wedi'i hadnabod (h.y. credydwr) ar ôl bodloni'r meini prawf cydnabyddiaeth refeniw.

Mae refeniw'n cael ei gydnabod a'i fesur yn ôl gwerth teg y gydnabyddiaeth a dderbynnir. Fodd bynnag, os ydyw'r taliadau'n cael eu cyflwyno yn ôl telerau gohiriedig, mae'r gydnabyddiaeth a dderbynnir yn cael ei chydabod, yn y lle cyntaf, yn ôl y pris cywerthoedd arian. Mae'r gwahaniaeth rhwng y swm hwn a chyfanswm y taliadau a dderbynnir yn cael ei gydnabod fel refeniw llog yn y Gwarged neu'r Diffyg ar Ddarparu Gwasanaethau. Mae derbyniadau tymor byr heb log dynodedig yn cael eu mesur yn ôl y swm ar yr anfoneb wreiddiol pan fo effaith disgownt yn amherthnasol. Nid oes gwahaniaeth rhwng dyddiad cyflenwi a dyddiad talu yn achos trafodion digontract a rhai lle nad oes cyfnewid yn digwydd h.y. refeniw yng nghyswllt y dreth gyngor a threthi cyffredinol, ac, felly, mesurir y trafodion hyn yn ôl y symiau llawn a dderbynnir yn eu cylch.

16. Llog Mewnol

Buddsoddir balansau arian gan y Cyngor yn unol â'i Bolisïau Rheoli Trysorlys a Buddsoddi, am gyfnodau o hyd at bum mlynedd ac fe gronnir a chredydir y llog i Gronfa'r Cyngor. Credydir llog i'r cronfeydd ymddiriedol a chronfeydd trydydd parti eraill ar sail y raddfa log a enillwyd gan y Cyngor. Mae rhai Cronfeydd wrth Gefn yn derbyn llog trwy drosglwyddiad sydd wedi ei glandro ar yr un sail.

17. Prydlesau

Lle mae hynny'n berthnasol ac yn hanfodol, caiff prydlesau eu categorio fel prydlesau ariannol lle mae telerau'r brydles yn trosglwyddo'r holl risgiau a'r enillion sy'n gysylltiedig â pherchenogaeth yr eiddo, offer neu cyfarpar o'r prydleswr i'r prydlesai. Nid yw'r Cyngor yn dal unrhyw brydlesau o'r math yma ac, o'r herwydd, mae'r prydlesau y mae'r Cyngor yn eu dal yn cael eu categorio fel prydlesau gweithredu. Lle mae prydles yn ymwneud â thir ac adeiladau, caiff y tir a'r adeiladau eu categorio ar wahân. Yn ogystal, caiff trefniadau nad ydynt â statws gyfreithiol prydles ond sy'n trosglwyddo hawl i ddefnyddio ased yn gyfnewid am daliad eu cyfrif amdanynt dan y polisi hwn lle mae cyflawni'r trefniant yn dibynnu ar ddefnyddio asedau penodol. Mae asedau wedi cael eu hadolygu gan gymryd i ystyried lefel bwysigrwydd y rhenti blynyddol a gwerthoedd cyfalaf ac mae eu cynnwys yn y cyfrifon yn seiliedig ar y lefelau hyn.

Y Cyngor fel Prydlesai

i. Prydlesau Ariannol

Os yn berthnasol ac o werth sylweddol, byddai eitemau eiddo, offer a chyfarpar ac offer a ddelir dan brydlesau ariannol yn cael eu cydnabod ar y Fantolen ar gychwyn y brydles yn ôl eu gwerth teg wedi ei fesur ar adeg sefydlu'r brydles (neu yn ôl gwerth cyfredol y taliadau isaf ar y brydles os ydynt yn is na'r gwerth teg). Wrth gydnabod yr ased, gwneir ymrwymiad cyfatebol i dalu i'r prydleswr. Caiff y costau uniongyrchol cychwynnol i'r Cyngor eu hychwanegu at swm cario'r ased. Caiff premiymau a delir ar adeg sefydlu prydles eu defnyddio i ddibrisio ymrwymiad y brydles. Caiff rhenti wrth gefn eu codi fel treuliau yn ystod y cyfnod y bu iddynt godi.

Caiff taliadau prydles eu rhannu rhwng:-

- taliadau ar gyfer prynu'r budd yn yr eiddo, offer neu gyfarpar – a ddefnyddir i ddibrisio ymrwymiad y brydles; a
- tâl ariannol (sy'n cael ei ddebydu i'r llinell Incwm a Gwariant Cyllido a Buddsoddi yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr).

Os yw eiddo, offer a chyfarpar yn cael eu cydnabod dan brydlesau ariannol, yna byddid yn cyfrifo amdanynt drwy ddefnyddio'r polisïau sy'n gyffredinol berthnasol i asedau o'r fath ar yr amod y codir am ddibrisiant yn ystod cyfnod y brydles os yw'r cyfnod hwnnw'n llai na oes ddefnyddiol dybiedig yr ased (lle nad yw perchenogaeth yr ased yn trosglwyddo i'r Cyngor ar ddiwedd cyfnod y brydles).

Nid oes rhaid i'r Cyngor godi'r dreth gyngor i dalu costau dibrisiant neu ailbriso a cholledion amhariad sy'n codi mewn perthynas ag asedau a brydlesir. Yn lle hynny, gwneir cyfraniad blynyddol call o'r arian refeniw tuag at y buddsoddiad cyfalaf tybiedig yn unol â gofynion statudol. Yn lle dibrisiant ac ailbriso a cholledion amhariad, felly, ceir cyfraniad refeniw ym Malans y Gronfa Gyffredinol a hynny drwy addasiad yn y Cyfrif Addasiad Cyfalaf yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd Wrth Gefn i gyfrif am y gwahaniaeth rhwng y ddau.

ii. Prydlesau Gweithredol

Caiff rhent a delir mewn perthynas â phrydlesau gweithredol ei godi i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr fel cost i'r gwasanaethau sy'n elwa o ddefnyddio'r eiddo, offer neu gyfarpar a brydlesir. Codir tâl ar sail linell syth dros gyfnod oes y brydles, hyd yn oed oes nad yw hyn yn cyfateb i batrymau taliadau (e.e. cyfnod o rent am ddim ar gychwyn y brydles).

Y Cyngor fel prydleswr

i. Prydlesau Ariannol

Os bydd y Cyngor yn caniatáu prydles ariannol ar gyfer eiddo neu eitem o offer neu gyfarpar, yna caiff yr ased berthnasol ei chofnodi ar y Fantolen fel un y cafwyd gwared arni. Os yn berthnasol, ar gychwyn y brydles, bydd swm cario'r ased yn y Fantolen (p'un a yw'n Eiddo, Offer a Chyfarpar neu'n Asedau a Ddelir i'w Gwerthu) yn cael ei gofnodi yn y llinell Gwariant Gweithredol Arall yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr fel rhan o'r enillion neu'r colledion ar adeg cael gwared arni. Caiff buddsoddiad net y Cyngor yn y brydles ei gredydu i'r un llinell yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr hefyd fel rhan o'r enillion neu'r colledion ar adeg cael gwared arni (h.y. yn cael ei ddebydu yn erbyn gwerth cario'r ased ar adeg cael gwared arni) gyda chofnod o brydles (dyledwr tymor hir) yn y Fantolen. Caiff rhent a geir ar gyfer prydles ei rannu rhwng:-

- Taliadau ar gyfer prynu'r budd yn yr eiddo a ddefnyddir i ddibrisio ymrwymiad y brydles (ynghyd ag unrhyw breimymau a dderbyniwyd); a
- Incwm Cyllido (sy'n cael ei gredu i'r llinell Incwm a Gwariant Cyllido a Buddsoddi yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr).

Yn unol â statud, ni chaniateir defnyddio'r enillion a greduwyd i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr ar adeg cael gwared â'r ased i ychwanegu at Falans y Gronfa Gyffredinol a rhaid trin hyn fel derbyniad cyfalaf. Lle derbyniwyd premiwm, rhaid symud hwn allan o'r Balans ar gyfer y Gronfa Gyffredinol i'r Gronfa Wrth Gefn ar gyfer Derbyniadau Cyfalaf yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd Wrth Gefn. Lle bydd y swm sy'n daladwy mewn perthynas â'r ased a brydesir yn cael ei setlo drwy dalu rhent yn y blynyddoedd ariannol sydd i ddod, caiff hyn ei symud allan o Falans y Gronfa Gyffredinol i'r Gronfa wrth Gefn ar gyfer Derbyniadau Cyfalaf sydd wedi eu Gohirio yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd Wrth Gefn.

Nid yw gwerth dileu asedau y ceir gwared arnynt yn cael ei godi yn erbyn y dreth gyngor oherwydd gwneir darpariaeth lawn ar gyfer costau asedau nad ydynt yn gyfredol mewn trefniadau ar wahân ar gyfer cyllido cyfalaf. Caiff y symiau, felly, eu trosglwyddo o Falans y Gronfa Gyffredinol i'r Cyfrif Addasiad Cyfalaf yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd Wrth Gefn.

ii. Prydlesau Gweithredol

Pan fo'r Cyngor yn rhoi prydles weithredol dros eiddo neu eitem o offer neu gyfarpar, cedwir yr ased yn y Fantolen. Mae incwm rhent yn cael ei gredu i'r llinell Gwariant Gweithredol Arall yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr. Gwneir credydau ar sail llinell-syth dros oes y brydles, hyd yn oed os nad yw hyn yn cyd-fynd â'r patrwm taliadau (e.e. telir premiwm ar gychwyn y brydles). Mae costau uniongyrchol cychwynol yr eir iddynt wrth negodi a threfnu prydles yn cael eu hychwanegu at swm cario'r ased perthnasol a'u codi fel traul dros oes y brydles ar yr un sail ag incwm rhent.

18. Taliadau i Refeniw ar gyfer Asedau nad ydynt yn Gyfredol - Darpariaeth Refeniw Isaf (MRP)

Cofnodir ar y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr y symiau canlynol er mwyn cofnodi'r costau gwirioneddol sydd ynghlwm wrth ddal asedau nad ydynt yn gyfredol yn ystod y flwyddyn:-

- Dadbriso ac Amorteiddio asedau a ddefnyddir gan y Gwasanaeth;
- Ailbriso a cholledion amhariad ar asedau a ddefnyddir gan y Gwasanaeth;
- Elw neu golled ar adeg cael gwared ar asedau.

Nid oes rhaid i'r Cyngor godi'r dreth gyngor i gwrdd â'r costau hyn. Fodd bynnag, rhaid iddo neilltuo cyfraniad blynyddol o refeniw tuag at ei anghenion benthyca yn gyffredinol. Caiff y costau hyn, felly, eu disodli gan y Ddarpariaeth Refeniw Isaf drwy gofnodi addasiad yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd Wrth Gefn.

Nid yw gwerth dileu asedau y ceir gwared arnynt yn cael ei godi yn erbyn y dreth gyngor oherwydd gwneir darpariaeth lawn ar gyfer costau asedau nad ydynt yn gyfredol mewn trefniadau ar wahân ar gyfer cyllido cyfalaf. Caiff y symiau eu trosglwyddo o Falans y Gronfa Gyffredinol i'r Cyfrif Addasiad Cyfalaf yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd Wrth Gefn. Yn unol â Deddf Llywodraeth Leol 2003, rhaid i'r Cyngor godi ar Gronfa'r Cyngor ddarpariaeth ar gyfer adennill dyledion. Caiff y ddarpariaeth honno wedi ei gostwng gan swm y tâl dibrisiant a wnaed eisoes i'r Cyfrif Incwm a Gwariant Cynhwysfawr fel y gellir codi'r MRP net ar Gronfa'r Cyngor.

Cyhoeddwyd rheoliadau newydd gan Lywodraeth Cymru yn 2008/09 yn gofyn i awdurdodau lleol yng Nghymru wneud darpariaeth ddarvoudus ar gyfer MRP, gan gynnwys opsiwn i ddarparu MRP am oes yr ased. Mae'r polisi hefyd yn caniatáu gohirio MRP hyd oni fydd yr ased yn cael ei chomisiynu.

Mae'r Cyngor, fodd bynnag, yn parhau i gyfrifo gan ddefnyddio'r fethodoleg ganlynol mewn perthynas â'r gofyniad cyllido cyfalaf:-

- cyfrifo darpariaeth y Cyfrif Refeniw Tai (CRT) ar 2% o'r Gofyniad Cyllido Cyfalaf (CFR) CRT agoriadol;
- mae darpariaeth Cronfa'r Cyngor wedi ei seilio ar 4% o'r CFR nad yw'n CRT hyd at 2007/08, yn unol â'r Rheoliadau a weithredwyd dan Ddeddf Llywodraeth Leol 2003.
- Ers 2007/08, mae MRP yn seiliedig ar oes ddefnyddiol yr ased.

Cyfyd eithriad i'r polisi hwn o ran gwariant sy'n amodol ar gyfarwyddyd cyfalafu a gyhoeddwyd dan Adran 40(6) Deddf Llywodraeth Leol a Thai 1989. Bydd unrhyw wariant o'r fath yn cael ei amorteiddio naill ai yn unol â'r polisi uchod neu dros nifer y blynnyddoedd a nodir yn y cyfarwyddyd.

19. Grantiau y Gellir eu Derbyn

P'un a ydynt yn cael eu talu ar gyfrif, trwy randaliadau neu fel ôl-ddyledion, cydnabyddir grantiau llywodraeth a chyfraniadau a rhoddion trydydd parti fel rhai sy'n ddyledus i'r Cyngor pan fo sicrwydd rhesymol:-

- y bydd y Cyngor yn cydymffurfio â'r amodau sydd ynghlwm â'r taliadau; ac
- y derbynnir y grantiau neu gyfraniadau.

Nid yw'r symiau a nodwyd fel rhai sy'n ddyledus i'r Cyngor yn cael eu rhoi mewn credyd yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr hyd oni fydd yr amodau sydd ynghlwm wrth y grant neu'r cyfraniad wedi eu bodloni. Mae'r amodau'n nodi bod rhaid i'r buddiannau economaidd yn y dyfodol neu i'r gwasanaeth posib sydd wedi'i ymgorffori yn yr ased a dderbyniwyd mewn ffurf grant neu gyfraniad gael eu defnyddio gan y derbynnydd fel y nodwyd, neu bydd raid dychwelyd i'r trosglwyddyd y buddiannau economaidd yn y dyfodol neu'r gwasanaeth posib.

Mae unrhyw arian a roddwyd fel grantiau a chyfraniadau, a'r amodau perthnasol heb eu bodloni, yn cael eu cario yn y Fantolen fel credydwyr. Pan fo'r amodau'n cael eu bodloni, mae'r grant neu'r cyfraniad yn cael ei roddi fel credyd yn y llinell gwasanaeth perthnasol (grantiau a chyfraniadau refeniw priodoladwy) neu fel Trethiant ac Incwm Grant Amhenodol (grantiau refeniw heb eu hamgáu a'r holl grantiau cyfalaf) yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

Pan fo grantiau cyfalaf yn cael eu credydu i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr, maent yn cael eu gwyrddroi o Balans Cronfa'r Cyngor drwy'r Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd Wrth Gefn. Pan fo grant heb ei ddefnyddio eto i gyllido gwariant cyfalaf, mae'n cael ei bostio i'r Grantiau Cyfalaf Wrth Gefn Na Chawsant Eu Defnyddio. Pan fo wedi'i ddefnyddio, mae'n cael ei bostio i'r Cyfrif Addasu Cyfalaf. Mae'r symiau yn y Grantiau Cyfalaf Wrth Gefn Na Chawsant Eu Defnyddio yn cael eu trosglwyddo i'r Cyfrif Addasu Cyfalaf unwaith y cânt eu defnyddio i gyllido gwariant cyfalaf.

20. Gwariant Refeniw a Gyllidir gyda Chyfalaf Dan Statud (REFCUS)

Mae gwariant yr aethpwyd iddo yn ystod y flwyddyn y gellir ei gyfalafu dan ddarpariaethau statudol ond yn wariant nad yw'n creu ased nad yw'n gyfredol wedi ei godi fel gwariant i'r gwasanaeth perthnasol yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn y flwyddyn. Pan fo'r Cyngor wedi penderfynu cwrdd â chost y gwariant hwn o adnoddau cyfalaf presennol neu trwy fenthycia, mae trosglwyddiad yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd wrth Gefn o Falans Cronfa'r Cyngor i'r Cyfrif Addasu Cyfalaf yna'n gwyrddroi'r symiau a godwyd fel nad oes effaith ar lefel y dreth gyngor.

21. Gorbenion a Gwasanaethau Cefnogol

Mae costau gorbenion a gwasanaethau cefnogol yn cael eu codi ar y rheini sy'n cael y buddiant o'r cyflenwad neu o'r gwasanaeth yn unol ag egwyddorion costio'r Sefydliad Siartredig Cyllid Cyhoeddus a Chyfrifo (CIPFA) Côt Ymarfer ar gyfer Adroddiadau Gwasanaeth 2013/14 (SeRCOP). Defnyddir yr egwyddor costio amsugno llwyr - cost lawn y gorbenion a gwasanaethau cefnogol yn cael eu rhannu rhwng defnyddwyr yn ôl cyfran y buddiannau a gafwyd, ac eithrio:-

- Corfforaethol a Craidd Democrataidd – costau'n gysylltiedig â statws y Cyngor fel sefydliad amlswyddogaethol, democrataidd. Fodd bynnag, codir ar y Cyfrif Refeniw Tai;
- Costau heb eu Dosbarthu - costau buddiannau dewisol a rhoddir i weithwyr yn ymddeol yn gynnar a cholledion amhariad i'w codi ar asedau sy'n cael eu dal i'w gwerthu.

Diffinnir y ddau gategori hyn yn SeRCOP a chyfrifir amdanynt o dan benawdau ar wahân yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr, fel rhan o Wariant Net ar Wasanaethau sy'n Parhau.

22. Arian Tramor

Mae gan y Cyngor nifer o gynlluniau grant dan y rhaglen 'Interreg' lle mae'r sefydliad sy'n arwain yn Wyddelig a'r grantiau'n cael eu dyrannu mewn Ewros. Agorwyd cyfrif banc Ewro i gefnogi'r cynlluniau hyn. Caiff y balans ar y cyfrif hwn ar ddiwedd y flwyddyn ei drosi yn ôl y cyfraddau cyfnewid fel yr oeddynt ar 31 Mawrth gyda'r enillion neu'r colledion canlyniadol yn cael eu cydnabod yn y llinell Incwm a Gwariant Cyllido a Buddsoddi yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

23. Codi ar Refeniw am Asedau nad ydynt yn Gyfredol

Rhoddir debyd yn erbyn gwasanaethau, gwasanaethau cefnogol a chyfrifon masnachu yn ôl y symiau a ganlyn i bwrpas cofnodi cost dal asedau nad ydynt yn gyfredol yn ystod y flwyddyn:-

- dibrisiant a briodolir i'r asedau a ddefnyddiwyd gan y gwasanaeth perthnasol;
- colledion ailbrisiu ac amhariad ar asedau a ddefnyddiwyd gan y gwasanaeth lle nad oes enillion cronnus yn y Cyfrif Ailbrisiu Wrth Gefn y mae modd dileu'r colledion yn ei erbyn;
- amorteiddio asedau annirweddol a briodolir i'r gwasanaeth.

Nid oes raid i'r Cyngor godi'r dreth gyngor i bwrpas cyllido colledion dibrisiant, ailbrisiu neu amhariad na rhai amorteiddio. Fodd bynnag, rhaid iddo wneud cyfraniad blynyddol o refeniw tuag at y gostyngiad yn ei anghenion benthyca cyffredinol – cyfraniad sy'n cyfateb i swm a glandrir ar sail bwylllog ac a bennir gan y Cyngor Awdurdod yn unol â chyfarwyddiadau statudol.

Felly, yn lle colledion dibrisiant, ailbrisiu ac amhariad ac yn lle amorteiddiadau ceir cyfraniad i Falans Cronfa'r Cyngor trwy drafodyn diwygio i'r Cyfrif Addasu Cyfalaf yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd wrth Gefn ac yn cyfateb i'r gwahaniaeth rhwng y ddau.

Caiff trafodion mewn perthynas ag eiddo buddsoddi eu cofnodi yn erbyn llinell Incwm a Gwariant Cyllido a Buddsoddi yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

24. Buddiannau'r Gweithwyr

Buddiannau sy'n daladwy yn ystod cyflogaeth

Y buddiannau tymor byr i'r gweithwyr yw'r rheini sy'n cael eu talu cyn pen 12 mis i ddiwedd y flwyddyn – buddiannau megis cyflogau wythnosol a misol, gwyliau blynyddol gyda thâl, absenoldeb gwaeledd gyda thâl, taliadau bonws a buddiannau heblaw arian i'r gweithwyr presennol a'r rheini'n cael eu cydnabod fel treuliau i'r gwasanaethau yn ystod y flwyddyn pryd y rhydd y gweithwyr wasanaeth i'r Cyngor. Darperir ffigwr gronnus ar gyfer costau hawliadau gwyliau (neu unrhyw fath o absenoldeb, e.e. amser i ffwrdd *in lieu*) a enillwyd gan weithwyr a'r rheini heb eu cymryd cyn diwedd y flwyddyn a hawl ganddynt i'w trosglwyddo i'r flwyddyn ariannol ddilynol.

Mae'r ffigwr cronol yn seiliedig ar y cyfraddau perthnasol i gyflogau wythnosol a misol yn y flwyddyn gyfrifo ddilynol, sef pryd y bydd y gweithiwr yn cymryd y budd. I atal amrywiadau gael effaith ar y dreth gyngor, mae'r newidiadau blwyddyn ar flwyddyn yn y gost a gynhyrchir gan y cronni yma'n cael ei godi yn erbyn Gwarged neu Ddiffyg ar y Ddarpariaeth o Wasanaethau, ond wedyn caiff ei wyrdroi trwy'r Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd wrth Gefn, i'r Cyfrif Addasu Absenoldebau Cronol, fel bod buddiannau gwyliau yn cael eu codi yn erbyn refeniw yn ystod y flwyddyn ariannol y mae'r absenoldeb gwyliau'n digwydd ynddi.

Nid yw'r Cyngor yn rhoddi buddiannau tymor hir i weithwyr h.y. y rheini ni ddisgwylir eu talu neu eu setlo cyn pen 12 mis i ddyddiad y Fantolen.

Buddiannau Terfynu

Buddiannau terfynu yw'r symiau sy'n daladwy o ganlyniad i benderfyniad gan y Cyngor i ddod â chyflogaeth swyddog i ben cyn y dyddiad ymddeol cyffredin neu benderfyniad swyddog i dderbyn diswyddo gwirfoddol a chodir y rhain ar sail groniadau i'r llinell Costau Corfforaethol a Chraidd Democrataidd yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr pan fo'r Cyngor yn amlwg wedi ymrwymo i derfynu cyflogaeth swyddog neu grŵp o swyddogion neu i wneud cynnig i annog diswyddo gwirfoddol.

Pan fo buddiannau terfynu'n golygu ategu pensiynau, mae darpariaethau statudol yn mynnu ar godi o falans Cronfa'r Cyngor y swm sy'n daladwy gan y Cyngor i'r gronfa bensiwn neu i'r pensiwnwr yn y flwyddyn, nid y swm a glendir yn ôl y safonau cyfrifeg berthnasol. Yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd wrth Gefn, mae angen clustnodiadau i mewn ac allan o'r Gronfa Wrth Gefn Pensiwn i gael gwared â'r debydau a'r credydau ar gyfer buddiannau terfynu wrth ategu pensiynau ac yn eu lle ddarparu debydau am yr arian parod a dalwyd i'r gronfa bensiwn ac i'r pensiwnwyr a'r cyfryw symiau'n daladwy ond heb eu talu ar ddiwedd y flwyddyn.

Buddiannau ôl-Gyflogaeth

Mae gan weithwyr y Cyngor hawl i fod yn aelodau o ddau gynllun pensiwn sydd ar wahân i'w gilydd:-

- Cynllun Pensiwn Athrawon, a weinyddir gan yr Adran Addysg;
- Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol a weinyddir gan Gyngor Gwynedd.

Mae'r ddau gynllun yn darparu buddiannau diffiniedig i aelodau (lwmp swm ymddeol a phensiwn), a enillwyd tra oedd gweithwyr yn gweithio i'r Cyngor.

Cynllun Pensiwn Athrawon

Oherwydd trefniadau cynllun yr athrawon nid yw'n bosib fel arfer priodoli'r atebolrwydd am y buddiannau hyn i'r Cyngor. Felly, mae cyfrif am y cynllun fel petai'n gynllun cyfraniadau diffiniedig ac nid oes yn y Fantolen gydnabyddiaeth yng nghyswllt unrhyw atebolrwydd i dalu buddiannau yn y dyfodol. Codir yn erbyn y llinell Gwasanaethau Plant ac Addysg yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yng nghyswllt cyfraniadau'r cyflogwr sy'n daladwy i'r Asiantaeth Pensiwn Athrawon yn y flwyddyn.

Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol

Gall unrhyw weithwyr (ac eithrio athrawon) a chynghorwyr, yn amodol ar feini prawf cymhwyso penodol, ymuno gyda'r Cynllun Pensiwn ar gyfer Llywodraeth Leol. Enw'r Cynllun yw Cronfa Bensiwn Gwynedd a chaiff ei gweinyddu gan Gyngor Gwynedd yn unol â Rheoliadau Pensiwn gyflogwyr sy'n rhan ohono. Yn unol â Safon Gyfrifo Ryngwladol (IAS 19), mae'r Cynllun ar gyfer Llywodraeth Leol yn cael ei gyfrif fel cynllun buddiannau diffiniedig:-

Mae'r rhwymedigaethau i Gynllun Pensiwn Gwynedd a briodolir i'r Cyngor yn cael eu cynnwys yn y Fantolen yn ôl dull actiwaraid gan ddefnyddio'r dull uned ragamcanedig - h.y. asesiad o'r taliadau a wneir yn y dyfodol yng nghyswllt buddiannau ymddeoliad a enillwyd hyd yma gan y gweithwyr, yn seiliedig ar ragdybiaethau yng nghyswllt cyfraddau marwolaeth, cyfraddau trosiant y gweithwyr, ayyb., a hefyd ar ragamcanion yng nghyswllt enillion rhagamcanedig y gweithwyr presennol;

Rhoddir disgownt yn erbyn y rhwymedigaethau i lawr i'w gwerth yn ôl prisiau cyfredol, gan ddefnyddio cyfradd ddisgownt real, yn seiliedig ar raddfa dychweliad arwyddol ar fondiau Llywodraeth y DU wedi ei addasu ar gyfer ychwanegiad at y cynnyrch sy'n adlewyrchu'r risg ychwanegol sydd ynghlwm wrth ddefnyddio cynnyrch Bondiau Corfforaethol AA - a adwaenir fel taeniad credyd;

Mae asedau Cronfa Bensiwn Gwynedd a briodolir i'r Cyngor wedi'u cynnwys yn y Fantolen yn ôl eu gwerth teg:-

- Stociau a ddyfynnir - pris bid presennol;
- Stociau heb eu dyfynnu - amcangyfrif proffesiynol;
- Stociau fesul uned - pris bid bresennol;
- Eiddo – eu gwerth ar y farchnad.

Mae'r newid yn y rhwymedigaethau pensiwn net yn cael ei ddadansoddi fesul saith rhan:

- a) costau gwasanaeth cyfredol - cynnydd yn y rhwymedigaethau oherwydd nifer y blynyddoedd o wasanaeth a enillwyd eleni - wedi ei ddyrannu i Ddatganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr y gwasanaethau y mae'r gweithwyr yn gweithio iddynt;
- b) costau gwasanaeth y gorffennol - y cynnydd yn y rhwymedigaethau oherwydd penderfyniadau a wnaed eleni ac effaith y rheini yn ymwneud â nifer y blynyddoedd o wasanaeth a enillwyd ym mlynnyddoedd y gorffennol - debyd i Warged neu Ddiffyg ar Ddarparu Gwasanaethau yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr fel rhan o'r Costau na Ddosberthir;

- c)** Llog net ar yr ymrwymiad net o ran buddion diffiniedig, h.y. y costau llog net i'r Cyngor - mae'r newid yn ystod y cyfnod yn yr ymrwymiad o ran y buddion diffiniedig net sy'n codi o dreigl amser yn cael ei godi dan y llinell Incwm a Gwariant Cyllido a Buddsoddi yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr. Mae hyn yn cael ei glandro drwy ddefnyddio'r gyfradd ddisgowntio a ddefnyddiwyd i fesur yr ymrwymiad o ran buddion diffiniedig ar ddechrau'r cyfnod, i'r ymrwymiad net diffiniedig ar ddechrau'r cyfnod (gan gymryd i ystyriaeth unrhyw newidiadau yn yr ymrwymiad o ran buddion diffiniedig net yn ystod y cyfnod fel canlyniad cyfraniadau a thaliadau budd-daliadau);
- ch)** Ail-fesuriad yn cynnwys:-
- Yr enillion ar asedau'r cynllun (ac eithrio unrhyw symiau sydd eisoes wedi'u cynnwys yn y llog net ar fuddion net diffiniedig) sy'n cael ei godi i'r gronfa wrth gefn ar gyfer Pensiynau fel Incwm a Gwariant Cynhwysfawr Arall ;
  - Yr enillion a cholledion actiwaraidd - newidiadau yn yr ymrwymadau pensiwn net sy'n codi am nad yw'r digwyddiadau yn cyfateb i'r rhagdybiaethau a wnaed yn y prisiad actiwaraidd diwethaf neu oherwydd bod yr actiwaraidd wedi diweddarau eu rhagdybiaethau. Mae hyn yn cael ei godi i'r gronfa wrth gefn ar gyfer Pensiynau fel Incwm a Gwariant Cynhwysfawr arall;
- d)** Enillion neu golledion ar setliadau a chwtogiadau - o ganlyniad i gamau gweithredu i ryddhau'r Cyngor o ymrwymadau neu ddigwyddiadau sy'n gostwng gwasanaeth neu Groniadau buddion i weithwyr a ddisgwylir yn y dyfodol - debydu neu gredydu i'r Gwarged neu Ddiffyg ar Ddarparu Gwasanaethau i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr fel rhan o'r Costau na Ddosberthir;
- dd)** Cyfraniadau a dalwyd i Gronfa Bensiwn Gwynedd - arian parod a dalwyd i mewn fel cyfraniadau'r cyflogwr i'r gronfa pensiwn fel setliad o rwymedigaethau; heb ei gyfrif fel traul.

Caiff elfennau (a-dd) eu codi ar y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn y flwyddyn, ond er mwyn rhwystro newidiadau yn rhwymedigaethau'r pensiynau rhag cael effaith anghymesur ar y Dreth Gyngor, mae darpariaethau statudol yn bodoli sy'n cyfyngu ar y swm a godir yn erbyn y Gronfa Gyffredinol i'r swm sy'n daladwy gan y Cyngor i'r Gronfa Bensiwn (dd). Caiff y gwahaniaeth rhwng y ddau werth ei addasu yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd Wrth Gefn. Mewn perthynas â buddiannau ymddeol, ac yn unol â darpariaethau statudol, rhaid talu o falans y Gronfa Gyffredinol y swm sy'n daladwy gan y Cyngor i'r gronfa pensiwn neu'n uniongyrchol i bensiynwyr yn y flwyddyn, ac nid y swm a gyfrifwyd yn unol â'r safonau cyfrifyddu perthnasol.

Mae hyn yn golygu bod yna symudiadau i mewn ac allan o'r Gronfa Bensiwn Wrth Gefn er mwyn dileu'r debydau a chredydau ar gyfer buddiannau ymddeol a'u disodli gyda debydau ar gyfer yr arian a dalwyd i'r gronfa pensiwn a phensiynwyr ac unrhyw symiau o'r fath sy'n daladwy ond heb eu talu ar ddiwedd y flwyddyn. Mae'r balans negyddol sy'n codi ar y Gronfa Wrth Gefn ar gyfer Pensiynau felly'n mesur y budd i Gronfa'r Cyngor o orfod cyfrif am fuddion ymddeol ar sail llif arian yn hytrach nag fel buddion a enillwyd gan weithwyr.

Buddiannau Dewisol

Yn ogystal, mae gan y Cyngor rai pŵerau i dalu buddion ymddeoliad dewisol pan fo gweithwyr yn ymddeol yn gynnar. Mae unrhyw rwymedigaethau y tybir eu bod am godi yn sgil rhoi dyfarniad i unrhyw aelod o'r staff (gan gynnwys athrawon) yn cronni yn ystod blwyddyn y penderfyniad a gwneir cyfrif amdanynt gan ddefnyddio'r un polisiau â'r rheini a ddefnyddir yng nghyswllt Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol.

25. Hawliadau Tâl Cyfartal, Statws Sengl ac Arfarnu Swyddi

Mae'r Cyngor wedi derbyn hawliadau gan weithwyr cyfredol a chan gyn-weithwyr mewn perthynas â thâl cyfartal, statws sengl ac arfarnu swyddi ac mae'n bwriadu amddiffyn y rhain. Fodd bynnag, mae'r Cyngor wedi bod yn ddigon doeth i sefydlu cronfa wrth gefn a chynnwys darpariaeth i gwrdd â'r costau a allai godi o'r rhwymedigaethau hyn. Nid yw'r Datganiad Cyfrifon, o'r herwydd, ar hyn o bryd yn adlewyrchu gwerth gwirioneddol yr hawliadau, yn hytrach ceir amcangyfrif o'r rhwymedigaethau ariannol a fydd yn codi yn eu sgil.

26. Eitemau Eithriadol

Lle mae hynny'n berthnasol a lle mae eitemau o incwm a gwariant yn sylweddol, caiff natur a swm yr eitemau eu datgelu ar wahân naill ai ar wyneb y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr neu yn y nodiadau ar y cyfrifon, gan ddibynnu ar arwyddocâd yr eitemau o ran cael dealltwriaeth o berfformiad ariannol y Cyngor.

27. Cyfrif TCA

Gan fod y Cyngor yn gweithredu fel asiant ar gyfer casglu incwm TCA, nid yw'n cynnwys y sefyllfa ariannol o ran y trethdalwyr ac nid yw ond yn adrodd ar y sefyllfa ariannol net gyda'r Llywodraeth Ganolog yn ei Fantolen. Mae'r Cyngor yn cadw cofnod o ddyledion TCA, lwfansau amhariad, rhagdaliadau a gordaliadau yn ei gyfrifon, fodd bynnag, i ddiben y cyfrifon terfynol caiff y balansau hyn eu cyfuno'n un cyfrif asiantaeth, gyda'r ffigyrau ar gyfer dyledwyr/credydwyr yn ymddangos fel ffigwr net ar gyfer y gronfa genedlaethol. Cost y lwfans casglu a dderbynnir gan Gyngor Sir Ynys Môn yw incwm y cyngor sy'n bilio a chaiff ei gynnwys yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

28. Incwm a Gwariant Asiantaeth

Yn unol ag amryfal bwerau statudol, gall Cynghorau gytuno gydag awdurdodau lleol eraill, awdurdodau dŵr ac adrannau'r Llywodraeth i wneud gwaith ar eu rhan. Caiff y corff sy'n gwneud y gwaith ei ad-dalu gan y corff cyfrifol hyd at swm a gymeradwywyd ynghyd ag unrhyw gyfraniad y cytunwyd arno tuag at gostau gweinyddol.

Mae Cyngor Sir Ynys Môn wedi gweithredu fel asiant ar ran:-

- Llywodraeth Ganolog - casglu Trethi Cenedlaethol Annomestig (TCA) a thalu'r symiau a gasglwyd i'r Llywodraeth Ganolog, llai'r swm a gadwyd yn ôl ar gyfer y lwfans costau casglu.

NODYN 2a – SAFONAU CYFRIFO A GYHOEDDWDYD OND NAD YDYNT ETO WEDI EU MABWYSIADU

Bydd y Côt Ymarfer ar Gyfrifon Llywodraeth Leol yn y Deyrnas Unedig 2015/16 (y Côt) yn cyflwyno sawl newid i bolisiau cyfrifo. Bydd angen gweithredu'r newidiadau hyn yn 2015/16 ac yn ôl-ddyddiedig i 2014.

- IFRS13 – Mesur o Werth Teg
- Gwelliannau Blynyddol i IFRS (Cylch 2011-13)
- IFRIC 21 - Ardollau

NODYN 2b – SAFONAU CYFRIFO SYDD WEDI CAEL EU CYHOEDDI AC WEDI EU MABWYSIADU

Mae'r Côt Ymarfer ar Gyfrifon Llywodraeth Leol yn y Deyrnas Unedig 2014/15 wedi cyflwyno nifer o ofynion newydd a bydd rhaid i Gyngorau gydymffurfio gyda'r safonau newydd sydd wedi cael eu mabwysiadu mewn perthynas â'r modd y cyflwynir adroddiadau. Mae'r newidiadau perthnasol yn ymwneud â'r safonau isod a byddant yn cael eu diwygio yn achos unrhyw gyfrifon a fydd yn cael eu cynhyrchu ar gyfer cyfnodau ariannol sy'n cychwyn ar ôl 1af Ebrill 2014.

- IFRS10 – Datganiadau Ariannol a Gyfunwyd
- IFRS 11 – Trefniadau ar y Cyd
- IFRS12 – Datgelu Budd mewn Endidau Eraill
- IAS 27 – Datganiadau Ariannol ar Wahân
- IAS 28 – Buddsoddiadau mewn Mentrau Cysylltiedig a Mentrau ar y Cyd
- IAS 1 – Gwelliannau blynyddol i'r IFRS (cylch 2009-11).

Bydd y newidiadau hyn yn cael eu mabwysiadu'n ôl-ddyddiedig, ond gan fod y Datganiad Cyfrifon eisoes yn adlewyrchu gofynion y safonau adrodd hyn pan fyddant yn berthnasol i'r Cyngor nid oes angen ailddatgan data cyfrifo y cyfnod blaenorol.

Mae'r 5 safon gyntaf a restrir uchod (IFRS 10 i IAS 28) yn ymwneud â'r modd y mae cyfrifon grŵp yn cael eu paratoi a'r broses ar gyfer adroddiad ar fuddion mewn cwmnïau eraill. Nid yw cyfrifon 2014/15 yn cael eu cynhyrchu ar sail cyfrifon grŵp oherwydd ystyrir bod budd y Cyngor mewn cyrff o'r fath yn ddiwbys ac ni fyddai mabwysiadu'r safonau newydd wedi cael effaith ar y farn honno.

IAS 1 - Mae'r newidiadau blynyddol i IFRS (cylch 2009-11) yn egluro'r amgylchiadau lle mae'n rhaid cynnwys gwybodaeth gymharol yn y cyfrifon. Mae gwybodaeth gymharol eisoes wedi'i chynnwys yn y cyfrifon hyn yn unol â'r gofynion newydd.

NODYN 3 - BARNAU ALLWEDDOL WRTH WEITHREDU'R POLISIAU CYFRIFO

Wrth weithredu'r polisiau cyfrifo a restrir yn Nodyn 1, mae'r Cyngor wedi gorfod gwneud barnau penodol ynglŷn â thrafodion cymhleth neu rheini sydd yn cynnwys ansicrwydd am ddigwyddiadau yn y dyfodol. Y barnau allweddol sydd wedi eu gwneud yn y Datganiad Cyfrifon yw:-

- Mae'r Cyfrifon wedi cael eu paratoi mewn modd sy'n tybio y bydd y swyddogaeth a'r gwasanaethau a ddarperir gan y Cyngor yn parhau i fod yn weithredol am y dyfodol rhagweladwy. Ni wnaed unrhyw gydnabyddiaeth, hyd yma, o'r cynigion sy'n cael eu gwneud am ad-drefnu Llywodraeth Leol a all ddwyn ffrwyth ymhen y tair i bedair blynedd nesaf.
- Mae'r Cyngor wedi penderfynu nad yw nifer o asedau a ddefnyddir i ddibenion cymdeithasol neu ddatblygu economaidd yn cael eu dal i bwrpas creu incwm neu gynyddu cyfalaf yn unig ac, o'r herwydd, nid ydynt yn cael eu hystyried fel eiddo buddsoddiad. O ganlyniad, caiff yr asedau hyn eu nodi fel Asedau Nad Ydynt yn Gyfredol - Eiddo, Offer a Chyfarpar ar y Fantolen.

- Yn unol â'r canllawiau cyfredol ynghylch y modd yr ymdrinnir â rhai mathau o ysgolion, dim ond gwerth tir ysgolion a reolir yn wirfoddol sy'n cael ei gynnwys ar y Fantolen. Oherwydd nad yw'r Cyngor yn berchen ar ysgolion o'r fath, ac oherwydd nad oes ganddo fynediad iddynt i bwrpas eu prisio, nid yw gwerth yr adeiladau wedi ei gynnwys ar y Fantolen. Yn ychwanegol at hyn, nid yw Ysgolion a Gynorthwyr yn Wirfoddol ac Ysgolion Sefydledig – gwerth y tir na'r adeiladau – wedi eu cynnwys ar y Fantolen.
- Caiff cyfalaf a grantiau eu hadolygu'n rheolaidd er mwyn asesu a yw'r telerau a'r amodau sydd ynghlwm wrth y grantiau perthnasol wedi eu bodloni. Os bydd y telerau a'r amodau wedi eu bodloni byddant yn cael eu cydnabod o fewn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn y flwyddyn. Os na fyddant, byddant yn cael eu cario o fewn y fantolen o fewn credydwyr hyd nes y bydd y telerau a'r amodau sy'n gysylltiedig â'r grant wedi eu bodloni neu fod y grant yn cael eu had-dalu i ddarparwr y grant pe na bai'r telerau a'r amodau yn cael eu bodloni. Gall y driniaeth hon olygu bod balansau o bwys yn cael eu cario yn y fantolen fel incwm a ohiriwyd yn y flwyddyn.
- Mae ffiniau'r grŵp wedi ei hadolygu gan ddefnyddio'r meini prawf a amlinellwyd yn y safonau cyfrifo perthnasol a'r Côd Ymarfer, nid yw'r Cyngor wedi nodi unrhyw gwmnïau na sefydliadau y byddai angen iddo gwblhau cyfrifon grŵp.
- Mae lefel uchel o ansicrwydd am lefelau cyllido i lywodraeth leol yn y dyfodol. Fodd bynnag, mae'r Cyngor wedi penderfynu nad yw'r ansicrwydd yn ddigonol i roi arwydd y bydd amhariad ar asedau'r Cyngor o ganlyniad i'r angen i gau cyfleusterau a gostwng lefelau o ran darparu gwasanaeth.

NODYN 4a - RHAGDYBIAETHAU A WNAED YNGHYLCH ANSICRUYDD YN Y DYFODOL AC AMCANGYFRIFON A FFYNONELLAU ERAILL O ANSICRUYDD

Mae'r Datganiad Cyfrifon yn cynnwys ffigyrau wedi eu hamcangyfrif yn seiliedig ar dybiaethau wedi eu gwneud gan y Cyngor am y dyfodol neu sydd yn ansicr fel arall. Gwneir amcangyfrifon trwy ystyried profiad hanesyddol, tueddiadau cyfredol a ffactorau perthnasol eraill. Fodd bynnag, gan na ellir pennu rhai balansau yn bendant, gall y canlyniadau terfynol fod yn wahanol i'r tybiaethau ac amcangyfrifon.

Gellir ystyried yr eitemau canlynol ar Fantolen y Cyngor ar 31 Mawrth 2015 fel rhai sydd fwyaf agored i risg o gamgymeriad amcangyfrif yn y flwyddyn ariannol sydd i ddod:-

Asedau nad ydynt yn gyfredol - Eiddo, Offer a Chyfarpar - Mae asedau yn cael eu dibrisio dros eu hoes fuddiol yn unol ag arferion safonol cyfrifo. Caiff unrhyw wahaniaeth rhwng y dibrisiant a gwir ddirywiad yr ased ei adlewyrchu ym mhatrymau gwariant y dyfodol. Mae gwybodaeth ynglŷn ag Eiddo, Offer a Chyfarpar wedi ei gynnwys yn Nodyn 15 ar dudalen 46.

Yn y polisi cyfrifo ar gyfer dibrisiant Eiddo, Offer a Chyfarpar (tudalen 17) mae'n nodi:-

“Pan fo gan eitem o ased Eiddo, Offer a Chyfarpar (Ased Nad yw'n Gyfredol) cydrannau mawr y mae eu cost yn sylweddol mewn cysylltiad â chost gyfan yr eitem, dibrisir y cydrannau ar wahân.”

I weithredu hyn yn ymarferol, mae'n ofynnol llunio barn ar ddau fater, i sefydlu:-

- cyfran cost ased a ystyrir i gynrychioli rhan sylweddol o'r ased; a
- trothwy cost, islaw hyn ni fyddai clandriad ar wahân o ddibrisiant ar ran o ased yn cael effaith sylweddol ar swm y dibrisiant yn ei gyfanrwydd.

Mae'r Cyngor wedi gosod y ffigyrau yma fel 20% o gost gyfan yr ased a £2m yn y drefn honno. Fel nodir uchod ynglŷn â dibrisiant yn gyffredinol, gall dirywiad ffisegol o rannau unigol o ased, dros amser, arwain at batrymau gwario nad ydynt wedi eu hadlewyrchu'n llawn yn y lefelau dibrisiant a ddarparwyd yn flaenorol.

Tai Cyngor - Mae stoc Dai'r Cyngor yn cael ei brisio drwy ddefnyddio methodoleg safonol, sydd yn rhannol angen defnyddio ffactor addasu, i ganiatáu am y gwahaniaethau rhwng cynnyrch a rhent ar dai cymdeithasol a'r sector breifat. Ar hyn o bryd, nid oes ffactor addasu wedi ei chyhoeddi ar gyfer Cymru, felly dewisodd y Cyngor ffactor addasu sydd wedi ei chyhoeddi ar gyfer yr ardaloedd mwyaf cymharol yn Lloegr, y ffactor a ddefnyddiwyd oedd 31%. Petai ffactor penodol yn cael ei gyhoeddi, un ai ar gyfer Cymru yn ei gyfanrwydd neu ar sail ranbarthol, yna gweithredir ar hyn. Byddai pob 1% o unrhyw newid o ganlyniad i hyn yn cynyddu neu ostwng gwerth y stoc adroddwyd arno o tua £3.4m).

Darpariaethau – Mae'r Cyngor wedi gwneud darpariaeth ar gyfer cyfres o ffactorau ansicr a allai arwain at gostau sylweddol yn ddiweddarach. Mae'r rhain yn ymwneud yn bennaf â thâl cyfartal, costau ôl-ofal Safle Tirlenwi Penhesgyn, buddiannau terfynu posibl ar gyfer staff fydd yn gadael y Cyngor ac ymrwymadau hawliadau yswiriant o bosibl. Ceir manylion llawn yn Nodyn 27. Byddai newid o 10% mewn perthynas â setlo hawliadau cyfreithiol yn codi neu'n gostwng gwerth yr ymrwymiad gan oddeutu £0.015m.

Rhwymedigaeth Pensiynau - Mae sefyllfa'r Rhwymedigaeth Bensiwn a adlewyrchir yn y cyfrifon yn seiliedig ar nifer o asesiadau a dyfarniadau cymhleth yn ymwneud â chyfraddau disgownt, codiadau cyflog rhagamcanedig, newidiadau i oedran ymddeol, cyfraddau marwolaethau a'r dychweliadau disgwylidig ar asedau pensiwn. Mae'r Cyngor sy'n gweinyddu'r gronfa wedi cyflogi cwmni o actiwariad ymgynghorol i ddarparu cyngor arbenigol ar y rhagdybiaethau i'w defnyddio. Ceir rhagor o fanylion yn Nodyn 41.

Amhariad / Lwfans Dyledion Amheus – Ar 31 Mawrth 2015, roedd gan y Cyngor falans o £21.65m o ran dyledion net tymor byr. Awgrymodd adolygiad o'r balans dyledion, fod swm amhariad o £5.2m yn briodol ar gyfer dyledion amheus. Caiff unrhyw wahaniaeth rhwng lefel yr amhariad a ddefnyddiwyd a'r gwir sefyllfa ôl-ddyledion ei adlewyrchu ym mhatrwm gwariant y dyfodol. Mae'r ffigwr amhariad dyledion amheus wedi ei gynnwys yn y ffigyrau Dyledwyr Tymor Byr yn Nodyn 24 ar dudalen 52.

NODYN 4b – ADDASIAD AR GYFER Y CYFNOD BLAENOROL, NEWIDIADAU MEWN POLISI'AU CYFRIFO AC AMCANGYFRIFON A CHAMGYMERIADAU

Ni wnaed unrhyw addasiadau cyfnod blaenorol i'r cyfrifon eleni.

NODYN 5 – EITEMAU PERTHNASOL O RAN INCWM A GWARIANT

Nid oes unrhyw eitemau o incwm neu wariant perthnasol nad ydynt wedi eu datgelu mewn rhan arall o'r cyfrifon hyn.

NODYN 6 – DIGWYDDIADAU AR ÔL DYDDIAD Y FANTOLEN

Awdurdodwyd y Datganiad Cyfrifon i'w gyhoeddi gan y Swyddog Adran 151 y Cyngor ar 30 Medi 2015. Ni adlewyrchir digwyddiadau ar ôl y dyddiad hwn yn y datganiadau neu nodiadau ariannol.

Pan fo digwyddiadau cyn y dyddiad hwn yn rhoi gwybodaeth am amodau a oedd yn bodoli ar 31 Mawrth 2015, mae'r ffigyrau yn y datganiadau a nodiadau ariannol wedi ei haddasu ym mhob ffordd berthnasol i adlewyrchu effaith y wybodaeth hon.

NODYN 7 – ADDASIADAU RHWNG SAIL GYFRIFO A SAIL ARIANNU DAN REOLIAD

2014/15	Arian wrth Gefn y mae modd ei ddefnyddio				Symudiad yn yr
	Balans Cronfa'r Cyngor	Cyfrif Refeniw Tai	Cronfa Derbyneb iadau Cyfalaf	Grantiau Cyfalaf nas Defnyddiwyd	Arian wrth Gefn nad oes modd ei ddefnyddio
	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Addasiadau sy'n ymwneud yn bennaf â'r Cyfrif Addasu Cyfalaf:					
<u>Gwrthdroi eitemau wedi eu debydu neu gredydu i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr:</u>					
Taliadau am amhariad dibrisiant ac amorteidio asedau nad ydynt yn gyfredol+B44	12,787	8,394	-	-	(21,181)
Ailbrisiant Colledion aibrisiant ar Eiddo, Offer a Chyfarpar	1,540	-	-	-	(1,540)
Symudiadau mewn gwerth marchnad Eiddo Buddsoddiad	1,199	-	-	-	(1,199)
Grantiau Cyfalaf a Chyfraniadau Anghynwysedig a gredydir i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	(5,718)	(2,650)	-	-	8,368
Gwariant refeniw a ariennir o gyfalaf dan statud	1,862	-	-	-	(1,862)
Swm a gludir o asedau nad ydynt yn gyfredol a werthwyd	1,111	189	-	-	(1,300)
<u>Cynnwys eitemau na ddebydwyd ac na chredydwyd i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr:</u>					
Isafswm Darpariaeth Refeniw ar gyfer Cyllido Cyfalaf Gwariant cyfalaf a godwyd yn erbyn Cronfa'r Cyngor a balansau CRT	(3,662)	(1,009)	-	-	4,671
	(230)	(2,633)	-	-	2,863
<u>Addasiadau'n ymwneud â'r Gronfa Wrth Gefn Derbyniadau Cyfalaf:</u>					
Elw o werthu asedau nad ydynt yn gyfredol	(2,100)	(474)	2,574	-	-
Defnyddio Derbyniadau Cyfalaf i ariannu gwariant cyfalaf	-	-	(2,427)	-	2,427
Derbyniadau cyfalaf eraill	(96)	-	96	-	-
Cronfa Derbyniadau Cyfalaf a neilltuwyd i ad-dalu dyledion	-	-	(243)	-	243
<u>Addasiadau yn ymwneud â'r Cyfrif Addasu Offerynnau Ariannol:</u>					
Swm ble mae'r costau ariannu yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn wahanol i'r costau ariannu priodoladwy am y flwyddyn yn unol â'r gofynion statudol	106	31	-	-	(137)
<u>Addasiadau'n ymwneud â'r Gronfa Wrth Gefn Pensiwn:</u>					
Gwrthdroi eitemau yn ymwneud â buddiannau ymddeoliad wedi'u debydu neu gredydu i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr (gweler Nodyn 41)	11,703	198	-	-	(11,901)
Cyfraniadau pensiwn y Cyflogwr a thaliadau uniongyrchol i bensiynwyr sydd yn daladwy yn y flwyddyn	(8,552)	(198)	-	-	8,750
<u>Addasiad mewn perthynas â'r Cyfrif Addasu Tâl Anghyfartal</u>					
Symiau a godir ar y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn wahanol i gostau'r setliadau yn ystod y flwyddyn a hynny'n unol â gofynion statudol					
<u>Addasiad yn ymwneud â'r Cyfrif Addasu Absenoldebau Digolledol Cronnol</u>					
Addasiadau mewn perthynas ag absenoldebau digolledol tymor byr	23	(6)	-	-	(17)
Cyfanswm Addasiadau	9,973	1,842	-	-	(11,815)

2013/14	Arian wrth Gefn y mae modd ei ddefnyddio				Symudiad yn yr
	Balans Cronfa'r Cyngor	Cyfrif Refeniw Tai	Cronfa Derbyneb iadau Cyfalaf	Grantiau Cyfalaf nas Defnyddiwyd	Arian wrth Gefn nad oes modd ei ddefnyddio
	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Addasiadau sy'n ymwneud yn bennaf â'r Cyfrif Addasu Cyfalaf:					
<u>Gwrthdroi eitemau wedi eu debydu neu gredydu i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr:</u>					
Taliadau am amhariad dibrisiant ac amorteiddio asedau nad ydynt yn gyfredol+B44	12,742	8,439	-	-	(21,181)
Ailbrisiant Colledion aibrisiant ar Eiddo, Offer a Chyfarpar	1,034	-	-	-	(1,034)
Symudiadau mewn gwerth marchnad Eiddo Buddsoddiad	76	-	-	-	(76)
Grantiau Cyfalaf a Chyfraniadau Anghynwysedig a gredydir i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	(5,718)	(2,650)	-	-	8,368
Gwariant refeniw a ariennir o gyfalaf dan statud	1,862	-	-	-	(1,862)
Swm a gludir o asedau nad ydynt yn gyfredol a werthwyd	1,111	189	-	-	(1,300)
<u>Cynnwys eitemau na ddebydwyd ac na chredydwyd i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr:</u>					
Isafswm Darpariaeth Refeniw ar gyfer Ariannu Cyfalaf	(3,662)	(1,009)	-	-	4,671
Gwariant cyfalaf a godwyd yn erbyn Cronfa'r Cyngor a balansau CRT	(230)	(2,633)	-	-	2,863
<u>Addasiadau'n ymwneud â'r Gronfa Wrth Gefn</u>					
<u>Derbyniadau Cyfalaf:</u>					
Elw o werthu asedau nad ydynt yn gyfredol	(2,100)	(474)	2,574	-	-
Defnyddio Derbyniadau Cyfalaf i ariannu gwariant cyfalaf	-	-	(2,427)	-	2,427
Derbyniadau cyfalaf eraill	(96)	-	96	-	-
Cronfa Derbyniadau Cyfalaf a neilltuwyd i ad-dalu dyledion	-	-	(243)	-	243
<u>Addasiadau yn ymwneud â'r Cyfrif Addasu Offerynnau</u>					
<u>Ariannol:</u>					
Swm ble mae'r costau ariannu yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn wahanol i'r costau ariannu priodoladwy am y flwyddyn yn unol â'r gofynion statudol	106	31	-	-	(137)
<u>Addasiadau'n ymwneud â'r Gronfa Wrth Gefn Pensiwn:</u>					
Gwrthdroi eitemau yn ymwneud â buddiannau ymddeoliad wedi'u debydu neu gredydu i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr (gweler Nodyn 41)	11,703	198	-	-	(11,901)
Cyfraniadau pensiwn y Cyflogwr a thaliadau uniongyrchol i bensiynwyr sydd yn daladwy yn y flwyddyn	(8,552)	(198)	-	-	8,750
<u>Addasiad mewn perthynas â'r Cyfrif Addasu Ôl-dâl</u>					
<u>Anghyfartal</u>					
Symiau a godir ar y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn wahanol i gostau'r setliadau yn ystod y flwyddyn a hynny'n unol â gofynion statudol					
<u>Addasiad yn ymwneud â'r Cyfrif Addasu Absenoldebau Digolledol Cronnol</u>					
Addasiadau mewn perthynas ag absenoldebau digolledol tymor byr	23	(6)	-	-	(17)
Cyfanswm Addasiadau	8,299	1,887	-	-	(10,186)

NODYN 8 – CRONFEYDD WRTH GEFN A GLUSTNODWYD

	Balans ar 01/04/2013	Trosglwyd- ddiadau Mewn 2013/14	Trosglwydd- iadau Allan 2013/14	Balans ar 31/03/2014	Trosglwydd- iadau Mewn 2014/15	Trosglwydd- iadau Allan 2014/15	Balans ar 31/03/2015
	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Gwariant Cyfalaf	1,000	904	(1,339)	565	495	(290)	770
Cronfa wrth Gefn Safle Tirlenwi Gwastraff Penhesgyn	-	2,000	-	2,000	-	-	2,000
Cronfeydd wrth Gefn Gwasanaethau	1,891	-	(268)	1,623	-	(1,623)	-
Cronfeydd wrth Gefn	5,064	1,996	(754)	6,306	3,545	(1,640)	8,211
Tâl Cyfartal, Statws Sengl ac Arfarnu Swyddi	2,667	-	(311)	2,356	3,317	(3,145)	2,528
Ailgylchu	789	108	(667)	230	68	(33)	265
Cronfa wrth Gefn Rheoli Perfformiad	1,440	-	-	1,440	-	(1,440)	-
Cronfa Wrth Gefn ar gyfer Gwaith Trwsio Sylweddol (CRT)	860	-	-	860	-	-	860
Cronfa Yswiriant	2,351	184	-	2,535	626	(1,000)	2,161
Eraill	565	11	(85)	491	-	(491)	-
Cyfanswm	16,627	5,203	(3,424)	18,406	8,051	(9,662)	16,795

Pwrpas Cronfeydd Refeniw wrth Gefn a Glustnodwyd

Gwariant Cyfalaf – i ariannu gwariant cyfalaf mewn blynyddoedd i ddod. Crëwyd hwn i sicrhau bod gwariant cyfalaf ymrwymedig, yn cynnwys gwariant sydd wedi llithro o flynyddoedd blaenorol, yn cael ei gyllido'n llawn.

Cronfa wrth Gefn Safle Tirlenwi Gwastraff Penhesgyn – Crëwyd y gronfa wrth gefn hon i gyllido gwaith ailfodelu mewn perthynas â gwaith daear yn y safle tirlenwi.

Cronfeydd wrth Gefn Gwasanaethau Cyfyngedig – cronfeydd wrth gefn penodol a glustnodwyd o fewn meysydd gwasanaeth.

Arfarnu Swyddi - O ganlyniad i'r cytundeb 'Statws Sengl', mae'n ofynnol ar y Cyngor, fel y rhan fwyaf o awdurdodau lleol eraill, gyflwyno system gyflog a graddau newydd i ddod i rym o 1 Ebrill 2007. Mae'r graddau y bydd hyn yn cynnwys rhwymedigaeth i ôl-gyflog yn ansicr. Mae trafodaethau'n mynd yn eu blaenau ar strwythur cyflog a graddau diwygiedig. Gosodwyd swm o'r neilltu yn y Gronfa wrth Gefn Arfarnu Swyddi tuag at gost gyffredinol yr ymarfer.

Ailgylchu - adnoddau wedi cael eu neilltuo'n benodol ar gyfer mentrau ailgylchu gwastraff.

Cronfa Wrth Gefn ar gyfer Gwaith Trwsio Sylweddol CRT – symiau a roddwyd o'r neilltu o falansau'r CRT er mwyn cyllido gwaith cynnal a chadw eiddo.

Cronfa Yswiriant - Mae'r Cyngor yn rhedeg cyfrif yswiriant mewnol sy'n talu am golledion hunan yswiriedig ac sy'n derbyn 'preiymau' o gyfrifon gwasanaeth. Darperir ar gyfer y colledion y gwyddys amdanynt ar ddiwedd y flwyddyn. Y gronfa wrth gefn hon yw'r gwarged ar y cyfrif

yswiriant mewnol ynghyd â llog ar falansau, a bwriedir iddi gynnwys hawliadau yr aethpwyd iddynt ond nad adroddwyd arnynt.

Cronfa Wrth Gefn Rheoli Perfformiad – mae hwn wedi ei ddychwelyd i Falans y Gronfa Gyffredinol.

Eraill - Mae'r maes hwn wedi cael ei ailddyrrannu'n arian wrth gefn cyfyngedig.

NODYN 9 - BALANSAU YSGOLION

Mae'r balansau yma yn cael eu cadw wrth gefn ar gyfer defnydd bob ysgol er mwyn dilyn eu hamcanion addysgol.

Ar 31 Mawrth 2015, roedd gan bob ysgol falansau mewn llaw heblaw am 4 ysgol gynradd (5 ar 31 Mawrth 2014) a 2 ysgol uwchradd (2 ar 31 Mawrth 2014) a oedd gyda'i gilydd â diffyg o £0.348m (£0.864m ar 31 Mawrth 2014). Gellir cael copïau o'r Datganiad Adran 52 y mae'n ofynnol i bob Cyngor ei baratoi ar ôl diwedd pob blwyddyn ariannol o dan Adran 52(2) o Ddeddf Safonau a Fframwaith Ysgolion 1998 gan yr Adain Gyfrifeg.

	Balans 1 Ebrill 2013 £'000	Ychwanegiad / (Lleihad) am 2013/14 £'000	Balans 31 Mawrth 2014 £'000	Ychwanegiad / (Lleihad) am 2014/15 £'000	Balans 31 Mawrth 2015 £'000
Ysgolion Cynradd Cymunedol a Gwirfoddol	846	189	1,035	476	1,511
Ysgolion Uwchradd Cymunedol	160	149	309	320	629
Ysgol Arbennig Gymunedol	28	(23)	5	93	98
Ysgol Gynradd Sefydledig	150	19	169	31	200
Cyfanswm	1,184	334	1,518	920	2,438

NODYN 10 – CRONFA WRTH GEFN DERBYNIADAU CYFALAF

Dyma dderbyniadau arian parod o werthiant asedau Cyngor, nad ydynt eto wedi'u defnyddio i ariannu gwariant cyfalaf. O Ebrill 2004, mae'r holl dderbyniadau yn ddefnyddiadwy, er bod rhai derbyniadau CRT yn cael eu gosod o'r neilltu ar sail wirfoddol i ad-dalu dyledion, er mwyn cydfynd â'r cymhorthdal ar y CRT. Mae'r symiau a osodwyd o'r neilltu wedi'u trosglwyddo i'r Cyfrif Addasu Cyfalaf.

	2014/15 £'000	2013/14 £'000
Balans 1 Ebrill	-	14
Derbyniadau Cyfalaf yn y Flwyddyn (net o leihad ar gyfer costau gweinyddu)	2,670	1,055
	2,670	1,069
Llai:		
Derbyniadau a roddwyd o'r neilltu i ad-dalu dyledion	(243)	(141)
Derbyniadau Cyfalaf a ddefnyddiwyd i gyllido	(2,427)	(928)
Balans ar 31 Mawrth	-	-

NODYN 11 - CRONFEYDD WRTH GEFN NA ELLIR EU DEFNYDDIO

	31/03/2015	31/03/2014
	£'000	£'000
a) Cyfrif Addasu Cyfalaf	163,189	170,542
b) Cyfrif Addasu Offerynnau Ariannol	(115)	22
c) Cronfa Ailbrisiant Wrth Gefn	85,178	48,083
ch) Cronfa Wrth Gefn Pensiwn	(125,477)	(91,152)
d) Cyfrif cyflog anghyfartal	(1,438)	(1,438)
dd) Cyfrif Addasu Absenoldebau Digolledol Cronnol	(1,274)	(1,257)
Cyfanswm Cronfeydd wrth Gefn na ellir eu Defnyddio	120,063	124,800

a) Cyfrif Addasu Cyfalaf

Mae'r Cyfrif Addasu Cyfalaf yn amsugno'r gwahaniaethau amseru sy'n deillio o wahanol drefniadau ar gyfer cyfrifo defnydd asedau nad ydynt yn gyfredol a chyllido caffael, adeiladu neu wella'r asedau hynny dan ddarpariaethau statudol. Mae'r Cyfrif yn cael ei ddebydu gyda chost dibrisiant, colledion amhariad ac amorteiddiad yn cael eu codi ar y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr, gyda phostio cymodi o'r Gronfa Ailbrisiant Wrth Gefn i drosi ffigyrau gwerth teg i sail cost hanesyddol.

Credydur y Cyfrif gyda symiau a osodir o'r neilltu gan y Cyngor fel cyllid ar gyfer costau caffael, adeiladu a gwella. Mae'r Cyfrif yn cynnwys enillion a cholledion cronnus ar Eiddo Buddsoddiad. Mae'r Cyfrif hefyd yn cynnwys enillion ailbrisiant cronnus ar Eiddo, Offer a Chyfarpar cyn 1 Ebrill 2007, y dyddiad y crëwyd y Gronfa Ailbrisiant Wrth Gefn i ddal y fath enillion. Mae Nodyn 7 ar dudalen 38 yn rhoi manylion ffynhonnell yr holl drafodion a bostiwyd i'r Cyfrif, heblaw am y rheini a oedd yn cynnwys y Gronfa Ailbrisiant Wrth Gefn.

Capital Adjustment Account	2014/15		2013/14	
	£'000	£'000	£'000	£'000
Balans ar 1 Ebrill		170,542		172,400
Gwyrddroad eitemau yn ymwneud â gwariant cyfalaf wedi'u debydu neu gredydu i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr:				
Taliadau am ddibrisiant ac amhariad asedau nad ydynt yn gyfredol	(21,181)		(15,958)	
Colledion Ailbrisiant ar Eiddo, Offer a Chyfarpar	(1,540)		(1,377)	
Gwariant referniw a ariennir o gyfalaf dan statud	(1,862)		(2,385)	
Symiau o asedau nad ydynt yn gyfredol a ddilëwyd ar waredu neu werthiant (yn cynnwys amhariad) fel rhan o'r enilliad/colled ar waredu i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	(1,300)		(731)	
		(25,883)		(20,451)
Symiau addasiad a ddilëwyd o'r Gronfa Ailbrisiant Wrth Gefn		1,157		910
Swm net a ddilëwyd o gost asedau nad ydynt yn gyfredol a ddefnyddiwyd yn y flwyddyn		(24,726)		(19,541)
Ariannu cyfalaf a gymhwyswyd yn y flwyddyn:				
Defnydd y Gronfa Wrth Gefn Derbyniadau Cyfalaf i gyllido gwariant cyfalaf newydd	2,427		928	
Cymhwysio grantiau i gyllido cyfalaf o'r cyfrif Grantiau Cyfalaf he eu defnyddio	-		-	
Cronfa Derbyniadau Cyfalaf a osodwyd o'r neilltu i ad-dalu dyledion	243		141	
Grantiau Cyfalaf a chyfraniadau wedi eu credydu i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr sydd wedi ei gymhwysio i gyllido cyfalaf	8,368		11,235	
Darpariaeth statudol ar gyfer cyllido buddsoddiad cyfalaf a godwyd yn erbyn Cronfa'r Cyngor a balansau CRT	4,671		4,419	
Gwariant cyfalaf a godwyd yn erbyn Cronfa'r Cyngor a balansau CRT	2,863		966	
		18,572		17,689
Symudiadau mewn gwerth marchnad Eiddo Buddsoddiad wedi'u debydu neu gredydu i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr		(1,199)		(6)
Balans ar 31 Mawrth		163,189		170,542

b) Cyfrif Addasu Offerynnau Ariannol

Mae'r Cyfrif Addasu Offerynnau Ariannol yn amsugno'r gwahaniaethau amseru sy'n deillio o wahanol drefniadau ar gyfer cyfrifo'r incwm a threuliau sy'n ymwneud ag offerynnau ariannol penodol ac i gynnal colledion neu gael budd o enillion fesul darpariaethau statudol. Mae'r Cyngor yn defnyddio'r Cyfrif i reoli'r premiymau a delir a'r cosbau a godwyd wrth adbrynu benthyciadau yn gynnar. Mae'r premiymau a'r cosbau'n cael eu debydu i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr pan eir i gostau â nhw, ond maent yn cael eu gwyrddroi allan o Falans Cronfa'r Cyngor i'r Cyfrif yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd wrth Gefn. Dros amser, caiff y gost hon ei phostio'n ôl i Falans Cronfa'r Cyngor yn unol â'r trefniadau statudol ar gyfer gwasgaru baich y Dreth Gyngor. Yn achos y Cyngor, y cyfnod hwn yw'r tymor heb ei dreulio a oedd ar ôl ar y benthyciadau pan gawsant eu hadbrynu.

	2014/15 £'000	2013/14 £'000
Balans ar 1 Ebrill	22	140
Swm y mae costau cyllido a godir ar y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn wahanol i gostau cyllido sy'n daladwy yn y flwyddyn yn unol â'r gofynion statudol	(137)	(118)
Balans ar 31 Mawrth	(115)	22

c) Cronfa Ailbrisiant Wrth Gefn

Mae'r Gronfa Ailbrisiant Wrth Gefn yn cynnwys yr enillion a wnaed gan y Cyngor yn deillio o gynnydd yng ngwerth ei Eiddo, Offer a Chyfarpar ac Asedau Annirweddol.

Mae'r balans yn gostwng pan fo asedau gydag enillion cronrus yn cael eu:-

- hailbriso i lawr neu yr amharir arnynt a'r enillion yn cael eu colli;
- defnyddio i ddarparu gwasanaethau a'r enillion yn cael eu colli trwy ddibrisiant; neu
- gwaredu a gwireddu'r enillion.

Dim ond enillion ailbrisiant a gronnwyd ers 1 Ebrill 2007 sydd yn y Gronfa wrth Gefn, y dyddiad y crëwyd y Gronfa Wrth Gefn.

Mae enillion cronrus a gafwyd cyn y dyddiad hwnnw'n cael eu cyfuno i'r balans ar y Cyfrif Addasu Cyfalaf.

	2014/15 £'000	2013/14 £'000
Balans ar 1 Ebrill	48,083	36,477
Ailbrisiant asedau a cholledion amhariad na chodwyd ar y Diffyg ar Ddarparu Gwasanaethau	38,252	12,516
Gwahaniaeth rhwng dibrisiant werth teg a dibrisiant gost hanesyddol	(928)	(813)
Balansau ailbriso ar asedau wedi ei sgrapio neu ei waredu	(229)	(97)
Balans ar 31 Mawrth	85,178	48,083

ch) Cronfa Wrth Gefn Pensiwn

Mae'r Gronfa Wrth Gefn Pensiwn yn amsugno'r gwahaniaethau amseru sy'n deillio o wahanol drefniadau ar gyfer cyfrifo am fuddiannau ôl gyflogaeth a chyllido buddiannau yn unol â darpariaethau statudol.

Mae'r Cyngor yn rhoi cyfrif am fuddiannau ôl gyflogaeth yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr fel buddiannau a enillwyd gan weithwyr sy'n cronni blynyddoedd o wasanaeth, gan ddiweddarau'r rhwymedigaethau a gydnabyddir i adlewyrchu chwyddiant, newid rhagdybiaethau a dychweliadau buddsoddi ar unrhyw adnoddau a osodir o'r neilltu i gwrdd â'r costau. Fodd bynnag, mae trefniadau statudol yn ei gwneud yn ofynnol i fuddiannau a enillir gael eu cyllido fel y bo'r Cyngor yn gwneud cyfraniadau cyflogwr i'r cronfeydd pensiwn neu, yn y diwedd, yn talu unrhyw bensiynau y mae'n uniongyrchol gyfrifol amdanynt. Felly, mae'r balans debyd ar y Gronfa Wrth Gefn Pensiwn yn dangos diffyg sylweddol yn y buddiannau a enillwyd gan weithwyr y gorffennol a'r presennol a'r adnoddau mae'r Cyngor wedi eu rhoi o'r neilltu i gwrdd â nhw.

Bydd y trefniadau statudol yn sicrhau y bydd arian wedi ei roi o'r neilltu erbyn yr amser y daw'n amser i ni dalu'r buddion.

	2014/15 £'000	2013/14 £'000
Balans ar 1 Ebrill	(91,152)	(80,034)
Ail-fesur ymrwymiad net diffinedig	(31,174)	(6,017)
Gwyrdroad eitemau yn ymwneud â buddiannau ymddeoliad wedi'u debydu neu gredydu i'r Diffyg ar Ddarparu Gwasanaethau yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	(11,901)	(13,751)
Cyfraniad pensiwn y cyflogwr a thaliadau uniongyrchol i bensiynwyr yn daladwy yn ystod y flwyddyn	8,750	8,650
Balans ar 31 Mawrth	(125,477)	(91,152)

d) Cronfa Talu Ôl-gyflog Anghyfartal

Mae'r Cyfrif Talu Ôl-gyflog Anghyfartal yn gwneud yn iawn am y gwahaniaeth rhwng y raddfa mae'r Cyngor yn ei darparu am y costau posib yn sgil setliadau ôl-daliadau mewn perthynas ag achosion Tâl Cyfartal a'r gallu o dan ddarpariaeth statudol i ohirio'r effaith ar Falans y Gronfa Gyffredinol tan yr amser gall arian cael ei dalu allan i hawlwyd.

	2014/15 £'000	2013/14 £'000
Balans ar 1 Ebrill	(1,438)	(1,935)
Cynnydd yn y ddarpariaeth ar gyfer ôl-daliadau o ran achosion Tâl Cyfartal	-	(1,438)
Setliadau arian a dalwyd yn y flwyddyn	-	1,935
Balans ar 31 Mawrth	(1,438)	(1,438)

dd) Cyfrif Addasu Absenoldebau Digolledol Cronnol

Mae'r Cyfrif Addasu Absenoldebau Digolledol Cronnol yn amsugno'r gwahaniaethau a fyddai fel arall yn codi ar Falans Cronfa'r Cyngor o gronni ar gyfer absenoldebau digolledol a enillwyd ond na chymerwyd yn y flwyddyn e.e. hawliau gwyliau blynyddol a gariwyd drosodd ar 31 Mawrth. Mae trefniadau statudol yn ei gwneud yn ofynnol i'r effaith ar Falans Cronfa'r Cyngor gael ei niwtraleiddio gan drosglwyddiadau i neu o'r Cyfrif.

	2014/15 £'000	2013/14 £'000
Setliad neu ddiwedd ymronniad a wnaed ar ddiwedd y flwyddyn flaenorol	1,257	1,066
Symiau a gronnwyd ar ddiwedd y flwyddyn gyfredol	(1,274)	(1,257)
Y gwahaniaeth yn y swm a godir am daliadau swyddogion ar y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr ar sail groniadau o'r taliadau sy'n daladwy yn y flwyddyn yn unol â'r gofynion statudol	(17)	(191)

NODYN 12 – GWARIANT GWEITHREDOL ARALL

	2014/15	2013/14
	£'000	£'000
Praesept a delir i'r Awdurdod Heddlu Gogledd Cymru	6,844	6,618
Praesept a delir i'r Cynghorau Cymuned (Gwarged)/Colledion ar warediad asedau nad ydynt yn gyfredol (Yn cynnwys dad-gydnabyddiaeth)	1,000	946
	(1,335)	(366)
Ardollau	3,201	3,218
Arall	(94)	(13)
Cyfanswm	9,616	10,403

NODYN 13 – INCWM A GWARIANT CYLLIDO A BUDDSODDI

	2014/15	2013/14
	£'000	£'000
Llog Taladwy a Thaliadau Tebyg	5,117	5,274
Llog net ar y rhwymedigaeth diffiniedig	3,903	3,678
Llog derbyniadwy ac incwm tebyg	(91)	(201)
Incwm a gwariant yng nghyswllt Eiddo Buddsoddiad a newidiadau yn eu gwerth teg	1,272	(185)
Cyfanswm	10,201	8,566

	2014/15	2013/14
	£'000	£'000
Incwm/Gwariant o Eiddo Buddsoddiad:		
Incwm yn cynnwys incwm rhent	(789)	(798)
Gwariant	735	606
Incwm net o Eiddo Buddsoddiad	(54)	(192)
Diffyg ar werthiant Eiddo buddsoddi :-		
Arian o Werthiannau	(36)	(50)
Swm cario o Eiddo Buddsoddiad a werthwyd	108	50
Diffyg ar werthiant Eiddo Buddsoddiad	72	1
Newidiadau mewn Gwerth Teg Eiddo Buddsoddiad	1,254	6
Cyfanswm	1,272	(185)

NODYN 14 - INCWM TRETH A GRANTIAU AMHENODOL

	2014/15	2013/14
	£'000	£'000
Incwm y Dreth Gyngor	31,821	29,983
Ailddyrannu Trethi Annomestig	22,124	22,025
Grant Cynnal Refeniw	68,827	73,036
Grant Cynllum Gostyngiadau'r Dreth Gyngor	5,237	5,166
Grantiau Llywodraeth Arall	720	1,268
Grantiau Cyfalaf ddefnyddir i gyllido Gwariant Cyfalaf	8,368	10,973
Cyfanswm Incwm Treth a Grantiau Amhenodol	137,096	142,451

NODYN 15 – ASEDAU NAD YDYNT YN GYFREDOL - EIDDO, OFFER A CHYFARPAR
Blwyddyn Gyfredol

Tudalen 63

	Eiddo, Offer a Chyfarpar							
	Anheddau Cyngor	Tir ac Adeiladau	Asedau isadeiledd	Cerbydau, Offer a Chyfarpar	Asedau Cymunedol	Eiddo, Offer a Chyfarpar sy'n cael ei adeiladu	Asedau Gwarged	Cyfanswm
	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Cost neu Brisiant								
Ar 1 Ebrill 2014	101,233	185,727	65,778	9,255	9	10	1,263	363,275
Ychwanegiadau (Nodyn 20)	5,519	4,283	4,487	333	-	1,816	-	16,438
Cynnydd / (gostyngiad) ailbrisiant i Gronfa Ailbrisiant Wrth Gefn	11,698	(4,056)	-	-	-	-	31	7,673
Cynnydd / (gostyngiad) ailbrisiant i Gwaged neu Ddiffyg ar Ddarparu Gwasanaethau	-	(1,744)	-	-	-	-	-	(1,744)
Dadgydnabod - Gwarediadau	(217)	(660)	-	-	-	-	(12)	(889)
Ailddosbarthu a Throsglwyddiadau	22	-	-	(4)	-	(1,354)	(22)	(1,358)
Ailddosbarthiadau i Asedau a ddelir i'w gwerthu	-	(1,563)	-	-	-	-	(71)	(1,634)
Balans ar 31 Mawrth 2015	118,255	181,987	70,265	9,584	9	472	1,189	381,761
Dibrisiant ac Amhariad								
Ar 1 Ebrill 2014	14,441	15,127	13,012	4,972	-	-	87	47,639
Addasiad rhwng cost/dibrisiant	-	-	-	-	-	-	-	-
Tâl Dibrisiant	2,745	4,619	2,888	986	-	-	28	11,266
Dibrisiant wedi ei ysgrifennu allan i'r Gronfa wrth Gefn Ailbrisiant	(17,160)	(13,419)	-	-	-	-	-	(30,579)
Dibrisiant wedi ei ysgrifennu allan i'r Gwaged neu Ddiffyg ar Ddarparu Gwasanaethau	-	(248)	-	-	-	-	-	(248)
Colledion amhariad / atgyfeiriadau at Waged neu Ddiffyg ar Ddarpariaeth Gwasanaethau	5,519	4,210	-	4	-	-	-	9,733
Dadgydnabod – Gwarediadau	(28)	(56)	-	-	-	-	-	(84)
Ailddosbarthu a Throsglwyddiadau	3	-	-	-	-	-	(3)	-
Ailddosbarthiadau i Asedau a ddelir i'w gwerthu	-	(43)	-	-	-	-	-	(43)
Balans ar 31 Mawrth 2015	5,520	10,190	15,900	5,962	-	-	112	37,684
Gwerth Llyfr Net								
Balans ar 31 Mawrth 2015	112,735	171,797	54,365	3,622	9	472	1,077	344,077
Balans ar 31 Mawrth 2014	86,792	170,600	52,766	4,283	9	10	1,176	315,636

2013/14

Tudalen 64

	Eiddo, Offer a Chyfarpar							
	Anheddau Cyngor	Tir ac Adeiladau	Asedau isadeiledd	Cerbydau, Offer a Chyfarpar	Asedau Cymunedol	Eiddo, Offer a Chyfarpar sy'n cael ei adeiladu	Asedau Gwaged	Cyfanswm
	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Cost neu Brisiant								
Ar 1 Ebrill 2013	98,494	161,375	62,113	7,834	9	4,562	2,359	336,746
Ychwanegiadau (Nodyn 20)	2,969	2,779	3,621	1,437	-	6,717	-	17,523
Cynnydd / (gostyngiad) ailbrisiant i Gronfa Ailbrisiant Wrth Gefn	-	11,765	44	-	-	-	-	11,809
Cynnydd / (gostyngiad) ailbrisiant i Gwaged neu Ddiffyg ar Ddarparu Gwasanaethau	-	(1,921)	-	-	-	-	-	(1,921)
Dadgydnabod - Gwarediadau	(230)	(206)	-	(16)	-	-	(117)	(569)
Aiddosbarthu a Throsglwyddiadau	-	12,063	-	-	-	(11,269)	-	794
Aiddosbarthu Asedau ai Delir i'w Gwerthu	-	(128)	-	-	-	-	(979)	(1,107)
Balans ar 31 Mawrth 2014	101,233	185,727	65,778	9,255	9	10	1,263	363,275
Dibrisiant ac Amhariad								
Ar 1 Ebrill 2013	8,937	9,129	10,748	4,271	-	-	124	33,209
Addasiad rhwng cost/dibrisiant	-	-	(2)	(2)	-	-	-	(4)
Tâl Dibrisiant	2,565	5,011	2,290	719	-	-	59	10,644
Dibrisiant wedi ei ysgrifennu allan i'r Gronfa wrth Gefn Ailbrisiant	-	(683)	(24)	-	-	-	-	(707)
Dibrisiant wedi ei ysgrifennu allan i'r Gwaged neu Ddiffyg ar Ddarparu Gwasanaethau	-	(544)	-	-	-	-	-	(544)
Colledion amhariad / atgyfeiriadau at waged neu Ddiffyg ar Ddarpariaeth Gwasanaethau	2,969	2,253	-	-	-	-	-	5,222
Dadgydnabod – Gwarediadau	(30)	(24)	-	(16)	-	-	(30)	(100)
Aiddosbarthiadau i Asedau a ddelir i'w gwerthu	-	(15)	-	-	-	-	(66)	(81)
Balans ar 31 Mawrth 2014	14,441	15,127	13,012	4,972	-	-	87	47,639
Gwerth Llyfr Net								
Balans ar 31 Mawrth 2014	86,792	170,600	52,766	4,283	9	10	1,176	315,636
Balans ar 31 Mawrth 2013	89,557	152,246	51,365	3,563	9	4,562	2,235	303,537

Ailbriso

Mae gan y Cyngor £354.8m sydd wedi ei gydnabod fel Eiddo, Offer a Chyfarpar ar ei Fantolen ar 31 Mawrth 2015. Mae'r Cyngor bellach wedi mabwysiadu rhaglen dreigl 5 mlynedd ar gyfer prisio ei dir ac eiddo. Mae'r rhaglen wedi cael ei llunio mewn modd sy'n golygu y bydd categorïau cyfan o asedau o fewn ei bortffolio tir ac eiddo (e.e. ysgolion cynradd, mân-ddaliadau, meysydd parcio) yn cael eu hailbriso mewn un flwyddyn. Caiff yr asedau eu prisio gan dîm prisio mewnol y Cyngor sy'n Aelodau o Sefydliad Brenhinol y Syrfewyr Siartredig (RICS). Nid yw asedau nad ydynt yn eiddo wedi cael eu hailbriso oherwydd, ym marn y Cyngor, mae gwerth cario'r asedau yn adlewyrchiad o werth teg, oherwydd eu hoes economaidd gweddol fyr a'u gwerth cymharol.

Fodd bynnag, cafodd holl asedau tir ac eiddo'r Cyngor eu prisio ar 31 Mawrth 2011, cyn mabwysiadu'r rhaglen dreigl 5 mlynedd.

NODYN 16 – YMRWYMIADAU CYFALAF SYLWEDDOL

Ar 31 Mawrth 2015, roedd y Cyngor wrthi'n gweithio ar un brosiect adeiladu mawr gan olygu ymrwymiad cyfalaf ar gyfer blwyddyn ariannol 2015/16 fel a ganlyn (£2m yn 2014/15):-

Contract	Ymrwymiad £'000
Contract Cynnal a Chadw Wedi'i Drefnu	1,232
Cyfanswm	1,232

NODYN 17 – ASED AU TREFTADAETH

2014/15

	Casgliad Celf a Regalia Dinesig £'000	Tir ac Adeiladau Treftadaeth £'000	Cyfanswm Asedau Treftadaeth £'000
Cost neu Brisiant			
Ar 1 Ebrill 2014	1,840	1,644	3,484
Ychwanegiadau	-	-	-
Gwarediadau	(45)	-	(45)
Arian Ailbriso I Ailbriso Wrth Getn	64	-	64
Aiddosbarthu o Eiddo Buddsoddi	(64)	-	(64)
Ar 31 Mawrth 2015	1,795	1,644	3,439
Dibrisiant ac Amhariad Cronedig			
Ar 1 Ebrill 2014	-	171	171
Dibrisiant	-	56	56
Ar 31 Mawrth 2015	-	227	227
Gwerth Llyfr Net			
Ar 31 Mawrth 2015	1,795	1,417	3,212
Ar 1 Ebrill 2014	1,840	1,473	3,313

2013/14

	Casgliadau Celf Oriel Ynys Môn	Tir ac Adeiladau Treftadaeth	Cyfanswm Asedau Treftadaeth
	£'000	£'000	£'000
Cost neu Brisiant			
Ar 1 Ebrill 2013	1,776	1,644	3,420
Ychwanegiadau	64	-	64
Ar 31 Mawrth 2014	1,840	1,644	3,484
Dibrisiant ac Amhariad Cronedig			
Ar 1 Ebrill 2013	-	114	114
Dibrisiant	-	57	57
Ar 31 Mawrth 2014	-	171	171
Gwerth Llyfr Net			
Ar 31 Mawrth 2014	1,840	1,473	3,313
Ar 1 Ebrill 2013	1,776	1,530	3,306

Ailbrisio Asedau Treftadaeth

Nodwyd nifer o asedau tir ac adeiladau fel rhai a oedd yn cwrdd â'r diffiniad o Asedau Treftadaeth. Ar 31 Mawrth 2015 roedd pedwar ased o'r fath (dim newid o 31 Mawrth 2014):-

Carchar Biwmares
Llys Biwmares
Melin Llynnon
Bythynnod y Peilotiaid, Ynys Llanddwyn

Cafodd yr eiddo hyn eu hailbrisio gan ddefnyddio trefniadau ailbrisio safonol y Cyngor ar gyfer tir ac eiddo. Cawsant eu hailbrisio ddiwethaf ar 1 Ebrill 2011.

Cafwyd diweddariad o werth y Casgliadau Celf yn 2012/13 ac mae eu gwerth wedi cael ei adlewyrchu yng Nghyfrifon 2012/13. Mae'r prisiad diweddaraf yn seiliedig ar asesiad o sampl gynrychioliadol o'r casgliadau. Bonhams o Lundain, sef cwmni rhyngwladol o arwerthwyr a phriswyr celf fu'n prasio'r eiddo.

Mae Amgueddfa ac Oriol Gelf Ynys Môn wedi derbyn rhodd o gasgliad o 30 o baentiadau gan y diweddar Harry Hughes Williams, arlunydd a beintiai dirlun gogledd Cymru. Caiff yr asedau eu dal mewn ymddiriedolaeth ac nid ydynt wedi'u cynnwys ar y fantolen oherwydd ni fyddai'r gost o gael prisiad yn gymesur â'r buddion i ddefnyddwyr y datganiadau ariannol.

Crynodeb pum mlynedd o'r Trafodion

Ni chafwyd unrhyw drafodion mewn perthynas ag asedau treftadaeth yn ystod y flwyddyn gyfredol nac ychwaith yn ystod y 4 cyfnod cyfrifo blaenorol y mae angen eu datgelu ac eithrio'r symiau a ddangosir yn y tabl sydd uwchben y nodyn hwn.

NODYN 18 – EIDDO BUDDSODDIAD

	2014/15	2013/14
	£'000	£'000
Balans ar ddechrau'r flwyddyn	7,139	7,991
Ychwanegiadau:		
- Gwariant dilynol	-	-
Gwarediadau	(107)	(51)
Colledion net o addasiadau gwerth teg	(1,254)	(6)
Trosglwyddiadau:		
-(i)/o Eiddo, Offer a Chyfarpar	1,367	(795)
Balans ar ddiwedd y flwyddyn	7,145	7,139

Nid oes unrhyw eiddo buddsoddiad yn cael ei ddal dan Brydles Weithredol neu Ariannol. Nid oes unrhyw gyfyngiadau ar allu'r Cyngor i wireddu'r gwerth cynhenid yn ei eiddo buddsoddiad neu ar hawl y Cyngor i daliad o incwm ac elw gwarediad. Nid oes gan y Cyngor unrhyw rwymedigaethau cytundebol i brynu, adeiladu neu ddatblygu eiddo buddsoddiad neu i wneud atgyweiriadau, cynnal a chadw neu wella i eiddo buddsoddiad cyfredol.

NODYN 19 – ASED AU ANNIRWEDDOL

Mae'r Cyngor yn cyfrifo am ei feddalwedd fel Asedau Annirweddol, i'r graddau nad yw'r feddalwedd yn rhan anhepgor o system TG neilltuol ac yn cael ei chyfrifo fel rhan o eitem caledwedd yn yr Eiddo, Offer a Chyfarpar.

Mae'r swm cario o asedau annirweddol yn cael eu hamorteiddio ar sail llinell syth. Codwyd yr amorteiddiad o £71k a godwyd ar referniw yn 2014/15 i ganolfan gost Gweinyddu TG ac yna'n cael ei amsugno fel gorbenion ar draws yr holl benawdau gwasanaeth yn y Gwariant Net Gwasanaethau.

Rhoddir oes ddefnyddiol gyfyngedig i feddalwedd, wedi ei seilio ar asesiadau o'r cyfnod y disgwylir i'r feddalwedd fod yn ddefnyddiol i'r Cyngor. Mae'r oes ddefnyddiol a briodolir i'r switiau meddalwedd mawr a ddefnyddir gan y Cyngor yn bum mlynedd.

Mae'r Symudiad mewn Asedau Annirweddol am y Flwyddyn fel a Ganlyn:-

	2014/15	2013/14
	£'000	£'000
Balans ar ddechrau'r flwyddyn:		
Symiau gros cario	1,068	868
Amorteiddiad cronuss	(689)	(655)
Swm net cario ar ddechrau'r flwyddyn	379	213
Ychwanegiadau	24	200
Amorteiddiad am y flwyddyn ariannol	(71)	(34)
Swm net cario ar ddiwedd y flwyddyn	332	379
Yn cynnwys:		
Symiau gros a gludir	1,092	1,068
Amorteiddiad cronuss	(760)	(689)
Swm net cario ar ddiwedd y flwyddyn	332	379

NODYN 20 - GWARIANT CYFALAF A CHYLLIDO

Gweler y cyfanswm o wariant cyfalaf yr aethpwyd iddo yn y flwyddyn yn y tabl isod, ynghyd â'r adnoddau a ddefnyddiwyd i'w gyllido. Pan fo gwariant cyfalaf i'w gyllido mewn blynyddoedd i ddod trwy daliadau i'r refereniw fel bo asedau'n cael eu defnyddio gan y Cyngor, mae'r gwariant yn arwain at gynnydd yn y Gofyniad Cyllido Cyfalaf (CFR), mesur o'r gwariant cyfalaf yr eir iddo'n hanesyddol sydd eto i'w gyllido.

Mae'r symudiad net yn y Gofyniad Cyllido Cyfalaf yn dangos y newid yn yr angen gwaelodol i'r Cyngor fenthycu yn ystod y flwyddyn i ariannu buddsoddiad cyfalaf nad yw wedi ei ariannu'n syth o adnoddau fel grantiau, derbyniadau cyfalaf ac ariannu uniongyrchol o refereniw.

Gofyniad Cyllido Cyfalaf Agoriadol	108,825	106,408
Cyfalaf a fuddsoddwyd yn y Flwyddyn		
Eiddo, Offer a Chyfarpar	16,437	17,523
Asedau Annirweddol	24	200
Gwariant refereniw a gyllidir o gyfalaf dan statud	4,826	5,017
Cyfanswm	21,287	22,740
Ffynhonnell Cyllid		
Derbyniadau Cyfalaf a Chronfeydd wrth Gefn	(2,427)	(928)
Grantiau a Chyfraniadau Llywodraeth	(8,368)	(11,235)
Darpariaethau Refeniw	(2,863)	(1,668)
Grantiau REFCUS	(2,964)	(1,932)
Isafswm Darpariaeth Refeniw a Gosod o'r Neilltu	(4,914)	(4,560)
Cyfanswm	(21,536)	(20,323)
(Gostyngiad) / Cynnydd Net mewn Gofyniad Cyllido Cyfalaf	(249)	2,417
Gofyniad Cyllido Cyfalaf Cau	108,576	108,825
Esboniad o symudiad yn y Flwyddyn		
Cynnydd mewn angen gwaelodol i fenthycu a gefnogir gan gymorth Llywodraeth	2,399	992
Cynnydd mewn angen gwaelodol i fenthycu na chefnogir gan gymorth Llywodraeth	2,266	5,985
Isafswm Darpariaeth Refeniw a Gosod o'r Neilltu Gwirfoddol	(4,914)	(4,560)
(Gostyngiad) / Cynnydd Net mewn Gofyniad Cyllido Cyfalaf	(249)	2,417

NODYN 21 – ASEDAU A DDELIR I'W GWERTHU

	Cyfredol		Ddim yn gyfredol	
	31-Mar-15	31-Mar-14	31-Mar-15	31-Mar-14
	£'000	£'000	£'000	£'000
Balans sy'n sefyll ar ddechrau'r flwyddyn	1,011	196	-	-
Asedau newydd eu dosbarthu fel rhai ar gael i'w gwerthu:				
Trosglwyddo o Eiddo, Offer Chfarpar a yn ystod y flwyddyn	1,578	1,026	-	-
Cost asedau wedi eu gwerthu	(388)	(211)	-	-
Ailbriso	(64)			
Balans sy'n sefyll ar ddiwedd y flwyddyn	2,137	1,011	-	-

NODYN 22 – PRYDLESAU

Prydlesau Gweithredol

Mae'r Cyngor wedi prydlesu 9 eiddo ar 31 Mawrth 2015 ar gyfer ei weithgaredd digartrefedd (32 eiddo ar 31 Mawrth 2014) ac mae cyfanswm rhenti'r prydlesau am y flwyddyn yn £0.077m (£0.261m yn 2013/4). Mae gan yr eiddo yma gymalau toriad 12 mis. Roedd y gostyngiad oherwydd polisi bwriadol i ddychwelyd eiddo gwag wedi eu prydlesu yn ôl i'w perchenogion yn hytrach na thalu rhent ar eiddo gwag yn ystod y flwyddyn.

Mae'r Cyngor hefyd yn dal rhai peiriannau ac offer dan brydlesau gweithredol neu dan gytundebau rhent mewn ysgolion ac adrannau eraill y Cyngor. Y gost i referniw am yr eitemau hyn yn 2014/15 yw £0.170m (£0.189m yn 2013/14).

NODYN 23 – RHESTRAU STOC

Wrth wneud ei waith, mae'r Cyngor yn dal cronfeydd stoc wrth gefn ynghyd â symiau o waith heb ei gwblhau (gwaith yn mynd yn ei flaen). Gellir isrannu'r ffigwr a ddangosir yn y Fantolen ymhellach fel a ganlyn:-

	31-Mawrth-15	31-Mawrth-14
	£'000	£'000
Gwaith yn mynd yn ei flaen	108	84
Storfa Ganolog - Uned Cynnal a Chadw Adeiladu	157	133
Gofal Môn - Cyflenwadau Gwasanaethau Cymdiethasol	112	87
Arall - Nwyddau ysgrifennu a nwyddau treuliadwy eraill, tanwydd a nwyddau a ddelir ar gyfer eu hailwerthu	189	143
Cyfanswm	566	447

NODYN 24 - DYLEDWYR

	Dyledwyr tymor hir		Dyledwyr tymor byr	
	31-Mawth 2015	31-Mawth 2014	31-Mawth 2015	31-Mawth 2014
	£'000	£'000	£'000	£'000
Adrannau Llywodraeth			8,817	9,868
TCA a'r Dreth Gyngor			4,252	4,539
Awdurdodau Lleol Eraill			1,287	2,150
Rhenti			334	535
Corfforaethau Cyhoeddus a Chronfeydd Masnachu			2	22
Benthyciadau car gweithwyr	235	269	271	178
Gwasanaeth Iechyd/Cyrff Cyhoeddus			878	1,553
TAW			2,150	1,382
Blaendaliadau			407	575
Ymddiriedolaethau			286	-
Dyledwyr Masnach	97	97	875	1,311
Cyrff allanol i Lywodraeth Ganolog			125	-
Arall	98	94	1,470	2,588
Cyfanswm	430	460	21,154	24,701

Mae'r ffigwr dyledwyr uchod yn net o ddarpariaeth ar gyfer dyledion drwg o £4.894m yn 2014/15 (£5.602m yn 2013/14) y gellir eu dadansoddi fel a ganlyn:-

	31-Mawth 2015	31-Mawth 2014	Symudiad yn y Flwyddyn
	£'000	£'000	
Y Dreth Gyngor	2,036	1,328	708
TCA	614	708	(94)
Rhenti	1,492	428	1,064
Dyledwyr Masnach	1,300	3,138	(1,838)
Cyfanswm	5,442	5,602	(160)

NODYN 25 - ARIAN PAROD A CHYWERTHOEDD ARIAN

Gellir cysoni arian parod a chywerthoedd arian ar ddiwedd y flwyddyn ariannol fel y dangosir yn y datganiad llif arian i'r eitemau cysylltiedig yn y Fantolen fel a ganlyn:-

	31-Mawrth-15	31-Mawrth-14
	£'000	£'000
Balansau arian a banc	13,208	11,498
Gorddrafft banc	(803)	(5,039)
Cyfanswm	12,405	6,459

Noder, gweler y gorddrafftiau banc ar wahân i arian parod a chywerthoedd arian ble nad ydynt yn rhan anhepgor o reolaeth arian parod Cyngor.

NODYN 26 – CREDYDWYR

	Credydwy'r Tymor Hir		Credydwy'r Tymor Byr	
	31-Mawrth-15	31-Mawrth-14	31-Mawrth-15	31-Mawrth-14
	£'000	£'000	£'000	£'000
Adrannau Llywodraeth	-	-	2,177	4,174
Awdurdodau Eraill	-	-	1,950	256
Corfforaethau cyhoeddus a chronfeydd masnachu	-	-	3	148
Cyrrff allanol i lywodraeth ganolog	-	-	1,710	124
Balansau Ymddiriedolaethau	-	-	826	877
Gwasanaeth Iechyd / Cyrrff Cyhoeddus	-	-	115	-
Absenoldebau Cronnus	-	-	1,274	1,257
Derbyniadau ymlaen llaw	-	-	958	1,398
Credydwy'r masnach	-	-	1,396	638
Eraill	55	59	5,835	10,523
Cyfanswm Credydwy'r	55	59	16,244	19,395

NODYN 27 – DARPARIAETHAU

	Balans ar			Balans ar			Balans ar
	1 Ebrill 2013	Cynnydd mewn Darpariaethau yn ystod y flwyddyn	Defnyddi yd yn ystod y flwyddyn	31 Mawrth 2014	Cynnydd mewn Darpariaethau yn ystod y flwyddyn	Defnyddi yd yn ystod y flwyddyn	31 Mawrth 2015
	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Darpariaeth Hawliadau							
Yswiriant	456	374	(229)	601	363	(743)	221
Safle Gwastraff Penhesgyn	2,669	-	-	2,669	-	(100)	2,569
Buddiannau Terfynu	243	-	(102)	141	24	(142)	23
Cynllun Trefniadau MMI	40	-	(40)	-	-	-	-
Arall	4,190	1,438	(3,731)	1,897	1,122	(3)	3,016
Cyfanswm	7,598	1,812	(4,102)	5,308	1,509	(989)	5,829
Darpariaethau Tymor byr	4,184	1,812	(3,383)	2,613	4,409	(863)	6,160
Darpariaethau Tymor hir	3,414	-	(719)	2,695	-	(126)	2,569
Cyfanswm	7,598	1,812	(4,102)	5,308	4,409	(989)	8,729

Pwrpas y Prif Ddarpariaethau

Darpariaeth Hawliadau Yswiriant

Mae didyniadau ym mholisiau yswiriant allanol y Cyngor sy'n golygu bod y Cyngor ei hun yn talu rhan gyntaf unrhyw golled neu hawliad dan y polisiau hyn ac yn cael ei ddiogelu trwy dull cyfyngiad-colled. Nid oes yswiriant allanol ar gyfer eiddo cyffredinol ac addysg y Cyngor i'r peryglon canlynol: dŵr sydd yn dianc o danc neu beipen, llifogydd, trawiad, lladrad, difrod damweiniol, ymsuddiad, ymchwyddiad tir, tirlithriad. Ar wahân i ladrad a difrod damweiniol, mae colledion o ganlyniad i'r peryglon hyn fel arfer yn cael eu cyllido o'r gronfa yswiriant wrth gefn. Y balans ar y ddarpariaeth yswiriant yw'r rhwymedigaeth debygol ar gyfer yr elfen wedi ei hyswiro'n fewnol o'r hawliadau sy'n hysbys ond nad ydynt wedi eu setlo ar ddiwedd y flwyddyn.

Safle Gwastraff Penhesgyn

Gwnaed darpariaeth ar gyfer ôl-ofal y rhannau o'r safle yr arferid ei ddefnyddio ar gyfer tirlenwi. Nid oes unrhyw amserlen bendant ar gyfer cwblhau'r gwaith hwn er, i bwrpas rheolaeth, ystyrir 30 mlynedd o ddyddiad cau y safle yn dderbyniol.

Buddiannau Terfynu

Darpariaeth ar gyfer rhwymedigaethau hysbys i'r dyfodol sy'n deillio o leihad mewn staff ar ôl ailstrwythuro adrannau'r Cyngor. Mae buddiannau ar hyn o bryd yn cael eu talu naill ai yn y flwyddyn y gwneir y cytundeb terfynu neu fesul rhandaliadau i Gronfa Bensiwn Gwynedd.

Arfarnu Swyddi

Mae'r ddarpariaeth ar gyfer talu ôl-gyflog a ddyfarnwyd o ganlyniad i adolygiad trwy'r Cyngor cyfan o delerau ac amodau gweithwyr.

Arall – Darpariaeth ar gyfer nifer o hawliadau cyfreithiol a wnaed yn erbyn y Cyngor ac sy'n parhau i fynd rhagddynt.

NODYN 28 – LLIF ARIAN O WEITHGAREDDAU GWEITHREDOL

	2014/15 £'000	2013/14 £'000
Addasiad i Warged neu Ddiffyg ar Ddarparu Gwasanaethau ar symudiadau nad ydynt yn arian parod		
Dibrisiant ac Amhariad	21,181	15,923
Ailbrisiadau at i lawr a dad-gydnabyddiaethau nad ydynt yn ymwneud â gwerthiannau	1,540	1,377
Amorteiddiadau	71	35
Gostyngiad mewn Stoc	(119)	98
(Cynnydd) Gostynagiad mewn Dyledwyr	3,547	(102)
Cynnydd/(Gostyngiad) yn yr amhariadau ar gyfer Dyledion Drwg	(160)	1,199
Cynnydd Gostynagiad mewn Credydwyr	(3,151)	1,183
Trafodion yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn ymwneud â buddiannau ymddeol	3,152	5,101
Swm cario o asedau nad ydynt yn gyfredol a werthwyd	1,300	731
Cyfraniadau i Ddarpariaethau	3,421	(2,290)
Symudiad mewn gwerth o Eiddo Buddsoddiad Amhariad ac ailbrisiadau i lawr (a dadgydnabodaethau nad ydynt yn werthiant)	1,199	6
	31,981	23,261
Addasiad ar gyfer eitemau a gynhwysir yn y gwarged neu ddiffyg Net ar Ddarparu Gwasanaethau sy'n weithgareddau buddsoddi ac ariannu		
Elw o werthiant Eiddo, Offer a Chyfarpar, Eiddo Buddsoddiad ac Asedau yn Cael eu Dal i'w Gwerthu	(2,670)	(1,055)
Grantiau Cyfalaf a gynhwysir mewn "Trethi ac incwm grant amhenodol"	(8,368)	(11,235)
Cyfanswm	(11,038)	(12,290)

NODYN 29 – LLIF ARIAN O WEITHGAREDDAU BUDDSODDI

	2014/15 £'000	2013/14 £'000
Pryniant Eiddo, Offer a Chyfarpar, Asedau Treftadaeth, Eiddo Buddsoddiad ac Asedau Annirweddol	(16,462)	(17,787)
Buddsoddiadau tymor byr (nad ystyrir yn Gywerthoedd Arian)	-	10,101
Elw o werthiant Eiddo, Offer a Chyfarpar, Eiddo Buddsoddiad ac Asedau y delir i'w gwerthu	2,670	1,055
Grantiau Cyfalaf a Chyfraniadau a dderbyniwyd	8,368	11,235
Llif arian net o weithgareddau buddsoddi	(5,424)	4,604

NODYN 30 – LLIF ARIAN O WEITHGAREDDAU ARIANNU

	2014/15 £'000	2013/14 £'000
Derbyniadau Arian Parod o Fenthyca Tymor Byr a Hir	-	(27)
Taliadau Eraill	267	(6,507)
Llif arian net o weithgareddau ariannu	267	(6,534)

Mae llif arian o weithgareddau gweithredol yn cynnwys y symiau isod o ran Llog:-

	2014/15	2013/14
	£'000	£'000
Llog Derbyniwyd	(91)	(215)
Llog Dalwyd	(5,117)	5,533

NODYN 31 – SYMIAU YR ADRODDWYD ARNYNT AR GYFER PENDERFYNIADAU DYRANNU ADNODDAU

Y dadansoddiad o incwm a gwariant yn ôl gwasanaeth ar wyneb y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yw'r un y manylir arno yn y Côd Ymarfer ar gyfer Adroddiadau Gwasanaeth. Fodd bynnag, cymerir penderfyniadau am ddyrannu adnoddau gan y Cyngor ar sail adroddiadau cyllideb a ddadansoddir ar draws adrannau. Paratoir yr adroddiadau hyn ar sail wahanol i'r polisiau cyfrifo a ddefnyddir mewn datganiadau ariannol. Yn enwedig:-

- ni chodir taliadau yng nghyswllt gwariant cyfalaf (tra bo colledion dibrisiad, ailbrisiad ac amhariad uwchben y balans ar y Gronfa Ailbrisiad Wrth Gefn ac amorteiddiadau yn cael eu codi ar wasanaethau yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr);
- mae cost buddiannau ymddeoliad wedi ei seilio ar lif arian (taliadau cyfraniadau pensiwn y cyflogwr) yn hytrach nag ar gostau gwasanaeth presennol o fuddiannau a gronnwyd yn y flwyddyn;
- mae gwariant ar rai gwasanaethau cefnogol yn cael eu cyllidebu yn ganolog a ddim yn cael eu codi ar Adrannau.

Dengys y cysoniad hwn sut mae ffigyrau yn y dadansoddiad o incwm a gwariant adrannol yn cysylltu â'r symiau a gynhwysir yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr, ac mae'n dangos sut mae'r ffigyrau yn y dadansoddiad o incwm a gwariant adrannol yn cysylltu â dadansoddiad goddrychol o'r Gwarged neu Ddiffyg ar Ddarparu Gwasanaethau a gynhwysir yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

**Symiau yr Adroddwyd Arnynt ar gyfer Penderfyniadau Dyrannu Adnoddau 2011/12
2014/15 Dadansoddiad Fesul Cyfadran**

	Addysg a Dysgu Gydol Oes £'000	Gwasanaethau Cymunedol £'000	Datblygiad Cynaliadwy £'000	Dirprwy Brif Weithredwr £'000	Corfforaethol a Craidd Democrataidd £'000	Cyfrif Refeniw Tai £'000	Cyfanswm £'000
Ffioedd, Taliadau ac Incwm Gwasanaeth Arall	(13,354)	(11,113)	(15,758)	(10,686)	-	(22,627)	(73,538)
Grantiau Llywodraeth	(8,917)	(5,020)	(5,103)	(18,975)	-	-	(38,015)
Cyfanswm Incwm	(22,271)	(16,133)	(20,861)	(29,661)	-	(22,627)	(111,553)
Treuliau Gweithwyr	46,564	15,128	13,089	8,629	224	2,212	85,846
Gwariant Gwasanaeth Arall	24,524	29,228	31,983	23,812	3,230	13,436	126,213
Gwariant ar Wasanaethau Cefnogol	838	2,625	(3,932)	4,710	-	(2,638)	1,603
Cyfanswm Gwariant	71,926	46,981	41,140	37,151	3,454	13,010	213,662
Gwariant Net	49,655	30,848	20,279	7,490	3,454	(9,617)	102,109

2013/14 – Dadansoddiad fesul Cyfadran

	Addysg a Dysgu Gydol Oes £'000	Gwasanaethau Cymunedol £'000	Datblygiad Cynaliadwy £'000	Dirprwy Brif Weithredwr £'000	Corfforaethol a Craidd Democrataidd £'000	Cyfrif Refeniw Tai £'000	Cyfanswm £'000
Ffioedd, Taliadau ac Incwm Gwasanaeth Arall	(10,698)	(13,224)	(9,828)	(1,846)	-	(22,602)	(58,198)
Grantiau Llywodraeth	(9,140)	(6,080)	(6,930)	(19,883)	-	-	(42,033)
Cyfanswm Incwm	(19,838)	(19,304)	(16,758)	(21,729)	-	(22,602)	(100,231)
Treuliau Gweithwyr	46,208	19,625	11,437	6,622	-	2,398	86,290
Gwariant Gwasanaeth Arall	21,241	33,554	25,476	19,740	7,942	12,017	119,970
Gwariant ar Wasanaethau Cefnogol	1,137	1,456	815	1	-	1,197	4,606
Cyfanswm Gwariant	68,586	54,635	37,728	26,363	7,942	15,612	210,866
Gwariant Net	48,748	35,331	20,970	4,634	7,942	(6,990)	110,635

Cysoni'r Dadansoddiad o'r Cyfadrannau gyda'r Symiau yn y Datganiad Cynhwysfawr ar Incwm a Gwariant

Mae'r cysoniad hwn yn dangos sut y mae'r ffigyrau yn y dadansoddiad o incwm a gwariant y cyfadrannau yn cymharu gyda'r symiau yn y Datganiad Cynhwysfawr ar Incwm a Gwariant

	2014/15	2013/14
	£'000	£'000
Gwariant Net yn y dadansoddiad o'r Cyfadrannau	102,109	110,635
Gwariant net gwasanaethau a gwasanaethau cefnogol nad ydynt wedi eu cynnwys yn y dadansoddiad	29,034	21,514
Y symiau yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr nas adroddwyd i'r rheolwyr yn y Dadansoddiad	2,944	1,605
Symiau sydd wedi eu cynnwys yn y Dadansoddiad nad ydynt wedi eu cynnwys yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	(6,968)	(5,386)
Gwariant Net yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	127,119	128,368

Cysoni Dadansoddiad y Cyfadrannau gyda'r Diffyg mewn perthynas â darparu Gwasanaethau yn y Cyfrif Incwm a Gwariant Cynhwysfawr

Mae'r cysoniad hwn yn dangos sut y mae'r ffigyrau yn y dadansoddiad o incwm a gwariant y cyfadrannau yn cymharu gyda dadansoddiad goddrychol o'r Diffyg o ran Darparu Gwasanaethau nad ydynt wedi eu cynnwys yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

2014/15

Tudalen 76

	Dadansoddiad y Gyfadrannau	Gwasanaethau a Gwasanaethau Cefnogol nad ydynt yn y Dadansoddiad	Symiau nas adroddwyd i'r rheolwyr am benderfyniad	Dyraniad tâl am waith y codir amdano	Symiau heb eu cynnwys yn y DIGC	Cost Gwasanaethau	Symiau Corfforaethol	Cyfanswm
	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Ffioedd, prisiau ac incwm arall i'r gwasanaeth	(73,538)	-	10,506	34,176	-	(28,856)	-	(28,856)
Llog ac incwm buddsoddi	-	-	-	-	-	-	(91)	(91)
Incwm o'r dreth gyngor	-	-	-	-	-	-	(31,901)	(31,901)
Grantiau a chyfraniadau gan y llywodraeth	(38,015)	319	(10,506)	-	-	(48,202)	(105,839)	(154,041)
Cyfanswm Incwm	(111,553)	319	-	34,176	-	(77,058)	(137,831)	(214,889)
Costau Gweithwyr	85,846	-	2,944	-	-	88,790	-	88,790
Costau gwasanaeth eraill	126,213	7,534	-	(11,392)	(6,968)	115,387	5,576	120,963
Ad-daliadau gwasanaethau cefnogol	1,603	-	-	(22,784)	-	(21,181)	-	(21,181)
Dadbriso, amorteiddio ac amhariad a chostau cyfalaf arall	-	21,181	-	-	-	21,181	149	21,330
Taliadau Llog	-	-	-	-	-	-	5,117	5,117
Praeseptau ac Ardollau	-	-	-	-	-	-	11,045	11,045
Enillion neu Gollledion ar gael gwared ar Asedau Sefydlog	-	-	-	-	-	-	(1,335)	(1,335)
Cyfanswm Gwariant	213,662	28,715	2,944	(34,176)	(6,968)	204,177	20,552	224,729
Gwarged neu ddiffyg ar ddarparu gwasanaethau	102,109	29,034	2,944	-	(6,968)	127,119	(117,279)	9,840

2013/14

	Dadansoddiad y Gyfadran	Gwasanaethau a Gwasanaethau Cefnogol nad ydynt yn y Dadansoddiad	Symiau nas adroddwyd i'r rheolwyr am benderfyniad	Dyranriad tâl am waith y codir amdano	Symiau heb eu cynnwys yn y DIGC	Cost Gwasanaethau	Symiau Corfforaethol	Cyfanswm
	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Ffioedd, prisiau ac incwm arall i'r gwasanaeth	(58,198)	-	9,802	33,240	-	(15,156)	-	(15,156)
Llog ac incwm buddsoddi	-	-	-	-	-	-	(201)	(201)
Incwm o'r dreth gyngor	-	-	-	-	-	-	(29,984)	(29,984)
Grantiau a chyfraniadau gan y llywodraeth	(42,033)	(261)	(9,802)	-	-	(52,096)	(112,467)	(164,563)
Cyfanswm Incwm	(100,231)	(261)	-	33,240	-	(67,252)	(142,652)	(209,904)
Costau Gweithwyr	86,290	-	1,605	-	-	87,895	-	87,895
Costau gwasanaeth eraill	119,970	5,833	-	(28,634)	(5,386)	91,783	3,665	95,448
Ad-daliadau gwasanaethau cefnogol	4,606	-	-	(4,606)	-	-	-	-
	-	15,942	-	-	-	15,942	(185)	15,757
Dadbriso, amorteiddio ac amhariad a chostau cyfalaf arall	-	-	-	-	-	-	5,274	5,274
Taliadau Llog	-	-	-	-	-	-	10,782	10,782
Enillion neu Gollledion ar gael gwared ar Asedau Sefydlog	-	-	-	-	-	-	(366)	(366)
Cyfanswm Gwariant	210,866	21,775	1,605	(33,240)	(5,386)	195,620	19,170	214,790
Gwarged neu ddiffyg ar ddarparu gwasanaethau	110,635	21,514	1,605	-	(5,386)	128,368	(123,482)	4,886

Tudalen 77

NODYN 32 – GWEITHREDIADAU MASNACHU SYLWEDDOL

Nid oes gan y Cyngor unrhyw weithrediadau masnachu.

NODYN 33 - LWFANSAU AELODAU

Talwyd cyfanswm o £0.683 (£0.681 yn 2013/14) o ran lwfansau i Aelodau'r Cyngor yn ystod y flwyddyn fel a ganlyn:-

	2014/15	2013/14
	£'000	£'000
Lwfansau sylfaenol a chyfrifoldeb arbennig	555	557
Lwfansau'r Cadeirydd a Dirprwy Gadeirydd	6	8
Costau pensiwn	55	62
Costau Yswiriant Cenedlaethol	39	39
Costau teithio	16	12
Amrywiol	12	3
Cyfanswm	683	681

NODYN 34 – CYDNABYDDIAETH ARIANNOL I SWYDDOGION

Roedd y nifer o weithwyr yr oedd eu cydnabyddiaeth ariannol a dalwyd yn 2014/15, ac eithrio cyfraniadau pensiwn ond yn cynnwys tâl diswyddo, yn fwy na £60,000 ond dim yn fwy na £150,000 yn:-

Cydnabyddiaeth Ariannol i Swyddogion	Yn cynnwys	Yn cynnwys	Ac eithrio Tâl	Ac eithrio Tâl
	Tâl	Tâl Diswyddo	Diswyddo	Diswyddo
	Diswyddo	Diswyddo	Diswyddo	Diswyddo
	2014/15	2013/14	2014/15	2013/14
	Nifer o weithwyr	Nifer o weithwyr	Nifer o weithwyr	Nifer o weithwyr
£60,000 to £65,000	6	5	5	5
£65,001 to £70,000	3	2	3	2
£70,001 to £75,000	3	1	3	1
£75,001 to £80,000	1	1	1	1
£80,001 to £85,000	1	1	1	1
Cyfanswm	14	10	13	10

Nid yw'r tabl yma'n cynnwys cyfeirnod i'r uwch weithwyr a gynhwysir yn y tabl isod.

Mae'r tabl canlynol yn nodi'r gydnabyddiaeth ariannol a dalwyd i uwch swyddogion sy'n cael eu cyflogi ar sail barhaol ac y mae eu cyflogau blynyddol a buddion eraill yn uwch na £60,000 y flwyddyn. Mae uwch swyddogion sy'n ennill mwy na £150,000 y flwyddyn cael eu henwi'n unigol hefyd er mwyn cydymffurfio gyda gofynion statudol.

2014/15

Cydnabyddiaeth Ariannol i Uwch Swyddogion	Cyflog, Ffioedd a Lwfansau	Lwfansau Costau	lawndal am golli Swydd	Cyfraniad Pensiwn	Cyfanswm
	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Prif Weithredwr (Richard Parry Jones)*	144	1	-	26	171
Dirprwy Brif Weithredwr	114	-	-	21	135
Cyfarwyddwr (Dysgu Gydol Oes)	99	2	-	18	119
Cyfarwyddwr (Datblygu Cynaliadwy)	99	1	-	18	118
Pennaeth Swyddogaeth (Adnoddau) (gadael 16-07-14)	23	-	19	4	46
Cyfarwyddwr (Cymuned)	99	1	-	18	118
Pennaeth Swyddogaeth – Cyfreithiol a Gweinyddol	72	-	-	14	86
Pennaeth Adnoddau Dynol	63	1	-	12	76
Pennaeth Gwasanaeth (Tai)	64	1	-	12	77
Cyfanswm	777	7	19	143	946

*Nodyn: Mae cyflog, ffioedd a lwfansau a dalwyd i'r Prif Weithredwr yn cynnwys taliad o £2,840 am weithredu fel Swyddog Canlyniadau Etholiadau

Ceir ffigyrau cymharol ar gyfer 2013/14 yn y tabl isod

Cydnabyddiaeth Ariannol i Uwch Swyddogion	Cyflog, Ffioedd a Lwfansau	Lwfansau Costau	lawndal am golli Swydd	Cyfraniad Pensiwn	Cyfanswm
	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Prif Weithredwr (Richard Parry Jones)*	153	2	-	32	187
Dirprwy Brif Weithredwr	114	-	-	26	140
Cyfarwyddwr (Dysgu Gydol Oes)	99	2	-	22	123
Cyfarwyddwr (Datblygu Cynaliadwy)	99	1	-	22	122
Pennaeth Swyddogaeth (Adnoddau)	80	1	-	18	99
Cyfarwyddwr (Cymuned)	99	-	-	22	121
Pennaeth Swyddogaeth – Cyfreithiol a Gweinyddol	72	1	-	16	89
Pennaeth Adnoddau Dynol	61	-	-	14	75
Pennaeth Gwasanaeth (Tai)	60	1	-	14	75
Cyfanswm	837	8	-	186	1,031

*Nodyn: Mae cyflog, ffioedd a lwfansau a dalwyd i'r Prif Weithredwr yn cynnwys taliad o £12,000 am weithredu fel Swyddog Canlyniadau Etholiadau

Mae cymhareb taliad cyflog y Prif Weithredwr mewn canolfif o gostou taliad cyflogau holl weithwyr eraill yn 7.6:1.

NODYN – 35 PECYNNAU YMADAEL

Mae'r nifer o becynnau ymadael gyda chyfanswm cost fesul band a chyfanswm cost diswyddiadau gorfodol ac ymadawiadau eraill wedi eu nodi yn y tabl isod:-

Band cost pecyn ymadael (gan gynnwys taliadau arbennig)	Nifer o ddiswyddiadau gorfodol		Nifer o ymadawiadau eraill a gytunwyd		Cyfanswm y nifer o becynnau ymadael fesul band cost		Cyfanswm cost pecynnau ymadael fesul band cost	
	2014/15	2013/14	2014/15	2013/14	2014/15	2013/14	2014/15	2013/14
							£000	£000
£0 - £20,000	9	23	12	3	21	26	142	172
£20,001 - £40,000	0	0	9	1	9	1	232	23
£40,001 - £60,000	0	1	2	0	2	1	94	45
£60,001 - £80,000	0	0	0	0	0	0	0	0
£80,001 - £100,000	0	0	0	1	0	1	0	90
£200,000 - £250,000	0	0	0	0	0	0	0	0
Total	9	24	23	5	32	29	468	330

Mae'r gost wedi'i chynnwys yn y cyfanswm o £0.589m a godir ar y cyfrif Incwm a Gwariant Cynhwysfawr ar gyfer 2014/15. Y gwahaniaeth yw cost 4 o weithwyr ychwanegol yn gadael yn ystod 2015/16.

NODYN 36 – FFIOEDD ARCHWILIO ALLANOL

Codwyd y ffioedd canlynol ar y Cyngor mewn perthynas ag archwilio allanol ac arolygiaeth:-

	2014/15 £'000	2013/14 £'000
Ffioedd yn daladwy i Swyddfa Archwilio Cymru mewn perthynas â gwasanaethau archwilio allanol gan yr archwilydd apwyntiedig am y flwyddyn	193	193
Ffioedd yn daladwy i Swyddfa Archwilio Cymru mewn perthynas â gwasanaethau archwilio allanol gan yr archwilydd apwyntiedig am blynnyddoedd cynt	18	-
Ffioedd yn daladwy i Swyddfa Archwilio Cymru mewn perthynas ag arolygon statudol	130	169
Ffioedd yn daladwy i PricewaterhouseCoopers LLP ar gyfer ardystio hawliadau a dychweliadau grant am y flwyddyn	119	145
Ffioedd yn daladwy i Swyddfa Archwilio Cymru am wasanaethau eraill	7	-
Ffioedd yn daladwy i PricewaterhouseCoopers LLP am waith arall fel yr archwiliwr apwyntiedig	4	8
Cyfanswm	471	515

NODYN 37 – INCWM GRANTIAU

Mae'r Cyngor wedi credydu'r grantiau, cyfraniadau a rhoddion canlynol i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn 2014/5:-

	Nodyn	2014/15 £'000	2013/14 £'000
Wedi'u credydu i Incwm Treth a Grantiau Amhenodol			
Grant CymllumGostyngiadau'r Dreth Gyngor	14	5,237	5,166
Grant Cynnal Refeniw (Grantiau'r Llywodraeth heb eu hamgáu)	14	68,827	73,036
Grantiau Cyfalaf a Chyfraniadau (Grantiau Cyfalaf a Chyfraniadau)	14	5,718	8,373
Grant - Lwfans Atgyweiriadau Mawr (Grantiau Cyfalaf a Chyfraniadau)	14	2,650	2,600
Arall (Grantiau'r Llywodraeth heb eu hamgáu)	14	720	1,268
Cyfanswm		83,152	90,443
Wedi'u credydu i Wasanaethau			
Grantiau:			
Grant ôl 16 (Addysg)		2,711	3,205
Grant Cyfnod Sylfaen (Addysg)		2,369	2,385
Grant Taliad Teithio Consesiwn		726	734
Cymhorthdal budd-dâliadau Tai		18,186	18,794
Grant Cefnogi Pobl (SPG a SPRG)		2,887	3,052
Rheolaeth Gwastraff Cynaliadwy		1,713	1,722
Cyfanswm		28,591	29,892
Grantiau eraill:			
Gwasanaethau Canolog		76	121
Gwasanaethau Diwylliannol a Chysylltiedig		454	467
Gwasanaethau Plant Ac Addysg		4,080	3,614
Gwasanaethau Prifysgol a Chludiant		1,210	1,190
Gwasanaethau Tai eraill		1,172	455
Grantiau Gofal Cymdeithasol Oedolion		480	1,217
Cynllunio a Datblygu		1,297	3,868
Gwasanaethau Amgylcheddol		90	412
Craidd Democraidd Corfforaethol		565	798
Cyfanswm		9,424	12,142
Cyfraniadau:		10,506	9,802
Cyfanswm		131,673	142,279

Grantiau Cyfalaf a Dderbyniwyd Ymlaen Llwy

Error! Not a valid link.

NODYN 38 – PARTIÖN CYSYLLTIEDIG

Mae'r Cyngor yn penodi aelodau i rai cyrff cyhoeddus, elusenol a gwirfoddol. Yn ystod 2014/15, talwyd cyfanswm o £4.556m mewn grantiau ar gyfer prynu gwasanaethau gan y cyrff hyn (£4.407m yn 2013/14). Mae'r Cyngor wedi asesu maint y trafodion unigol yn codi drwy'r partiön cysylltiedig ac mae'r datgeliadau isod yn ymwneud â thrafodion rhwng y Cyngor a'r parti cysylltiedig sydd yn uwch na £0.02m o ran eu gwaith:

Mae'r Cyngor yn aelod o Gymdeithas Llywodraeth Leol Cymru, a thalwyd tanysgrifiad o £0.079m iddi yn 2014/15 (£0.069m yn 2013/14).

Mae Aelodau wedi datgan diddordebau mewn contractau, neu mewn sefydliadau a all fod yn ymdrin â'r Cyngor, yn y Gofrestr Statudol o Ddiddordebau Aelodau. Talwyd cyfanswm o £0.066m gan y Cyngor yn 2014/15 mewn perthynas â'r diddordebau hyn (£0.240m yn 2013/14).

Mae Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr, drwy reolaeth gyffredinol gan Llywodraeth ganol, yn barti cysylltiedig i'r Cyngor. Cyfanswm y taliadau a wnaed i BIPBC gan y Cyngor am 2014/15 oedd

£1.322m ac nid oedd unrhyw arian yn ddyledus ar ddiwedd y flwyddyn. Cyfanswm y derbyniadau i'r Cyngor gan BIPBC oedd £2.799m, gyda £0.803m yn ddyledus gan ein parti cysylltiedig ar ddiwedd y flwyddyn.

Mae nifer o sefydliadau'n annibynnol o'r Cyngor ond sy'n cael effaith ar ei feysydd gwasanaeth. Fel y gall y Cyngor gynnal partneriaethau effeithiol gyda nifer o'r sefydliadau hyn, mae cynrychiolwyr o'r Cyngor, Cynghorwyr etholedig fel arfer, yn gwasanaethu ar amryfal bwyllgorau a fforymau sy'n gyfrifol amdanynt. Ceir rhestr o'r cyrff allanol a chynrychiolwyr y Cyngor arnynt yn Atodiad 1.

DIDDORDEBAU MEWN CWMNIAU

Mae gan y Cyngor ddiddordeb o 50% mewn dau gwmni a'r aelod arall yw Cyngor Gwynedd:-

Cwmni Gwastraff Môn-Arfon Cyf.

Cwmni Gwaredu Gwastraff Awdurdod Lleol yw Cwmni Gwastraff Môn-Arfon Cyf. a sefydlwyd ar y cyd gan ragflaenwyr Cynghorau Ynys Môn a Gwynedd yn 1994. Roedd y cwmni yn rhedeg dau safle rheoli gwastraff yn Ynys Môn a Gwynedd oedd ar les gan yr Awdurdodau Lleol. Roedd y rhan fwyaf o weithgaredd y cwmni yn ymwneud â contractau â'r ddau Awdurdod Lleol.

Yn dilyn newid yn y ddeddfwriaeth, penderfynodd y ddau Gyngor ddirwyn y cwmni i ben yn ystod 2007/08 ac ymgymryd â'r gwaith yn fewnol. Yn 2008, trosglwyddwyd yr asedau a'r ymrwymadau gweithredol perthnasol a'r staff i'r Cyngor, ynghyd â swm balans mewn arian parod. Mae'r buddsoddiad wedi cael ei ailbriso bob blwyddyn ac mae'r rhan fwyaf o arian y cydranddeiliaid wedi cael ei dalu'n ôl i'r ddau Gyngor. Nid yw'r budd gweddilliol yn y cwmni ar 31 Mawrth 2015 yn berthnasol i gyfrifon y Cyngor.

Cwmni Cynnal Cyf

Sefydlwyd y cwmni hwn adeg ad-drefnu llywodraeth leol ar y cyd rhwng Cynghorau Ynys Môn a Gwynedd. Mae'n darparu gwasanaethau cefnogaeth addysg dan gytundeb i ysgolion a gynhelir ac i awdurdodau addysg leol a gwasanaethau arolygu ysgolion i Estyn. Dim ond i hyrwyddo ei amcanion y mae modd defnyddio incwm y cwmni. Mae'r cwmni yn gyfyngedig dan warant, heb gyfalaf cyfranddaliadau, ac mae ymrwymiad y Cyngor yn gyfyngedig i un bunt.

Mae cyfrifon y cwmni am 2013/14 yn dangos incwm net o £0.072m (£0.286m yn 2012/13). Trosiant y cwmni am 2013/14 oedd £3.429m (£5.766m yn 2012/13). Dengys cyfrifon cyhoeddus y Cwmni asedau net o £0.499m ar 31 Mawrth 2014 (asedau net yn £1.395m yn 2012/13).

Gellir cael copïau o'r datganiadau ariannol gan Gwmni Cynnal Cyf, Plas Llanwnda, Caernarfon, Gwynedd. Nid yw adroddiad yr archwilwyr ar y cyfrifon am y flwyddyn ariannol hyd at 31 Mawrth 2015 wedi ei gadarnhau. Yn ystod blwyddyn ariannol 2014/15, cyfrifodd y Cyngor am £1.128m o gostau'n gysylltiedig â phrynu gwasanaethau gan y cwmni.

Mae gan y Cyngor ddiddordebau mewn cwmnïau fel a ganlyn:-

Cyd-bwyllgor Addysg Cymru - WJEC CBAC Cyf

Mae'r Cyngor yn aelod o WJEC CBAC Cyfyngedig, cwmni elusennol y mae'r 22 awdurdod unedol Cymru yn aelodau ohono. Ei amcanion yw darparu gwasanaethau arholiad a datblygu a hyrwyddo gwasanaethau addysg a diwylliant eraill. Mae'r cwmni yn gyfyngedig dan warant, heb gyfalaf cyfranddaliadau, ac mae rhwymedigaeth y Cyngor yn gyfyngedig i un bunt.

Yn ystod blwyddyn ariannol 2014/15, talodd y Cyngor £0.379m (£0.148m yn 2013/14) am brynu gwasanaethau gan y cwmni.

Mae cyfrifon y Cwmni am 2013/14 (h.y. at y flwyddyn a ddaeth i ben ar 30 Medi), yn dangos symudiad net positif mewn cronfeydd o £4.23m (symudiad net positif mewn cronfeydd o £3.06m yn 2012/13). Trosiant y cwmni am 2013/14 oedd £39.31m (£39.90 yn 2012/13) a'i asedau net yn £26.76m ar 30 Medi 2014 (£22.53m ar 30 Medi 2013).

Gellir cael copïau o gyfrifon y cwmni o WJEC CBAC Cyfyngedig, 245 Rhodfa'r Gorllewin, Llandaf, Caerdydd, CF5 2YX. Nid yw adroddiad yr archwiliwr ar y cyfrifon am y flwyddyn ariannol i 30 Medi 2014 wedi ei gadarnhau.

Menter Môn Cyfyngedig

Mae'r Cyngor yn aelod o Menter Môn Cyf, ac yn un o dri aelod ar 31 Mawrth 2015. Mae'r cwmni yn hyrwyddo twf economaidd yn Ynys Môn wledig. Mae'r cwmni wedi ei gyfyngu dan warant, heb gyfalaf cyfranddaliadau, ac mae ymrwymiad y Cyngor yn gyfyngedig i un bunt.

Yn ystod blwyddyn ariannol 2014/15, talodd y Cyngor £0.255m i'r cwmni i gefnogi ei weithgareddau (£1.071m yn 2013/14).

Mae cyfrifon y Cwmni am y flwyddyn ariannol ddaeth i ben ar 31 Rhagfyr 2014 yn dangos incwm net ar ôl treth o £0.003m (incwm net o £0.223m yn 2013). Trosiant y Cwmni am 2014 oedd £5.782m (£6.717m yn 2013) a'i asedau net yn £0.535m ar 31 Rhagfyr 2014, (£0.631m yn 2013).

Gellir cael copïau o gyfrifon y cwmni o Menter Môn, Llys Goferydd, Stad Ddiwydiannol Bryn Cefni, Llangefni, Ynys Môn. Nid yw adroddiad yr archwilwr ar y cyfrifon am y flwyddyn ariannol i 31 Rhagfyr 2014 wedi cael ei gadarnhau.

Ysgol Sefydledig Caergeiliog

Mae balansau ar gyfer asedau a rhwymedigaethau cyfredol dan reolaeth Ysgol Sefydledig Caergeiliog wedi eu cynnwys yn y cyfrifon yma, ac felly dim ond eu hasedau cyfredol net y mae cronfeydd wrth gefn yr ysgol, fel y'u nodir yn y Fantolen hon, yn eu cynrychioli. Mae gan yr ysgol hefyd asedau nad ydynt yn gyfredol o £0.627m ar 31 Mawrth 2015 (£0.667m ar 31 Mawrth 2014) a nodir ar Fantolen yr ysgol, ar sail cyfuniad o brisiant a chost hanesyddol, llai dibrisiant. Mae'r asedau nad ydynt yn gyfredol wedi eu breinio yng Nghorff Llywodraethu'r ysgol ac ni chânt eu cyfuno yn y Fantolen hon.

NODYN 39 – CRONFEYDD YMDDIRIEDOL

Mae'r Cyngor yn gweithredu fel ymddiriedolwr i nifer o gronfeydd ymddiriedol. Mae eu cyfrifon ar gael gan yr Adain Cyfrifeg. Yn ychwanegol at gymynroddion i bethau megis gwobrau mewn ysgolion a chysuron a gwelliannau yn sefydliadau'r Gwasanaethau Cymdeithasol, mae'r Cyngor hefyd yn gyfrifol am gronfeydd Ymddiriedol fel a ganlyn:-

Ymddiriedolaeth Elusennol Ynys Môn (Rhif 1000818)

Y Cyngor yw unig ymddiriedolwr Ymddiriedolaeth Elusennol Ynys Môn, sef ymddiriedolaeth a sefydlwyd i weinyddu buddsoddiadau a brynwyd gydag arian a gafwyd gan Shell UK Limited pryd y daeth gwaith y cwmni i ben yn y lanfa olew oedd ganddo ym Môn. Amcanion yr Ymddiriedolaeth Elusennol yw darparu cyfleusterau er lles cyffredinol cyhoeddus pobl sy'n byw yn Ynys Môn. Mae'n gwneud hyn trwy gyfrannu tuag at wariant ar wasanaethau cyhoeddus a thrwy roi grantiau i gyrff elusennol a gwirfoddol.

Yn 2014/15, derbyniodd y Cyngor £0.215m (£0.215m yn 2013/14) tuag at gostau rhedeg Oriel Ynys Môn.

Cronfa'r Degwm

Ar hyn o bryd, gweinyddir buddsoddiadau'r gronfa gan Gyngor Gwynedd ar ran yr awdurdodau a olynodd yr hen Gyngor Sir Gwynedd, er bod cynlluniau i'w trosglwyddo i'r Cyngor hwn. Yn y cynllun i weinyddu'r gronfa dywedir y bydd raid defnyddio'r incwm at ddibenion elusennol - rhai addysgol, adloniadol a chymdeithasol - yn ôl disgrisiwn y Cyngor.

Cronfa Ymddiriedolaeth Addysg Bellach Ynys Môn (Rhif 525254)

Mae 75% o'r incwm net o Stad Elusennol David Hughes yn ffurfio rhan o Gronfa Ymddiriedolaeth Addysg Bellach Ynys Môn - sef Cronfa y mae'r Cyngor yn Ymddiriedolwr iddi. Defnyddir yr incwm i ddibenion addysgol penodol. Telir y 25% arall i "Elusen David Hughes er Lles y Tlodion", elusen nad yw'n cael ei gweinyddu gan y Cyngor.

Ar 31 Mawrth 2015, roedd balansau'r Cronfeydd Ymddiriedol (yn ôl gwerth yr asedau ar y farchnad) yn:-

Crynodebau datganiad cyn eu harchwilio	2014/15 Incwm £'000	2014/15 Gwariant £'000	2014/15 Asedau £'000	2014/15 Ymrwymadau £'000
Ymddiriedolaeth Elusennol Ynys Môn(*)	1,962	1,065	20,793	1,033
Cronfa'r Degwm (**)	135	15	934	12
Cronfa Ymddiriedolaeth Addysg Bellach Ynys Môn(***)	119	82	2,160	-

Crynodebau datganiad cyn eu harchwilio	2013/14 Incwm £'000	2013/14 Gwariant £'000	2013/14 Asedau £'000	2013/14 Ymrwymadau £'000
Ymddiriedolaeth Elusennol Ynys Môn(*)	1,176	438	20,816	1,941
Cronfa'r Degwm (**)	15	19	815	14
Cronfa Ymddiriedolaeth Addysg Bellach Ynys Môn(***)	85	160	1,764	-

(*) Ffigyrau 2013/14 wedi eu haildatgan i adlewyrchu'r cyfrifon terfynol

(**) Cyfran y Cyngor yn unig

(***) Ffigyrau'r flwyddyn flaenorol yn amodol ar eu harchwilio

Cyfanswm gwerth y cronfeydd eraill ar 31 Mawrth 2015, gan gynnwys buddsoddiadau yn ôl eu gwerth ar y farchnad yw £0.245m (£0.236m ar 31 Mawrth 2014).

NODYN 40 – CYNLLUN PENSIWN ATHRAWON

Mae athrawon a gyflogir gan y Cyngor yn aelodau o Gynllun Pensiwn Athrawon, a weinyddir gan yr Adran Addysg. Mae'r cynllun yn rhoi buddiannau penodol i athrawon ar eu hymddeoliad, ac mae'r Cyngor yn cyfrannu tuag at y gost drwy dalu cyfraniadau sy'n seiliedig ar ganran o dâl pensiynadwy aelodau.

Yn dechnegol, cynllun buddiannau diffiniedig yw'r cynllun. Fodd bynnag, mae'r cynllun heb ei gyllido ac mae'r Adran Addysg yn defnyddio cronfa dybiannol er mwyn cyfrifo cyfradd cyfraniad cyflogwyr i'w thalu gan awdurdodau lleol. Nid yw'r Cyngor yn gallu adnabod ei ran o'r sefyllfa ariannol waelodol a pherfformiad y cynllun gyda digon o ddibynadwyedd at ddibenion cyfrifo. At ddiben y Datganiad Cyfrifon yma, maent, felly, yn cael eu cyfrifo ar yr un sail â chynllun cyfraniadau diffiniedig.

Yn 2014/15, talodd y Cyngor Sir £3.153m i Bensiynau Athrawon yn ymwneud â buddiannau ymddeol athrawon, a oedd yn cynrychioli 14.1% o dâl pensiynadwy (£2.991m a 14.17% yn 2013/14). Yn ychwanegol, 'roedd taliadau yn ymwneud ag ychwanegiadau ar gyfer ymddeol yn gynnar ac ati a wnaed ar sail talu-wrth-fynd yn £DDIM (£DIM yn 2013/14). Nid oedd unrhyw gyfraniadau'n daladwy ar ddiwedd y flwyddyn.

Mae'r Cyngor yn gyfrifol am gostau unrhyw fuddiannau ychwanegol a ddyfernir ar gyfer ymddeoliad cynnar y tu allan i delerau'r cynllun athrawon. Cyfrifir am y costau hyn ar sail buddiannau diffiniedig, a manylir arnynt yn Nodyn 41 isod.

NODYN 41 – CYNLLUN PENSIWN BUDDIANNAU DIFFINIEDIG LLYWODRAETH LEOL

Buddiannau Ymddeoliad

Cyfranogiad yn y Cynllun Pensiwn Awdurdod Leol

Fel rhan o delerau ac amodau gwaith eu swyddogion a'i weithwyr eraill, mae'r Cyngor yn cynnig buddiannau ymddeoliad. Er nad yw'r buddiannau yma yn cael eu talu hyd nes i'r gweithwyr ymddeol, mae gan y Cyngor rwymedigaeth i wneud y taliadau sydd raid eu dangos ar yr adeg mae'r gweithwyr yn ennill eu hawliau i'r dyfodol.

Mae'r Cyngor yn cyfranogi yng Nghronfa Bensiwn Gwynedd a weinyddir gan Gyngor Gwynedd. Mae hwn yn gynllun a gyllidir, gan olygu fod y Cyngor a gweithwyr yn talu cyfraniadau i gronfa, a gyfrifir ar lefel y bwriedir iddi gydbwysu rhwymedigaethau'r pensiwn gydag asedau buddsoddiad.

a. Trafodion yn ymwneud â buddiannau ymddeoliad

Mae'r Cyngor yn adnabod cost y buddiannau ymddeol yn yr adroddiadau ar gostau'r gwasanaethau pan mae'r gweithwyr yn eu hennill, yn hytrach na phan mae'r buddiannau yn cael eu talu fel pensiynau. Fodd bynnag, mae'r gost sydd raid ei dangos yn erbyn y Dreth Gyngor yn seiliedig ar yr arian a delir yn ystod y flwyddyn ac, felly, mae gwir gost buddiannau ymddeoliad yn cael eu gwyr-droi allan o'r Gronfa Cyffredinol drwy'r Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd Wrth Gefn. Yn ystod y flwyddyn mae'r trafodion canlynol wedi cael eu gwneud yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr a'r Balans Cronfa Gyffredinol drwy'r Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd Wrth Gefn:

	2014/15 £'000	2013/14 £'000
Cost y gwasanaeth yn cynnwys:		
Costau cyfredol y gwasanaeth	7,775	9,996
Colledion ar setliadau neu gwtogiadau	224	76
Cyfanswm cost y Gwasanaeth	7,999	10,072
Incwm a Gwariant Cyllido a Buddsoddi		
Cost llog ar yr ymrwymiad budd diffiniedig	12,502	12,275
Incwm llog ar Asedau'r Cynllun	(8,599)	(8,596)
Cyfanswm y buddiannau Ôl-Gyflogaeth sy'n cael eu codi i'r Gwarged neu'r Diffyg ar Ddarpariaeth y Gwasanaeth	11,902	13,751
Elw ar Asedau'r Cynllun (ac eithrio symiau sydd wedi eu cynnwys yn y gwariant llog net)	(16,041)	489
Colledion Actiwaraidd yn codi oherwydd newidiadau yn y rhagdybiaethau demograffig	-	5,528
Elw a cholledion actiwarïaid yn codi oherwydd newidiadau yn y rhagdybiaethau ariannol	48,780	-
Arall	(1,565)	-
Ailfesur yn llwyr yr ymrwymiad o ran buddiannau net diffiniedig yn cynnwys	31,174	6,017
Cyfanswm y buddiannau Ôl-gyflogaeth a godwyd ar Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	43,076	19,768
Gwyrdroi'r taliadau net a wnaed ar gyfer buddiannau ymddeoliad yn unol â'r côd	3,152	5,101
Swm gwirioneddol a godwyd yn erbyn balans Cronfa'r Cyngor ar gyfer pensiynau yn ystod y flwyddyn:		
Cyfraniad y cyflogwyr sy'n daladwy i'r cynllun	8,750	8,650
Cyfanswm y buddiannau Ôl-gyflogaeth a godwyd i'r Gwarged neu'r Diffyg ar ddarparu Gwasanaethau	11,902	13,751

b. Asedau ac Ymrwymadau Pensiwn a gydnabyddir yn y Fantolen

Mae ymrwymadau wedi cael eu hasesu ar sail actiwaraidd gan ddefnyddio'r dull credyd uned rhagdybiedig, amcangyfrif o'r pensiynau a fydd yn daladwy yn y blynyddoedd i ddod yn seiliedig ar ragdybiaethau ynghylch cyfraddau marwolaethau, lefelau cyflogau ac ati. Mae'r Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol a'r ymrwymadau o ran Buddiannau Dewisol wedi cael eu hasesu gan Hymans Robertson LLP, cwmni annibynnol o actiwarïaid ac mae'r amcangyfrifon yn seiliedig ar y prisiad llawn diweddaraf o'r Cynllun ar 31 Mawrth 2015.

Mae'r symiau sydd wedi eu cynnwys yn y Fantolen yn codi o ymrwymiad yr Awdurdod mewn perthynas ai gynllun buddiannau diffiniedig fel a ganlyn:	31 Mawrth 2015	31 Mawrth 2014
	£'000	£'000
Gwerth Presennol Asedau'r Cynllun	224,961	199,636
Gwerth Presennol Ymrwymadau'r Cynllun	(350,438)	(290,788)
Ymrwymiad net yn codi o'r rhwymedigaethau diffiniedig	(125,477)	(91,152)

c. Cysoni Gwerth Presennol Ymrwymadau'r Cynllun

Cysoni gwerth presennol asedau'r cynllun:-

	2014/15	2013/14
	£'000	£'000
Balans ar 1 Ebrill	290,788	270,807
Cost gyfredol y gwasanaeth	7,775	9,996
Cost llog	12,502	12,274
Cyfraniadau gan y sawl sy'n rhan o'r cynllun	2,095	2,058
Ailfesur (elw) a cholledion	47,215	5,529
Colledion actiwaraidd yn codi o eraill	225	76
Ymrwymadau a ddaeth i ben ar adeg setlo		
Amcangyfrif o'r buddiannau a dalwyd nad oeddynt yn cael eu cyllido	(1,054)	(1,042)
Amcangyfrif o'r buddiannau a dalwyd	(9,108)	(8,910)
Balans ar 31 Mawrth	350,438	290,788

	2014/15	2013/14
	£'000	£'000
Gwerth Teg Agoriadol Asedau'r Cynllun ar 1 Ebrill	199,636	190,773
	2014/15	2013/14
	£'000	£'000
Gwerth Teg Agoriadol Asedau'r Cynllun ar 1 Ebrill	199,636	190,773
Incwm Llog	8,601	8,596
Elw ar asedau a gynlluniwyd (heb gynnwys gwariant llog net)	16,041	(489)
Cyfraniadau gan aelodau	2,095	2,058
Cyfraniadau gan y cyflogwr	7,696	7,608
Cyfraniadau mewn perthynas â buddiannau nad oeddynt yn cael eu cyllido	1,054	1,042
Buddiannau a dalwyd nad oeddynt yn cael eu cyllid+B45o	(1,054)	(1,042)
Buddiannau a dalwyd	(9,108)	(8,910)
Balans ar 31 Mawrth	224,961	199,636

ch) Gwerth Teg Asedau'r Cynllun

Asedau'r Cynllun Pensiwn y Cyngor yw :-

Prif categorïau asedau'r cynllun fel canran o holl asedau'r cynllun

Mae asedau Cronfa Bensiwn Gwynedd yn cynnwys y categorïau isod, fesul cyfran o'r holl asedau a ddelir:-

	31 Mawrth 2015	31 Mawrth 2014
Arian a chyferthoedd arian	2%	2%
Buddsoddiadau ecwiti (yn ôl y math o ddiwydiant)		
Defnyddwyr	3%	2%
Ynni a chyfleustodau	2%	2%
Sefydliadau Ariannol	2%	1%
Iechyd a Gofal	4%	4%
Technoleg Gwybodaeth	3%	3%
Arall	5%	5%
Buddsoddiadau Ecwiti	4%	5%
Cronfeydd Buddsoddi ac Unedau Buddsoddi		
Ecwiti	51%	52%
Bondiau	14%	15%
Isadeiledd	<1%	<1%
Eiddo Tiriog		
Eiddo	10%	9%
Eiddo Tramor	-	<1%
Cyfanswm	100%	100%

d. Hanes y Cynllun

Dadansoddiad o asedau a rhwymedigaethau'r cynllun

	31 Mawrth 2015	31-Mawrth 2014	31 Mawrth 2013	31 Mawrth 2012	31 Mawrth 2011
	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Gwerth Teg yr Asedau yn y cynllun pensiwn	224,961	199,636	190,773	167,224	165,562
Gwerth Cyfredol Rhwymedigaeth Budd Diffiniedig	(350,438)	(290,788)	(270,807)	(230,971)	(212,134)
Diffyg yn y Cynllun	(125,477)	(91,152)	(80,034)	(63,747)	(46,572)

Mae'r rhwymedigaethau yn dangos maint y rhwymedigaethau gwaelodol sydd gan y Cyngor i'w talu yn yr hirdymor i dalu buddiannau ymddeoliad. Mae'r cyfanswm rhwymedigaeth presennol o £350.4m yn cael effaith sylweddol ar werth net y Cyngor fel y cofnodwyd yn y Fantolen, yn arwain at rwymedigaeth net o £125.5m.

Fodd bynnag, mae'r trefniadau statudol ar gyfer ariannu'r diffyg yn golygu bod sefyllfa ariannol y Cyngor yn parhau i fod yn iach. Bydd y diffyg yng Nghynllun Pensiwn Gwynedd yn cael ei adennill drwy gynyddu'r cyfraniadau, fel yr asesir gan actwari'r cynllun, dros weddill oes waith y gweithwyr.

dd) Prif Ragdybiaethau a ddefnyddiwyd gan yr Actiwari oedd:-

	2014/15	2013/14
Rhagdybiaethau Marwoledd		
<i>Hirhoeddedd yn 65 bensiynwyr presennoi:</i>		
Dynion	22.0 years	22.0 years
Merched	24.0 years	24.0 years
<i>Hirhoeddedd yn 65 bensiynwyr dyfodol:</i>		
Dynion	24.4 years	24.4 years
Merched	26.6 years	26.6 years
Graddfa Cynnydd Chwyddiant Pensiwn	2.40%	2.80%
Graddfa cynndd mewn cyflogau	4.30%	4.60%
Dychweliad disgwylidig ar yr asedau	12.30%	4.30%
Graddfa didisgownt	3.20%	4.30%
Defnyddio'r opsiwn I drosi pensiwn blynyddol I lwmp swm ymddeoliad:		
Gwasanaeth I Ebrill 2008	50.00%	50.00%
Gwasaneath ôl Ebrill 2008	75.00%	75.00%

e) Dadansoddiad Sensitifrwydd

Mae'r dadansoddiad sensitifrwydd yn seiliedig ar newidiadau posibl i'r rhagdybiaethau a all yn rhesymol ddigwydd ar ddiwedd y cyfnod adrodd ac mae'n tybio yn achos pob rhagdybiaeth y cafodd y newidiadau eu dadansoddi tra roedd yr holl ragdybiaethau eraill yn gyson. Mae'r rhagdybiaethau o ran hirhoedledd, er enghraifft, yn tybio y gall disgwyliad oes ar gyfer merched a dynion gynyddu neu ostwng. Yn ymarferol, mae hyn yn annhebygol o ddigwydd ac efallai y bydd perthynas rhwng newidiadau yn rhai o'r rhagdybiaethau. Mae'r amcangyfrifon yn y dadansoddiad sensitifrwydd wedi dilyn y polisiau cyfrifo ar gyfer y cynllun, h.y. ar sail actiwaraid gan ddefnyddio'r dull cost uned rhagdybiedig. Nid yw'r dulliau a'r mathau o ragdybiaethau a ddefnyddiwyd wrth baratoi'r dadansoddiad sensitifrwydd isod yn wahanol i'r dulliau a ddefnyddiwyd yn y blynyddoedd o'r blaen. Caiff y sensitifeddau mewn perthynas â'r prif ragdybiaethau a ddefnyddiwyd i fesur ymrwymadau'r cynlluniau eu nodi isod:-

Newid yn y rhagdybiaethau ar 31 Mawrth 2014	% Y Cynnydd yn fras l'r Cyflogwr	Swn Ariannol Bras £'000
0.5% o ostyngiad yn y gyfradd ddisgownt wirioneddol	11%	38,515
Cynnydd o 1 flwyddyn yn nisgwylid oes yr aelodau	3%	10,513
Cynnydd 0.5% yn y gyfradd gyflogau	4%	14,126
Cynnydd o 0.5% yn y pensiynau	7%	23,315

f) Yr Effaith ar Lif Arian yr Awdurdod

Amcan y cynllun yw cadw cyfraniadau'r cyflogwr ar gyfradd sydd mor gyson ag y gall fod. Mae gan y Cyngor strategaeth gydag actiwari'r cynllun i sicrhau lefel gyllido o 100% yn ystod yr 20 mlynedd nesaf. Caiff lefelau cyllido eu monitro'n flynyddol. Caiff y prisiad tairblwyddol nesaf ei gwblhau erbyn 31 Mawrth 2016.

Bydd angen i'r cynllun gymryd i ystyriaeth y newidiadau cenedlaethol i'r cynllun dan Ddeddf Gwasanaethau Pensiynau Cyhoeddus 2013.

Yn unol â'r Ddeddf, efallai na fydd yr GPLIL yn Lloegr a Chymru, a'r prif gynlluniau cyfredol eraill ar gyfer gwasanaethau cyhoeddus, yn darparu buddiannau ar gyfer gwasanaeth ar ôl 31 Mawrth 2014 (neu Wasanaeth ar ôl 31 Mawrth 2015 yn achos y prif gynlluniau pensiwn eraill ar gyfer gwasanaeth cyhoeddus yn Lloegr a Chymru). Mae'r Ddeddf yn cynnwys darpariaeth ar gyfer rheoleiddio'r cynllun mewn fframwaith cyffredinol er mwyn sefydlu cynlluniau yn seiliedig ar yr enillion cyfartalog yn ystod gyrfa wedi eu hailbriso er mwyn talu pensiynau a buddiannau eraill.

Mae'r rhwymedigaethau'n dangos yr ymrwymiad sydd ar y Cyngor yn y tymor hir i dalu buddiannau ôl-gyflogaeth (ymddeoliad). Mae'r rhwymedigaeth net o £125.477m yn cael effaith sylweddol ar werth net y Cyngor fel y cafodd ei gofnodi yn y Fantolen. Fodd bynnag, mae trefniadau statudol ar gyfer cyllido'r diffyg yn golygu fod sefyllfa ariannol y Cyngor yn parhau i fod yn iach.

Gwneir iawn am y diffyg yn y cynllun llywodraeth leol drwy gynyddu'r cyfraniadau dros weddill oes gweithio'r gweithwyr (h.y. cyn y bydd y taliadau'n ddyledus) yn unol ag asesiad actiwari'r cynllun; nid oes angen cyllid ond i gwrdd â chostau buddiannau dewisol pan fydd y pensiynau'n cael eu talu.

ff) Amcangyfrif o'r cyfraniadau i'w talu i Gronfa Bensiwn Gwynedd yn 2015/16

Mae'r Cyngor yn rhagweld y bydd yn talu cyfraniad o £7.8m i'r cynllun yn 2015/16. Mae hyd cyfartalog rhwymedigaeth buddiannau diffiniedig ar gyfer aelodau'r cynllun ar ôl ei bwysoli yn 19.4 o flynyddoedd.

Y swm sy'n ddyledus i Gyngor Gwynedd mewn perthynas â chyfraniadau Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol am 2014/15 ar 31 Mawrth yw £0.808m ac mae wedi ei gynnwys yn y nodyn datgelu o ran credydwyr tymor byr.

NODYN 42 – RHWYMEDIGAETHAU AMODOL

Tâl Cyfartal, Statws Sengl ac Arfarnu Swyddi

Mae'r Cyngor yn wynebu nifer o hawliadau cyflog cyfartal gan weithwyr presennol a chan gyn-weithwyr sydd wedi eu cyflwyno i'r Cyngor. Efallai bydd rhai o'r hawliadau yma'n cael eu setlo ond ni wyddys i sicrwydd faint fydd y swm terfynol a fydd yn daladwy oherwydd amrywiadau posibl yn y symiau setlo yn achos hawliau cyfredol ac oherwydd y posibilrwydd y caiff hawliadau pellach eu cyflwyno.

Adran 117 Deddf Iechyd Meddwl 1983

Yn dilyn dyfarniadau a gadarnhawyd yn Nhŷ'r Arglwyddi ac adroddiad diweddar gan Ombwdsmon Llywodraeth Leol ar achosion prawf mewn lleoedd eraill, nid oedd grym i godi am wasanaethau a ddarparwyd dan Adran 117 y Ddeddf Iechyd Meddwl 1983, ac mae'r Cyngor yn wynebu ad-daliadau. Er bod nifer o achosion wedi cael eu setlo, mae cyfanswm yr ymrwymiad hwn yn anodd ei gyfrifo ond mae swm wedi ei neilltuo mewn cronfa wrth gefn glustnodedig ar gyfer ad-daliadau o'r fath, ond ni wyddys i sicrwydd faint fydd yr ymrwymiad terfynol.

Pier Biwmares

Mae trafodaethau'n parhau ynghylch gwerth contract y gwaith adnewyddu a wnaed gan Bam Nuttal Cyf. Er mwyn gallu cytuno ar swm setliad terfynol.

NODYN 43 – ASEDAU AMODOL

Mae'r Cyngor yn cadw nifer o bridiannau cyfreithiol dros eiddo preswyl â pherchenogion preifat, lle darparwyd cefnogaeth i'r prynwyr dan gynlluniau ar gyfer prynu tai â chefnogaeth, gyda'r Cyngor hefo'r hawl am ran o'r enillon ar werthiant yr eiddo. Ar 31 Mawrth 2015 roedd 109 eiddo o'r fath a rhagamcanwyd mai'r uchafswm a ellid, o bosib, ei dderbyn oedd tua £1.18m. Fodd bynnag, bydd amrywiaeth yn y gwir swm a dderbynnir, yn seiliedig ar brisiau gwerthu'r eiddo unigol a natur unrhyw alwadau cyfreithiol arall yn eu herbyn ac, efallai, bydd yn cymryd blaenoriaeth dros bridiant y Cyngor. Mae amseru unrhyw dderbyniadau yn ddibynnol ar unrhyw werthiannau.

NODYN 44 – OFFERYNNAU ARIANNOL

Mae'r categorïau canlynol o Offerynnau Ariannol yn cael eu cario yn y Fantolen:-

	Tymor hir		Cyfredol	
	31 Mawrth 2015	31 Mawrth 2014	31 Mawrth 2015	31 Mawrth 2014
Buddsoddiadau				
Benthyciadau a Derbyniadau	-	-	-	-
Balansau Arian parod				
Adneuon banc	-	-	13,208	11,498
Cyfanswm arian a buddsoddiadau	-	-	13,208	11,498
Dyledwyr				
Benthyciadau a Derbyniadau	430	460	5,082	8,337
Cyfanswm Dyledwyr	430	460	5,082	8,337
Benthyciadau				
Rhwymedigaethau Ariannol ar gost amorteiddio	89,575	89,583	1,725	6,850
Cyfanswm Benthyciadau	89,575	89,583	1,725	6,850
Credydwyr				
Rhwymedigaethau Ariannol ar gost amorteiddio	-	-	9,774	12,567
Cyfanswm Credydwyr	-	-	9,774	12,567

Nid yw dyledwyr a chredydwyr yn y tabl hwn yn cynnwys trafodion gydag adrannau'r llywodraeth, gwerth damcaniaethol yr absenoldebau sydd wedi cronni ac sy'n ddyledus i staff ac incwm a thaliadau'n codi o drethi sy'n golygu, hefyd, fod trafodion sy'n ymwneud â'r dreth gyngor a threthi busnes hefyd wedi eu gadael allan.

Incwm, Gwariant, Enillion a Cholledion

Caiff yr enillion a'r colledion a gydnabyddir yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr mewn

	Financial Liabilities Measured at cost less accumulated amortisation £'000	Financial assets Loans and receivables £'000	Total £'000	Financial Liabilities Measured at cost less accumulated amortisation £'000	Financial assets Loans and receivables £'000	Total £'000
Interest expense	5,117	-	5,117	5,274	-	5,274
Total expense in Surplus or Deficit on the Provision of Services	5,117	-	5,117	5,274	-	5,274
Interest income	-	(91)	(91)	-	(185)	(185)
Total income in Surplus or Deficit on the Provision of Services	-	(91)	(91)	-	(185)	(185)
Net gain/(loss) for the year	5,117	(91)	5,026	5,274	(185)	5,089

Gwerth Teg Asedau a Rhwymedigaethau

Mae rhwymedigaethau ariannol, a gynrychiolir gan fenthycia, a chredydwyr ac asedau ariannol, a gynrychiolir gan fenthyciadau a derbyniadau, a dyledwyr tymor hir yn cael eu cario yn y Fantolen ar gost amorteiddio. Gellir asesu eu gwerth teg trwy gyfrifo gwerth presennol y llif arian a fydd yn digwydd dros weddill tymor yr offerynnau, gan ddefnyddio'r rhagdybiaethau canlynol:-

- Amrediad amcangyfrifedig graddfeydd llog ar 31 Mawrth 2015 o 1.37% i 3.12% ar gyfer benthyciadau o'r Bwrdd Gwaith Benthycia Cyhoeddus (PWLb) yn seiliedig ar y graddfeydd benthycia newydd ar gyfer benthyciadau cyfatebol ar y dyddiad hwnnw;

- Ni chydabyddir ad-daliad cynnar neu amhariad;
- Pan fo offeryn yn aeddfedu yn y 12 mis nesaf, tybir bod y swm sy'n cael ei gario yn cyfateb yn fras i werth teg;
- Cymerir bod gwerth teg dyledwyr a chredydwyr tymor byr yn cyfateb i'r swm y maent yn eu cario ar ddyddiad y Fantolen.

Dadansoddiad benthyciadau yn ôl dyddiad aeddfedu:-

	2014/15	2014/15	2014/15	2013/14	2013/14	2013/14
	Prifswm Gweddillol	Llog wedi Cronni	Cost lai Amorteiddio Cronedig	Prifswm Gweddillol	Llog wedi Cronni	Cost lai Amorteiddio Cronedig
	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
>25 blwyddyn	55,515	-	55,515	60,514	-	60,514
15-25 blwyddyn	6,312	-	6,312	2,187	-	2,187
10-15 blwyddyn	3,494	-	3,494	2,638	-	2,638
5-10 blwyddyn	8,714	-	8,714	13,707	-	13,707
2-5 blwyddyn	15,531	-	15,531	10,529	-	10,529
1-2 blwyddyn	9	-	9	8	-	8
Cyfanswm y benthyciadau tymor hir	89,575	-	89,575	89,583	-	89,583
Cyfanswm Benthyciadau Tymor Byr (< 1 blwyddyn)	7	1,681	1,688	7	1,681	1,688

Mae'r gwerth teg a gyfrifir fel a ganlyn:-

	31 Mawrth 2015		31 Mawrth 2014	
	Swm Cario	Gwerth Teg	Swm Cario	Gwerth Teg
	£'000	£'000	£'000	£'000
Rhwymedigaethau Ariannol	90,386	130,719	94,629	115,177
Credydwyr Tymor Hir	55	55	59	59

Mae gwerth teg y rhwymedigaethau yn fwy na'r swm cario oherwydd bod portffolio'r Cyngor o fenthyciadau yn cynnwys nifer o fenthyciadau graddfa sefydlog ble mae'r raddfa llog yn uwch na'r graddfeydd cyffredinol ar ddyddiad y Fantolen. Mae'r ymrwymiad hwn i dalu llog uwchben y graddfeydd marchnad bresennol yn cynyddu faint sydd raid i'r Cyngor ei dalu, pe gofynnai'r benthyciwr am, neu y cytunai ar, ad-daliad cynnar o'r benthyciadau.

	31 Mawrth 2015		31 Mawrth 2014	
	Swm Cario	Gwerth Teg	Swm Cario	Gwerth Teg
	£'000	£'000	£'000	£'000
Benthyciadau a derbyniadau	13,638	13,663	11,958	12,015

Mae gwerth teg yr asedau yn fwy na'r swm cario oherwydd bod portffolio'r Cyngor o fuddsoddiadau'n cynnwys nifer o fenthyciadau graddfa sefydlog ble mae'r raddfa llog a dderbynnir yn uwch na'r graddfeydd sydd ar gael ar gyfer benthyciadau tebyg ar ddyddiad y Fantolen. Dengys hyn enilliad tybiannol i'r dyfodol (wedi'i seilio ar amodau economaidd ar 31 Mawrth 2015) y priodolir i'r ymrwymiad i dderbyn llog uwchlaw'r graddfeydd marchnad bresennol.

NODYN 45 – NATUR A MAINT Y RISGIAU SY'N DEILLIO O OFFERYNNAU ARIANNOL

Mae gwaith y Cyngor yn codi sawl risg ariannol:-

Risg Credyd - y posibilrwydd bod partïon eraill yn methu â thalu'r symiau dyledus i'r Cyngor.

Risg Hylifedd - y posibilrwydd na fydd yr arian gan y Cyngor i gwrdd ag ymrwymadau yng nghyswllt taliadau.

Risg y Farchnad - y posibilrwydd y bydd y Cyngor yn wynebu colled ariannol oherwydd newidiadau mewn mesurau megis cyfraddau llog a symudiadau yn y farchnad stoc.

Mae'r rheolaeth gyffredinol dros risgiau sylweddol sy'n codi o'r Offerynnau Ariannol yn cael cefnogaeth Datganiad Strategaeth Rheoli'r Trysorlys y Cyngor a hefyd y Strategaeth Buddsoddi Blyneddol sydd wedi ei chymeradwyo gan y Cyngor Llawn.

Risg Credyd

Mae risg credyd yn codi oherwydd yr adneuron mewn banciau a sefydliadau ariannol, ond hefyd oherwydd credyd i gwsmeriaid y Cyngor (dyledwyr ar y Fantolen).

Nid ydym yn trefnu adneuron gyda banciau a sefydliadau ariannol oni bai eu bod, ar ôl cael eu harchwilio'n annibynnol, wedi cael graddfa credyd digonol neu lefel o warant llywodraeth, a phenderfynir ar uchafsymiau credyd i bob gwrthbarti. Gosododd y Cyngor nifer o gyfyngiadau yn seiliedig ar raddfeydd credyd ar gyfer gwahanol gyrf, gwahanol gyfnodau a symiau, ac mae ganddo bolisi o beidio â benthyca rhagor na £10m i unrhyw un sefydliad heblaw am lywodraeth y DU. Mae'n monitro cyfraddau credyd yn gyson a chaiff rybudd o unrhyw newidiadau gan ei ymgynghorwyr Rheoli'r Trysorlys. Cymerir camau priodol yn sgil unrhyw newid gan ddilyn y Strategaeth Fuddsoddi Flynyddol. Paratoir Adroddiad Trysorlys Blyneddol sy'n manylu ar y gwaith buddsoddi.

Mae'r dadansoddiad a ganlyn yn crynhoi'r potensial i'r Cyngor fod yn agored i risg credyd, yn seiliedig ar brofiad o ddiffygion a medru casglu dros yr ugain mlynedd diwethaf.

Amcangyfrif o Swm Uchaf y Diffyg a Dyledion Anghasgladwy.

	Swm	Profiad hanesyddol o ddiffyg talu	Amcangyfrif Datguddiad Uchafswm	Amcangyfrif Datguddiad Uchafswm
	£000	%	2014/15 £000	2013/14 £000
Banciau a Chyrrff Ariannol (dim wedi Gwladoli)	12,670	-		-
Banciau DU sydd Wedi Gwladoli/ Gwladoli'n Rhannol	538	-		-
Awdurdodau Lleol y DU	-	-		-
Dyledwyr masnach dan 1 flwyddyn	752	10	75	315
Dyledwyr masnach rhwng 1-2 flynedd	80	20	16	87
Dyledwyr masnach rhwng 2-6 blynedd	38	30-70	24	419
Dyledwyr masnach 6+ blwyddyn	5	100	5	138
Cyfanswm dyledwyr masnach	875		120	959

Roedd yr holl adneuron a oedd yn sefyll ar ddiwedd y flwyddyn wedi eu gwneud yn wreiddiol am lai na blwyddyn

Ni aethpwyd tu draw i unrhyw uchafswm credyd yn ystod y flwyddyn ariannol ac ni thorrwyd unrhyw feini prawf gwrthbartion. Nid yw'r Cyngor yn disgwyl y bydd unrhyw golledion oherwydd bod unrhyw un o'i wrthbartion yn methu â pherfformio yng nghyswllt adneuron. Mae'r argyfwng credyd presennol

wedi cynyddu'r posibilrwydd o ddiffyg ac mewn ymateb mae'r Cyngor wedi mabwysiadu meini prawf credyd llymach ar gyfer gwrthbartion buddsoddi o fewn ei bolisi cyffredinol.

Mae'r dyledwyr masnachol a ddangosir yn y rhan hon yn ymwneud â dyledion sy'n cael eu casglu drwy system mân-ddyledion y Cyngor yn unig. Mae'r ffigyrau dyledwyr a ddangosir yn nodyn 24 y Datganiad yn cyfeirio at y swm llawn sy'n ddyledus i'r Cyngor o bob ffynhonnell, gan gynnwys grantiau'r llywodraeth, y dreth gyngor a chyfraddau busnes a gaiff eu casglu ar wahân i'r mân-ddyledion.

Nid yw'r Cyngor fel rheol yn caniatáu credyd i gwsmeriaid; mae gan y Cyngor weithdrefnau casglu rhagnodedig ar gyfer symiau dyledus gan gwsmeriaid a gwneir darpariaethau priodol ar gyfer dyledion a allai fod yn rhai drwg. Mewn rhai amgylchiadau, mae'r Cyngor yn cael pridiant cyfreithiol ar eiddo ar gyfer rhai dyledion gohiriedig fel hunan gyllidwyr mewn cartrefi gofal.

Gellir dadansoddi dyledwyr masnach y Cyngor yn ôl oed fel a ganlyn:-

	31 Mawrth 2015 £'000	31 Mawrth 2014 £'000
Llai na chwe mis	667	2,617
Chwe mis i flwyddyn	85	529
Dros Flwyddyn	123	1,410
Cyfanswm	875	4,556

Yn ogystal, mae gan y Cyngor nifer o ddyledwyr tymor hirach, gan gynnwys benthyciadau ceir i staff a morgeisi gweddilliol o gynllun caeedig yn cynnig benthyciadau cartrefi i denantiaid ac i aelodau'r cyhoedd. Ystyrir bod y benthyciadau ceir yn rhai risg isel oherwydd bod modd tynnu ad-daliadau am y benthyciadau geir o gyflogau'r gweithwyr, a hefyd mae trefniadau cilyddol gydag awdurdodau lleol eraill ar gyfer staff sy'n trosglwyddo ac yn symud gyda dyledion ar eu benthyciadau ceir, yswiriant ar gyfer benthyciadau heb eu had-dalu oherwydd marwolaeth mewn gwasanaeth a hefyd trefniadau arferol i hawlio dyledion yn ôl yng nghyswllt gweithwyr sy'n gadael eu swyddi mewn llywodraeth leol. Mae'r morgeisi yn rhai risg isel oherwydd bod y Cyngor yn diogelu'r hawl gyntaf ar yr eiddo morgeisiedig.

Risg Hylifedd

Mae Risg Hylifedd yn isel am nad yw'r Cyngor yn y gorffennol wedi cael unrhyw broblem cael arian ac mae'n rhydd i fynd at y Bwrdd Benthycia ar gyfer Gweithiau Cyhoeddus (PWL) fel corff i fenthycia oddi arno ar ôl methu fel arall. Felly, nid oes risg sylweddol y bydd yn methu â chodi'r arian i gwrdd â'i ymrwymadau dan yr offerynnau ariannol. Fodd bynnag, mae risg y bydd y Cyngor yn gorfod adnewyddu cyfran sylweddol o'i fenthyciadau ar adeg pan fo'r cyfraddau llog yn anffafriol. Yr arfer yw ceisio sicrhau na fydd rhagor na 20% o'r benthyciadau i'w had-dalu mewn unrhyw gyfnod o 2 flynedd, ac asesu'n gyson gyfraddau'r farchnad a'r rhagolygon er mwyn trefnu benthyciadau newydd yn lle'r rhai sy'n aeddfedu neu ar gyfer ad-drefnu'r benthyciadau presennol ar yr adeg fwyaf manteisiol. I gyflawni'r nod hwn, mae'r Cyngor yn defnyddio cynghorwyr rheoli'r trysorlys allanol. Dangosir dadansoddiad aeddfedu benthyciadau sy'n sefyll yn nodyn 44 ar dudalen 72. Mae holl daliadau masnach a thaliadau eraill yn daladwy mewn llai na blwyddyn.

Risg y Farchnad

Risg Cyfraddau Llog - Mae'r Cyngor yn wynebu risg posibl pan fo symudiadau ymhlith cyfraddau llog ar ei fenthyciadau a buddsoddiadau. Mae unrhyw symudiad yn y cyfraddau llog yn cael effaith gymhleth ar y Cyngor. Er enghraifft, byddai cynnydd yn y cyfraddau llog yn cael yr effaith a ganlyn:-

- benthyciadau ar gyfraddau amrywiol - byddai cynnydd yn y treuliau llog a godir ar y Gwarged neu Ddiffyg ar y Cyfrif Incwm a Gwariant Cynhwysfawr;
- benthyciadau ar gyfraddau sefydlog - ceid gostyngiad yn rhwymedigaethau gwerth teg y benthyciadau;
- buddsoddiadau ar gyfraddau amrywiol – byddai cynnydd yn yr incwm llog wedi'u gredydu i'r Gwarged neu Ddiffyg ar y Cyfrif Incwm a Gwariant Cynhwysfawr;
- buddsoddiadau ar gyfraddau sefydlog - gwelid gostyngiad yng ngwerth teg yr asedau.

Nid yw benthyciadau'n cael eu cario ar werth teg, felly ni fyddai enillion a cholledion nominal ar fenthyciadau graddfa sefydlog yn effeithio ar y Gwarged neu Ddiffyg ar Ddarparu Gwasanaethau neu Incwm a Gwariant Cynhwysfawr arall. Fodd bynnag, bydd newidiadau yn y llog sy'n daladwy neu'n dderbyniadwy ar fenthyciadau a buddsoddiadau graddfa amrywiol yn cael eu postio i'r Gwarged neu Ddiffyg ar Ddarparu Gwasanaethau ac yn effeithio ar Falans Cronfa'r Cyngor.

Mae gan y Cyngor nifer o strategaethau i reoli risg cyfraddau llog. Polisi'r Cyngor yw benthyciadau'n bennaf yn ôl cyfraddau sefydlog, er mwyn cael sicrwydd beth fydd y llog taladwy dros gyfnod y benthyciadau. Mae'r Cyngor, gyda chefnogaeth ei gynghorwyr trysorlys, yn monitro'n barhaus y cyfraddau llog ar y pryd a rhagolygon y farchnad. Pe ceid risg sylweddol o godiad sydyn yn y cyfraddau llog tymhorau hir a byr, yna ailasesid y sefyllfa portffolio ac mae'n debygol y byddai hynny'n arwain, fel arfer, at godi cyllid cyfraddau sefydlog tra bo cyfraddau llog yn dal i fod yn gymharol rhad. Pe ceid risg sylweddol o ostyngiad sydyn yn y cyfraddau llog tymor hir a byr, yna câi benthyciadau tymor hir eu gohirio a symud ymlaen i ad-drefnu a symud o gyllid cyfraddau sefydlog i gyllid cyfraddau tymor byr.

Mae'r cyfan o holl fenthyciadau'r Cyngor ar hyn o bryd ar gyfraddau sefydlog. Byddai effaith cynnydd 1% mewn cyfraddau llog, felly, ond yn effeithio'r llog a dderbynnir ar ei fuddsoddiadau cyfredol. Petai'r cyfraddau llog wedi bod 1% uwch, gyda'r holl amrywiadau eraill yn parhau'n gyson, dyma fyddai'r effaith ariannol:

Risg o ran Cyfraddau Llog	2014/15 £'000	2013/14 £'000
Cynnydd yn y llog sy'n daladwy ar fenthyciadau cyfradd amrywiol gyfredol	-	-
Cynnydd yn y llog sy'n daladwy ar fenthyciadau tymor hir cyfradd amrywiol	-	-
Cynnydd yn y llog a dderbynnir ar fuddsoddiadau llog amrywiol cyfredol	241	231
Cyfran yr effaith gyffredinol adalwyd :r Cyfrif Refeniw Tai	22	10
Effaith Net ar y Cyfrif Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	263	241

Risg Cyfnewid Arian Tramor – Mae gan y Cyngor nifer o gynlluniau cymorth grant cymharol fach dan raglen 'Interreg' ble bo'r corff arweiniol yn sefydliad Gwyddelig, ac mae'r grantiau mewn arian Ewro. Agorwyd cyfrif banc Ewro i gefnogi'r cynlluniau hyn ac i leihau effaith symudiadau mewn graddfeydd cyfnewid. Roedd y balans ar y cyfrif hwn ar ddiwedd y flwyddyn yn 1.541m Ewro (1.323m Ewro yn 2013/14): cyfateb i £1.116m (£1.093m yn 2013/14).

NODYN 46 – CYD-BWYLLGORAU

Mae'r Cyngor a Chyngor Gwynedd yn rhan o'r is-bwyllgorau isod:-

- Cyd-bwyllgor Cynllunio
- Cyd-bwyllgor Anghenion Addysgol Arbennig

Mae'r Cyngor a Chyngorau Gwynedd, Conwy, Fflint, Wrecsam a Sir Ddinbych yn rhan o gyd-bwyllgor Gwe (Gwasanaeth Effeithiolrwydd a Gwella Ysgolion Rhanbarthol).

Mae'r Cyngor a Chyngorau Fflint, Conwy, Sir Ddinbych a Gwynedd yn rhan o Gyd-bwyllgor Prosiect Trin Gwastraff Gweddilliol Gogledd Cymru (NWRWTP).

Cyngor Gwynedd sy'n gyfrifol am weithrediad y tri chyd-bwyllgor a chaiff y balansau diwedd blwyddyn eu hadlewyrchu yn eu mantolenni ac fe'u dangosir yn y tabl isod.

Cyngor Fflint sy'n gyfrifol am weithrediad y cyd-bwyllgor NWRWTP a chaiff y balansau diwedd blwyddyn eu hadlewyrchu yn eu fantolen ac fe'u dangosir yn y tabl isod.

	Cyd-bwyllgor Gwe		Cyd-bwyllgor Cynllunio		Cyd-bwyllgor Anghenion Addysgol Arbennig		Prosiect Trin Gwastraff Gweddilliol Golgedd Cymru	
	2014/15	2013/14	2014/15	2013/14	2014/15	2013/14	2014/15	2013/14
	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Dyledwyr tymor byr	5,530	1,041	8	-	-	-	334	474
Credydwyr tymor byr	(4,411)	(440)	(61)	(45)	(69)	(34)	(334)	(474)
Asedau Net	1,119	601	(53)	(45)	(69)	(34)	-	-

NODYN 47 – TROI TAI'N GARTREFI

Mae'r chwe chyngor yng Ngogledd Cymru yn gweithredu fel asiantiaid Llywodraeth Cymru i ddarparu benthyciadau ailgylchadwy dan y Cynllun Troi Tai'n Gartrefi, ar gyfer trwsio eiddo sydd wedi bod yn wag yn y tymor hir gyda'r nod o ddod â nhw yn ôl i ddefnydd. Cyngor Sir Y Fflint yw'r awdurdod arweiniol/bancio ar gyfer rhanbarth Gogledd Cymru ac mae'n gyfrifol am weinyddu'r gronfa. Ni chafwyd unrhyw arian newydd yn 2014/15 gan Lywodraeth Cymru, ond roedd y taliadau yn erbyn y swm a dderbyniwyd eisoes yn £0.426m ac o hwnnw, neilltuwyd £0.075m i'r Cyngor hwn. Yn 2013/14, derbyniwyd £2.33m gan Lywodraeth Cymru ac o'r swm hwnnw, neilltuwyd £0.160m i'r Cyngor hwn.

NODYN 48 – Y DRETH GYNGOR

Mae incwm y Dreth Gyngor yn deillio o godi ar werth eiddo preswyl, ac mae'r gwerth hwnnw wedi ei rannu'n naw band yr amcangyfrifwyd eu gwerth ar 1 Ebrill 2003 i'r pwrpas penodol hwn. Penderfynir ar y taliadau trwy amcangyfrif faint o incwm y bydd raid i'r Cyngor ac Awdurdod Heddlu Gogledd Cymru ei gael dros y flwyddyn nesaf ac wedyn rhennir y swm gyda'r sylfaen i'r Dreth Gyngor. Sylfaen y Dreth Gyngor yw cyfanswm nifer yr anheddau ym mhob band prisio gan addasu trwy gyfran a throsi'r nifer i'r hyn sy'n cyfateb i fand D ac addasu ar gyfer disgownt. Sylfaen y Dreth Gyngor ar gyfer 2014/15 oedd £30,070.64 (£29,662.00 yn 2013/14).

Wedyn, mae'r swm i eiddo band D yn 2014/15, £1,242.77 (£1,194.68 yn 2013/14) yn cael ei luosi gan y gyfran a benodir i'r band penodol a bydd hynny wedyn, ar ôl caniatáu disgownt a budd-dal, yn rhoi'r swm unigol sy'n ddyledus.

Roedd biliau'r Dreth Gyngor yn seiliedig ar y lluosyddion isod i fandiau A i I:-

Band	A	B	C	D	E	F	G	H	I
Lluosydd	6/9	7/9	8/9	9/9	11/9	13/9	15/9	18/9	21/9

Caiff Sylfaen y Dreth Gyngor ei weithio allan fel a ganlyn:

Band	A*	A	B	C	D	E	F	G	H	I	Total
Cyfanswm yr Anheddau	14	3,950	5,856	5,912	6,532	4,932	2,340	978	143	42	30,699
Lluosydd	5/9	6/9	7/9	8/9	9/9	11/9	13/9	15/9	18/9	21/9	
Band "D" Cyfatebol	7.92	2,633.33	4,554.47	5,254.89	6,532.00	6,027.39	3,379.28	1,629.17	285.00	96.83	30,400.28

	2014/15	2013/14
Band D cyfatebol fel yr uchod	30,400.28	30,289.72
Cyfradd Gasglu	98.50%	97.50%
Band D cyfatebol diwygiedig	29,944.28	29,532.48
Eiddo'r Weinyddiaeth Amddiffyn – Band D cyfatebol	126.36	129.52
Sylfaen y Dreth Gyngor am	30,070.64	29,662.00

Yn 2013/14, cyflwynodd Llywodraeth Cynulliad Cymru Cynllun Gostyngiadau'r Dreth Gyngor i gymryd lle'r cynllun budd-daliadau'r Dreth Gyngor. Cyllidwyd hyn yn rhannol gan grant Cynllun Gostyngiadau'r Dreth Gyngor o £5.237m (gweler nodyn 14).

Dadansoddiad o'r enillion net o'r Dreth Gyngor:	2014/15 £'000	2013/14 £'000
Y Dreth Gyngor Gros	37,303	35,739
Llai Gostyngiadau'r Dreth Gyngor a roddwyd i breswylfeydd	(5,320)	(5,394)
Treth Gyngor sy'n Gasgladwy	31,983	30,345
Llai: darpariaeth ar gyfer diffyg-dalu nas cyfrifwyd amdano o'r blaen	(164)	(362)
Enillion Net o'r Dreth Gyngor	31,819	29,983

NODYN 49 – TRETHI CENEDLAETHOL ANNOMESTIG (TCA)

Mae'r TCA yn cael eu trefnu ar sail genedlaethol. Mae Llywodraeth Cymru (LIC) yn pennu cyfradd – 47.3c yn 2014/15 (46.2c yn 2013/14), ac mae busnesau lleol yn talu trethi a gyfrifir trwy luosi gwerth ardrethol yr eiddo gyda'r swm uchod. Y Cyngor sy'n gyfrifol am gasglu trethi oddi ar drethdalwyr ei ardal ond wedyn mae'n trosglwyddo'r elw i'r Gronfa Genedlaethol o Drethi Annomestig dan weinyddiaeth Llywodraeth Cymru (LIC). Mae LIC yn ailddosbarthu'r symiau a delir yn ôl i awdurdodau lleol yn seiliedig ar swm penodol fesul pen o'r boblogaeth.

Roedd incwm TCA, ar ôl ystyried rhyddhad a darpariaethau (yn cynnwys Rhyddhad Trethi Busnesau Bach LIC), yn £13.034m yn 2014/15 (£9.651m yn 2013/14) yn seiliedig ar werth trethadwy ar ddiwedd y flwyddyn o £38.897m (£38.727m yn 2013/14). Yn ystod 2014/15, roedd cynyddiad sylweddol yn yr incwm TCA oherwydd gostyngiad sylweddol yn addasiadau blynyddoedd blaenorol gan arwain at ostyngiad yng ngwerth trethadwy etifeddiant ynni mawr.

Y gwerth trethadwy ar gyfartaledd ar gyfer y flwyddyn oedd £38.806m (£39.103m 2013/14).

Dadansoddiado'r enillion net o drethi annomestig:	2014/15	2013/14
	£'000	£'000
Trethi annomestig casgladwy	13,034	9,651
Cost lwfans casglu	(142)	(142)
Llog dalwyd ar ordaliadau	-	-
Darpariaeth ar gyfer dyledion drwg	(220)	(181)
Cyfraniad i gost rhyddhad trethi elusennol/gwledig	57	55
Taliadau i mewn i'r gronfa genedlaethol	12,729	9,383
Ailddosbarthu o'r gronfa genedlaethol	22,124	22,025

**DATGANIAD ARIANNOL ATODOL
CYFRIF REFENIW TAI**

Datganiad Incwm a Gwariant am y flwyddyn yn diweddu 31ain Mawrth 2015

	2014/15	2013/14
	£'000	£'000
<u>Incwm</u>		
Incwm rhent gros:		
-Rhenti preswyl	(13,908)	(13,022)
-Rhenti dibreswyl	(206)	(198)
-Taliadau am gyfleusterau a gwasanaethau	(16)	(54)
-Cyfraniadau tuag at wariant	(157)	(63)
Arall	(148)	(147)
Cyfanswm Incwm	(14,435)	(13,484)
<u>Gwariant</u>		
Atgyweiriadau a Cynnal a Chadw	3,564	4,577
Goruchwylio a Rheoli		
-Cyffredinol	2,606	2,100
- Arbennig	581	805
Rhenti, Ardrethi a Trethi Eraill	123	72
Cymhorthdal Cyfrif Refeniw Tai taladwy	1,559	1,696
Dibrisiant ac Amhariad Asedau nad ydynt yn gyfredol	8,394	5,664
Costau rheoli dyled	12	15
Darpariaeth ar gyfer dyledion drwg	66	245
Cyfanswm Gwariant	16,905	15,174
Cost Net Gwasanaethau CRT	2,470	1,690
Symudiad cronnus Absenoldebau Cronedig	(6)	7
Cost Net Gwasanaethau CRT fel yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	2,464	1,697
Cyfran Gwasanaethau CRT o'r Costau Corfforaethol a Craidd Democraataidd	56	56
Cost Net Gwasanaethau CRT	2,520	1,753
Colled ar werthiant Asedau CRT nad ydynt yn gyfredol	(286)	109
Llog sy'n daladwy a threuliau cyffelyb	1,117	1,202
Incwm buddsoddiad CRT	(9)	(8)
Grantiau Cyfalaf a Chyfraniadau derbyniadwy	(2,650)	(2,600)
Diffyg am y flwyddyn ar wasanaethau CRT	692	456

Datganiad Symudiadau ar Falans y CRT

Eitemau a gynhwysir yn y Cyfrif Incwm a Gwariant CRT ond a eithriwyd o'r symudiad ar Falens CRT am y flwyddyn

	2014/15 £'000	2013/14 £'000
Gwahaniaeth rhwng y symiau a godir ar incwm a gwariant ar gyfer	(31)	(13)
Amorteiddiad premiymau a disgownt a bennwyd yn unol â'r Côt a'r tâl am y flwyddyn yn unol â statud		
Dibrisiant ac amhariad Asedau nad ydynt yn gyfredol	(8,394)	(5,664)
Croniad Absenoldebau Cronnus	6	(7)
Colled ar werthiant asedau CRT nad ydynt yn gyfredol (yn cynnwys dadgydnabod)	286	(109)
Taliadau net a wnaed ar gyfer buddiannau ymddeoliad yn unol ag IAS 19	-	-
Eitemau na chynhwyswyd yn y Cyfrif Incwm a Gwariant CRT ond a gynhwyswyd yn y symudiad ar y Balans CRT am y flwyddyn	(8,133)	(5,793)
Trosglwyddiad i Gronfeydd wrth Gefn	2,650	2,643
Isafswm Darpariaeth Refeniw CRT	1,009	1,017
Cyfraniadau cyflogwyr sy'n daladwy i Gronfa Bensiwn Gwynedd a buddiannau ymddeoliad sy'n daladwy'n uniongyrchol i bensiynwyr	-	-
Gwariant cyfalaf a gyllidwyd gan y CRT	2,632	488
	6,291	4,148
Swm net ychwanegol sy'n ofynnol trwy statud i'w gredydu i'r Balans CRT am y flwyddyn	(1,842)	(1,645)

Nodyn i'r Datganiad Symudiad ar Falans y CRT

	2014/15 £'000	2013/14 £'000
Diffyg am y flwyddyn ar wasanaethau CRT	692	456
Swm net ychwanegol sy'n ofynnol trwy statud i'w gredydu i'r CRT	(1,842)	(1,645)
Cynnydd yn y Balans CRT	(1,150)	(1,189)
Cyfrif Balans CRT a ddygwyd ymlaen	(1,671)	(482)
Cyfrif Balans CRT i'w ddwyn ymlaen	(2,821)	(1,671)

NODIADAU AR Y CYFRIF REFENIW TAI

NODYN 1 – CYFRIF REFENIW TAI

Mae'r Cyfrif Refeniw Tai yn gofnod o wariant ar, ac incwm o, ddarpariaeth tai cyngor lleol, ac mae ffurf a chynnwys y Cyfrif yn cael ei ragnodi gan statud. Mae'r Cyfrif Refeniw Tai yn cael ei "amgáu" a rhaid iddo fod yn hunangynhaliol. Mae cyfraniadau i ac o'r Cyfrif Refeniw Tai (e.e. o Gronfa'r Cyngor) yn cael eu cyfyngu i amgylchiadau arbennig.

NODYN 2 – STOC DAI

Yn ystod 2014/15, gwerthodd y Cyngor 5 annedd dan y Cynllun Hawl i Brynu (gweler nodyn 5). Roedd nifer yr anheddau yn stoc dai'r Cyngor, ar 31 Mawrth 2015, yn 3,797 eiddo. Mae'r anheddau wedi eu rhannu fesul math fel a ganlyn:-

	31 Mawrth 2015	31 Mawrth 2014
Stoc y Cyngor		
Tai	2,025	2,030
Byngalos	1,044	1,044
Fflatiau	721	721
Fflatiau un ystafell	7	7
Cyfanswm Stoc y Cyngor	3,797	3,802

NODYN 3 – GWARIANT CYFALAF CYFRIF REFENIW TAI

	2014/15 £'000	2013/14 £'000
Buddsoddiad cyfalaf		
Tai	5,519	3,169
Ffynonellau ariannu		
Derbyniadau Cyfalaf	(236)	(81)
Grantiau llywodraeth a chyfraniadau eraill	(2,650)	(2,600)
Cyllido Refeniw Uniongyrchol	(2,633)	(488)
Cyfanswm	(5,519)	(3,169)

Defnyddiwyd y Lwfans Atgyweiriadau Mawr o £2.65m ar gyfer 2014/15 yn llawn yn ystod y flwyddyn (£2.6m yn 2013/14).

NODYN 4 – DIBRISANT AC AMHARIAD MEWN PERTHYNAS AG EIDDO, OFFER A CHYFARPAR

	2014/15	2014/15	2014/15	2013/14	2013/14	2013/14
	Amhariad	Dibrisiant	Cyfanswm	Amhariad	Dibrisiant	Cyfanswm
	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Tir	-	-	-	-	-	-
Tai	5,519	2,790	8,309	2,969	2,565	5,534
Eiddo Arall – Asedau Gweithredol	-	130	130	-	130	130
	5,519	2,920	8,439	2,969	2,695	5,664

NODYN 5 – DERBYNIADAU CYFALAF O WAREDU TIR, TAI AC EIDDO ARALL YN Y CYFRIF REFENIW TAI

	2014/15	2014/15	2013/14	2013/14
	Nifer gwerthiannau	£'000	Nifer gwerthiannau	£'000
Anheddau Cyngor				
Hawl i Brynu	5	315	3	189
Ad-dalu disgownt		9		-
Derbyniadau Arall				
Gwerthiant tir	1	150	-	-
Gwerthiant eiddo arall				
Eiddo Morgais		5		33
		479		222
Llai Gosod o'r Neilltu		(243)		(141)
		236		81

NODYN 6 – CYMHORTHDAL TAI

Yn 2014/15, talodd y Cyngor £1.559m mewn cymhorthal tai i Lywodraeth Cymru (£1.696m yn 2013/14).

NODYN 7 – ÔL-DDYLEDION RHENT A DRWG DDYLEDION A DYLEDION AMHEUS

Yn ystod 2014/15, cynyddodd ôl-ddyledion rhenti £26k. Gweler yn y tabl isod grynodeb o ôl-ddyledion rhenti a blandaliadau:-

Ôl-ddyledion rent	2014/15	2013/14
	£'000	£'000
Ôl-ddyledion Tenantiaid Cyfredol	518	512
Ôl-ddyledion gyn-denantiaid	263	235
Cyfanswm ôl-ddyledion rent	781	747
Blaendaliadau	(180)	(172)
Cyfanswm dyled	601	575

Mae darpariaeth yn y Fantolen ar gyfer drwg ddyledion a dyledion amheus. Roedd y rhain yn cynnwys £0.525m yn erbyn rhenti (£0.428m yn 2013/14).

NODYN 8 – COSTAU PENSIWN

Fel rhan o delerau ac amodau cyflogaeth ei swyddogion, mae'r Cyngor yn cynnig buddiannau ymddeoliad. Er na fydd y buddiannau hyn yn daladwy hyd nes bo'r gweithwyr yn ymddeol, mae gan y Cyngor ymrwymiad i wneud y taliadau sydd angen eu datgelu ar yr adeg mae gweithwyr yn ennill eu hawl ar gyfer y dyfodol. Mae'r Cyngor yn cymryd rhan yn y Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol a weinyddir gan Gyngor Gwynedd. Mae hyn yn gynllun a ariennir, sy'n golygu fod y Cyngor a'r gweithwyr yn talu cyfraniadau i gronfa, sydd wedi ei chyfrifo ar lefel a fwriedir i gydbwysu rhwymedigaethau'r pensiwn gydag asedau buddsoddiad.

Cydnabyddir cost buddiannau ymddeoliad yng Nghost Net y Gwasanaethau pan gânt eu hennill gan weithwyr, yn hytrach na phan fo'r fath buddiannau yn cael eu talu yn y pen draw fel pensiynau. Fodd bynnag, mae'r tâl y mae gofyn ei godi yn erbyn y Cyfrif Refeniw Tai wedi ei seilio ar yr arian sy'n daladwy yn y flwyddyn, felly mae cost wirioneddol buddiannau ymddeoliad yn cael ei wyrdroi allan o'r Cyfrif Refeniw Tai ar ôl Gwariant Gweithredu Net. Mae'r trafodion canlynol wedi'u gwneud yn y Cyfrif Refeniw Tai yn ystod y flwyddyn:-

Cyfrif Incwm a Gwariant CRT	2014/15	2013/14
	£'000	£'000
Cost Gwasanaeth Gyfredol	(198)	(195)
Cyfraniadau Cyflogwr a dalwyd yn wirioneddol	198	195
Cyfraniad i'r Gronfa Wrth Gefn Pensiwn	-	-

Ni fu'n bosib pennu faint o gost llogau pensiwn a dychweliad disgwylidig ar yr asedau'r adroddiad actiwariad sy'n gysylltiedig â'r Cyfrif Refeniw Tai, felly mae'r rhain wedi eu dyrannu'n llawn i Gronfa'r Cyngor.

DATGANIAD PARTI CYSYLLTIEDIG – CYNRYCHOLAETH CYDRANDEILIAID GYDA SEFYDLIADAU TRYDYDD PARTI	
Age Concern Gwynedd a Môn	Jim Evans
Grŵp Mynediad Ynys Môn	Robert G Parry OBE
CAB Ynys Môn	Robert Llewelyn Jones
Cyngor Iechyd Cymuned Môn	Jeffrey M Evans, Dylan Rees a Dafydd Rhys Thomas
Cydbwyllgor Ymgynghorol yr Ardal o Harddwch Naturiol Eithriadol (Ynys Môn)	Lewis Davies, Richard A Dew, Derlwyn Rees Hughes, Victor Hughes & J Arwel Roberts
Eiriolydd y Lluoedd Arfog	Aled Morris Jones
Grŵp Cyfeirio Cydranddeiliaid Betsi Cadwaladr	Kenneth P Hughes
Eiriolydd Gofalwyr	Llinos Medi Huws
Llys Llywodraethwyr, Prifysgol Cymru, Bangor	Ieuan Williams
Cwmni CYNNAL CCB	Jim Evans
Cwmni Fran Wen	R Meirion Jones
Cwmni Prentis Menai	NEB
Cymdeithas Tai Eryri	Kenneth P Hughes
Pwyllgor Rheoli CYNNAL	R Meirion Jones & Ieuan Williams
Eiriolydd Amrywiaeth	Carwyn Jones
Panel Maethu	Ieuan Williams
Pwyllgor Rheoli Gofal a Thrwsio Môn	Kenneth P Hughes & Alun Wyn Mummery
Grŵp Llandrillo/Menai	Ieuan Williams
Panel Maethu Gwynedd a Môn	Jeffrey M Evans
Gwasanaeth Cyfiawnder Ieuenctid Gwynedd a Môn	Ieuan Williams
Pwyllgor Cyswllt Gwynedd (Cronfa Blwydd-dal)	Hywel Eifion Jones
Grŵp Ymgynghorol Prosiect Horizon Nuclear	John Griffith, Kenneth P Hughes, William Thomas Hughes, Llinos Medi Huws, Aled Morris Jones, Richard Owain Jones & Dafydd Rhys Thomas
Cyd-gyngor Cymru	John Griffith
Bwrdd Gwasanaeth Lleol ar y Cyd (Môn a Gwynedd)	Ieuan Williams
Arweinydd ar gyfer Diogelu Oedolion	Kenneth P Hughes
Medrwn Môn	Ieuan Williams
Aelod o'r Bwrdd Consortium Awdurdodau Lleol yng Nghymru (CLAW)	Richard A Dew & Kenneth P Hughes
Eiriolydd Aelodau	Vaughan Hughes
Cymdeithas Rheoli Gorchymyn Pysgodfeydd Afon Menai	NEB
Menter Môn	Aled Morris Jones
Cyd-bwyllgor Cefnffyrdd Gogledd a Chanolbarth Cymru	Richard A Dew & Victor Hughes
Fforwm Economaidd Gogledd Cymru	Aled Morris Jones & Ieuan Williams
Awdurdod Tân ac Achub Gogledd Cymru	Lewis Davies, Jim Evans & Richard Owain Jones
Pwyllgor Archwilio Awdurdod Tân ac Achub Gogledd Cymru	Jim Evans
Panel Gweithredol Awdurdod Tân ac Achub Gogledd	Lewis Davies & Ricahrd Owain Jones

Cymru	
Cymdeithas Dai Gogledd Cymru	Kenneth P Hughes
Panel Heddlu Gogledd Cymru a Throstedd	William Thomas Hughes
Grŵp Llywio – Adolygu Cynllun Gwastraff Rhanbarthol Gogledd Cymru	J Arwel Roberts
Cyd-bwyllgor Trin Gwastraff Gweddilliol Gogledd Cymru	Richard A Dew & J Arwel Roberts
Partneriaeth Twristiaeth Gogledd Cymru	Aled Morris Jones
Tribiwnlys Priso Gogledd Cymru – Panel Apwyntio ar y Cyd	Hywel Eifion Jones
Eiriolydd Pobl Hyn	Robert Llewelyn Jones
Ymddiriedolaeth Addysgol Owen Lloyd, Penrhoslligwy	Derlwyn Rees Hughes
Pwyllgor Pensiynau (Cyngor Gwynedd)	Hywel Eifion Jones
Cyd-bwyllgor Effeithlonrwydd a Gwella Gwasanaeth Ysgol Rhanbarthol	Ieuan Williams
Datganiad Technegol Rhanbarthol (Fforwm Aelodau)	J Arwel Roberts
Adolygiad o'r Datganiad Technegol Rhanbarthol ar Agregu	NEB
Eiriolydd Sgriwtini	R Meirion Jones
Bwrdd Partneriaeth Strategol : Iechyd a Gofal Cymdeithasol a Lles	NEB
Cyd-bwyllgor TAITH	Richard A Dew a Robert G Parry OBE
TALNET (Cymdeithas Lyfryddol ar y Cyd)	Richard A Dew a Vaughan Hughes
Pwyllgor Cyswllt y Sector Gwirfoddol	Jim Evans, Kenneth P Hughes, Alun Wyn Mummery, Alwyn Rowlands a Ieuan Williams
Cyd-bwyllgor Addysg Cymru	Ieuan Williams
Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru	J Arwel Roberts a Ieuan Williams
Grŵp Cydranddeiliaid Safle Wylfa	John Griffith, Kenneth P Hughes, William Thomas Hughes, Llinos Medi Huws, Aled Morris Jones, Richard Owain Jones ac Alwyn Rowlands

Sefydliadau Trydydd Parti	Cydranddeiliaid
Tribiwnlys Prisio Gogledd Cymru – Panel Apwyntio ar y Cyd	Hywel Eifion Jones
Eiriolydd Pobl Hyn	Robert Llewelyn Jones
Ymddiriedolaeth Addysgol Owen Lloyd, Penrhoslligwy	Derlwyn Rees Hughes
Pwyllgor Pensiynau (Cyngor Gwynedd)	Hywel Eifion Jones
Cyd-bwyllgor Effeithlonrwydd a Gwella Gwasanaeth Ysgol Rhanbarthol	Ieuan Williams
Datganiad Technegol Rhanbarthol (Fforwm Aelodau)	J Arwel Roberts
Cyd-bwyllgor TAITH	Richard A Dew a Robert G Parry OBE
TALNET (Cymdeithas Lyfryddol ar y Cyd)	Richard A Dew a Vaughan Hughes
Pwyllgor Cyswllt y Sector Gwirfoddol	Jim Evans, Kenneth P Hughes, Alun Wyn Mummery, Alwyn Rowlands a Ieuan Williams
Cyd-bwyllgor Addysg Cymru	Ieuan Williams
Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru	J Arwel Roberts a Ieuan Williams
Grŵp Cydranddeiliaid Safle Wylfa	John Griffith, Kenneth P Hughes, William Thomas Hughes, Llinos Medi Huws, Aled Morris Jones, Richard Owain Jones ac Alwyn Rowlands

GEIRFA

ADDASIAD BLWYDDYN FLAENOROL

Addasiadau perthnasol sy'n ymwneud â'r blynyddoedd blaenorol sy'n deillio o newidiadau mewn polisiau cyfrifo neu gywiriad i gamgymeriadau sylfaenol. Nid yw hyn yn cynnwys cywiriadau cylchol normal neu addasiadau o amcangyfrifon cyfrifo a wnaed mewn blynyddoedd blaenorol.

ADNODDAU HYLIFOL

Buddsoddiadau ased cyfredol sy'n rhwydd i'w gwaredu gan y Cyngor heb aflonyddu ar ei fusnes ac sydd naill ai:-

- Yn drosglwyddadwy'n hawdd i symiau hysbys o arian parod ar neu'n agos at y swm a gludir; neu
- Yn cael eu masnachu mewn marchnad weithredol.

AMHARIAD

Lleihad mewn gwerth ased nad yw'n gyfredol dan ei swm a gludir yn y Fantolen.

ARCHWILIO CYFRIFON

Archwiliad annibynnol o faterion ariannol y Cyngor.

ASED

Eitem sydd â gwerth i'r Cyngor mewn termau ariannol. Mae asedau'n cael eu categoreiddio fel rhai cyfredol neu rhai nad ydynt yn gyfredol:

- Bydd ased cyfredol yn cael ei ddefnyddio neu'n peidio â bod â gwerth perthnasol o fewn y flwyddyn ariannol nesaf (e.e. arian parod a stoc);
- Mae asedau nad ydynt yn gyfredol yn rhoi buddiannau i'r Cyngor ac i'r gwasanaethau mae'n darparu ar eu cyfer am gyfnod o fwy na blwyddyn a gall fod yn ddiriaethol (e.e. canolfan gymuned), neu annirweddol, (e.e. trwyddedau meddalwedd cyfrifiadurol).

ASED AMODOL

Mae ased amodol yn ased posib sy'n deillio o ddigwyddiadau yn y gorffennol y bydd eu bodolaeth yn cael ei chadarnhau dim ond trwy ddigwyddiad o un neu fwy o ddigwyddiadau ansicr yn y dyfodol nad ydynt yn llwyr o fewn rheolaeth y Cyngor.

ASEDAU ANNIRWEDDOL

Gellir diffinio eitem annirweddol (nid un ffisegol) fel ased pan fo'r mynediad at fuddiannau economaidd i'r dyfodol y mae'n ei gynrychioli'n cael ei reoli gan yr endid adrodd. Mae Asedau Annirweddol y Cyngor hwn yn cynnwys trwyddedau meddalwedd cyfrifiadurol.

ASEDAU CYMUNEDOL

Asedau mae'r Cyngor yn bwriadu eu dal am byth, nad oes iddynt oes ddefnyddiol benodadwy ac a all fod â chyfyngiadau ar eu gwaredu. Enghreifftiau o asedau cymunedol yw parciau ac adeiladau hanesyddol.

ASEDAU ISADEILEDD

Asedau nad ydynt yn gyfredol sy'n perthyn i'r Cyngor na ellir eu trosglwyddo na'u gwerthu, y mae gwariant yn adferadwy yn unig drwy ddefnydd parhaus a grëwyd gan yr ased. Enghreifftiau yw priffyrdd, llwybrau a phontydd.

ASEDAU GWEITHREDOL

Asedau nad ydynt yn gyfredol sy'n cael eu dal a'u meddiannu, defnyddio neu eu treulio gan y Cyngor wrth iddo ddilyn ei strategaeth ac wrth gyflenwi'n uniongyrchol y gwasanaethau hynny y mae ganddo gyfrifoldeb drostynt naill ai'n statudol neu â disgresiwn.

ASEDAU NAD YDYNT YN WEITHREDOL

Asedau nad ydynt yn gyfredol a ddelir gan y Cyngor ond nad ydynt yn cael eu meddiannu, defnyddio neu eu treulio'n uniongyrchol wrth gyflenwi gwasanaethau. Enghreifftiau yw eiddo buddsoddiad, asedau yn cael eu hadeiladu neu asedau gwagedd i anghenion tra'n disgwyl eu gwerthu neu ailddatblygu.

ASEDAU TREFTADAETH

Ased sydd hefo rhinweddau hanesyddol, artistig, gwyddonol, technolegol, geoffisegol, neu amgylcheddol sydd yn cael ei ddal a'i gynnal yn bennaf am ei gyfraniad at wybodaeth a diwylliant.

BENTHYCA DROS DRO

Arian a fenthycir am gyfnod o lai na blwyddyn.

BUDD-DALIADAU TAI

System o gymorth ariannol i unigolion tuag at gostau tai penodol a weinyddir gan awdurdodau, gyda chymhorthdal gan lywodraeth ganolog.

BUDDIANNAU Â DISGRESIWN (PENSIYNAU)

Buddiannau ymddeoliad, nad oes gan y cyflogwr unrhyw rwymedigaeth gyfreithiol, gytundebol neu adeiladol i'w dyfarnu, ac sy'n cael eu dyfarnu'n ôl pwerau disgresiwn y Cyngor fel y Rheoliadau Llywodraeth Leol (Taliadau Disgresiwn) 1996.

BUDDIANNAU YMDDEOLIAD

Bob ffurf o gydnabyddiaeth a roddir gan gyflogwr yn lle gwasanaethau a gyflenwyd gan weithwyr sy'n daladwy ar ôl terfyn y gyflogaeth.

BUDDSODDIADAU (CRONFA BENSIWN)

Bydd buddsoddiadau'r Gronfa Bensiwn yn cael eu cyfrifo yn natganiadau'r gronfa honno. Fodd bynnag, mae'n ofynnol hefyd ar awdurdodau i ddatgelu, fel rhan o ofynion datgelu sy'n ymwneud â buddiannau ymddeoliad, siâr i'w briodoli o asedau'r cynllun pensiwn sy'n gysylltiedig â'u rhwymedigaethau gwaelodol.

BUSNES HYFYW

Y cysyniad fod y Datganiad Cyfrifon yn cael ei baratoi ar y dybiaeth y bydd y Cyngor yn parhau mewn bodolaeth weithredol am y dyfodol rhagweladwy.

BWRDD BENTHYCIADAU GWEITHIAU CYHOEDDUS (PWL B)

Asiantaeth Llywodraeth Ganolog sy'n rhoi benthyciadau am flwyddyn a mwy i awdurdodau ar raddfeydd llog sydd ond ychydig yn uwch na'r rheini y gall y llywodraeth fenthycia ei hun.

CIPFA

Sefydliad Siartredig Cyllid Cyhoeddus a Chyfrifo.

CONTRACT TYMOR HIR

Contract a ffurfir ar gyfer dylunio, cynhyrchu neu adeiladu ased sylweddol unigol neu ddarpariaeth gwasanaeth (neu gyfuniad o asedau neu wasanaethau sydd gyda'i gilydd yn ffurfio prosiect unigol), ble bo'r amser a gymerir i gwblhau'n sylweddol y contract o'r fath fel ei fod yn disgyn i mewn i fwy nag un flwyddyn ariannol.

COST GWASANAETH CYFREDOL (PENSIYNAU)

Y cynnydd mewn gwerth cyfredol o rwymedigaethau cynllun pensiwn buddiannau diffiniedig, y disgwylir iddo ddeillio o wasanaeth gweithiwr yn y flwyddyn bresennol.

COST GWASANAETH YN Y GORFFENNOL (PENSIYNAU)

Ar gyfer cynllun pensiwn buddiannau diffiniedig, y cynnydd yng ngwerth cyfredol rhwymedigaethau'r Cynllun sy'n gysylltiedig â gwasanaeth gweithiwr mewn blynyddoedd ariannol blaenorol sy'n deillio yn y flwyddyn ariannol bresennol o ganlyniad i gyflwyno neu wella buddiannau ymddeoliad.

COSTAU HEB EU DOSBARTHU

Dyma orbenion nad yw unrhyw ddefnyddiwr yn cael budd ohonynt yn awr, ac fel y cyfryw nid ydynt yn cael eu dosrannu i wasanaethau.

COST LLOG (PENSIYNAU)

Ar gyfer cynllun buddiannau diffiniedig, y cynnydd disgwyliedig yn ystod y flwyddyn ariannol o werth cyfredol rhwymedigaethau'r Cynllun oherwydd bod y buddiannau yn un flwyddyn ariannol yn agosach at setliad.

CRAIDD CORFFORAETHOL DEMOCRATAIDD

Mae'r Craidd Corfforaethol a Democrataidd yn cynnwys yr holl weithgareddau penodol y mae awdurdodau lleol yn ymgymryd â nhw oherwydd eu bod yn awdurdodau etholedig, amlbwrpas. Felly mae cost y gweithgareddau hyn yn uwch na phe byddai cyfres o gyrff annibynnol, un pwrpas, enwebedig yn rheoli'r un gwasanaethau. Felly, nid oes sail resymol dros ddyrannu'r costau hyn i wasanaethau.

CREDYDWR

Swm sy'n ddyledus gan y Cyngor am waith a wnaed, nwyddau a dderbyniwyd, neu wasanaethau a gyflenwyd yn ystod y flwyddyn ariannol, ond na thalwyd amdanynt cyn diwedd y flwyddyn ariannol honno.

CRONFEYDD WRTH GEFN

Croniad gwarged, diffygion a meddiannau dros y blynyddoedd diwethaf. Mae cronfeydd wrth gefn o natur refeniw ar gael a gellir eu gwario neu eu clustnodi ar ddisgresiwn y Cyngor. Ni ellir defnyddio peth cronfeydd wrth gefn cyfalaf fel y Gronfa Ailbrisio Wrth Gefn i gwrdd â gwariant cyfredol.

CRONFEYDD YMDDIRIEDOLAETH

Cronfeydd a weinyddir gan y Cyngor i bwrpasau fel gwobrwyon, elusennau, prosiectau penodol ac ar ran plant dan oed.

CRONIADAU

Symiau a gynhwysir yn y cyfrifon terfynol i gydnabod incwm refeniw a chyfalaf a'r gwariant a enillwyd neu yr aethpwyd iddo yn y flwyddyn ariannol, ond nad oedd taliad gwirioneddol wedi ei dderbyn neu ei wneud ar ei gyfer ar 31 Mawrth.

CYDNABYDDIAETH ARIANNOL

Mae'r holl symiau a delir i neu sy'n dderbyniadwy gan weithiwr a symiau sy'n ddyledus trwy lwfansau treuliau (cyn belled ag y mae'r symiau hynny'n daladwy yn nhreth incwm y DU) a gwerth ariannol unrhyw fuddiannau eraill a dderbyniwyd heblaw mewn arian parod. Mae cyfraniadau pensiwn sy'n daladwy gan y cyflogwr yn cael eu heithrio.

CYFNOD CYFRIFO

Y cyfnod o amser a gynhwysir yn y cyfrifon, fel arfer cyfnod o ddeuddeng mis yn cychwyn ar 1 Ebrill. Diwedd y cyfnod cyfrifo yw dyddiad y Fantolen.

CYFRIF REFENIW TAI (CRT)

Cyfrif ar wahân i Gronfa'r Cyngor, sy'n cynnwys yr incwm a gwariant sy'n deillio o'r ddarpariaeth llety tai gan y Cyngor.

CYLLIDEB

Rhagolygon o wariant refeniw a chyfalaf net dros y flwyddyn ariannol.

CYLLIDO CYFALAF

Arian a godir i dalu am wariant cyfalaf. Mae nifer o ffyrdd o gyllido gwariant cyfalaf yn cynnwys benthyca, prydlesu, cyllido refeniw uniongyrchol, derbyniadau cyfalaf deffiniad, grantiau cyfalaf, cyfraniadau cyfalaf, cronfeydd wrth gefn refeniw a chronfeydd wrth gefn a glustnodwyd.

CYMHORTHDAL NEGYDDOL

Dengys y cyfrifiad Cymhorthdal Tai Cyfrif Refeniw Tai fod incwm tybiedig y Cyngor yn fwy na gwariant gan arwain at "gymhorthdal negyddol". Yn yr achos hwn, rhaid i'r Cyngor dalu swm sy'n cyfateb i'r diffyg, o'i Gyfrif Refeniw Tai i Lywodraeth Cynulliad Cymru.

CYNLLUN PENSIWN BUDDIANNAU DIFFINIEDIG

Cynlluniau pensiwn ble bo buddiannau a dderbynnir gan y cyfranogwyr yn annibynnol ar y cyfraniadau a dalwyd, ac nad ydynt yn uniongyrchol gysylltiedig â buddsoddiadau'r cynllun.

CYSONDEB

Y cysyniad fod triniaeth gyfrifo o eitemau tebyg o fewn blwyddyn ariannol ac o un flwyddyn i'r nesaf yr un fath.

DARPARIAETH

Swm a osodir o'r neilltu yn y cyfrifon ar gyfer rhwymedigaethau neu golledion i'r dyfodol sy'n sicr neu'n debygol iawn o ddigwydd ond bod y symiau neu'r dyddiadau pryd y byddant yn digwydd yn ansicr.

DATGANIAD INCWM A GWARIANT CYNHWYSFAWR

Cyfrif refeniw'r Cyngor sy'n adrodd am gost net am y flwyddyn o'r swyddogaethau mae'n gyfrifol amdanynt ac yn dangos sut y cyllidwyd y gost honno o braeseptau, grantiau ac incwm arall.

DERBYNIADAU CYFALAF

Yr elw o waredu tir neu asedau nad ydynt yn gyfredol eraill. Gellir defnyddio cyfrannau o dderbyniadau cyfalaf i ariannu gwariant cyfalaf newydd, o fewn y rheolau a osodir i lawr gan y llywodraeth ond ni ellir eu defnyddio i gyllido gwariant refeniw.

DIBRISIANT

Mesur o'r gost o wisgo allan, defnyddio neu fel arall leihau oes economaidd ddefnyddiol asedau nad ydynt yn gyfredol y Cyngor yn ystod y flwyddyn ariannol, p'un a yw hynny o ddefnydd, treulid amser neu anarferiant trwy newidiadau technegol neu rai eraill.

DIGWYDDIADAU AR ÔL DYDDIAD Y FANTOLEN

Digwyddiadau ar ôl dyddiad y Fantolen yw'r digwyddiadau hynny, ffafriol neu anffafriol, sy'n digwydd rhwng dyddiad y Fantolen a'r dyddiad yr awdurdodir cyhoeddi'r Datganiad Cyfrifon.

DYCHWELIAD DISGWYLIEDIG AR ASED AU PENSIWN

Ar gyfer cynllun buddiannau diffiniedig a ariennir, hwn yw'r raddfa dychweliad ar gyfartaledd, yn cynnwys incwm a newidiadau mewn Gwerth Teg ond yn net o dreuliau cynllun, a ddisgwylir dros weddill oes y rhwymedigaeth gysylltiedig ar yr asedau gwirioneddol a ddelir gan y cynllun.

DYLED NET

Benthyciadau'r Cyngor llai arian parod ac adnoddau hylifol.

DYLEDWR

Swm sy'n ddyledus i'r Cyngor am waith a wnaed, nwyddau a dderbyniwyd, neu wasanaethau a gyflenwyd yn ystod y flwyddyn ariannol, ond na thalwyd amdanynt cyn diwedd y flwyddyn ariannol.

EITEMAU ANGHYFFREDIN

Eitemau perthnasol, gyda graddfa uchel o annormalrwydd, sy'n deillio o ddigwyddiadau neu drafodion sy'n disgyn tu allan i weithgareddau cyffredin y Cyngor ac na ddisgwylir iddynt ailddigwydd. Nid ydynt yn cynnwys eitemau eithriadol, na chwaith yn cynnwys eitemau o'r flwyddyn flaenorol dim ond oherwydd eu bod yn gysylltiedig â'r flwyddyn flaenorol.

ENILLION A CHOLLEDION ACTIWARIAID

I gynllun pensiwn buddiannau diffiniedig, y newidiadau mewn gwarged neu ddiffyg actiwaraidd sy'n codi oherwydd:

- Nad yw digwyddiadau wedi cyd-fynd â'r tybiaethau actiwarïaid a wnaethpwyd i'r prisiant diwethaf (enillion a cholledion profiad); neu
- Fod y tybiaethau actiwaraidd wedi newid.

GRANT CYNNAL REFENIW

Grant a delir gan Lywodraeth Ganolog i awdurdodau, yn cyfrannu tuag at gost gyffredinol eu gwasanaethau.

GRANTIAU LLYWODRAETH

Grantiau a wneir gan y llywodraeth tuag at naill ai wariant refeniw neu gyfalaf gan ddisgwyl cydymffurfriad yn y gorffennol neu i'r dyfodol gyda rhai amodau penodol sy'n ymwneud â gweithgareddau'r Cyngor. Gall y grantiau hyn fod yn benodol i gynllun neilltuol neu gall gefnogi gwariant refeniw'r Cyngor yn gyffredinol.

GWAITH YN MYND YN EI FLAEN (WIP)

Cost gwaith a berfformir ar brosiect heb ei orffen ar ddyddiad y Fantolen.

GWARIANT CYFALAF

Gwariant ar gaffael ased nad yw'n gyfredol, a ddefnyddir i ddarparu gwasanaethau tu draw i'r flwyddyn ariannol gyfredol, neu wariant sy'n ychwanegu at, ac nid cynnal yn unig, werth ased presennol nad yw'n gyfredol.

GWARIANT REFENIW

Treuliau dydd i ddydd o ddarparu gwasanaethau.

GWARIANT REFENIW A ARIENNIR O GYFALAF O DAN STATUD (REFCUS)

Gwariant y gellir ei ohirio'n gywir (h.y. ei drin fel cyfalaf o ran natur) ond nad yw'n arwain at, neu'n parhau i gydweddu ag, ased diriaethol. Enghreifftiau o daliadau gohiriedig yw grantiau o natur cyfalaf i sefydliadau gwirfoddol.

GWERTH GWEDDILLIOL

Gwerth net ased y gellir ei wireddu ar ddiwedd ei oes ddefnyddiol.

GWERTH LLYFR NET

Y swm y mae asedau nad ydynt yn gyfredol yn cael eu cynnwys yn y Fantolen, h.y. eu costau hanesyddol neu werth cyfredol llai'r symiau cronus ar gyfer dibrisiant.

GWERTH NET

Gwerth y Cyngor o gyfanswm asedau llai cyfanswm rhwymedigaethau.

GWERTH TEG

Gwerth teg ased yw'r pris y gellid ei gyfnewid amdano mewn trafodion hyd braich, llai, ble bo'n berthnasol, unrhyw grantiau derbyniadwy tuag at brynu neu ddefnyddio'r ased.

GWERTH TREHADWY

Rhent tybiedig blynyddol hereditament, a ddefnyddir i bwrpasau TAC.

ISAFSWM DARPARIAETH REFENIW (MRP)

Yr isafswm sydd raid ei godi ar y cyfrif refeniw bob blwyddyn er mwyn darparu ar gyfer ad-daliad benthyciadau a symiau eraill a fenthycir gan y Cyngor.

LLOG A DDERBYNNIR NEU A DELIR

Defnyddir y dull gyfradd log sydd mewn grym gweithredol i fesur beth yw gwerth cludadwy ased ariannol neu rwymedigaethau a fesurir yn ôl y gost lai amorteiddio cronodig, ac i ddyrannu incwm neu dreuliau cysylltiedig i'r cyfnod perthnasol. Y gyfradd log sydd mewn grym yw hwnnw sy'n rhoddi disgownt cysáct ar y taliadau arian parod neu'r derbyniadau amcangyfrifedig yn y dyfodol dros oes yr offeryn ariannol yn ôl y swm a gafodd ei gydnabod iddo'n yn lle cyntaf. Mae'r gyfradd log sydd mewn grym yn cael ei diwygio yn ôl y tâl llog neu'r derbyniadau gwirioneddol trwy'r Datganiad Symudiadau yn y Cronfeydd wrth Gefn i sicrhau mai dim ond llog gwirioneddol a godir yn erbyn y Dreth Gyngor.

Yn achos asedau ariannol a rhwymedigaethau a gludwyd yn ôl y gost, gan fod y llog sydd mewn grym yr un faint â'r llog cludo, mae'r gwerth cludo'n cael ei ddiwygio ar gyfer llog cronus.

MATEROLIAETH

Y cysyniad y dylai'r Datganiad Cyfrifon gynnwys yr holl symiau y gellid disgwyl iddynt, pe gadewid hwy allan, neu eu cam-ddatgan, arwain at lurguniad o'r datganiadau ariannol ac yn y pen draw gamarwain defnyddiwr y cyfrifon.

OES ECONOMAIDD DDEFNYDDIOL (UEL)

Y cyfnod dros yr hwn y bydd y Cyngor yn cael buddiannau o ddefnydd ased nad yw'n gyfredol.

PARTÏON CYSYLLTIEDIG

Ceir diffiniad manwl o Bartïon Cysylltiedig yn IAS 24. I bwrpasu'r Cyngor, ystyrir fod partïon cysylltiedig yn cynnwys Llywodraeth Ganolog, Awdurdodau Lleol a chyrff arall, sy'n codi un ai praeseptau neu'n ardollau ar y Cyngor. Gall partïon cysylltiedig hefyd gynnwys is-gwmnïau a chwmnïau cysylltiedig, a cydfenter a phartïon cydfenter ac yn enwedig aelodau a phrif swyddogion y Cyngor.

Pan yn ystyried pwy sy'n barti cysylltiedig, rhoddir sylw hefyd i drafodion yn gysylltiedig ag aelodau teulu agos neu gartref unrhyw unigolyn a restrir.

PRAESEPT

Yr ardoll a wneir gan awdurdodau praesept ar awdurdodau bilio, sy'n ei gwneud yn ofynnol ar i'r olaf gasglu incwm y Dreth Gyngor ar eu rhan.

PRYDLES ARIANNOL

Prydles sy'n trosglwyddo'n sylweddol risgiau a gwobrwyon perchnogaeth ased nad yw'n gyfredol i'r prydleswr.

PRYDLES WEITHREDOL

Prydles ble mae'r berchnogaeth o'r ased nad yw'n gyfredol yn aros gyda'r prydleswr.

RHAGLEN GYFALAF

Y cynlluniau cyfalaf mae'r Cyngor yn bwriadu eu cynnal dros gyfnod penodol o amser.

RHESTRAU STOC

Eitemau o ddeunyddiau crai a deunyddiau mae'r Cyngor wedi eu caffael ac sy'n cael eu dal gan ddisgwyl defnydd i'r dyfodol. Enghreifftiau yw deunyddiau deffiniad, deunyddiau crai a gwaith sy'n mynd yn ei flaen.

RHWYMEDIGAETH

Rhwymedigaeth yw pan fo gan y Cyngor ddyled i'w thalu i unigolyn neu sefydliad arall.

- Mae rhwymedigaeth gyfredol yn swm a fydd yn dod yn daladwy neu y gellid ei galw i mewn yn ystod y flwyddyn ariannol nesaf, e.e. credydwr neu arian parod wedi'u gordynnu.
- Mae rhwymedigaeth ohiriedig yn swm sydd drwy drefniant yn daladwy tu draw i'r flwyddyn nesaf ar ryw bwynt yn y dyfodol neu i'w dalu i ffwrdd trwy swm blynyddol dros gyfnod o amser.

RHWYMEDIGAETH AMODOL

Mae rhwymedigaeth amodol naill ai'n:

- Rhwymedigaeth bosib sy'n deillio o ddigwyddiadau yn y gorffennol y bydd eu bodolaeth yn cael ei chadarnhau dim ond trwy ddigwyddiad o un neu fwy o ddigwyddiadau ansicr yn y dyfodol nad ydynt yn llwyr o fewn rheolaeth y Cyngor; neu'n
- Rhwymedigaeth bresennol sy'n deillio o ddigwyddiadau yn y gorffennol ble nad yw'n debygol y bydd angen trosglwyddiad o fuddiannau economaidd, neu na ellir mesur swm y rhwymedigaeth gyda dibynadwyedd digonol.

RHWYMEDIGAETHAU'R CYNLLUN PENSIWN

Rhwymedigaethau cynllun pensiwn buddiannau diffiniedig ar gyfer treuliau sy'n ddyledus ar ôl y dyddiad prisiant. Mae rhwymedigaethau'r cynllun a fesurir yn ystod y dull uned a ragamcener yn adlewyrchu'r buddiannau mae'r cyflogwr wedi ymrwymo i'w darparu i'r Gwasanaeth hyd at y dyddiad prisiant.

TRETHI ANNOMESTIG CENEDLAETHOL (TAC)

Mae'r Trethi Annomestig Cenedlaethol yn ardoll ar fusnesau, wedi'i seilio ar raddfa genedlaethol yn y bunt a osodir gan y llywodraeth a'i luosi gan werth trethadwy asesedig yr eiddo dan sylw. Caiff ei gasglu gan y Cyngor ar ran llywodraeth ganolog ac yna ei ailddosbarthu'n ôl i gefnogi cost gwasanaethau.

TRAFODION PARTIÖN CYSYLLTIEDIG

Mae'r Datganiad o Ymarfer a Argymhellir yn gwneud datgeliad o unrhyw drafodion perthnasol rhwng y Cyngor a Phartiön Cysylltiedig yn ofynnol er mwyn sicrhau fod cydranddeiliaid yn ymwybodol pryd mae'r trafodion hyn yn digwydd a'r swm a goblygiadau hynny.

Y FANTOLEN

Datganiad o'r asedau, rhwymedigaethau a balansau eraill cofnodedig ar ddiwedd y flwyddyn ariannol.

DATGANIAD LLYWODRAETHU BLYNYDDOL – 2014/15

Fersiwn Terfynol (Mai 2015)

1. CYFLWYNIAD

Fe wnaeth Rheoliad 4 Rheoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) 2005 hi'n ofynnol i'r Awdurdod fod yn gwbl gyfrifol am adolygu rheolaeth fewnol ac adrodd arni'n flynyddol, a hynny fel rhan o'i drefniadau ar gyfer llywodraethu corfforaethol. Dywed Côt Ymarfer a Argymhellir (y côd) CIPFA bod gwaith paratoi a chyhoeddi Datganiad Llywodraethu Blynyddol (y Datganiad) sydd yn unol â 'Delivery of Good Governance in Local Government', yn cwrdd â'r gofyn statudol mewn perthynas â chynhyrchu datganiad ar reolaeth fewnol yng Nghymru, Lloegr a Gogledd Iwerddon. Dywed y Rheoliadau hefyd bod rhaid cynnwys y Datganiad yn Natganiad Cyfrifon y Cyngor.

Dyma'r ail Ddatganiad Llywodraethu i'r Cyngor a etholwyd ar wardiau newydd ym mis Mai 2013. Mae'n gosod y trefniadau llywodraethu sydd yn eu lle am y flwyddyn (Ebrill 2014 i Fawrth 2015) ac yn canolbwyntio ar y materion llywodraethu arwyddocaol cyfredol hynny mewn perthynas â'r awdurdod yn cyflawni ei weledigaeth. Mae'n tynnu sylw at newidiadau a wnaed yn ystod y flwyddyn ac yn cynnwys gwerthusiad byr lle nodir gwendidau neu gryfderau sylweddol.

Roedd agweddau o drefniadau llywodraethu'r Cyngor wedi'u cryfhau a'u moderneiddio yn y blynyddoedd diwethaf ar draws nifer o themâu llywodraethu a chafodd y rhain, yna, eu hymgorffori yn y Cynllun Trawsnewid i'r awdurdod a fabwysiadwyd ym mis Ionawr 2013 ac oedd yn gosod ei waith hyd at 2017 ac oedd, wedi hynny, yn cynnwys Cynllun Corfforaethol pedair blynedd (2013-2017). Fe'i cynlluniwyd fel rhaglen o newid yn cael ei yrru gan y Cyngor ei hun.

Y weledigaeth i'r Cyngor yw, erbyn 2017:

“y byddwn yn gyngor proffesiynol sy'n cael ei redeg yn dda, yn arloesol yn ein hymagwedd, wedi ymrwymo i ddatblygu ein pobl a phartneriaethau er mwyn darparu gwasanaethau effeithlon ac effeithiol o ansawdd da, sy'n cael eu gwerthfawrogi'n fawr gan ein dinasyddion.”

Rydym hefyd yn pwysleisio y bydd sicrwydd a llywodraethu yn allweddol i sicrhau y caiff y cynllun corfforaethol ei wireddu.

“Wrth wneud hynny, byddwn yn

- darparu fframwaith rheoli perfformiad integredig, gan gysylltu'r Cynllun Corfforaethol â'r Strategaeth Ariannol Tymor Canol i lawr at y broses o bennu'r gyllideb flynyddol ac adolygiadau datblygiad perfformiad unigol
- casglu a defnyddio gwybodaeth i fonitro ein perfformiad a chymryd camau i wella lle mae angen gwneud hynny
- cefnogi datblygiad prosesau'r Cyngor o ran gwneud penderfyniadau democrataidd a sgrwtini
- cryfhau ein hymgysylltiad gyda dinasyddion Ynys Môn a'u cyfraniad nhw at

brosesau'r Cyngor o ran atebolrwydd a gwneud penderfyniadau

- parhau i gryfhau ein prosesau sy'n ymwneud â chyllid ac adrodd ar y gweithlu a'i fonitro
- sefydlu trefniadau cadarn ar gyfer delio â'n heriau ariannol, gan sicrhau fod gwasanaethau'n trawsnewid a bod arloesedd wrth wraidd yr hyn yr ydym yn ei wneud"

Dyma'r chwe thema allweddol sy'n cefnogi'r weledigaeth:-

- 1. Proffesiynol a chael ei redeg yn dda**
- 2. Arloesol, Uchelgeisiol ac Eangfrydig**
- 3. Canolbwyntio ar y Cwsmer, y Dinesydd a'r Gymuned**
- 4. Gwerthfawrogi a Datblygu ein Pobl**
- 5. Wedi ymrwymo i Bartneriaeth**
- 6. Cyflawni**

Ceir chwe egwyddor graidd o lywodraethu da yn Fframwaith CIPFA/SOLACE 'Delivery of Good Governance in Local Government' sydd wedi'u haddasu at ddibenion llywodraeth leol. Mae modd cysoni'r rhain gyda'r egwyddorion a'r gwerthoedd a osodir gan Lywodraeth Cymru fel y gwelir gyda'r geiriau mewn llythrennau italig.

1.	Canolbwyntio ar bwrpas y Cyngor ac ar ganlyniadau i'r gymuned a chreu a gweithredu gweledigaeth i'r ardal leol; (<i>Rhoi'r Dinesydd yn Gyntaf</i>); (<i>Cyflawni Gwerth am Arian</i>).
2.	Aelodau a swyddogion yn cydweithio i gyflawni pwrpas cyffredin gyda swyddogaethau a rolau wedi'u diffinio'n glir; (<i>Gwybod Pwy sy'n Gwneud Beth a Pham</i>);
3.	Hyrwyddo gwerthoedd i'r Cyngor a dangos gwerthoedd llywodraethu da trwy gynnal safonau ymddygiad ac ymarweddiad uchel; (<i>Byw Gwerthoedd Gwasanaethau Cyhoeddus</i>);
4.	Cymryd penderfyniadau cytbwys a thryloyw fydd yn cael eu sgrwtinieiddio'n effeithio a rheoli risg; (<i>Maethu Gwaith Cyflawni Arloesedd</i>);
5.	Datblygu capasiti a gallu Aelodau a swyddogion i fod yn effeithiol; (<i>Bod yn Sefydliad Dysgu</i>);
6.	Ymgysylltu â phobl leol a rhanddeiliaid eraill i sicrhau atebolrwydd cyhoeddus cadarn; (<i>Ymgysylltu ag Eraill</i>);

2. CWMPAS Y CYFRIFOLDEB

Mae Cyngor Sir Ynys Môn yn gyfrifol am sicrhau y cynhelir ei fusnes yn unol â'r gyfraith a'r safonau cywir ac y diogelir arian cyhoeddus, bod cyfrif cywir ohono a'i fod yn cael ei ddefnyddio'n economaidd, yn effeithlon ac yn effeithiol. At hyn, mae'n ddyletswydd ar y Cyngor Dan Fesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2009 i wneud trefniadau i sicrhau gwelliant parhaus yn y ffordd yr ymgymmerir â'i swyddogaethau, gan gadw mewn cof gyfuniad o economi, effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd.

Wrth gyflawni'r cyfrifoldeb cyffredinol hwn, mae'r Cyngor hefyd yn gyfrifol am roi yn ei le drefniadau cywir i lywodraethu ei faterion, hwyluso gwaith cyflawni ei swyddogaethau'n effeithiol ac sydd yn cynnwys trefniadau ar gyfer rheoli risg a rheolaeth ariannol ddigonol ac effeithiol.

Mae'r cyngor wedi cymeradwyo a mabwysiadu côd llywodraethu corfforaethol lleol sy'n gyson ag egwyddorion fframwaith CIPFA/SOLACE, 'Delivery of Good Governance in Local Government'. Mae copi o'r côd lleol ar ein gwefan yn <http://www.anglesey.gov.uk/council-and-democracy/governance-and-performance>

Mae'r datganiad hwn yn egluro sut mae'r Cyngor wedi cydymffurfio a'r côd ac yn ateb gofynion ymarfer priodol anstatudol sy'n annog cyhoeddi Datganiad Llywodraethu Blynyddol. Mae hefyd yn ateb gofynion rheoliad 4(2) Rheoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) 2005 mewn perthynas â chyhoeddi datganiad ar reolaeth fewnol.

3. Y FFRAMWAITH LLYWODRAETHU

Mae'r fframwaith llywodraethu'n cynnwys y systemau a'r prosesau a'r gwerthoedd diwylliannol, sy'n rhoi cyfeiriad i'r awdurdod a'i weithgareddau ac yn eu rheoli, a thrwy'r rheiny mae'n atebol i'r gymuned, yn ymgysylltu gyda'r gymuned ac yn ei harwain. Mae'n galluogi'r awdurdod i fonitro pa mor dda y mae'n cyflawni ei amcanion strategol ac yn ystyried a yw'r amcanion hynny wedi arwain at ddarparu gwasanaethau priodol, cost-effeithiol.

Mae'r system o reolaeth fewnol yn rhan sylweddol o'r fframwaith honno, ac wedi'i llunio i reoli risg hyd at lefel resymol. Does dim modd iddi gael gwared â phob risg o fethu cyflawni polisiau, nodau ac amcanion a dim ond sicrwydd rhesymol, nid sicrwydd llwyr, y gall ei rhoi o ran effeithiolrwydd. Mae'r system o reolaeth fewnol wedi'i seilio ar broses barhaus, wedi'i llunio i ganfod a blaenoriaethu'r risgiau i gyflawni polisiau, nodau ac amcanion y Cyngor, asesu pa mor debygol yw i'r risgiau hynny ddigwydd a'r effaith os byddant yn digwydd, a'u rheoli'n effeithlon, yn effeithiol ac yn economaidd. Mae'r fframwaith llywodraethu wedi bod yn ei le yn y Cyngor am y flwyddyn a ddaeth i ben 31 Mawrth 2015, ac mae'n parhau i fod yn berthnasol hyd at ddyddiad cymeradwyo'r Datganiad Cyfrifon. Nodir yn y ddogfen lle cyflwynwyd trefniadau newydd yn ystod y flwyddyn.

4. DADANSODDI'R FFRAMWAITH LLYWODRAETHU 2014/15

Disgrifir y fframwaith cyfredol fel mae'n berthnasol i bob un o'r chwe egwyddor Llywodraethu Gorfforaethol yn yr atodiadau i'r Côd Llywodraethu Lleol sydd ar gael yn <http://www.anglesey.gov.uk/council-and-democracy/governance-and-performance->

Mae'r crynodeb sy'n dilyn yn canolbwyntio ar y gwaith a wnaed i ddatblygu a chryfhau'r fframwaith ac mae'n tynnu sylw at feysydd o wendid a nodwyd yn ystod blwyddyn ariannol 2014/15.

Egwyddor Un	Canolbwyntio ar bwrpas yr awdurdod ac ar ddeilliannau i'r gymuned a chreu gweledigaeth i'r ardal leol.
Thema Allweddol:	Canolbwyntio ar y Cwsmer, y Dinesydd a'r Gymuned Wedi Ymrwymo i Bartneriaeth;
	Cyflawni

Roedd Cynllun Corfforaethol y Cyngor 2013-17 (a fabwysiadwyd ym mis Rhagfyr 2013) yn parhau i arwain gwaith y Cyngor ac mae'n creu gweledigaeth ar gyfer yr ardal leol. Dywedodd Swyddfa Archwilio Cymru (SAC) bod y Cynllun yn disgrifio blaenoriaethau'r Cyngor yn gryno ac yn glir ac yn egluro sut mae'r blaenoriaethau yn adlewyrchu barn y cyhoedd yn ogystal â rhai'r Cyngor a phartneriaid eraill. Mae'r Byrddau Rhaglen Trawsnewid Corfforaethol, a oedd yn allweddol i'r gwelliannau llywodraethu yn 2013, yn parhau i gefnogi gwaith trawsnewid yr Awdurdod i gyflawni ei weledigaeth a'i flaenoriaethau. Mae'r agweddau strategol hyn wedi'u gwreiddio yn y Cynllun Corfforaethol.

Sefydlwyd Bwrdd Gwasanaethau Lleol i Wynedd ac Ynys Môn 1 Ebrill, 2013 gan ddisodli'r Byrddau sirol sengl gynt. Roedd y newid sylweddol hwn hefyd yn cynnwys rhesymoli swyddogaethau partneriaeth strategol yng Ngogledd-orllewin Cymru a arweiniodd at Uned Bartneriaethau strategol ar y cyd rhwng Gwynedd ac Ynys Môn.

Mabwysiadodd y Bwrdd Gwasanaethau Lleol newydd ei Gynllun Integredig Sengl ar y cyd (Gwynedd ac Ynys Môn) ym mis Mawrth, 2014 a chafodd y Cynllun ei gyhoeddi, wedi hynny, ym mis Awst, 2014 fel dogfen waith i droi yn ôl ato yn ystod y flwyddyn nesaf er mwyn adlewyrchu canlyniadau taith drawsnewid a rhaglen newid y Bwrdd.

Cymeradwywyd cyllideb flynyddol a Chynllun Ariannol Tymor Canolig gan y Cyngor ym mis Chwefror 2015 yn sgil ymgynghoriad cyhoeddus helaeth. Roedd arbedion a thoriadau'n parhau i hawlio agenda'r Cyngor gyda'r nod o wireddu gostyngiadau sylweddol i wariant o £22m dros bum mlynedd - swm sy'n cyfateb i 17% wrth ganiatáu swm bychan o arian yn unig i drawsnewid gwasanaethau yn 2015/16.

Mae'r Cyngor wedi rheoli ei adnoddau mewn ffordd sydd wedi arwain at sefyllfa ariannol gytbwys ar ddiwedd blwyddyn 2014/15. Datblygwyd y Cynllun Ariannol Tymor Canolig ymhellach sy'n rhagweld y bwloch ariannu am weddill cyfnod y Cyngor. Er mwyn pontio'r bwloch hwn cynhaliwyd gwaith ers haf 2014 yn datblygu, gyda rhanddeiliaid, Strategaeth Effeithiolrwydd. Cafodd hon ei chymeradwyo'n ffurfiol gan y Pwyllgor Gwaith ym mis Rhagfyr 2014 wedi cyfnod o ymgynghori'n gyhoeddus. Mae'r strategaeth hon yn rhoi'r fframwaith cyffredinol ynghylch sut mae'r Cyngor yn gweithredu ei her effeithlonrwydd.

Mae Rheolaeth Ariannol yn sylfaenol i redeg y Cyngor a gwnaed gwelliannau yn yr ystyr y caewyd y cyfrifon yn llwyddiannus ar amser ar gyfer 2012/13 a 2013/14, yn wahanol i flynyddoedd a fu.

Fodd bynnag, mae'r Cyngor yn cydnabod bod angen datblygu mwy ar y Cynllun Ariannol Tymor Canolig, yn fanylach, er mwyn gosod sefyllfa ariannol dyfodol y Cyngor yng nghyd-destun gwireddu'r Cynllun Corfforaethol a'r penderfyniadau buddsoddi a datfuddsoddi sy'n ofynnol er mwyn cyflawni hyn. Er gosod cyllideb gytbwys ar gyfer 2014/2015, cytunodd Aelodau a Swyddogion bod angen gwella'r broses i wneud hynny er mwyn cael ymgysylltiad gwell rhwng Aelodau ac Uwchswyddogion. Ar gyfer proses gosod cyllideb 2015/16, sefydlwyd Grŵp Llywio Cyllideb dan gadeiryddiaeth y Dirprwy Brif Weithredwr, gyda chynrychiolaeth o bob grŵp gwleidyddol. Bu'n cyfarfod yn rheolaidd ac mae wedi goruchwyllo gwaith datblygu'r strategaeth effeithlonrwydd a'i phroses ymgynghori, yn ogystal â'r broses gosod cyllideb.

Cyhoeddwyd y Datganiad Cyfrifon gyda barn archwilio ddiamod ddiwedd mis Medi 2014.

Roedd yr adroddiad perfformiad (Adolygiad Perfformiad) a gymeradwywyd gan y Cyngor Sir ym mis Hydref 2014 yn edrych yn ôl i asesu sut y bu i ni berfformio yn erbyn y blaenoriaethau a'r targedau a osodwyd yn ein Cynllun Busnes Corfforaethol 2013/14. Cafodd hwn ei asesu gan Swyddfa Archwilio Cymru yn ei Lythyr Asesu Gwelliant fel y Cyngor oedd wedi cyflawni ei ddyletswyddau adrodd ar welliannau dan y Mesur ac wedi gweithredu yn unol ag arweiniad Llywodraeth Cymru.

Mae Fframwaith Rheoli Perfformiad yn ei le yn cynnwys cardiau sgorio chwarterol, heriau hanner blwyddyn i Wasanaethau ac adroddiadau rheolaidd i'r Pwyllgor Gwaith ac i'r Pwyllgor Sgrwtini. Mae'r fframwaith yn parhau i gael ei datblygu i ganolbwyntio ar hunanasesiad gan Benaethiaid Gwasanaeth, ac ar y meysydd allweddol o risg a thrawsnewid. Mae hefyd yn canolbwyntio ar welliannau i adrodd ar y gweithlu a gwybodaeth ariannol. Yn ystod 2014, cynhaliwyd cyfres o Adolygiadau Gwasanaeth oedd yn cwmpasu –

- (i) Cyllidebau Gwasanaeth ac Arbedion (Mehefin - Gorffennaf 2014)
- (ii) Perfformiad (Tachwedd – Rhagfyr 2014)

Bu hyn yn sail bellach i'r broses gosod cyllideb. Roedd gwendidau mewn rheoli perfformiad ac atebolrwydd wedi cyfrannau at fethiannau yn y Gwasanaethau Addysg a Phlant yn y blynyddoedd diwethaf ond bellach caiff ei gydnabod bod gwelliannau mewn cynllunio ac atebolrwydd wedi gwella gobeithion y gwasanaethau allweddol hyn.

Er ein bod wedi sefydlu dulliau gweithredu cryf i sicrhau bod partneriaethau newydd yn cael eu llywodraethu'n effeithiol, mae gofyn cryfhau trefniadau llywodraethu rhai o'r trefniadau partneriaeth mwy hanesyddol. Blaenoriaeth ar gyfer 2015 fydd datblygu Polisi Partneriaethau fydd yn rhoi fframwaith ar gyfer rheoli partneriaethau'n effeithiol (rhai sydd eisoes yn bodoli a rhai newydd) a chynnig arweiniad i'r unigolion

hynny sy'n ymwneud yn uniongyrchol â phartneriaethau. At hyn, bydd y polisi'n amlinellu'r trefniadau llywodraethu i sicrhau y caiff y partneriaethau y mae'r Cyngor yn ymwneud â nhw eu rheoli'n effeithlon ac effeithiol, gan ganolbwyntio ar weithredoedd a chanlyniadau sy'n gymorth i'r cyngor wireddu ei nodau a'i amcanion.

Roedd effaith gweithredu system lejer newydd yn llawer mwy nag a ragwelwyd yn wreiddiol. Gweithredwyd cyn sefydlu trefn rheoli prosiect corfforaethol diwygiedig ac rydym yn hyderus ein bod bellach wedi gwella ein trefniadau fel y byddai gweithrediad o'r fath yn cael ei reoli'n well yn y dyfodol. O'r herwydd, roedd yn anodd rhoi adroddiadau ariannol yn gyson yn ystod 13/14. Oherwydd y problemau a gafwyd a'r materion y tynnwyd sylw atynt gan archwilio mewnol, cafwyd ymyrraeth yr Uwch-dîm Arweinyddiaeth a gofynnwyd i'r Cyfarwyddwr Datblygu Cynaliadwy adolygu'r sefyllfa a chytuno ar gamau gwella.

Mae'r Swyddog adran 151 dros dro bellach wrthi'n rhoi sylw i'r materion hyn ac mae hyder mewn adrodd ar faterion ariannol wedi cynyddu. Gwnaed gwelliannau, gydag adroddiadau cyllideb bellach yn cael eu cynhyrchu'n fisol. Mae'r Gwasanaeth Cyllid yn gweithio gyda chyflenwr y system lejer i ddatrys unrhyw broblemau nad ydynt wedi'u datrys hyd yn hyn a'r bwriad yw ail-lansio'r system ar gyfer 15/16. Bydd y gwaith hwn yn waith sylweddol yn ystod 2015/16 i gynyddu perchenogaeth ac ymddiriedaeth y swyddogion yn y system a sicrhau y bydd adroddiadau ariannol yn gadarn ac amserol.

Mae caffael wedi dod yn rhan hanfodol o gyflawni gwasanaeth ym Môn gyda gwaith darparu gwasanaethau mawr wedi'u hallanoli e.e. cefnogaeth ymgynghorol addysg, gwastraff a phrifyrdd. Tanlinellodd gwaith adolygu perfformiad cenedlaethol Llywodraeth Cymru a ymgwymerwyd gan KPMG yn 2014 rai materion arwyddocaol i'r Cyngor roi sylw iddynt. Mae prosiect ffurfiol wedi'i sefydlu i fwrw ymlaen gyda'r camau gofynnol ac mae'r Cyngor wedi buddsoddi mewn staff ychwanegol i yrru'r agenda hwn yn ei flaen a gwreiddio arferion gweithio, sydd eisoes yn creu arbedion. Mae'r Pwyllgor Archwilio'n monitro cynnydd ar gydymffurfio â Chaffael a'r gwelliannau angenrheidiol.

Mae adolygu Archwilio Mewnol ac adrodd ar brosesau sy'n cefnogi gwaith gwireddu amcanion y Cyngor a'u hadroddiad blynyddol yn rhan bwysig o adolygu effeithlonrwydd a ddisgrifir yn Adran 5 y Datganiad hwn.

Mae rheoli hawliadau grant wedi bod yn wendid dros nifer o flynyddoedd ac roedd canran uchel o hawliadau cymwys ar gyfer 2013. Mae hyn wedi gwella ar gyfer 2014 gyda 27% yn unig yn gymwys ym meysydd gwaith—

- Llwybr Dysgu
- Grant Effeithiolrwydd Ysgolion
- Ardreth Annomestig Genedlaethol
- Pensiynau Athrawon
- Arfordir Môn
- Datblygu Gweithlu Gofal Cymdeithasol

Mae'r Pwyllgor Archwilio'n parhau i fonitro'r maes hwn. Mae cynllun gweithredu yn ei le ac mae gweithdrefnau newydd wedi'u dosbarthu.

Egwyddor Dau:	Aelodau a swyddogion yn cydweithio i gyflawni pwrpas cyffredin gyda swyddogaethau a rolau wedi'u diffinio'n glir.
Thema Allweddol:	Proffesiynol a chael ei Redeg yn dda

Mae gan y Cyngor drefn Pwyllgor Gwaith gydag Arweinydd a etholir gan y Cyngor ynghyd â Phwyllgor Gwaith o hyd at chwe aelod a benodir gan yr Arweinydd. Mae'r Pwyllgor Gwaith yn gwneud penderfyniadau ar faterion strategol allweddol ac mae'n gyfrifol am weithredu'r polisiau y cytunwyd arnynt gan y Cyngor. Mae gan bob Cyngorydd bortffolio i swyddogaeth benodol y Cyngor. Mae dau bwyllgor sgriwini yn dal y Pwyllgor Gwaith i gyfrif, mae'r rhain yn cynnwys cyngorwyr nad ydynt ar y Pwyllgor Gwaith. Ceir pwyllgorau rheoleiddio hefyd yn cynnwys Cynllunio, Trwyddedu, Apeliadau ac Archwilio, ynghyd â nifer o bwyllgorau eraill a sefydlwyd at ddibenion penodol.

Mae trefniadau ar gyfer pwyllgorau a chynllun dirprwyo i swyddogion ac aelodau wedi eu cynnwys yng nghyfansoddiad y Cyngor.

Gweithredwyd Protocol Perthynas newydd rhwng Aelodau a Swyddogion a rhaglen o waith a gefnogwyd gan Gymdeithas Llywodraeth Leol Cymru yn ystod 2013 i gynorthwyo i ddatblygu'r Pwyllgor Gwaith a'r ffordd y mae aelodau ac uwchswyddogion yn cydweithio. Mae hyn yn cynnwys swyddogaethau allweddol yr Arweinydd a'r Prif Weithredwr a'r Pwyllgor Gwaith Cysgodol. Dyma'r achos nawr hefyd.

Mae Aelodau Etholedig hefyd wedi bod yn awyddus i symud ymlaen o'r gorffennol ac maent wedi canolbwyntio eu hegri ar ddod yn Gyngor y mae arno wirioneddol eisiau datrys problemau, moderneiddio darpariaeth gwasanaeth a gwireddu ei addewidion. Er y dylid cael dadl adeiladol a gwahaniaeth barn, ac mae'r rhain i'w cael, yn enwedig pan fo gwrthblaid swyddogol yn ei lle, ceir mwy o ymdeimlad o gynhwysiad, cyfrifoldeb torfol am ganlyniadau a rhannu llwyddiant. Er bod gwaith i'w wneud byth, ceir hefyd mwy o ymddiriedaeth a natur broffesiynol yn y berthynas rhwng Aelodau a Swyddogion a chanolbwyntir ar gyflawni gwasanaethau effeithiol i ddinasyddion.

Cwblhawyd strwythur uwch-arweinyddiaeth newydd y Cyngor yn ystod 2012. Adolygwyd yr haen nesaf – y Penaethiaid Gwasanaeth yn 2013-14 ac arweiniodd hyn at ostyngiad o chwe swydd ar y lefel hon. Roedd y dasg wedi ei chwblhau ym mis Rhagfyr 2013 ond efallai y bydd rhagor o newidiadau'n cael eu gwneud yn 2015/16 ar ôl penodi Prif Weithredwr newydd ym mis Mai 2015.

Yn ystod 2014/15 roedd y strwythur Uwch-arweinyddiaeth cydnabyddedig yn cynnwys Prif Weithredwr sydd wedi ei ddynodi'n Bennaeth y Gwasanaeth Tâl; Dirprwy Brif Weithredwr sy'n gyfrifol am arwain ar swyddogaethau mewnol y Cyngor ac am sicrhau llywodraethu corfforaethol da; a thri Chyfarwyddwr sy'n arwain y rhaglenni ar gyfer eu grŵp o wasanaethau, gan gymryd cyfrifoldeb am bolisi, cynllunio a pherfformiad y swyddogaethau hynny. Y pum swyddog hyn yw Uwch - dîm Arweinyddiaeth yr Awdurdod.

Y ddau Bennaeth Swyddogaeth ar gyfer Adnoddau ac ar gyfer Busnes y Cyngor yw Prif Swyddog Cyllid dynodedig a Swyddog Monitro'r Awdurdod. Er bod y Pennaeth Swyddogaeth wedi bod yn drefniant dros dro, mae penodiad llawn amser Newydd wedi'w wneud yn ystod yr Haf 2015 (Dechrau Hydref). Mae'r Swyddi hyn yn adrodd i'r Prif Weithredwr sy'n gyfrifol am reoli eu perfformiad ac am gyflynu eu swyddogaethau llywodraethu o fewn y fframwaith llywodraethu corfforaethol, perfformiad a rheoli newid.

Y model rheoli a gytunwyd yw bod yr Uwch-dîm Arweinyddiaeth yn arwain ar ddatblygu gweledigaeth a chyfeiriad strategol y Cyngor ac yn cael eu dal i gyfrif yn y swyddogaeth honno; a bod rôl weithredu gan y tîm rheoli ehangach. Mae'r Prif Swyddog Cyllid a'r Swyddog Monitro yn mynd i gyfarfodydd yr Uwch-dîm Arweinyddiaeth ac yn aelodau allweddol o dîm rheoli'r Penaethiaid Gwasanaeth. Bydd UDA diwygiedig yn cael ei gytuno ac yn weithredol erbyn diwedd y flwyddyn ariannol.

Rôl yr Uwch-dîm Arweinyddiaeth yw rhoi arweinyddiaeth strategol a chorfforaethol, yn hytrach nag ymwneud â rheolaeth weithredol uniongyrchol gwasanaethau. Yn hwyr ym mis Tachwedd 2013, cynhaliwyd adolygiad o strwythur y Penaethiaid Gwasanaeth i adlewyrchu'r rôl newydd hon i gyfarwyddwyr. Canlyniad yr adolygiad oedd disgrifiadau swydd diwygiedig a rôl penaethiaid gwasanaeth, i fod yn gyfan gwbl gyfrifol am reolaeth weithredol, perfformiad a chyfeiriad eu gwasanaethau. Mae'r Uwch -dîm Arweinyddiaeth hefyd wedi datblygu perthynas weithio gref gyda'r Pwyllgor Gwaith, sy'n hwyluso amgylchedd tryloyw ac iddo fwy o ymddiriedaeth lle mae swyddogion ac Aelodau'n cydweithio fel tîm.

Mae'r *Pwyllgor Archwilio* yn rhan allweddol o fframwaith llywodraethu'r awdurdod. Mae gan y pwyllgor ddau aelod lleig sydd wedi'u cyfethol ac sy'n gwasanaethu i ehangu sylfaen ei brofiad a'i wybodaeth annibynnol. Mae'n rhoi sicrwydd annibynnol i'r Cyngor a'i swyddogion statudol ar: pa mor ddigonol yw'r fframweithiau llywodraethu a rheoli risg, amgylchedd y rheolaeth fewnol a chywirdeb y gwaith adrodd ariannol. Wrth oruchwylio gwaith archwilio mewnol ac allanol a rheoleiddwyr eraill, mae'n gwneud cyfraniad pwysig i sicrhau bod trefniadau sicrwydd effeithiol yn eu lle.

Mae'r Pwyllgor yn cynnal hunanasesiad blynyddol ar ei berfformiad sy'n gymorth gyda'i flaengynllun gwaith. Mae arweiniad newydd ar rôl y Pwyllgorau Archwilio gan CIPFA yn rhagweld rôl lywodraethu ehangach ag a gafwyd yn y gorffennol. Yn ei weithdy 19 Ionawr, 2015 rhoes y Pwyllgor Archwilio ystyriaeth i gylch gorchwyl newydd yn unol â'r arweiniad hwn. Cafodd y gwelliannau a awgrymwyd eu drafftio ac, wedi ymgynghoriaeth yn eu cylch, bu i'r Pwyllgor Gwaith eu hystyried a'u derbyn

ar 20 Ebrill, 2015 ac yna cymeradwywyd gan y Cyngor Llawn 14 Mai, 2015. Bellach mae'r Pwyllgor yn cael ei adnabod fel y Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu.

Gweithredodd y Cyngor y Safonau Archwilio Mewnol mewn Gwasanaethau Cyhoeddus yn Ebrill 2013. Mae yna hefyd ddisgwyliad bod awdurdodau lleol yn cydymffurfio â Datganiad CIPFA ar Rôl y Pennaeth Archwilio Mewnol mewn Sefydliadau Gwasanaeth Cyhoeddus. Mae trefniadau'r Cyngor yn gyson â'r egwyddorion a nodwyd yn y datganiad.

Telir lwfansau i aelodau yn ôl trefn leol sy'n seiliedig ar benderfyniadau Panel Annibynnol Cymru ar Gydnabyddiaeth Ariannol. Cyhoeddodd y Panel adroddiadau penodol i'r Cyngor hwn ynglŷn â'r flwyddyn dan sylw. Y Cyngor Llawn sy'n penderfynu ar faterion dewisol ac mae'r cynlluniau, a'r taliadau a wnaed i aelodau dan y cynllun, wedi eu cyhoeddi ar wefan y Cyngor.

Mabwysiadwyd Datganiad Polisi Tâl yn ôl y gofyn a chafodd ei adolygu a'i ddiweddarau ym mis Mawrth 2013 a'i fabwysiadu unwaith eto gan y Cyngor Sir ym mis Chwefror 2015.

Egwyddor Tri:	Hyrwyddo gwerthoedd yr awdurdod ac arddangos gwerthoedd llywodraethu da trwy gynnal safonau uchel o ymddygiad.
Thema Allweddol:	Proffesiynol a chael ei Redeg yn dda

Mae'r chwe chynllun a ymgorfforir yn y Cynllun Corfforaethol ar gyfer 2013-17 yn nodi gwerthoedd y Cyngor a daeth y rheini'n rhan greiddiol o weithgarwch trawsnewidiol y Cyngor a'r weledigaeth ar gyfer cyflawni yn y dyfodol. O'r herwydd, mae'r chwe thema allweddol yn sail i'r ffordd gorfforaethol o weithio a rhoddir pwyslais ar bwysigrwydd llywodraethu da yn y Cynllun Corfforaethol newydd.

Mae nifer o godau ymddygiad a phrotocolau yn eu lle fel rhan o'r Cyfansoddiad i sicrhau safonau uchel o ymddygiad ac ymarweddiad. Mae Polisi i Rwystro Twyll a Llygredd yn y Cyfansoddiad ynghyd â chynlluniau atodol. Yn eu plith mae Côd Ymddygiad Swyddogion, sy'n statudol. Mae cyfarwyddyd lleol bellach wedi'i ddrafftio ar y Côd Swyddogion ac yn sgil ymgynghoriad gwnaed gwelliannau ac ychwanegiadau. Mae'r Cyfarwyddyd bellach wedi'i awdurdodi i'w gyhoeddi i'r holl staff.

Y Swyddog Monitro yw swyddog arweiniol y **Pwyllgor Safonau**, gyda saith o'i naw aelod wedi'u penodi'n allanol a'r gweddill yn Aelodau Etholedig. Mae'r Pwyllgor yn datblygu a chefnogi annibyniaeth a gwrthrychedd yn hytrach na llywodraethu gwleidyddol ac mae'n gwireddu hyn fel a ganlyn:

- Adroddiad Blynyddol y Cadeirydd i'r Cyngor
- Rhaglen waith a gymeradwyir yn flynyddol gan y Cyngor

- Pedwar cyfarfod chwarterol a chymaint o gyfarfodydd arbennig ag sydd rhaid i ymdrin â chyfeiriadau gan yr Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru a cheisiadau am ganiatâd arbennig
- Ymdrin ag unrhyw faterion a gyfeiriwyd dan y Protocol Penderfynu'n Lleol
- Ymdrin ag unrhyw geisiadau gan yr Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru i gael gweld achosion lleol
- Hyfforddiant a Datblygiad a drefnwyd gan y Pwyllgor Safonau ac/neu a gynhaliwyd gan y Pwyllgor Safonau. Eleni canolbwyntiodd y Pwyllgor Safonau ar ddatblygu Clercod Cynghorau Tref a Chymuned. Mae tri chwarter y Clercod wedi cael hyfforddiant gyda'r Swyddog Monitro a'r Pwyllgor Safonau. Mae rhaglen newydd wedi'i dyfeisio ar gyfer 2015/16, gan ganolbwyntio ar Gynghorwyr Tref.
- Yn ychwanegol at yr hyfforddiant i Aelodau, mae nodiadau briffio wedi'u cyhoeddi ar y meysydd pwnc a ganlyn:
  - Dyraniadau Tai Cyngor Lleol
  - Adran 25 Deddf Lleoliaeth 2011
  - Caffael Cyhoeddus
  - Rhyddid i Lefaru'n Wleidyddol v Côt Ymddygiad
  - Anrhegion a Lletygarwch
  - Caniatâd Arbennig
- Fforwm Pwyllgor Safonau
- Cynnal adolygiad blynyddol o Dair Cofrestr Diddordebau Aelodau a chyhoeddi eu canfyddiadau a'r nodyn ymgynghorol i'r holl Aelodau. Eleni, mae Aelodau annibynnol y Pwyllgor a gynhaliodd yr adolygiad hefyd wedi cysylltu â phob Aelod etholedig yn uniongyrchol ynghylch unrhyw faterion penodol sy'n berthnasol i'w cofrestriad nhw o'u diddordebau.

Un o nodweddion y Cyngor yn y gorffennol oedd ymddygiad gwael rhai aelodau. Mae'r gwelliant a dystiwyd yn ystod cyfnod y Comisiynwyr wedi parhau. Mae modd tystio i hyn trwy gymharu cyfnod 12 mis cyn yr ymyrraeth, pan gafwyd 38 o gyfeiriadau at yr Ombwdsmon, â'r 12 mis diwethaf pan gafwyd pedwar yn unig.

Egwyddor Pedwar	Cymryd penderfyniadau tryloyw sydd ar sail tystiolaeth ac yn cael eu sgrwteiddio'n effeithiol a rheoli risg.
Thema Allweddol:	Arloesol, Uchelgeisiol ac Eangfrydig

Mae'r trefniadau ar gyfer dirprwyo penderfyniadau gweithredol i Aelodau unigol bellach wedi'u sefydlu ar draws yr Awdurdod yn sgil canllawiau a gyhoeddwyd ym mis Awst 2013. Cafodd ei effeithiolrwydd ei adolygu ymhellach gan y rheolwyr yr hydref hwnnw.

Yn 2012, cyflwynodd y Cyngor systemau newydd i sicrhau mynediad hawdd i bapurau a chofnodion y Cyngor ac ers Mai 2013 mae aelodau a'r cyhoedd wedi cael budd llawn y mynediad at bapurau pwyllgor a'r wybodaeth gefndirol. Mae gan aelodau fynediad uniongyrchol at y systemau electronig yn ystod y cyfarfodydd.

At hyn, mae dau Bwyllgor Sgrwtini; un yn ymwneud â gwaith mewnol y Cyngor a'r ail yn ymwneud â phartneriaethau allanol ac effaith y Cyngor ar ei gymunedau. Mae'r ddau bwyllgor newydd hyn wedi galluogi i Aelodau edrych yn fwy cyfannol a chorfforaethol ar y Cyngor, ei rôl a'i effaith. Mae gan y Pwyllgor Sgrwtini Partneriaethau ac Adfywio rôl bwysig a hanfodol yn adolygu ein trefniadau partneriaeth a gweithgarwch, ac mae'n dechrau lleihau'r diffyg democrataidd y beirniadwyd partneriaethau yn ei gylch. Mae modd tystio i hyn o'r gwaith sgrwtini y mae wedi'i wneud yn ddiweddar ar Wasanaeth Effeithiolrwydd a Gwella Ysgolion Rhanbarthol (GwE) a'r Bwrdd Gwasanaeth Lleol. Bydd gwaith partneriaeth cynlluniedig yn y dyfodol yn cynnwys gwella gwerthusiad Sgrwtini o drefn partneriaeth ranbarthol, isranbarthol a lleol, datblygu strategaeth gyfathrebu ar gyfer y Bwrdd Gwasanaeth Lleol, trefn bartneriaeth gyflymach a dwysach gyda Chynghorau Tref a Chymuned a datblygu Polisi Partneriaeth gyda chanllawiau clir ar feini prawf ar gyfer mynd i bartneriaeth a modelau llywodraethu disgwylidig.

Mae aelodau'n cynrychioli Sgrwtini ar amryfal Fyrddau mewnol a grwpiau adolygu. Y rheswm dros hyn yw hyrwyddo cynhwysiad a gwerth i'r drafodaeth ac adrodd yn ôl i'w Pwyllgor Sgrwtini ar gynnydd a chodi meysydd y byddai, o bosib, gofyn am Sgrwtini ffurfiol. Mae canolbwynt y *Pwyllgor Sgrwtini Corfforaethol* ar berfformiad wedi cefnogi'r newid diwylliannol a chyfrannu'n sylweddol at lywodraethu gwell.

Mae'r ddau Bwyllgor Sgrwtini yn adrodd ar eu gweithgarwch i'r Cyngor yn ei gyfarfod blynyddol.

Comisiynodd yr Uwch-dîm Arweinyddiaeth adolygiad o'r defnydd a wneir o'r Fframwaith Rheoli Risg yn haf 2014 gan nad oedd y broses rheoli risg i'w gweld yn gweithio'n iawn. Cadarnhaodd yr adolygiad bryderon yr Uwch-dîm Arweinyddiaeth gan iddo ganfod:

- Bod y defnydd a wneir o risg ar draws y Cyngor yn anghyson

- Nid yw'n glir sut mae cofrestri risg gwasanaeth a chorfforaethol yn berthnasol i'r naill a'r llall
- Dim eglurder o ran y broses cyfeirio'n uwch neu adborth
- Nid yw risg yn gyson â'r prosesau rheoli cynllunio a pherfformiad

O ganlyniad i hyn, mae'r polisi a'r broses wedi'u diwygio ac mae dros 55 o uwchswyddogion a staff wedi cael hyfforddiant ar y rhain. Mae cofrestri risg gwasanaeth wedi'u hadolygu a'u hymgorffori i'r Broses Cynllunio Busnes ac roedd Cofrestr Risg Corfforaethol yn ei lle erbyn diwedd mis Mawrth 2015. At hyn, mae'r broses rheoli risg wedi'i chysoni â'r fframwaith rheoli cynllunio a pherfformiad corfforaethol ac mae bellach yn rhan annatod o'r gofynion adrodd blynyddol rheolaidd. Mae rolau a chyfrifoldebau gwahanol bwyllgorau gwleidyddol yn cael eu gwneud yn eglur a chyfrifoldeb swyddogion yn cael eu hadolygu.

Mae tri Bwrdd Rhaglen Trawsnewid Corfforaethol cyffredin (Bwrdd Rhaglen) wedi'u sefydlu: yr Ynys Fenter, Rhagoriaeth mewn Gwasanaeth a Thrawsnewid Busnes. Mae'r rhain yn rhoi mwy o wybodaeth am nifer o brosiectau blaenoriaeth uchel y mae'r Cyngor wedi ymrwymo i'w cyflawni ac yn rhoi cyfeiriad iddynt. Ceir cynrychiolaeth o'r ddau Bwyllgor Sgrwtini a'r Pwyllgor Gwaith ar y tri Bwrdd Rhaglen, gan roi'r cyfle i nodi meysydd lle gall rôl Aelodau ychwanegu gwerth un ai o fewn y Byrddau neu drwy'r broses sgrwtini.

Yn gorfforaethol, mabwysiadwyd dull rheoli rhaglenni a phrosiectau cadarn er mwyn sicrhau gwireddu hyn. Yn flaenorol, roedd hyn yn faes gwendid. Mae'r Cyngor wedi buddsoddi mewn Swyddfa Rheoli Rhaglenni Corfforaethol a hyfforddiant wedi'i dargedu. Mae'r dull disgybledig hwn yn arwain at gynnydd fel y tystir gan y rhaglen moderneiddio ysgolion, trawsnewid gwasanaethau oedolion hyn a'r achos busnes gweithio'n ddoethach.

Mae'r Pwyllgor Archwilio'n rhan allweddol o fframwaith llywodraethu'r awdurdod. Mae gan y pwyllgor ddau aelod lleyg sydd wedi'u cyfethol ac sy'n gwasanaethu i ehangu sylfaen ei brofiad a'i wybodaeth annibynnol.

Mae'n rhoi sicrwydd annibynnol i'r Cyngor a'i swyddogion statudol ar: pa mor ddigonol yw'r fframweithiau llywodraethu a rheoli risg, amgylchedd y rheolaeth fewnol a chywirdeb y gwaith adrodd ariannol. Wrth oruchwylio gwaith archwilio mewnol ac allanol a rheoleiddwyr eraill, mae'n gwneud cyfraniad pwysig i sicrhau bod trefniadau sicrwydd effeithiol yn eu lle.

Cyflwynwyd Polisi Cwynion a Phryderon i'r Cyngor 1 Ebrill, 2013 ac mae'n rhoi pwyslais ar: Ofal Cwsmer, cofnodi'r holl bryderon yn systematig, datrys problemau'n gynnar ac arddangos y gwersi a ddysgwyd a gweithredu gwelliannau. Mae'r polisi wedi'i seilio ar bolisi Ombwdsmon Gwasanaeth Cyhoeddus Cymru fel oedd yn ofynnol gan Lywodraeth Cymru.

Mae gennym Swyddog Gofal Cwsmer Canolog sy'n gweinyddu'r system a swyddogion cwynion ym mhob gwasanaeth sy'n gyfrifol am gydlyn ymatebion a hwyluso, lle bo'n bosib, waith datrys problemau a godwyd yn gynnar.

Cafwyd cynnydd yn yr ystyr bod y polisi newydd wedi'i weithredu'n effeithiol – gweler yr Adroddiad Archwilio Mewnol (Mehfin 2014). At hyn, mae nifer y cwynion ffurfiol wedi cynyddu'n gyson ers cyflwyno'r polisi newydd gan fod nifer o'r "pryderon" yn cael eu datrys yn gynnar ar lefel gwasanaeth. Roedd nifer y cwynion i'r Ombwdsmon unwaith eto'n eithaf isel ac ni ymchwiliwyd i'r un. Caiff gwybodaeth ystadegol am gwynion am y gwasanaeth eu cyhoeddi'n fisol ar wefan y Cyngor ac maent yn rhan o adroddiad blynyddol i'r Pwyllgor Archwilio sydd hefyd yn ymdrin â'r Ddeddf Gwarchod Data, y Ddeddf Rhyddid Gwybodaeth a'r Rheoliadau Gwybodaeth Amgylcheddol - ac mae gwybodaeth ystadegol am y rhain hefyd yn cael ei chyhoeddi'n fisol ar wefan y Cyngor.

Mae'r Polisi Rhannu Pryderon wedi'i ddiwygio i gadw mewn cof newidiadau deddfwriaethol ac mae wedi'i ail-lansio. Mae'n ymddangos ar wefan y Cyngor. Bellach mae dogfen ganllawiau ddrafft ar y Polisi wedi'i pharatoi ac wedi'w cylchredeg i Reolwyr Canol yn dilyn eu Cynhadledd ar 19 Mai 2015. Bydd gwaith perthnasol pellach yn cael ei gwblhau gan Adnoddau Dynol unwaith bydd blaenoriaethau eraill wedi'w cwblhau.

Egwyddor Pump:	Datblygu capasiti a gallu Aelodau a swyddogion i fod yn effeithiol.
Thema Allweddol:	Gwerthfawrogi a Datblygu ein Pobl

Mae'r Cyngor wedi ennill Siarter Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru ar gyfer Cefnogi Aelodau mewn cydnabyddiaeth o'r gwaith yr ydym wedi'i wneud i roi cefnogaeth o safon uchel i Aelodau iddynt ymgymryd â'u gwahanol swyddogaethau yn amrywio o fod yn arweinydd y gymuned, i'w cyfrifoldebau arbennig yn y Cyngor.

At hyn, mae nifer o Aelodau wedi cynnal adolygiadau datblygu proffesiynol ac mae anghenion hyfforddi wedi'u nodi o'r rhain. Er mai dyddiau cynnar yw hi ar y datblygiad ym Môn, gwelir bod datblygiad o'r fath yn allweddol i alluogi Aelodau i fod yn fwy effeithiol yn eu rôl. Mae hyn bellach wedi'i ymestyn i gynnwys Aelodau Annibynnol o'r Pwyllgor Safonau y mae eu perfformiad a'u hamcanion yn cael eu hadolygu gan Gadeirydd y Pwyllgor Safonau.

Yn ystod 2015, y bwriad yw gwella a gwreiddio'r arfer hwn. Mae hyfforddiant i Aelodau'n cael ei fonitro gan Bwyllgor Gwasanaethau Democrataidd y Cyngor.

Yn ystod y 12 mis diwethaf, mae'r Cyngor hefyd wedi dechrau defnyddio'r sesiynau briffio aelodau ar ddatblygiadau mawr / strategaethau allweddol a chynigion cyllideb. Mae hyn wedi profi'n ddefnyddiol wrth gynyddu'r gwerthfawrogiad a'r ddealltwriaeth ehangach o wahanol gynlluniau cyn cynnal rhagor o ddadleuon a sgrwtini mewn fforymau cyhoeddus.

Mae'r **Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd** yn cyfarfod yn chwarterol ac mae'n gyfrifol am adolygu pa mor ddigonol yw'r gefnogaeth i Aelodau sy'n cynnwys: Datblygu Aelodau, adnoddau staffio, cyfleusterau. Rhoddwyd i Gadeirydd y Pwyllgor ddisgrifiad swydd benodol ac mae gan Aelodau'r Pwyllgor ddisgrifiad swydd ar wahân sy'n nodi swyddogaethau a chyfrifoldebau. Mae'r cadeirydd hefyd yn Hyrwyddwr Datblygu Aelodau ac yn cymryd rhan mewn cyfarfodydd rhwydwaith Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru lle rhennir arfer gorau.

Datblygodd y Pwyllgor raglen waith ar gyfer 2014/15 ac mae'r Cadeirydd yn adrodd yn flynyddol i Gyfarfod Cyffredinol Blynyddol y Cyngor, gan gynnwys adroddiad ar y Cynllun Datblygu Aelodau. Mae'r themâu sy'n gysylltiedig â Siarter Datblygu Aelodau Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru yn rhan annatod o'i waith, gan gynnwys datblygu Aelodau.

Mae Aelodau wedi moderneiddio'r cyfansoddiad i ymgorffori rheoliadau absenoldeb teulu newydd a rheolau gweithdrefn cyflogaeth swyddogion ac, yn fwyaf arwyddocaol, maent wedi diwygio rheolau gweithdrefn yr Apeliadau er mwyn cyfyngu ar eu hymwneud nhw mewn apeliadau i Benaethiaid Gwasanaeth ac uwchlaw hynny. Mae hyn yn ddangosydd arwyddocaol iawn o ymddiriedaeth mewn

swyddogion ac mae'n cydnabod dealltwriaeth Aelodau o'u rôl strategol yn hytrach na'u rôl weithredol.

Mae gan y Cyngor Strategaeth Pobl a ddatblygwyd yn 2011 ac mae hon yn cefnogi gweledigaeth y Cyngor bryd hynny ac mae wedi darparu'r fframwaith ar gyfer symud ymlaen ein gwaith o reoli pobl ers yr adeg honno.

Mae gan y Strategaeth Pobl bum blaenoriaeth allweddol:

- Recriwtio a chadw'r Gorau
- Ysbrydoli Rhagoriaeth mewn Gwasanaeth
- Adeiladu effeithiolrwydd Sefydliadol
- Ymgysylltu â'n talent, ei ddatblygu a'i reoli
- Datblygu sgiliau a chapasiti ein gweithlu

Er mwyn cefnogi ein dull datblygu, mae gan yr Awdurdod 'Strategaeth Gweithlu' a 'Strategaeth Rheoli Talent' ddrafft sy'n ymgorffori cynllunio ar gyfer olyniaeth ac yn integreiddio gyda'r fframwaith medrusrwydd a ddefnyddir yn y broses Adolygu Datblygiad Perfformiad.

Fodd bynnag, cydnabyddir bod cynnydd ar weithredu'r strategaeth cynllunio gweithlu wedi bod yn araf a'r rheswm pennaf am hyn yw bod rhaid bod yn eglur ynghylch cyfeiriad y gwasanaeth cyn y gellir datblygu cynllun gweithlu. Rydym bellach mewn sefyllfa lle mae'r eglurder hwn gennym ac, felly, yn gallu bwrw ymlaen yn llawn egni i gynllunio'r gweithlu ym Môn.

Mae'r broses arfarnu swyddi a statws sengl wedi bod yn daith heriol ac anodd. Yn yr Awdurdod daeth y broses i stop yn 2008 oherwydd materion ar lefel genedlaethol o du un o'r undebau llafur allweddol.

Gan gydnabod ein bod yn un o Awdurdodau olaf Cymru i arfarnu swyddi a gweithredu statws sengl, trwy raglen Trawsnewid yr Awdurdod, ailgychwynwyd y prosiect hwn yn 2013 a chafwyd cynnydd sylweddol dros y cyfnod hwnnw gyda:

- Archwiliad o ansawdd o'r holl ddata o ran bod yn gyfredol a chywir
- Cyflawni Sioeau Teithiol Gwybodaeth
- Cwblhau proses yr apeliadau arfarnu swyddi
- Cynnydd sylweddol ar fodelu tâl
- Cynnydd sylweddol ar ddatblygu telerau ac amodau cyflogaeth diwygiedig
- Setliad tranche hawliadau tâl Cyfartal cychwynnol
- Datblygu proses ailraddio ar ôl arfarnu swyddi
- Cynllunio ar gyfer gweithredu'r raddfa gyflog arfaethedig a thelerau ac amodau cyflogaeth yn weithredol yn ystod 2015

- Cyngor llawn bellach wedi cymeradwyo graddfa dâl newydd a Thelerau ac Amodau a, thrwy hynny, yn awdurdodi Swyddogion i negodi'r gweithrediad.

Mae hyn oll wedi'i gyflawni trwy weithio fel tîm gan weithio o fewn gwasanaethau ac ar eu traws, gyda chefnogaeth yr undebau llafur ac mae wedi bod yn faes o gynnydd sylweddol.

Ceir Fforwm Rheolwyr Canol bywiog ac mae'r Clwb Sbardun yn rhoi sesiynau dysgu ysbrydoledig sy'n agored i'r holl staff. Fel rhan o'r gweithgarwch ar y Cynllun Trawsnewid a gweithgarwch ymgysylltu â staff, rhoddwyd i unigolion ar draws yr awdurdod gyfle i weithio ar brosiectau a strategaethau corfforaethol.

Cyflwynwyd seremoni gwobrwyo staff ym mis Rhagfyr 2013 gan barhau ym mis Rhagfyr 2014, i gydnabod, dathlu a hyrwyddo llwyddiannau staff y Cyngor. Mae ein staff yn gweithio'n galed pob dydd i gyflawni gwasanaethau cyhoeddus i bobl Môn ac mae gwobrwyo staff yn gyfle i arddangos gwaith da a faint yr ydym yn gwerthfawrogi ein pobl. Ceir chwe chategori o wobrau sy'n gyson â'r '*Chwe Thema Allweddol*'.

Yn ystod 2015 bydd y seremoni'n cael ei hehangu i gynnwys cydnabod y staff hynny sydd wedi ennill cymhwyster proffesiynol a chyflwyno gwobrau am wasanaeth hir.

Egwyddor Chwech:	Ymgysylltu gyda phobl leol a rhanddeiliaid eraill er mwyn sicrhau atebolrwydd cadarn.
Thema Allweddol:	Canolbwyntio ar y Cwsmer, y Dinesydd a'r Gymuned

Yn yr hinsawdd ariannol sydd ohoni, mae'r Cyngor yn cydnabod bod angen iddo weithio'n agos gyda'i bartneriaid allweddol yn y maes gwaith hwn er mwyn osgoi dyblygu a defnyddio'i adnoddau'n effeithiol.

Mae tystiolaeth o ymgysylltu da ar lefel gwasanaeth sy'n dangos sut mae'r Cyngor yn rhannu ei benderfyniadau a cheir diwylliant o ymddiriedaeth a dealltwriaeth sydd ar ei fyny yng nghyswllt ei ddinasyddion e.e.

- Rhaglen trawsnewid Gofal Cymdeithasol Oedolion Hŷn a phenderfyniad
- Rhaglen moderneiddio Ysgolion Cynradd a phenderfyniad
- Rhaglen Ymgynghori ynghylch y Strategaeth Dai

Fodd bynnag, mae'r Cyngor yn cydnabod bod lle i wella o ran ymestyn y grŵp o ddinasyddion sy'n weithgar (yn cynnwys grwpiau y mae'n anodd eu cyrraedd). O'r herwydd, mae Uwch-swyddogion bellach wedi adnabod y cyfleoedd i greu proses safonol a syml i ymgysylltu ar draws y sector cyhoeddus a'r trydydd sector.

Gan adeiladu ar lwyddiant prosiect peilot Seiriol ym Miwmares a'r cyrion, byddir yn defnyddio model ymgysylltu â'r gymuned fel llinell sylfaen i wella dull gweithredu'n Gorfforaethol wrth ymgysylltu â'r gymuned. Mae'r model hwn am fod yn hanfodol i adnabod y cymunedau a'r grwpiau hynny a fydd â diddordeb mewn cymryd drosodd gyfrifoldeb am gyflawni anghenion math lleol yn eu cymunedau.

Er mwyn ei wireddu, mae'r Cyngor yn sefydlu bwrdd i oruchwylio datblygiadau a sicrhau y byddir yn prynu i mewn i hyn, a hynny mewn cydweithrediad gyda phrosiect y trydydd sector, *Lleisiau Lleol*. Byddai gweithredu fel hyn yn sicrhau y caiff barn gwahanol randdeiliaid ar draws Môn ei hadlewyrchu'n gywir ac y gellir yna ei defnyddio i fod yn sail i'r broses gwneud penderfyniadau.

Caiff y dull gweithredu newydd hwn ei oruchwylio gan y *Cyfarwyddwr Corfforaethol dros Gymunedau*. Rhagwelir y byddir yn gweithredu ar draws y Cyngor wrth ymgysylltu a dwyn i mewn rhanddeiliaid. Bydd hyn yn lleihau dyblygu, sicrhau gweithredu'n dorfal wrth ymgysylltu ac yn gwella ein gwybodaeth mewn ardaloedd fel Cyngor.

Er mwyn cynorthwyo'r Cyngor i gyfrannu at nod corfforaethol gwireddu '*gwaith rhagorol o ran canolbwyntio ar y cwsmer, y dinesydd a'r gymuned* (6 Thema Allweddol), mae Prosiect Rhagoriaeth mewn Gwasanaeth Cwsmeriaid wedi'i sefydlu. Mae'n cyfrannu at drawsnewid y ffordd y mae'r Cyngor yn rhyngweithio gyda'i

gwsmeriaid i roi gwasanaethau effeithiol ac amserol trwy sianelau mynediad hunanwasanaeth, effeithiol sy'n seiliedig ar alw.

Cafodd Siarter Rhagoriaeth mewn Gwasanaeth Cwsmeriaid ei chymeradwyo a'i lansio ym mis Rhagfyr 2014 yn sgil ymgynghori gyda grwpiau o randdeiliaid rheng flaen, swyddogion, Aelodau Etholedig staff ac undebau llafur. Mae'r Siarter yn amlinellu ein haddewidion i'r cwsmeriaid ynghylch sut byddwn yn ymdrin â'u ceisiadau. Mae hefyd yn amlinellu'r disgwyliadau sydd gennym o ddefnyddwyr ein gwasanaeth i sicrhau bod dealltwriaeth glir o'r cychwyn cyntaf. Ymhlith y gwerthoedd y mae'r Siarter yn eu harddel mae 'rhoi'r cwsmer yn gyntaf' ac arddangos agwedd 'gallaf wneud'. Yn unol â'i bolisi iaith, mae'r Cyngor wedi ymrwymo i sicrhau bod y gwasanaeth ar gael yn newis iaith defnyddiwr y gwasanaeth (Cymraeg neu Saesneg).

Dechreuodd peilot gweddarlledu dwy flynedd wedi'i ariannu gan Lywodraeth Cymru ym mis Mehefin 2014. Mae hwn yn enghraifft gadarnhaol o sut mae Ynys Môn wedi datblygu ei ddull gweithredu electronig o ganolbwyntio ar ei gwsmeriaid / ei ddinasyddion trwy weddarlledu cyfarfodydd y Pwyllgor Gwaith, Cynllunio a Gorchmynion a'r Cyngor. Mae hefyd yn ychwanegu at dryloywder gwneud penderfyniadau ac yn cynnwys cynulleidfia llawer ehangach ar gyfer dadleuon. Mae'r datblygiad hwn yn enghraifft effeithiol o'r agenda newid sianelau ac ymdrech barhaus y Cyngor i roi sylw i adnewyddu democrataidd. Mae'r diddordeb wedi bod yn galonogol hyd yn hyn gyda'r cyhoedd yn troi ato dros 12,000 o weithiau.

Cynhaliwyd arolwg staff yn 2013. Denodd yr arolwg hwn raddfa ymateb o 32% ac roedd y canlyniadau'n galonogol. Dyma'r negeseuon allweddol o'r arolwg:

- Mae 71% yn falch o weithio i'r Cyngor
- Mae 75% yn fodlon gyda'r Cyngor fel cyflogwr
- Mae 89% o staff yn mwynhau eu gwaith y rhan fwyaf o'r amser
- Mae 85% yn fodlon gyda'u gwaith

At hyn tanlinellodd yr arolwg y ffaith bod angen gwneud gwaith ar bob lefel i wneud i staff deimlo eu bod yn cael eu gwerthfawrogi, cyfathrebu ac ymgynghori'n well ynghylch materion mawr sy'n cael effaith ar staff a rhoi gwybod iddynt am benderfyniadau a gymerwyd sy'n cael effaith ar Fôn yn gyfan. Amlygir gwelliant yn y meysydd hyn trwy'r seremoni gwobrwyo staff, lefel yr ymgysylltu â Gweithio'n Ddoethach; a'n Strategaeth Gyfathrebu Fewnol. Nid oes amserlen benodol ar gyfer cynnal arolygon staff, ond bydd yr Arolwg nesaf yn aleinio gyda'r chwe them allweddol yn unol ac argymhellion Staff/Rheolwyr ac a dderbyniwyd gan y Penaethiaid yn y Gwanwyn 2015.

Mae trefniadau yn eu lle i ymgysylltu â Llywodraeth Cymru, Archwilio Allanol a rheoleiddwyr eraill a Chymdeithas Llywodraeth Leol Cymru. Mae'r rhain wedi'u

cryfhau yn ystod cyfnodau diweddar yr ymyrraeth a chânt eu cynnal fel rhan o'r trefniadau llywodraethu parhaus.

Mae ymgysylltiad mewnol yn hanfodol i ddatblygu diwylliant 'Tîm Môn' ac rydym yn y broses o fireinio'r Fframwaith Cyfathrebu Mewnol. Rydym yn gwerthfawrogi barn y staff a'r Aelodau wrth iddynt gyfrannu i'r agenda trawsnewid. Rhoddwyd cyfleodd trwy ystod o fforymau lle cafodd y staff ac aelodau eu hannog i gymryd rhan weithgar. Cynhaliwyd sesiynau briffio anffurfiol rheolaidd i aelodau ar ystod o bynciau. Mae hyn yn eu galluogi i ddeall yn well feysydd gwaith penodol ac yn caniatáu iddynt baratoi ar gyfer sgrwtini a gwneud penderfyniadau cytbwys. Bydd sesiynau briffio misol yn ymddangos yng nghalendr y Cyngor ar gyfer 15/16.

Cyhoeddwyd adroddiadau blynyddol ar eu gwaith gan Sgrwtini yn ogystal â'r Pwyllgorau Safonau ac Archwilio. O fis Mehefin 2014, mae aelodau unigol wedi cyhoeddi adroddiadau blynyddol hefyd.

Ceir trefniadau sydd wedi hen ennill eu plwyf o ran ymgysylltu â chyflogeion, gydag Undebau Llafur trwy'r Cyd-bwyllgor Ymgynghorol Lleol a chyfarfodydd llai ffurfiol, a chyfathrebu â staff yn gyffredinol trwy e.e. bwletinâu staff misol. Ymgynghorwyd â rheolwyr a staff a chawsant eu dwyn i mewn i wneud penderfyniadau fel rhan o'r Rhaglen Trawsnewid.

5. ADOLYGU EFFEITHIOLRWYDD

Mae gan Gyngor Sir Ynys Môn gyfrifoldeb am gynnal, o leiaf yn flynyddol, adolygiad o effeithlonrwydd ei fframwaith llywodraethu gan gynnwys y drefn rheolaeth fewnol. Mae'r adolygiad o effeithlonrwydd yn elwa ar waith rheolwyr o fewn yr awdurdod sydd â chyfrifoldeb am ddatblygu a chynnal yr amgylchedd llywodraethu, ar adroddiad blynyddol Pennaeth Archwilio Mewnol, a hefyd ar sylwadau a wnaed gan archwilwyr allanol ac asiantaethau arolygu ac archwilio eraill.

Mae effeithlonrwydd y fframwaith llywodraethu wedi ei werthuso trwy gyfuniad o:-

- canlyniadau adolygiadau a monitro cyson yn ystod y flwyddyn gan swyddogion a phwyllgorau;
- adolygiad o ddogfennau perthnasol a baratowyd o fewn y flwyddyn neu yn ymwneud â'r flwyddyn;
- adolygiad o gynnydd yn erbyn y Cynllun Trawsnewid;
- adolygiad o'r chwe thema sy'n sail i werthoedd yr awdurdod;
- adolygu adborth gan Estyn ac Arolygiaeth Gwasanaethau Gofal a Chymdeithasol Cymru a'r byrddau adfer perthynol ar y gwaith gwella ynglŷn ag Addysg a Gwasanaethau Plant;
- cyfres o gyfweiliadau gyda swyddogion allweddol;
- trafodaeth gyda grwpiau o swyddogion ac aelodau gan gynnwys yr Uwch-dîm Arweinyddiaeth a'r Pwyllgor Gwaith a chael eu sylwadau.

At hyn, (ar gyfer blwyddyn ganol tymor gweinyddu pedair blynedd), rydym hefyd wedi cwblhau hunanasesiad sy'n rhoi darlun o ba mor effeithiol yr ydym wedi bod y n datblygu fel sefydliad dros yr 20 mis diwethaf.

Mae adolygiadau a monitro cyson yn golygu:-

- gweithgaredd rheoli risg ffurfiol, gan gynnwys ystyriaeth benodol i'r risgiau hynny sy'n gysylltiedig â phrosesau llywodraethu;
- Archwilio Mewnol, y mae eu gwaith yn cymryd ystyriaeth o risgiau sydd wedi eu hadnabod, trwy archwiliadau cyson o'n prif systemau, sefydliadau, prosiectau o sylwedd a phrif brosesau llywodraethu gan gynnwys rheoli risg, yn gyson efo'r cynllun archwilio mewnol, ac yn cynnwys gwaith 'dilyn-i-fyny' i sicrhau fod uwch swyddogion yn cyflwyno'r argymhellion y cytunwyd arnynt;
- asesiad blynyddol Archwilio Mewnol gan archwilwyr allanol y Cyngor;
- gwaith Pwyllgorau Sgriwtini a phwyllgorau eraill y Cyngor gan gynnwys ei bwyllgorau Archwilio a Safonau,
- barn ac argymhellion archwilwyr allanol y Cyngor ynghyd ag asiantaethau adolygu ac arolygwyr eraill,
- monitro cyson gan aelodau ac uwch-reolwyr o wella perfformiad yn erbyn y Cynllun Corfforaethol a'r cynlluniau a'r strategaethau cefnogol.

Caiff polisiâu allweddol ac unrhyw newidiadau iddynt eu cymeradwyo gan y Pwyllgor Gwaith a, lle bo'n briodol, eu mabwysiadu'n ffurfiol gan y Cyngor Sir.

Ym mis Chwefror 2015 cynhaliwyd Aseiad Corfforaethol gan Swyddfa Archwilio Cymru. Adeg ysgrifennu'r adroddiad hwn, ni wyddys beth yw canlyniad yr ymarfer ond mae adborth cychwynnol ac anffurfiol, yn gyffredinol, wedi bod yn gadarnhaol iawn. Rhoddir gwybod am ganlyniadau'r ymarfer gan Swyddfa Archwilio Cymru maes o law (dim dyddiad wedi'w ddynodi) a bydd yn cael ei gyhoeddi ar ôl hynny.

Gofynnwyd i'r Uwch-dîm Arweinyddiaeth / Penaethiaid am farn ar effeithlonrwydd y fframwaith llywodraethu a sicrwydd a pha mor gyflawn oedd ac am sylwadau ar fersiwn ddrafft o'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol hwn cyn yr aethpwyd â drafft terfynol yn ôl i'r Pwyllgor Archwilio am gymeradwyaeth.

6. MATERION LLYWODRAETHU O SYLWEDD

Adeg ysgrifennu'r adroddiad hwn, ac fel y nodwyd ynghynt, mae'r Cyngor yn disgwyl canlyniad yr Aseiad Corfforaethol a gynhaliwyd gan Swyddfa Archwilio Cymru ym mis Chwefror 2015 (gweler uchod – dim dyddiad pend ant wedi'w roi). O'r herwydd, y ffynhonnell swyddogol ddiweddaraf o ddadansoddi cynnydd yw'r Adroddiad Gwella Blynyddol a ryddhawyd gan Swyddfa Archwilio Cymru ym mis Mehefin 2014. Nododd yr adroddiad hwnnw y gwnaed cynnydd da ar draws nifer o themâu yn ystod y flwyddyn. Arweiniodd hyn at Adroddiad Gwella Blynyddol gan Swyddfa Archwilio Cymru oedd yn casglu y "bydd y Cyngor yn gwneud trefniadau i sicrhau gwelliant parhaus ar gyfer 2014/15. Canfuwyd bod:-

- "y Cyngor yn gwneud cynnydd cyson o ran cyflawni gwelliannau yn y rhan fwyaf o'i

feysydd blaenoriaeth ar gyfer 2012-13 ond mae angen rhagor o welliannau mewn rhai gwasanaethau allweddol.”

- “bod gweithdrefnau mwy trylwyr a chyson a datblygu trefniadau llywodraethu wedi cryfhau gallu'r Cyngor i werthuso a gwella gwasanaethau”; ac
- “os ydynt yn cael eu cyflawni'n effeithiol, y dylai cynlluniau'r Cyngor ar gyfer gwella a'i drefniadau i gynorthwyo gwelliannau ei helpu i ymateb i'r heriau ariannol a heriau eraill sydd i ddod.”

Hefyd gwnaethant y cynnig: “Er mwyn gwneud cynnydd a chyflawni amcanion y Cynllun Trawsnewid, dylai'r Cyngor:-

- sicrhau digon o gapasiti, gallu a sefydlogrwydd yn ei wasanaeth cyllid corfforaethol; a
- nodi a gwella gwendidau o ran rheoli'r system cyfriflyfr ariannol.”

Mae Adroddiad Blynyddol 2015 y Pennaeth Archwilio Mewnol yn rhoi sicrwydd ar y fframwaith ar gyfer rheolaeth fewnol. Mae'n nodi allan o 46 adolygiad a wnaed yn ystod y flwyddyn, cafodd pedwar adolygiad raddfa sicrwydd “coch”. Roedd yr adolygiadau hyn yn gysylltiedig â:

1. Trefniadau Staff Asiantaeth;
2. Rheoli Mynediad Rhesymegol a Gwahanu Dyletswyddau;
3. Cynlluniau'r Trydydd Sector;
4. Dilyn-i-fyny gwaith gweithredu argymhellion ar gyfer yr adolygiad Mynediad Rhesymegol a Gwahanu Dyletswyddau.

Cafodd cyfanswm o bedwar adolygiad a gynhaliwyd yn 2014-15 raddfa sicrwydd 'Coch Ambr'. Roedd y rhain yn gysylltiedig ag adolygiadau o Ddilyn-i-fyny gwaith gweithredu argymhellion a wnaed yn adroddiad y Credydwy'r 2013/14; Trefniadau Digartrefedd; Rhestr Gyflogi'r Athrawon; ac adolygiad o fân ddyledwyr 2014/15.

At hyn, mae adroddiad y Pennaeth Archwilio Mewnol yn nodi saith maes lle byddai gwendidau sylweddol mewn rheolaeth yn rhwystro'r Cyngor rhag dibynnu'n rhesymol ar y systemau rheoli mewnol yng nghyswllt y systemau hynny a adolygwyd yn ystod y flwyddyn. Dyma'r meysydd hyn:-

- Parhad Busnes;
- Rheoli Risg;
- Rheoli Gwybodaeth;
- Llywodraethu: dim cydymffurfiaeth â pholisïau corfforaethol allweddol;
- Fframwaith Caffael Corfforaethol
- Fframwaith Partneriaeth
- Gweithredu Argymhellion (Archwilio Mewnol) Ysgolion

Mae pedwar o'r meysydd hyn eisoes wedi'u nodi gan Hunanasesiad y Cyngor a gwnaed cynnydd da ar nifer o'r gweithredoedd a nodwyd yn Natganiad Llywodraethu Blynyddol 2013/14 fel Materion o Sylwedd:-

- Wedi datblygu Cynllun Ariannol Tymor Canolig sy'n rhagweld y bwch ariannu am weddill cyfnod y Cyngor hwn

- Wedi cymeradwyo Strategaeth Effeithlonrwydd yn ffurfiol ym mis Rhagfyr 2014
- Staffio a Chapasiti - Mae'r Swyddog Adran151 dros dro'n gweithio'n dda gyda'r Cyngor i oresgyn capasiti a materion perfformiad cysylltiedig hanesyddol. Crëir capasiti a sefydlogrwydd y dyfodol trwy fynd ati i ddatblygu staff presennol, cynllunio ar gyfer olyniaeth a chreu diwylliant dysgu cadarnhaol
- Wedi gwneud rhyw gymaint o gynnydd ar lywodraethu gwybodaeth dros yr ugain mis diwethaf. Mae adroddiad dilynol terfynol Swyddfa'r Comisiynydd Gwybodaeth wedi dod i law gyda sicrwydd yn symud o goch i ambr. O ganlyniad i hyn mae cynllun gwaith y Bwrdd Llywodraethu Gwybodaeth Corfforaethol wedi'i ailddrafftio a bydd yn parhau dan oruchwyliaeth y Bwrdd Rhaglen Trawsnewid Busnes gydag adroddiadau i'r Uwch-dîm Arweinyddiaeth a'r Pwyllgor Archwilio.

Mae cynnydd hefyd yn arafach ar rai o'r meysydd eraill yn y Cynllun Gweithredu Llywodraethu a Sicrwydd:-

- Rheoli Risg, bydd gwaith gwreiddio a gweithredu'r arfer yn cael ei wireddu yn ystod 15/16;
- Byddir yn bwrw ymlaen â threfniadau Parhad Busnes nawr ar draws Gogledd Cymru;
- Cydymffurfio efo polisiau corfforaethol allweddol - mae gweithgor swyddogion bellach wedi'i sefydlu i ymdrin â materion cydymffurfio â pholisiau;

Adlewyrchir yr eitemau hyn yn adroddiad y Pennaeth Archwilio Mewnol, yn yr hunanasesiad neu yn yr Adroddiad Gwella Blynyddol a'u cynnwys yn y Cynllun Gweithredu ar gyfer Llywodraethu am 2015/16

Yn seiliedig ar yr adolygiad a amlinellir uchod, ac yn benodol, adroddiad blynyddol y Pennaeth Archwilio Mewnol; yr Hunanasesiad Corfforaethol, ac Adroddiad Gwella Blynyddol Swyddfa Archwilio Cymru mae'r materion a ganlyn wedi eu nodi fel y materion llywodraethu o sylwedd ynglŷn â gwireddu gweledigaeth yr awdurdod:

Materion Llywodraethu o Sylwedd	
Mater	Gweithredoedd a nodwyd i roi Sylw i Wendidau
Parhad Busnes – Gweithredoedd a argymhellir i gryfhau rheolaeth yn y maes hwn	Gweithredoedd wedi'u casglu o nifer o adroddiadau darparwyr sicrwydd, yn cynnwys rhai Archwilio Mewnol. Trefniadau bellach yn cael eu gwneud ar draws Gogledd Cymru.
Rheoli Risg - Mae'r Cyngor yn y broses o ddatblygu ei Fframwaith Rheoli Risg a gwreiddio rheoli risg yn y sefydliad.	Comisiynodd yr Uwch-dîm Arweinyddiaeth adolygiad o'r defnydd a wnaed o'r Fframwaith Rheoli Risg yn haf 2014 gan nad oedd y broses o reoli risg i'w gweld yn gweithio'n iawn. Cadarnhaodd yr adolygiad bryderon yr Uwch-dîm Arweinyddiaeth gan iddo ganfod:

	<ul style="list-style-type: none"> • Bod y defnydd a wneir o risg ar draws y Cyngor yn anghyson • Nid yw'n glir sut mae cofrestri risg gwasanaeth a chorfforaethol yn berthnasol i'r naill a'r llall • Dim eglurder o ran y broses cyfeirio'n uwch neu adborth • Nid yw risg yn gyson â'r prosesau rheoli cynllunio a pherfformiad <p>O ganlyniad i hyn, mae'r polisi a'r broses wedi'u diwygio ac mae dros 55 o uwchswyddogion a staff wedi cael hyfforddiant ar y rhain. Mae cofrestri risg gwasanaeth yn cael eu hadolygu a'u hymgorffori i'r Broses Cynllunio Busnes a bydd Cofrestr Risg Corfforaethol yn ei lle erbyn diwedd chwarter cyntaf 2015. Mae rolau a chyfrifoldebau gwahanol bwyllgorau gwleidyddol yn cael eu gwneud yn eglur a chyfrifoldeb swyddogion yn cael eu hadolygu.</p> <p>Bydd y broses a strwythurau adrodd yn cael eu gweithredu yn ystod 2015/16.</p>
<p>Rheoli Gwybodaeth - Mae Swyddfa'r Comisiynydd Gwybodaeth wedi cynnal arolwg yn y maes hwn ac wedi nodi materion a gwendidau rheoli tebyg i'r rhai a nodwyd gan Swyddfa Archwilio Cymru, y cwmni Price Waterhouse Cooper ac Archwilio Mewnol mewn adroddiadau blaenorol.</p>	<p>Nododd adroddiad dilyn-i-fyny o Swyddfa'r Comisiynydd Gwybodaeth na chafwyd cynnydd ar weithredu argymhellion blaenorol a nododd y meysydd a ganlyn ar gyfer gwella:-</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mae rheolau dogfennau polisi'n anghyson ac yn ddiffygiol o ran sylwedd ac nid oes monitro rheolaidd i sicrhau y cydymffurfir â pholisïau yn CSYM, yn groes i argymhellion archwilio blaenorol a gofynion ymrwymo Swyddfa'r Comisiynydd Gwybodaeth. • Nid oes fforwm yn ei le i hyrwyddo staff gweithredol sy'n codi materion /pryderon ynghylch gwarchod data. • Nid oes rhestr gadw gorfforaethol ac nid oes polisïau nac arweiniad ynghylch sut y dylai cyflogeion ddinistrio data personol caled. • Ni chaiff tapiau wrth gefn eu profi i

	<p>sicrhau fod modd adfer gwybodaeth.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ar hyn o bryd nid oes cofrestr ganolog o ddiwyddiadau sicrwydd data. • Ni fydd CSYM yn rhoi contract yn ei le gyda'r contractwr allanol y mae'n ei ddewis bob blwyddyn i gynnal profion ymdreiddio. <p>Cynllun gwaith y Bwrdd Llywodraethu Gwybodaeth Corfforaethol wedi'i ailddrafftio i roi sylw i faterion a amlinellir uchod. Byddir yn llunio adroddiadau diweddar rheolaidd i'r Uwch-dîm Arweinyddiaeth a'r Pwyllgor Archwilio.</p>
<p>Llywodraethu - Unwaith eto nodwyd materion yng nghyswllt diffyg cydymffurfio â pholisïau a gweithdrefnau corfforaethol allweddol yn 2014-15, er enghraifft yng nghyswllt caffael corfforaethol; Diogelwch TGCh; Cynllun y Trydydd Sector; ac ati. Mae'r Cyngor wedi rhoi'r gorau i ddefnyddio ei system cydymffurfio â pholisïau a chymeradwyo polisïau'n electronig oedd yn cofnodi bod defnyddwyr wedi darllen a deall polisïau a chytuno i lynu wrthynt. Heb gofnod o gytundeb o'r fath mae'n anos dangos bod polisïau wedi'u dosbarthu'n ddigonol i staff perthnasol.</p>	<p>Mae adroddiadau archwilio mewnol diweddar wedi tynnu sylw at elfennau lle na chydymffurfir â nifer o bolisïau corfforaethol. Yn sgil hyn, mae'r Uwch-dîm Arweinyddiaeth wedi nodi hyn fel blaenoriaeth allweddol i'r Cyngor roi sylw iddo.</p> <p>Mae tasg wedi'i sefydlu dan arweinyddiaeth Pennaeth Swyddogaeth – Busnes y Cyngor, i wneud gwaith i ymchwilio a datblygu opsiynau priodol ar gyfer Rheoli Polisïau i'r Cyngor.</p> <p>Bydd y gwaith hwn yn cynnwys polisïau, gweithdrefnau a phrotocolau corfforaethol, allweddol sy'n:</p> <ul style="list-style-type: none"> • llywodraethu'r ffordd yr ydym yn gweithio (lle mae angen i ni sicrhau cydymffurfiaeth); a • mae angen i'r holl staff fod yn ymwybodol o (gyfathrebu corfforaethol) <p>Yn y lle cyntaf, prif bolisïau corfforaethol y Cyngor fydd o fewn y cwmpas.</p> <p>Bydd polisïau gwasanaethau penodol y tu allan i'r cwmpas yng nghyfnod y cam cychwynnol ond bydd angen i'r broses o ddiffinio opsiynau priodol gynnwys dyheadau tymor canolog / hir.</p>
<p>Fframwaith Caffael Corfforaethol – Mae caffael wedi bod yn rhan hanfodol o gyflawni gwasanaeth ym Môn gyda gwaith darparu</p>	<p>Tanlinellodd gwaith adolygu perfformiad cenedlaethol Llywodraeth Cymru a ymgymerwyd gan KPMG yn 2014 rai materion arwyddocaol i'r Cyngor roi sylw</p>

<p>gwasanaethau mawr wedi'i allanoli e.e. cefnogaeth ymgynghorol addysg, priffyrdd a gwastraff. Tanlinellodd waith adolygu perfformiad cenedlaethol Llywodraeth Cymru a ymgwymerwyd gan KPMG yn 2014 rai materion arwyddocaol i'r Cyngor roi sylw iddynt.</p>	<p>iddynt. Mae prosiect ffurfiol wedi'i sefydlu i fwrw ymlaen gyda'r camau gofynnol ac mae'r Cyngor wedi buddsoddi mewn staff ychwanegol i yrru'r agenda hwn yn ei flaen a gwreiddio arferion gweithio, sydd eisoes yn creu arbedion.</p> <p>Bydd Rheolau Trefniadaeth Contractau newydd yn cael eu cyflwyno a'u gweithredu. Bydd y Tîm Caffael yn drafftio arweiniad ychwanegol i fynd gyda'r Rheolau Trefniadaeth Contractau ac yn trefnu gydag Adnoddau Dynol raglen hyfforddi ar gyfer swyddogion.</p> <p>Mae adolygiad o drefniadau Caffael wedi'i gynnwys yng Nghynllun gweithredol Archwilio Mewnol 2015/16 i roi sicrwydd bod y newidiadau a wnaed wedi arwain at fwy o gydymffurfio â rheoliadau, polisiau a gweithdrefnau caffael.</p>
<p>Fframwaith Partneriaethau - Nid oes gan y Cyngor Fframwaith Partneriaeth ffurfiol yn ei le i roi sicrwydd bod gan yr holl bartneriaethau drefniadau llywodraethu, rheoli a pherfformiad yn eu lle i gwrdd â'u hamcanion datganedig a'u bod yn rhoi gwerth am arian mewn perthynas ag adnoddau ariannol ac eraill y Cyngor y buddsoddwyd ynddynt. Cafodd adolygiad o gydymffurfiaeth gorfforaethol gydag arweiniad a gyflwynwyd mewn perthynas â gweinyddu Cynlluniau Trydydd Sector hefyd raddfa 'Sicrwydd Coch' yn 2014/15.</p>	<p>Rhaid wrth ddiwylliant o berchenogaeth ar y cyd a chydweithio ar draws sefydliadau a rhwystrau proffesiynol er mwyn gweithio mewn partneriaeth. Mae angen i hyn gael ei gynnal gan gymorth effeithiol i Swyddogion ac Aelodau sy'n ymwneud â'r Bartneriaeth a'r agenda cydweithredol, ac rydym yn cydnabod bod angen cryfhau hyn i wneud y mwyaf o effeithiolrwydd y partneriaethau yr ydym yn ymwneud â nhw.</p> <p>Blaenoriaeth ar gyfer 2015 fydd datblygu Polisi Partneriaeth fydd yn darparu fframwaith ar gyfer rheoli partneriaethau'n effeithiol (rhai cyfredol a rhai newydd) a chynnig arweiniad i'r unigolion hynny sy'n ymwneud yn uniongyrchol â phartneriaethau.</p> <p>Cynhelir dilyniant o adolygiad Archwilio Mewnol o Drefniadau Partneriaeth a gyflwynwyd ym mis Mehefin 2013 yn chwarter cyntaf 2015/16.</p>
<p>Gweithredu Argymhellion Ysgolion – Ceir mater parhaus ynghylch ysgolion yn gweithredu argymhellion archwilio mewnol.</p>	<p>Caiff y rhain eu hystyried yn faterion pwysig i'r Cyngor ac mae angen gwaith parhaus i roi sylw iddynt yn 2015/16</p>

Mae'r argymhellion hyn yn berthnasol i faterion ariannol a llywodraethu mewn ysgolion y dylai Penaethiaid, y Corff Llywodraethu a'r Adran Addysg fod yn bryderus yn eu cylch.

7. ARDYSTIO'R DATGANIAD LLYWODRAETHU BLYNYDDOL

Rydym wedi ein cynghori ar oblygiadau canlyniad yr adolygiad o effeithlonrwydd y fframwaith llywodraethu gan y Pwyllgor Archwilio a bod y trefniadau yn parhau i gael eu hystyried yn addas i bwrpas yn unol â'r fframwaith llywodraethu. Mae'r meysydd sydd wedi cael sylw a'r rhai sydd i'w trafod yn benodol trwy weithredu o'r newydd wedi eu hamlinellu yn y ddogfen.

Rydym yn bwriadu cymryd camau priodol i ymdrin â'r gwendidau hyn a'r rhai eraill a nodwyd yn y Datganiad Llywodraethu Blynyddol ac i wella ymhellach ein trefniadau llywodraethu a sicrwydd yn y flwyddyn sydd i ddod. Fe fyddwn yn monitro gweithrediad y gwelliannau trwy'r Pwyllgor Archwilio fel rhan o'n hadolygiad blynyddol nesaf.

.....

Arweinydd y Cyngor
Dyddiad:

2015

Prif Weithredwr
Dyddiad:

2015

Ar ran Cyngor Sir Ynys Môn

This page is intentionally left blank

Adroddiad ar yr Archwiliad o Ddatganiadau Ariannol

Cyngor Sir Ynys Môn

Blwyddyn archwilio: 2014-15

Cyhoeddwyd: Medi 2015

Cyfeirnod y ddogfen: C15167

Trafod y ddogfen cyn ei chyhoeddi

Mae'r ddogfen hon a'r hawlfraint ynddi yn eiddo i Archwilydd Cyffredinol Cymru ac erys felly. Mae'n cynnwys gwybodaeth a gafwyd gan yr Archwilydd Cyffredinol a Swyddfa Archwilio Cymru o dan bwerau statudol i gyflawni swyddogaethau statudol yn unig ac fe'i paratowyd fel sail i ddogfen swyddogol y gellir ei chyflwyno neu ei chyhoeddi maes o law. Gall hefyd gynnwys gwybodaeth y gallai ei datgelu heb awdurdod fod yn drosedd o dan adran 54 o Ddeddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004. Oni chaniateir yn benodol o dan y gyfraith, ni ellir atgynhychu'r ddogfen nac unrhyw ran o'i chynnwys, na'i storio mewn system adalw na'i throsglwyddo mewn unrhyw ffurf na thrwy unrhyw fodd, na'i datgelu i unrhyw un ac eithrio'r sawl a'i derbyniodd yn wreiddiol heb ganiatâd ysgrifenedig Swyddfa Archwilio Cymru ymlaen llaw. Mae'n rhaid ei diogelu bob amser i'w hatal rhag cael ei chyhoeddi neu i atal defnydd amhriodol arall o'i chynnwys. Gallai ei defnyddio neu'i datgelu heb awdurdod arwain at achos cyfreithiol. Dylid anfon unrhyw ymholiadau ynglŷn â datgelu neu aildefnyddio'r ddogfen hon i Swyddfa Archwilio Cymru yn infoofficer@wao.gov.uk.

Statws yr adroddiad

Lluniwyd y ddogfen hon gan PricewaterhouseCoopers LLP ('PwC') ar ran yr Archwilydd Cyffredinol.

Roedd tîm PwC a gyflawnodd y gwaith yn cynnwys Lynn Pamment, Arweinydd Ymgysylltu, Martin George, Rheolwr Ymgysylltu a Richard Lanagan, Arweinydd Tîm.

Cynnwys

Bwriad yr Archwilydd Cyffredinol yw cyhoeddi adroddiad archwilio diamod ar eich datganiadau ariannol. Mae rhai materion i'ch hysbysu amdanynt cyn eu cymeradwyo.

Adroddiad cryno	
Cyflwyniad	4
Statws yr archwiliad	4
Adroddiad archwilio arfaethedig	5
Materion arwyddocaol sy'n deillio o'r archwiliad	5
Argymhellion yn deillio o'n gwaith archwilio ariannol ar gyfer 2014-15	13
Annibyniaeth a gwrthrychedd	13
Atodiadau	
Llythyr Sylwadau Drafft	15
Adroddiad archwilio arfaethedig yr Archwilydd Cyffredinol i Gyngor Sir Ynys Môn	18
Crynodeb o'r cywiriadau a wnaed i'r datganiadau ariannol drafft y dylid tynnu sylw aelodau'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu atynt	20
Argymhellion yn deillio o'n gwaith archwilio ariannol ar gyfer 2014-15	23

Adroddiad cryno

Cyflwyniad

1. Mae'r Archwilydd Cyffredinol yn gyfrifol am roi barn ynghylch pa un a yw'r datganiadau ariannol yn rhoi darlun cywir a theg o sefyllfa ariannol Cyngor Sir Ynys Môn ar 31 Mawrth 2015 a'i incwm a'i wariant ar gyfer y flwyddyn a ddaeth i ben bryd hynny.
2. Nid ydym yn ceisio cael sicrwydd llwyr bod y datganiadau ariannol wedi'u datgan yn gywir, ond rydym yn mabwysiadu'r cysyniad o berthnasedd. Wrth gynllunio a chynnal yr archwiliad, rydym yn ceisio nodi camddatganiadau perthnasol yn eich datganiadau ariannol, hynny yw, y rhai hynny a allai gamarwain rhywun sy'n darllen y cyfrifon.
3. Y lefel feintiol a ddefnyddiwn i farnu bod camddatganiadau o'r fath yn berthnasol i Gyngor Sir Ynys Môn yw £2.2m. Gall materion ansoddol penodol megis gofynion cyfreithiol a rheoliadol a sensitifrwydd gwleidyddol hefyd bennu p'un a fernir bod eitem yn berthnasol ai peidio.
4. Mae Safon Archwilio Ryngwladol (ISA) 260 yn ei gwneud yn ofynnol i ni gofnodi rhai materion sy'n deillio o'r archwiliad o'r datganiadau ariannol i'r sawl sy'n gyfrifol am lywodraethu corff mewn da bryd i gymryd camau priodol.
5. Mae'r adroddiad hwn yn nodi, i'w hystyried, y materion sy'n deillio o'r archwiliad o ddatganiadau ariannol Cyngor Sir Ynys Môn ar gyfer 2014-15, y mae angen cyflwyno adroddiad arnynt o dan ISA 260.

Statws yr archwiliad

6. Cawsom y datganiadau ariannol drafft ar gyfer y flwyddyn a ddaeth i ben 31 Mawrth 2015 ar 18 Mehefin 2015, 12 diwrnod gwaith cyn y terfyn amser statudol, sef 30 Mehefin 2015, ac rydym bellach wedi cwblhau'r gwaith archwilio fwy neu lai. Ar adeg cyflwyno'r adroddiad hwn, roedd angen cwblhau'r canlynol:
  - Adolygiad o'r ddogfennaeth ategol mewn perthynas â nifer fach o drafodion;
  - Adolygiad o'r cyfrifon terfynol a'r datgeliadau;
  - Camau terfynol y gwaith ar y datganiad llif arian parod a'r dadansoddiad segmentaidd
  - Gweithdrefnau cwblhau mewn perthynas â'n gwaith archwilio, gan gynnwys adolygiad o ddigwyddiadau ôl-fantolen a llofnodi'r llythyr sylwadau.
  - Gwaith ar ffurflen Cyfrifon y Llywodraeth GyfanByddwn yn rhoi'r wybodaeth ddiweddaraf i'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu ar hynt y materion hyn ar 23 Medi 2015.
7. Rydym yn cyflwyno adroddiad i chi ar y materion mwyaf arwyddocaol sy'n deillio o'r archwiliad, y credwn y dylech eu hystyried cyn cymeradwyo'r datganiadau ariannol. Mae'r tîm archwilio eisoes wedi trafod y materion hyn gyda'r Swyddog a.151 dros dro a Dirprwy Swyddog a.151.

Adroddiad archwilio arfaethedig

8. Yn amodol ar gwblhau'r gwaith sy'n weddill yn foddhaol, bwriad yr Archwilydd Cyffredinol yw cyhoeddi adroddiad archwilio diamod ar y datganiadau ariannol unwaith y byddwch wedi darparu Llythyr Sylwadau i ni yn seiliedig ar yr hyn a nodir yn [Atodiad 1](#).
9. Nodir yr adroddiad archwilio arfaethedig yn [Atodiad 2](#).

Materion arwyddocaol sy'n deillio o'r archwiliad

10. Mae Safonau Archwilio yn ei gwneud yn ofynnol i ni eich hysbysu am faterion perthnasol sy'n ymwneud ag archwilio'r Datganiad Cyfrifon i'ch galluogi i gymryd camau priodol.

Camddatganiadau nas cywirwyd

11. Ni nodwyd unrhyw gamddatganiadau yn y datganiadau ariannol, nad ydynt wedi cael eu cywiro.

Camddatganiadau a gywirwyd

12. Mae yna gamddatganiadau a gywirwyd gan y rheolwyr, ond yr ystyriwn y dylid tynnu eich sylw atynt gan eu bod yn berthnasol i'ch cyfrifoldebau mewn perthynas â'r broses o gyflwyno adroddiadau ariannol. Fe'u nodir gydag esboniadau yn [Atodiad 3](#).

Risgiau Sylweddol ac Uwch

13. Yn ein Strategaeth Archwilio Ariannol, gwnaethom nodi gwybodaeth am y risgiau archwilio sylweddol ac uwch a nodwyd yn ystod y broses o gynllunio'r archwiliad. Mae'r tabl isod yn nodi canlyniad ein gweithdrefnau archwilio mewn perthynas â'r risgiau hynny. Rydym wedi cynnal ein harchwiliad yn unol â'r Strategaeth Archwilio Ariannol, ac eithrio'r ffaith ein bod wedi ychwanegu risg uwch mewn perthynas â'r gwaith cyfrifyddu ar gyfer yr ymarfer Gwerthuso Swyddi sy'n mynd rhagddo ar hyn o bryd (gweler yr adran risgiau uwch isod).

Risgiau Sylweddol

Risgiau sy'n gysylltiedig â'r Archwiliad	Canlyniad yr archwiliad
<p>Risg o dwyll o ran refeniw a chydabod gwariant</p> <p>Mae risg o gamddatganiadau perthnasol oherwydd twyll wrth gydnabod refeniw ac, fel y cyfryw, fe'i hystyrir yn risg sylweddol (ISA 240.26-27). Rydym hefyd yn ehangu'r risg hon i gynnwys cydnabod gwariant, gan fod risg y gallai'r Cyngor fabwysiadu polisiâu cyfrifyddu neu drin trafodion</p>	<p>Rydym wedi deall ac wedi gwerthuso'r rheolaethau sydd ar waith i liniaru'r risgiau hyn ac wedi gwneud y canlynol:</p> <ul style="list-style-type: none"> • profi gwaith cysoni allweddol; • profi sampl o refeniw a gwariant nad yw'n gysylltiedig â'r gyflogres er mwyn sicrhau ei fod wedi'i gynnwys yn briodol yn y cyfrifon;

incwm a gwariant mewn ffordd sy'n arwain at gamddatganiad perthnasol yn y Datganiad Cynhwysfawr o Incwm a Gwariant.

Rydym wedi nodi dwy risg yn benodol yn y maes hwn. Mae a wnelo'r risg gyntaf ag arian grant refeniw anghylchol, am ei bod yn bosibl na chaiff refeniw ei gydnabod yn unol â thelerau ac amodau ei broses ariannu pan fwriedir i'r grantiau hyn gael eu defnyddio ar gyfer rhaglenni penodol neu at ddibenion untro.

Mae a wnelo'r ail â gwariant sy'n ymwneud â chostau nad ydynt yn gostau cyflogres a all gael eu cydnabod yn anghyflawn, yn anghywir neu yn y cyfnod cyfrifyddu anghywir.

- profi bod trafodion a ddigwyddodd tua diwedd y flwyddyn wedi'u dosbarthu'n briodol yn y flwyddyn ariannol yr oeddent yn berthnasol iddi.

Gwnaethom hefyd ystyried y polisiau cyfrifyddu a fabwysiadwyd gan y Cyngor a chynhaliwyd profion sylweddol gennym ar drafodion incwm a gwariant.

Nid ydym wedi nodi unrhyw gamddatganiadau o ganlyniad i'n profion hyd yma.

Rheolwyr yn Anwybyddu Rheolaethau

Mae risg y bydd rheolwyr yn diystyru rheolaethau ym mhob endid ar hyn o bryd. Am nad oes modd rhagweld sut y gallai rheolaethau gael eu diystyru yn y fath fodd, ystyrir ei bod yn risg sylweddol [ISA 240.31-33].

Gwnaethom ddeall a gwerthuso prosesau a gweithdrefnau rheoli mewnol a gwnaethom wneud y canlynol:

- profi priodolrwydd sampl o gofnodion yn y dyddlyfr (wedi'u dewis yn seiliedig ar risg) ac addasiadau eraill a wnaed wrth barato'r datganiadau ariannol er mwyn sicrhau eu bod wedi cael eu prosesu'n briodol a'u bod yn ymwneud â thrafodion busnes gwirioneddol. Gwnaethom ddefnyddio Technegau Archwilio Cyfrifiadurol (CAAT) i nodi a chymryd sampl o ddyddlyfrau yr ystyriwyd eu bod yn cynnig lefel uwch o ran risg, er mwyn eu profi.

- ystyried amcangyfrifon rheoli sylweddol, megis darpariaethau a phrisiadau er mwyn nodi unrhyw dystiolaeth o ragfarn ymhlith rheolwyr.

- cynllunio a chyflawni gweithdrefnau er mwyn cadarnhau ein dealltwriaeth o'r rhesymeg busnes dros drafodion sylweddol.

- cynllunio ein gweithdrefnau archwilio er mwyn cynnwys elfen anrhagweladwy sy'n amrywio o flwyddyn i flwyddyn. Gwnaethom gynnal profion er mwyn cadarnhau p'un a oedd gwariant a gynhwyswyd o fewn y Cyfrif Refeniw Tai wedi'i ddosbarthu'n briodol. Gwnaethom hefyd ystyried y gweithdrefnau caffael a ddilynwyd gyda sampl o gyflenwyr y mae'r cyngor wedi gwneud taliadau sylweddol iddynt yn ystod y flwyddyn.

Nid ydym wedi nodi unrhyw gamddatganiadau o ganlyniad i'n profion hyd yma.

Trefniadau Cymhleth gyda Chyflenwyr

Yn ddiweddar, cyhoeddodd y Cyngor Adrodd Ariannol (FRC) ddatganiad i'r wasg parthed trefniadau cymhleth gyda chyflenwyr, sy'n

Cawsom ar ddeall gan y rheolwyr bod trefniadau ar waith er mwyn iddynt fodloni eu hunain y caiff trefniadau cymhleth gyda chyflenwyr eu nodi, eu rheoli a'u hadlewyrchu'n briodol yn y cofnodion cyfrifyddu a'r datganiadau ariannol.

cynyddu'r ffocws ar adolygu trefniadau o'r fath a chyfrifyddu ar eu cyfer.
Mae risg sylweddol na chyfrifyddir ar gyfer trafodion o'r fath yn briodol neu na chânt eu datgelu'n briodol.

Ar gyfer sampl o gontractau, gwnaethom adolygu'r contract er mwyn deall telerau allweddol y trefniant a gwnaethom ystyried y goblygiadau masnachol a'r goblygiadau o ran cyfrifyddu.

Gwnaethom adolygu sampl o gytundebau ac asesu'r gwaith cyfrifyddu ar gyfer y trafodion cysylltiedig.

Nid ydym wedi nodi unrhyw gamddatganiadau o ganlyniad i'n profion hyd yma.

Risgiau Uwch

Risgiau sy'n gysylltiedig â'r Archwiliad

Rhwymedigaeth pensiwn

Ar hyn o bryd mae gan y Cyngor rwymedigaeth net berthnasol o ran ei rwymedigaethau pensiwn ar y fantolen.

Nodwyd gwallau yn nata'r cyfrifiad a oedd yn sail i'r ffigur ar gyfer y rhwymedigaeth pensiwn net yng nghyfrifon y Cyngor yn 2012-13 a 2013-14 o ganlyniad i fethiant y Cyngor i ddarparu digon o wybodaeth, yn amserol, am symudiadau cyflogaion a newidiadau mewn rolau i gynllun pensiwn Cyngor Gwynedd.

Prisio eiddo, offer a chyfarpar

Mae'n ofynnol i'r Cyngor sicrhau y caiff yr eiddo, offer a chyfarpar a ddelir ganddo ar y Fantolen eu prisio'n ddigon rheolaidd i sicrhau nad yw'r swm cario yn sylweddol wahanol i werth teg yr asedau hyn ar ddiwedd y flwyddyn.

Nodwyd yn flaenorol addasiadau archwilio ynghylch asedau na chawsant eu prisio'n ffurfiol yn ystod y flwyddyn nad ydynt wedi'u haddasu ar sail perthnasedd. Mae risg y gallai unrhyw addasiadau o'r fath a gynigir yn y dyfodol fod yn berthnasol.

Gwerthuso Swyddi

Mae'r Cyngor wrthi'n cynnal adolygiad o gyflogau a graddau fel rhan o'i ymarfer Gwerthuso Swyddi.

Ar hyn o bryd, mae gan y Cyngor gronfa wrth gefn wedi'i neilltuo ar gyfer cost amcangyfrifedig yr ymarfer Gwerthuso Swyddi.

Yn seiliedig ar y graddau y gallai rhwymedigaeth godi i ôl-ddyddio unrhyw wahaniaethau mewn cyflog a thalu iawndal i staff, mae'n bosibl y bydd angen i'r Cyngor wneud darpariaeth bellach ar gyfer hyn.

Canlyniad yr archwiliad

Gwnaethom asesu dull gweithredu'r Cyngor o ran asesu ei rwymedigaeth pensiwn net ar 31 Mawrth 2015.

Gwnaethom gynnal profion ar gywirdeb a chyflawnder data sylfaenol am gyflogaion a ddarparwyd i'r actiwari at ddiben cyfrifo rhwymedigaeth actiwaraidd y cynllun ar 31 Mawrth 2015.

Gweler yr adran isod ar amcangyfrifon cyfrifyddu am ragor o wybodaeth.

Gwnaethom ystyried dull y Cyngor o asesu a chyfiawnhau'r prisiad o'i eiddo, offer a chyfarpar ar 31 Mawrth 2015 gan asesu p'un a oedd yn ddigonol ac yn briodol.

Gwnaethom ofyn i'n harbenigwyr prisio mewnol ystyried y fethodoleg prisio a ddefnyddiwyd, yn ogystal â chadernid tybiaethau ac amcangyfrifon allweddol gan reolwyr.

O ganlyniad i'n gwaith, gwnaed rhai diwygiadau i'r datganiadau ariannol (gweler isod ac **Atodiad 3**).

Gwnaethom asesu cynnydd y Cyngor wrth gynnal yr adolygiad o gyflogau a graddau a pha un a oedd angen rhwymedigaeth o ganlyniad i hyn.

Mae ein gwaith yn mynd rhagddo yn y maes hwn ac rydym wedi cynnig newid i'r datganiadau ariannol i gydnabod y costau sy'n gysylltiedig ag ôl-ddyddio cyflogau unigolion fel darpariaeth, yn hytrach na'u cynnwys o fewn y gronfa wrth gefn wedi'i neilltuo (gweler isod).

Amcangyfrifon sylweddol

14. Yn ystod ein harchwiliad, ymgymerwyd â gweithdrefnau penodol mewn perthynas â meysydd sy'n destun risg o ran amcangyfrif.

Y fethodoleg a'r rhagdybiaethau ar gyfer prisio asedau sefydlog

15. Ailbrisiodd y Cyngor gyfran o'i bortffolio asedau sefydlog fel ag yr oedd ar 31 Mawrth 2015 yn unol â'i bolisi cyfrifyddu i ailbrisio asedau bob pum mlynedd. Yn ogystal â hyn, fel rhan o ymarfer 2014-15, ailbrisiwyd yr holl asedau a ddelir gan y Cyngor gyda gwerth o dros £500k, gan gynnwys Anheddau'r Cyngor, hefyd yn ystod y flwyddyn. Canolbwyntiodd ein harchwiliad ar gadernid y cyfrifiadau a wnaed gan brisiwr mewnol cymwysedig y Cyngor a'r rhagdybiaethau a ddefnyddiwyd yn y prisiad.
16. Gwnaethom ddewis sampl o'r asedau a ailbrisiwyd er mwyn gwerthuso'r fethodoleg a'r rhagdybiaethau a ddefnyddiwyd gan y prisiwr. Gwnaethom nodi nifer fach o achosion lle y prisiwyd yr asedau yn seiliedig ar arwynebedd llawr anghywir, a oedd yn fater a nodwyd yn ystod archwiliadau blynyddoedd blaenorol ac yr ydym wedi cynnig addasiad ar ei gyfer (gweler **Atodiad 3**). Caiff priodolrwydd a chywirdeb y prisiad eu tanseilio pan na fydd cynlluniau llawr yr ased yn cyd-fynd â'r arwynebedd a ddefnyddiwyd wrth gyfrifo'r prisiad. Gwnaethom hefyd nodi nifer fach o asedau dros £500k a hepgorwyd o'r ymarfer prisio gan y prisiwr a rhai ailbrisiadau a gyflawnwyd gan y prisiwr nas cynhwyswyd yn y cofnodion cyfrifyddu. Diwygiwyd y rhain yn y Datganiad Cyfrifon.
17. **Eiddo Buddsoddi** - Gwnaethom nodi gwall pellach lle cafodd yr unedau a adeiladwyd gan y Cyngor ym Mhen-yr-orsedd, Llangefni, eu cyfrif ddwywaith yn y cofnodion cyfrifyddu. Yn y Datganiad Cyfrifon drafft, cafodd cost yr unedau ei chynnwys o fewn Asedau sydd Wrthi'n Cael eu Hadeiladu o fewn PPE a hefyd wrth brisio eiddo buddsoddi, gan eu bod yn cael eu rhentu allan i fusnesau lleol. Rydym wedi cynnig addasiad yn **Atodiad 3** er mwyn trosglwyddo costau'r unedau o Asedau sydd Wrthi'n Cael eu Hadeiladu i eiddo buddsoddi ac er mwyn nodi cost yr unedau gorffenedig yn ôl eu gwerth teg.
18. **Asedau a Ddelir i'w Gwerthu** - Delir asedau y bwriedir eu gwerthu yn y cyfrifon fel asedau cyfredol o fewn Asedau a Ddelir i'w Gwerthu. Dylid ailbrisio asedau adeg eu trosglwyddo i Asedau a Ddelir i'w Gwerthu i'r gwerth isaf o ystyried eu gwerth cario a'u gwerth teg llai costau gwerthu. Gwnaethom brofi sampl o asedau yn y categori hwn a nodwyd dau ased lle roedd gwerthoedd cario'r asedau yn uwch na'r gwerth teg llai costau gwerthu ond lle na wnaed unrhyw addasiad er mwyn ailbrisio'r asedau. Gwnaethom hefyd nodi un ased (tir ar safle Ysgol y Graig gynt) y dylid ei drosglwyddo i Asedau a Ddelir i'w Gwerthu ar 31/3/15. Disgrifir yr addasiadau ar gyfer y gwallau hyn yn **Atodiad 3** yr adroddiad hwn.
19. **Anheddau'r Cyngor** - Mae'r Cyngor yn defnyddio dull Beacon o brisio ei stoc tai cyngor, sy'n cynnwys dewis sawl eiddo sy'n nodweddiadol o wahanol gategoriâu neu haenau o dai cymdeithasol, eu prisio, ac yna gymhwyso'r gwerth hwn at bob haen yn ei thro.
20. Er mwyn adlewyrchu'r gwahaniaeth rhwng tai preifat a thai cymdeithasol (fel anheddau cyngor) lle mae gan denantiaid lawer mwy o hawlau, mae dull Beacon yn defnyddio ffactor addasu er mwyn lleihau'r gwerth yn briodol.

-
21. Ar adeg y prisiad ffurfiol diwethaf (2010-11), nid oedd data ar gael ar y ffactorau addasu ar gyfer Cymru, felly dewisodd y Cyngor ranbarth cymharol (Swydd Efrog a Humberside) a chymhwysodd y ffactor addasu hwn, sef 31%.
  22. Nododd papur ymchwil, a gyhoeddwyd gan DVS (arbenigwyr prisio yn y sector cyhoeddus) ym mis Ebrill 2011, wybodaeth ddangosol am ffactorau addasu ar gyfer rhanbarthau Cymru, a'r ffactor a roddwyd ar gyfer Gogledd a Gogledd-ddwyrain Cymru oedd 39%. Fodd bynnag, nid yw'r papur hwn wedi'i gynnwys eto o fewn unrhyw ganllawiau ffurfiol ac felly cymhwyswyd yr un ffactor addasu, sef 31%, eleni.
  23. Byddai newid o 1% yn y ffactor addasu a gymhwyswyd yn cael effaith berthnasol ar werth anheddau cyngor. Felly ystyriodd y Cyngor yn ofalus pa ffactor addasu y dylid ei gymhwyso, gan ddod i'r casgliad na fu'r papur ymchwil yn destun ymgynghori a dilysu digonol i allu dibynnu arno fel sail ar gyfer gwneud newid mor sylweddol yn ei ddatganiad o gyfrifon. Felly, mae wedi cadw'r ffactor addasu presennol, sef 31%, ond gan dynnu sylw darllenwyr at y papur ymchwil yn ei ddatganiad cyfrifon gan nodi y gallai arwain at newid sylweddol yng ngwerth anheddau'r cyngor yn y dyfodol o tua £3.5m fesul 1% o wahaniaeth. Rydym o'r farn bod hyn yn rhesymol.
  24. Gwnaethom adolygu cyfrifiadau manwl y broses o brisio Anheddau'r Cyngor ac asesu rhesymoldeb y gwerthoedd nodweddiadol a fabwysiadwyd gan y prisiwr. Gwnaethom nodi nifer fach o wallau cyfrifo yn y daenlen a nodwyd anghywirdeb yng nghyfanswm nifer yr eiddo o fewn y cyfrifiad. Gwnaed addasiad o £284k i'r Datganiad Cyfrifon o ganlyniad, fel y nodir yn **Atodiad 3**.
  25. **Cyfrifyddu Ysgolion** - mae pedair ysgol ffydd yn y Sir, y mae un ohonynt yn eiddo i gorff crefyddol ac, fel y cyfryw, wedi'i heithrio o fantolen yr Awdurdod. Mae un ysgol yn eiddo i'r Awdurdod ac felly caiff ei chynnwys yng nghyfrifon y Cyngor. Mae'r fframwaith cyfrifyddu yn ei gwneud yn ofynnol i ysgolion sy'n eiddo i gyrff crefyddol gael eu heithrio o fantolen yr Awdurdod. Fodd bynnag, nodwyd ar gyfer y ddwy ysgol sy'n weddill, bod rhywfaint o ansicrwydd o ran p'un a yw'r ysgolion yn eiddo i'r Eglwys neu'r Cyngor. Gan nad yw gwerth y ddwy ysgol hyn yn berthnasol (y gwerth llyfr net ar 31 Mawrth 2015 yw £1.4m) ac am fod yr Awdurdod yn gyfrifol am gostau parhaus mewn perthynas â'r ysgolion, rydym o'r farn bod hyn yn rhesymol ond argymhellwn y dylid cynnal ymarfer yn ystod blwyddyn ariannol 2015-16 i bennu perchenogaeth ac, os bydd angen, y dylid diwygio'r ffordd yr ymdrinnir â'r ysgolion yn y cyfrifon.

Rhwymedigaeth pensiwn

26. Mae un o'r amcangyfrifon pwysicaf yn y Datganiad Cyfrifon wedi'i gynnwys o fewn y prisiad o rwymedigaethau pensiwn net ar gyfer cyflogaethau yng nghronfa pensiwn LGPS Gwynedd. Eich diffyg pensiwn net ar 31 Mawrth 2015 oedd £125.5 miliwn (2014 - £91.1 miliwn), fel y'i prisiwyd gan actiwariaid yr Awdurdod, Hymans Robertson.
27. Gwnaethom adolygu rhesymoldeb y rhagdybiaethau a oedd yn sail i'r rhwymedigaeth pensiwn, ac rydym yn fodlon bod y rhagdybiaethau o fewn ystod dderbyniol. Mae'r rhwymedigaeth pensiwn yn sensitif iawn i newidiadau yn y gyfradd ddisgownt (h.y. y gyfradd y caiff rhwymedigaethau yn y dyfodol eu disgowntio yn ôl i werth presennol). Mae'r rhagdybiaeth a ddefnyddiwyd, sef 3.2%, o fewn ein hystod ddisgwyliedig ac wedi gostwng o 4.3% yn ystod y flwyddyn flaenorol. Mae'r gostyngiad hwn yn golygu na

---

chaiff rhwymedigaethau yn y dyfodol eu disgowntio cymaint â'r flwyddyn flaenorol, gan arwain at gynnydd yng ngwerth y rhwymedigaeth ar 31 Mawrth 2015.

28. Gwnaethom ddefnyddio gwaith arbenigwyr actiwaraid i asesu'r rhagdybiaethau a ddefnyddiwyd gan y Cyngor a chynhaliwyd profion ar y wybodaeth a ddarparwyd gan y Cyngor i'r actiwari (megis lefel cyfraniadau cyflogeion a'r cyflogwr yn ystod y cyfnod).
29. Cawsom sicrwydd gan archwilydd y cynllun pensiwn (Archwilydd Cyffredinol Cymru) nad oes unrhyw faterion yn gysylltiedig â'r archwiliad o'r cynllun pensiwn a fyddai'n peri pryder o ran cywirdeb y cyfrifiadau na bodolaeth asedau'r cynllun na'r dull dosrannu tybiannol rhwng gwahanol gyflogwyr sy'n rhan o'r gronfa pensiwn.
30. Yn ystod trafodaethau â'r rheolwyr am y pensiwn, nodwyd gennym fod y ffurflen flynyddol a gyflwynwyd i Gronfa Pensiwn Gwynedd yn cynnwys gwybodaeth anghywir. Mae'r ffurflen hon yn nodi manylion y cyfraniadau a wnaed gan gyflogeion IoACC a chan y Cyngor fel cyflogwr yn ystod y flwyddyn. Ni chyflwynir yr adroddiad i'r actiwari ac felly ni chaiff effaith ar y rhwymedigaeth pensiwn a nodir yn y Datganiad Cyfrifon ac rydym ar ddeall fod gwybodaeth ddiwygiedig bellach wedi'i chyflwyno i'r gronfa pensiwn. Nodwyr yr un mater yn ystod blynyddoedd blaenorol ac argymhellwn y dylid cynnal adolygiad o'r trefniadau ar gyfer cyflwyno adroddiadau i Gronfa Pensiwn Gwynedd er mwyn sicrhau y darperir gwybodaeth gyflawn a chywir mewn modd amserol.

Rhwymedigaethau cyflog cyfartal

31. Yn 1997, llofnododd cyflogwyr llywodraeth leol a'r undebau llafur 'Gytundeb Statws Sengl'. Fel rhan o ddeddfwriaeth cyflog cyfartal, rhoddodd y cytundeb rwymedigaeth ar awdurdodau i gynnal adolygiadau cyflog cyfartal ac i gyflwyno strwythurau cyflog anwahaniaethol, gan fynd i'r afael â'r ffaith bod cyflogeion llywodraeth leol yn cael eu cyflogi ar delerau ac amodau gwahanol.
32. Mae'r Cyngor wedi cael hawliadau cyflog cyfartal yn ystod y blynyddoedd diwethaf ac wedi gwneud cyfanswm taliadau gwerth £3.3m i hawlwyr yn ystod 2013-14. Ar ôl gwneud y taliadau iawndal yn 2013-14, cafodd y Cyngor tua 200 o hawliadau Cyflog Cyfartal pellach. Daliwyd darpariaeth ar gyfer yr hawliadau hyn ar 31 Mawrth 2014.
33. Mae'r Awdurdod wedi parhau i dderbyn hawliadau pellach yn ystod 2014-15. Mae'r rheolwyr wedi asesu amlygiad posibl y Cyngor i hawliadau er mwyn amcangyfrif y rhwymedigaeth mewn perthynas â'r hawliadau cyfreithiol hyn. Gwnaethom gynnal profion trylwyr ar y cyfrifiadau a wnaed gan y rheolwyr a nodwyd bod angen cynyddu'r ddarpariaeth. Cynhwysir addasiad o £0.35m yn **Atodiad 3** mewn perthynas â'r mater hwn.

Gwerthuso Swyddi

34. Mae'r Awdurdod yn cynnal ei ymarfer Gwerthuso Swyddi ar hyn o bryd ac yn ddiweddar, gwnaeth gynnig i ôl-ddyddio cyflog cyflogeion y mae eu cyflog yn codi.
35. Ar adeg paratoi'r cyfrifon drafft, nid oedd y Cyngor wedi cynnig system cyflogau a graddau newydd eto ac nid oedd wedi meintioli unrhyw rwymedigaethau posibl o ran ôl-ddyddio cyflogau. O ganlyniad, ni wnaed unrhyw ddarpariaeth o ran yr ymarfer gwerthuso swyddi er y datgelir rhwymedigaeth wrth gefn.
36. Roedd cronfa wrth gefn wedi'i neilltuo o £5.4m ar gyfer costau'r ymarfer gwerthuso swyddi ar 31 Mawrth 2015 yn unol â'r cyfrifon drafft (2014: £2.4m). Ers paratoi'r cyfrifon drafft, gall yr Awdurdod bellach wneud amcangyfrif rhesymol o gost elfen ôl-

---

ddyddio cyflogau'r ymarfer gwerthuso swyddi, gan fod staff wedi cael gwybod am y newidiadau arfaethedig i'w cyflog a bod penderfyniadau wedi'u gwneud o ran y dyddiadau ar gyfer ôl-ddyddio cyflogau. Fel y cyfryw, cynigiwyd addasiad i ailddosbarthu elfen o'r gronfa wrth gefn i ddarpariaeth, yn unol ag IAS 37 (gweler [Atodiad 3](#)).

37. Ar adeg ysgrifennu'r adroddiad hwn, mae'r Cyngor yn cymryd rhan mewn trafodaethau â chyflogeion a'r undebau llafur am y strwythur cyflogau a graddau newydd. Byddwn yn parhau i fonitro unrhyw ddatblygiadau yn y maes hwn ac yn rhoi'r wybodaeth ddiweddaraf i'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu ar 23 Medi 2015.

Darpariaeth gwastraff

38. Mae'r Cyngor wedi cadw darpariaeth o £2.6m yn y datganiad cyfrifon (2014: £2.7m) mewn perthynas â chostau ôl-ofal ar ran o safle gwastraff Penhesgyn a gapiwyd. Mae prisiad y ddarpariaeth hon yn deillio o asesiad amgylcheddol arbenigol a gynhaliwyd yn 2008 ac a ddiweddarwyd yn 2014-15, yn ogystal ag asesiad y Cyngor yn seiliedig ar gostau ôl-ofal parhaus. Mae'r asesiad yn rhagamcanu costau ôl-ofal dros gyfnod o 30 mlynedd ar gyfer y safle cyfan. Mae'r costau hyn, sef costau referniw, yn rhai gofynnol o dan ddeddfwriaeth amgylcheddol ac felly darperir ar eu cyfer yn gywir, gan fod rhwymedigaeth ar yr Awdurdod i adfer y tir a ddefnyddiwyd yn flaenorol at ddibenion tirlenwi.
39. Rydym wedi cynnal rhywfaint o waith dadansoddi sensitifrwydd, disgowntio yn seiliedig ar y costau a nodwyd yn yr asesiad amgylcheddol arbenigol a'r rheini a brofwyd gan y Cyngor dros y blynyddoedd diwethaf, gan gymhwyso nifer o ragdybiaethau o ran cyfradd ddisgowntio a chwyddiant er mwyn rhoi amrywiaeth o werthoedd posibl o ran darpariaeth. Rydym yn fodlon bod darpariaeth y Cyngor yn dod o fewn amrediad rhesymol o amcangyfrifon sy'n seiliedig ar fodel wedi'i ddisgowntio.
40. Mae'r Cyngor hefyd yn cydnabod yn ei gyfrifon gronfa wrth gefn wedi'i neilltuo o £2m ar gyfer safle Penhesgyn, mewn perthynas â chwlfert sy'n llifo drwy'r safle. Mae'r cwlfer wedi'i ddinistrio'n rhannol ac, er ei fod yn gweithredu ar hyn o bryd, mae rheolwyr o'r farn ei fod yn debygol o fethu yn y dyfodol. Neilltuwyd swm o £2m er mwyn ariannu costau gosod cwlfer newydd os bydd yr un gwreiddiol yn methu.

Materion sylweddol eraill sy'n deillio o'r archwiliad

41. Fel rhan o'r archwiliad, rydym yn ystyried nifer o faterion ansoddol a meintiol sy'n berthnasol i'r cyfrifon ac yn cyflwyno adroddiad i chi ar unrhyw faterion sylweddol sy'n codi. Nid oedd unrhyw faterion yn codi yn y meysydd hyn eleni:
- **Nid oes gennym unrhyw bryderon ynglŷn â'r agweddau ansoddol ar eich arferion cyfrifyddu ac adrodd ariannol.** Cafwyd gennym fod y wybodaeth a ddarparwyd yn berthnasol, yn ddibynadwy, yn gymaradwy ac yn hawdd ei deall. Daethom i'r casgliad bod y polisiau a'r amcangyfrifon cyfrifyddu yn briodol a bod datgeliadau'r datganiadau ariannol yn ddiuedd, yn deg ac yn glir.
  - **Ni ddaethom ar draws unrhyw anawsterau sylweddol yn ystod yr archwiliad.** Cawsom wybodaeth mewn modd amserol a defnyddiol ac ni chyfyngwyd ar ein gwaith.
  - **Ni wnaethom drafod na gohebu â rheolwyr am unrhyw faterion sylweddol y mae angen i ni eich hysbysu amdanynt.**

-
- **Nid oes unrhyw faterion eraill sy'n arwyddocaol i'r gwaith o oruchwylio'r broses o gyflwyno adroddiadau ariannol y mae angen i ni eich hysbysu amdanynt.**
  - **Ni wnaethom nodi unrhyw wendidau perthnasol yn eich rheolaethau mewnol ond rydym wedi nodi sawl maes lle gellid gwella rheolaethau.** Nodir y rhain yn [Atodiad 4](#).
  - **Nid oes unrhyw faterion eraill y mae'n ofynnol iddynt, yn ôl safonau archwilio, gael eu cyfleu i'r sawl sy'n gyfrifol am lywodraethu.**

Partïon cysylltiedig

42. Wrth lunio barn ar y datganiadau ariannol, mae'n ofynnol i ni werthuso'r canlynol:
- p'un a gyfrifwyd yn briodol am gydberthnasau a thrafodion partïon cysylltiedig a ph'un a'u datgelwyd yn briodol; a
  - ph'un a yw effeithiau cydberthnasau a thrafodion partïon cysylltiedig yn peri i'r datganiadau ariannol fod yn gamarweiniol.

Ni wnaethom nodi unrhyw faterion o'r fath yn ystod ein gwaith.

Y diweddaraf am ffioedd 2014-15

43. Cyflwynwyd adroddiad ar ein cynigion am ffioedd fel rhan o'n cynllun archwilio. Mae ein ffioedd gwirioneddol yn unol â'n cynigion.

Risg o Dwyll

44. Mae'r Safonau Rhyngwladol ar Archwilio (y DU ac Iwerddon) yn datgan ein bod ni, fel archwilwyr, yn gyfrifol am gael sicrwydd rhesymol nad yw'r datganiadau ariannol yn gyffredinol yn cynnwys unrhyw gamddatganiadau perthnasol, boed wedi'u hachosi drwy dwyll neu wall. Ceir crynodeb o briod gyfrifoldebau archwilwyr, rheolwyr a'r rhai sy'n gyfrifol am lywodraethu isod:

Cyfrifoldeb yr archwilwyr

Ein hamcanion yw:

- nodi ac asesu'r risg y ceir camddatganiadau perthnasol yn y datganiadau ariannol o ganlyniad i dwyll;
- dod o hyd i dystiolaeth archwilio briodol ddigonol ynglŷn â'r risgiau a aseswyd o ran camddatganiadau perthnasol o ganlyniad i dwyll, drwy gynllunio ymatebion priodol a'u rhoi ar waith; ac
- ymateb yn briodol i achosion o dwyll neu dwyll a amheuir a nodir yn ystod yr archwiliad.

Cyfrifoldeb y rheolwyr

Cyfrifoldebau rheolwyr mewn perthynas â thwyll yw:

- cynllunio a gweithredu rhaglenni a rheolaethau i atal, rhwystro a chanfod twyll;

-
- sicrhau bod diwylliant ac amgylchedd yr endid yn hyrwyddo ymddygiad moesegol; a
  - chyflawni asesiad risg sy'n cynnwys yn benodol risg o dwyll gan ymdrin â chymhellion a phwysau, cyfleoedd, ac agweddau a threfniadau rhesymoli.

Cyfrifoldeb y Pwyllgor Archwilio

Eich cyfrifoldeb chi fel rhan o'ch rôl llywodraethu yw:

- gwerthuso proses y rheolwyr o nodi'r risg o dwyll, rhoi mesurau gwrth-dwyll ar waith a chreu'r awyrgylch priodol ar y brig"; ac
- ymchwilio i unrhyw achosion honedig neu achosion a amheuir o dwyll y tynnir eich sylw atynt.

- 45.** Yn ein cynllun archwilio a gyflwynwyd i'r Pwyllgor Archwilio, holwyd y canlynol:
- P'un a oes gennych unrhyw wybodaeth am achosion o dwyll, boed yn achosion gwirioneddol, honedig neu a amheuir, gan gynnwys y rhai sy'n ymwneud â rheolwyr?;
  - Pa fesurau canfod neu atal twyll sydd ar waith yn y Cyngor?;
  - Beth yw eich rôl mewn perthynas â thwyll?; a
  - Pha brotocolau / gweithdrefnau a roddwyd ar waith rhwng y rhai sy'n gyfrifol am lywodraethu a rheoli er mwyn rhoi'r wybodaeth ddiweddaraf i chi am achosion o dwyll, boed yn achosion gwirioneddol, honedig neu a amheuir?

Wrth gyflwyno'r adroddiad hwn i chi, rydym yn gofyn i chi gadarnhau na fu unrhyw newidiadau i'ch barn am y risg o dwyll ac na ddaeth unrhyw faterion ychwanegol i'r amlwg y dylid tynnu ein sylw atynt. Cynhwysir cadarnhad penodol gan y rheolwyr mewn perthynas â thwyll yn y llythyr sylwadau.

Argymhellion yn deillio o'n gwaith archwilio ariannol ar gyfer 2014-15

- 46.** Amlinellir yr argymhellion sy'n deillio o'n gwaith archwilio ariannol yn [Atodiad 4](#).

Annibyniaeth a gwrthrychedd

- 47.** Fel rhan o'r broses derfynol, mae'n ofynnol i ni roi sylwadau i chi ynghylch ein hannibyniaeth.
- 48.** Mae PwC yn darparu gwasanaethau ardystio grantiau i'r Cyngor, ar ran Archwilydd Cyffredinol Cymru, a chodir taliadau blynyddol o tua £135k am hynny.
- 49.** Rydym wedi cydymffurfio â safonau moesegol ac yn ein barn broffesiynol, rydym yn annibynnol ac ni chaiff ein gwrthrychedd ei beryglu. Nid oes unrhyw gydbertnasau rhwng Swyddfa Archwilio Cymru, Archwilydd Cyffredinol Cymru neu PwC a Chyngor Sir Ynys Môn sy'n effeithio ar ein gwrthrychedd na'n hannibyniaeth yn ein barn ni.

Datganiad Llywodraethu Blynyddol

50. Mae'n ofynnol i Awdurdodau Lleol Iunio Datganiad Llywodraethu Blynyddol sy'n gyson â'r canllawiau a gyhoeddwyd gan CIPFA / SOLACE: "Llywodraethu Da mewn Llywodraeth Leol".
51. Gwnaethom adolygu'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol ac rydym o'r farn ei fod yn cydymffurfio â fframwaith CIPFA / SOLACE "Llywodraethu Da mewn Llywodraeth Leol". Nid ydym o'r farn ei fod yn gamarweiniol nac yn anghyson â gwybodaeth arall a oedd yn hysbys i ni o ganlyniad i'n gwaith archwilio.

Atodiad 1

Llythyr Sylwadau Drafft

Archwilydd Cyffredinol Cymru
Swyddfa Archwilio Cymru
24 Heol y Gadeirlan
Caerdydd.
CF11 9LJ

29 Medi 2015

Sylwadau ar ddatganiadau ariannol 2014-15

Darperir y llythyr hwn mewn perthynas â'ch archwiliad o ddatganiadau ariannol Cyngor Sir Ynys Môn ar gyfer y flwyddyn a ddaeth i ben 31 Mawrth 2015 er mwyn mynegi barn ar ba mor wir a theg ydynt ac i ba raddau y maent wedi'u paratoi'n briodol.

Rydym yn cadarnhau hyd eithaf ein gwybodaeth a'n cred, ar ôl cynnal ymchwiliadau a oedd yn ddigonol yn ein barn ni, y gallwn wneud y sylwadau canlynol i chi.

Sylwadau rheolwyr

Cyfrifoldebau

Rydym wedi cyflawni ein cyfrifoldebau o ran y canlynol:

- Paratoi'r datganiadau ariannol yn unol â gofynion deddfwriaethol a Chod Ymarfer CIPFA ar Gyfrifyddu Awdurdodau Lleol; yn arbennig, mae'r datganiadau ariannol yn rhoi darlun cywir a theg yn unol â hynny.
- Cynllunio, gweithredu, cynnal ac adolygu trefniadau rheolaeth fewnol er mwyn atal a chanfod twyll a gwallau.

Gwybodaeth a roddwyd

Rydym wedi rhoi'r canlynol i chi:

- Mynediad llawn i'r canlynol:
  - yr holl wybodaeth rydym yn ymwybodol ohoni sy'n berthnasol i'r broses o baratoi'r datganiadau ariannol megis llyfrau cyfrifon a dogfennaeth ategol, cofnodion cyfarfodydd a materion eraill;
  - gwybodaeth ychwanegol y gwnaethoch ofyn amdani gennym at ddiben yr archwiliad; a
  - mynediad anghyfyngedig i staff yr oedd yn angenrheidiol, yn eich barn chi, gael tystiolaeth archwilio ganddynt.

-
- Canlyniadau ein hasesiad o'r risg y gall y datganiadau ariannol fod wedi eu camddatgan mewn modd perthnasol o ganlyniad i dwyll.
  - Ein gwybodaeth am dwyll neu dwyll a amheuir yr ydym yn ymwybodol ohono ac sy'n effeithio ar Gyngor Sir Ynys Môn ac yn ymwneud â:
    - rheolwyr;
    - cyflogeion sydd â rolau pwysig yng nghyd-destun rheolaeth fewnol; neu
    - eraill lle gallai'r twyll gael effaith berthnasol ar y datganiadau ariannol.
  - Ein gwybodaeth am unrhyw honiadau o dwyll, neu dwyll a amheuir, sy'n effeithio ar y datganiadau ariannol a roddwyd i ni gan gyflogeion, cyn-gyflogeion, rheoleiddwyr neu eraill.
  - Ein gwybodaeth am bob achos hysbys neu achos a amheuir o ddiffyg cydymffurfio â deddfau a rheoliadau y dylid ystyried eu heffeithiau wrth baratoi'r datganiadau ariannol.
  - Manylion yr holl bartïon cysylltiedig a'r holl gydberthnasau a thrafodion partïon cysylltiedig rydym yn ymwybodol ohonynt.

Sylwadau ar y datganiad ariannol

Cofnodwyd pob trafodyn, ased a rhwymedigaeth yn y cofnodion cyfrifyddu ac fe'u hadlewyrchir yn y datganiadau ariannol.

Mae'r rhagdybiaethau arwyddocaol a ddefnyddiwyd i wneud amcangyfrifon cyfrifyddu, gan gynnwys y rheini a fesurwyd ar werth teg, yn rhesymol.

Cyfrifwyd yn briodol am gydberthnasau a thrafodion partïon cysylltiedig ac fe'u datgelwyd yn briodol. Cadarnhaf fod yr atodiad i'r llythyr hwn yn cynnwys rhestr gyflawn o bartïon cysylltiedig yr Awdurdod.

Datgelwyd pob achos o drosglwyddo adnoddau, gwasanaethau neu rwymedigaethau rhwng yr Awdurdod a'r partïon hyn i chi, ni waeth pa un a chodwyd tâl am hynny ai peidio.

Nid ydym yn ymwybodol o unrhyw bartïon cysylltiedig eraill, na thrafodion rhwng partïon cysylltiedig a ddatgelwyd.

Cadarnhaf ein bod wedi rhoi gwybod i chi am unrhyw gynlluniau buddiannau cyflogeion y mae cyflogeion yr Awdurdod yn rhan ohonynt.

Mae'r holl drefniadau cytundebol (gan gynnwys llythyrau sy'n cyd-fynd â chytundebau) y mae'r Awdurdod wedi ymrwymo iddynt wedi'u hadlewyrchu'n gywir yn y cofnodion cyfrifyddu neu, lle y maent yn berthnasol (neu y gallent fod yn berthnasol) i'r datganiad cyfrifon, wedi'u datgelu i chi.

Addaswyd ar gyfer pob digwyddiad neu datgelwyd pob digwyddiad a ddigwyddodd ar ôl y dyddiad adrodd y mae angen ei addasu neu ei ddatgelu.

Datgelwyd pob achos gwirioneddol neu bosibl hysbys o ymgyfreitha a hawliadau y dylid ystyried eu heffeithiau wrth baratoi'r datganiadau ariannol i'r archwilydd, a chyfrifwyd amdanynt a'u datgelu yn unol â'r fframwaith cyflwyno adroddiadau ariannol perthnasol.

Nid oes unrhyw gamddatganiadau perthnasol, gan gynnwys hepgoriadau, yn y datganiadau ariannol. Mae effeithiau'r camddatganiadau nas cywirwyd a nodwyd yn ystod yr archwiliad yn amherthnasol, yn unigol a chyda'i gilydd, i'r datganiadau ariannol cyfan.

Sylwadau gan y rhai sy'n gyfrifol am lywodraethu

Cydnabyddwn fod y sylwadau a wnaed gan y rheolwyr, uchod, wedi eu trafod â ni. Cydnabyddwn ein cyfrifoldeb am baratoi datganiadau ariannol cywir a theg yn unol â'r fframwaith cyflwyno adroddiadau ariannol perthnasol. Cymeradwywyd y datganiadau ariannol gan Gyngor Sir Ynys Môn ar 29 Medi 2015.

Rydym yn cadarnhau ein bod wedi cymryd yr holl gamau y dylem fod wedi'u cymryd i sicrhau ein bod yn ymwybodol o unrhyw wybodaeth archwilio berthnasol ac i sicrhau bod yr wybodaeth honno wedi'i throsglwyddo i chi. Rydym yn cadarnhau, hyd y gwyddom, nad oes unrhyw wybodaeth archwilio berthnasol nad ydych yn ymwybodol ohoni.

Llofnodwyd gan:

Richard Micklewright
Swyddog a.151 Dros Dro

Dyddiad: 29 Medi 2015

Llofnodwyd gan:

*Swyddog neu Aelod sy'n llofnodi ar ran y
rhai sy'n gyfrifol am lywodraethu*

Dyddiad: 29 Medi 2015

Atodiad: Rhestr o bartïon cysylltiedig (*to be inserted*)

Atodiad 2

Adroddiad archwilio arfaethedig yr Archwilydd Cyffredinol i Aelodau Cyngor Sir Ynys Môn

Adroddiad Archwilydd Cyffredinol Cymru i Aelodau Cyngor Sir Ynys Môn

Rwyf wedi archwilio datganiadau cyfrifyddu a nodiadau cysylltiedig Cyngor Sir Ynys Môn ar gyfer y flwyddyn a ddaeth i ben 31 Mawrth 2015 o dan Ddeddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004.

Mae datganiadau cyfrifyddu Cyngor Sir Ynys Môn yn cynnwys y Datganiad Symud Cronfeydd wrth Gefn, y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr, y Fantolen a'r Datganiad Llif Arian Parod.

Y fframwaith adrodd ariannol a gymhwyswyd wrth eu paratoi yw'r gyfraith berthnasol a'r Cod Ymarfer ar Gyfrifyddu Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig 2014-15 sy'n seiliedig ar y Safonau Adrodd Ariannol Rhyngwladol (IFRS).

Priod gyfrifoldebau'r swyddog cyfrifyddu cyfrifol ac Archwilydd Cyffredinol Cymru

Fel yr esbonnir yn fanylach yn y Datganiad o Gyfrifoldebau ar gyfer y Datganiad o Gyfrifon, mae'r swyddog ariannol cyfrifol yn gyfrifol am baratoi'r datganiad o gyfrifon, sy'n rhoi darlun cywir a theg.

Fy nghyfrifoldeb i yw archwilio'r datganiadau cyfrifyddu a'r nodiadau cysylltiedig yn unol â'r gyfraith berthnasol a'r Safonau Archwilio Rhyngwladol (y DU ac Iwerddon). Mae'r safonau hynny yn ei gwneud yn ofynnol i mi gydymffurfio â Safonau Moesegol y Bwrdd Arferion Archwilio ar gyfer Archwilwyr.

Cwmpas yr archwiliad o'r datganiadau cyfrifyddu

Mae a wnelo archwiliad â chael tystiolaeth am y symiau a'r datgeliadau yn y datganiadau cyfrifyddu a'r nodiadau cysylltiedig i roi sicrwydd rhesymol nad oes unrhyw gamddatganiadau perthnasol yn y datganiadau cyfrifyddu na'r nodiadau cysylltiedig, boed hynny drwy dwyll neu wall. Mae hyn yn cynnwys asesu'r canlynol: pa un a yw'r polisïau cyfrifyddu yn briodol i amgylchiadau Cyngor Sir Ynys Môn a pha un a ydynt wedi'u defnyddio'n gyson a'u datgelu'n ddigonol; rhesymoldeb amcangyfrifon cyfrifyddu arwyddocaol a wnaed gan y swyddog ariannol cyfrifol a'r ffordd y cyflwynwyd y datganiadau cyfrifyddu a'r nodiadau cysylltiedig yn gyffredinol.

Yn ogystal, darllenaf yr holl wybodaeth ariannol ac anariannol yn y Rhagair Eglurhaol er mwyn nodi anghysondebau perthnasol â'r datganiadau cyfrifyddu a'r nodiadau cysylltiedig archwiliedig a nodi unrhyw wybodaeth sy'n ymddangos fel pe bai'n berthnasol anghywir ar sail y wybodaeth a ddaw i law wrth i mi gyflawni'r archwiliad neu sy'n berthnasol anghyson â'r wybodaeth honno. Os dof yn ymwybodol o unrhyw gamddatganiadau neu anghysondebau perthnasol amlwg, ystyriaf y goblygiadau i'm hadroddiad.

Barn ar ddatganiadau cyfrifyddu Cyngor Sir Ynys Môn

Yn fy marn i, mae'r datganiadau cyfrifyddu a'r nodiadau cysylltiedig:

- yn rhoi darlun cywir a theg o sefyllfa ariannol Cyngor Sir Ynys Môn ar 31 Mawrth 2015 a'i incwm a'i wariant am y flwyddyn a ddaeth i ben bryd hynny; ac
- wedi'u paratoi'n briodol yn unol â'r Cod Ymarfer ar Gyfrifyddu Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig 2014-15.

Barn ar faterion eraill

Yn fy marn i, mae'r wybodaeth a geir yn y Rhagair Esboniadol yn gyson â'r datganiadau cyfrifyddu a'r nodiadau cysylltiedig.

Materion y cyflwynaf adroddiad arnynt drwy eithriad

Nid oes gennyf unrhyw beth i'w nodi o ran y materion canlynol, y cyflwynaf adroddiad i chi arnynt os bydd yr amgylchiadau canlynol yn berthnasol, yn fy marn i:

- ni chadwyd cofnodion cyfrifyddu priodol;
- nid yw'r datganiadau ariannol yn gyson â'r cofnodion a'r ffurflenni cyfrifyddu; neu
- nid wyf wedi derbyn yr holl wybodaeth ac esboniadau sydd eu hangen arnaf ar gyfer fy archwiliad;
- mae'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol yn cynnwys camddatganiadau ffeithiol perthnasol neu mae'n anghyson â gwybodaeth arall yr wyf yn ymwybodol ohoni o'm harchwiliad.

Tystysgrif cwblhau archwiliad

Ardystiaf fy mod wedi cwblhau'r archwiliad o gyfrifon Cyngor Sir Ynys Môn yn unol â gofynion Deddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004 a Chod Ymarfer Archwilio Archwilydd Cyffredinol Cymru.

Dros ac ar ran

Huw Vaughan Thomas

Archwilydd Cyffredinol Cymru

24 Heol y Gadeirlan

Caerdydd CF11 9LJ

30 Medi 2015

Atodiad 3

Crynodeb o'r cywiriadau a wnaed i'r datganiadau ariannol drafft y dylid tynnu sylw'r rhai sy'n gyfrifol am lywodraethu atynt

Yn ystod ein harchwiliad, gwnaethom nodi'r camddatganiadau canlynol a gywirwyd gan y rheolwyr, ond yr ystyriwn y dylid tynnu eich sylw atynt gan eu bod yn berthnasol i'ch cyfrifoldebau mewn perthynas â'r broses o gyflwyno adroddiadau ariannol.

	Natur y cywiriad	CIES Debyd (Dr)	CIES Credyd (Cr)	BS Debyd	BS Credyd
		£'000	£'000	£'000	£'000
1	DR Cyfrifon taladwy CR Derbyniadau Grantiau Cyfalaf Ymlaen Llaw <i>Aiddosbarthu Derbyniadau Grantiau Cyfalaf Ymlaen Llaw gan gredydwy</i>			380	380
2	DR Cyfrifon taladwy CR Benthycu byrdymor <i>Aiddosbarthu'r llog a gronnwyd gan gredydwy byrdymor i drefniadau benthycu byrdymor</i>			1,681	1,681
3	DR Cyfrifon derbyniadwy CR Cyfrifon taladwy <i>Aiddosbarthu derbyniadau ymlaen llaw gan ddyledwyr i gredydwy</i>			677	677
4	DR Colled ailbriso CR Asedau a ddelir i'w gwerthu <i>Y gostyngiad yn y gwerth sydd ei angen i ailbriso dau ased a ddelir o fewn Asedau a Ddelir i'w Gwerthu i'w gwerth teg llai costau gwerthu.</i>	2,078			2,078
5	DR Eiddo buddsoddi CR Eiddo, offer a chyfarpar DR CIES (FIIE) CR Eiddo buddsoddi <i>Addasiad i aiddosbarthu Unedau Pen-yr-orsedd yn eiddo buddsoddi a'u hailbriso i'w gwerth teg</i>	1,124		1,354	1,354 1,124
6	DR Costau Gwasanaethau CR Darpariaeth drwg-ddyledion DR Cyfrifon derbyniadwy CR Cyfrifon taladwy	270		180	270 180

	<i>Addasiad i gynyddu'r ddarpariaeth drwg-ddyledion ar gyfer nifer o wallau wrth gyfrifo ac ailddosbarthu derbyniadau cyfrifon tai ymlaen llaw i gredydwy</i>				
7	DR Costau Gwasanaethau CR Cyfrifon derbyniadwy <i>Addasiad er mwyn lleihau swm yr incwm NNDR y cronnir ar ei gyfer gan Lywodraeth Cymru.</i>	244			244
8	DR Incwm HRA (cost gwasanaethau) CR Cyfrifon derbyniadwy <i>Addasiad er mwyn lleihau swm yr incwm rhentu a gydnabyddir, gan fod y golled eiddo gwag am y flwyddyn wedi'i hepgor drwy gamgymeriad.</i>	178			178
9	DR Costau Gwasanaethau CR Cyfrifon taladwy DR Cyfrifon taladwy CR Costau Gwasanaethau <i>Addasiad er mwyn gwyrddroi dyddlyfrau gwallus a gyflwynwyd yn ystod y flwyddyn i ddileu balansau credydwy a ddygwyd ymlaen.</i>	121	145	145	121
10	DR Costau Gwasanaethau CR Darpariaethau byrdymor <i>Addasiad er mwyn cynyddu'r ddarpariaeth ar gyfer hawliadau cyflog cyfartal, o ganlyniad i hawliadau newydd a gafwyd yn ystod y flwyddyn.</i> <i>Gellir gwyrddroi effaith hyn ar y gronfa gyffredinol drwy'r MiRS, gyda'r debyd yn cael ei drosglwyddo i'r gronfa ôl-ddyddio cyflogau anghyfartal wrth gefn tra'n aros am gais am gyfarwyddyd cyfalafu.</i>	353			353
11	DR Costau Gwasanaethau CR Darpariaethau byrdymor <i>Addasiad er mwyn trosglwyddo cost amcangyfrifedig ôl-ddyddio cyflogau hyd at 31 Mawrth 2015 o'r gronfa wrth gefn a glustnodwyd ar gyfer yr ymarfer gwerthuso swyddi i ddarpariaethau byrdymor. Mae hyn yn seiliedig ar y cyfrifiadau diweddaraf a ddarparwyd gan gynghorydd gwerthuso swyddi'r Awdurdod.</i>	2,900			2,900
12	DR Cronfa ailbrizio wrth gefn CR PPE (anheiddau'r cyngor) <i>Addasiad er mwyn lleihau'r cynnydd yn y prisiaid a gofnodwyd o ganlyniad i wall yn nifer yr eiddo</i>			284	284

	<i>a ddefnyddiwyd yn y cyfrifiad, wedi'i wrthbwysu gan wahaniaethau cyfrifo adferol a nodwyd.</i>				
13	DR Cronfa ailbriso wrth gefn DR CIES CR PPE (L&B) <i>Yr addasiad net sydd ei angen mewn perthynas â nifer o wallau a nodwyd o'r ymarfer ailbriso, gan gynnwys ased a hepgorwyd o'r gofrestr asedau sefydlog, gwahaniaethau o ran arwynebedd llawr a'r ffaith nad adlewyrchwyd ailbrisiadau ar y gofrestr asedau sefydlog.</i>	452		120	572
14	DR Asedau a ddelir i'w gwerthu CR PPE (L&B) <i>Addasiad er mwyn ailddosbarthu'r tir ar safle Ysgol Y Graig gynt yn asedau a ddelir i'w gwerthu.</i>			694	694
	DR Cyfrifon derbyniadwy CR CIES <i>Addasiad er mwyn cywiro balans ddiwedd y flwyddyn gordaliadau budd tai , a oedd wedi cael ei bostio i'r cyfriflyfr yn anghywir</i>		378	378	
	Cyfanswm	7,720	523	5,893	13,090

CIES - Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr

BS - Y Fantolen

Ad-daliadau mewnol

Gwnaeth y CIES yn y Datganiad Cyfrifon drafft gynnwys ad-daliadau mewnol dylai wedi cael eu dileu. Cafodd hyn ei nodi cyn y dyddiad cau ar gyfer paratoi Datganiad Cyfrifon drafft o 30ed o Fehefin a cafodd CIES diwygiedig gyda'r ad-daliadau mewnol wedi eu tynnu allan ei gyflwyno i'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu mewn cyfarfod ar yr 23ed o Fehefin 2015.

Atodiad 4

Argymhellion yn deillio o'n gwaith archwilio ariannol ar gyfer 2014-15

Nodwn isod yr argymhellion pwysicaf sy'n deillio o'n harchwiliad ynghyd ag ymateb y rheolwyr iddynt. Caiff mwy o fân bwyntiau rheoli eu cyfleu i'r rheolwyr ar wahân.

Mater yn deillio 1 - Ailbriso

Canfyddiadau	Nodwyd sawl gwall o'r profion a gyflawnwyd mewn perthynas ag ailbriso asedau eiddo'r Cyngor (gan gynnwys Eiddo, Offer a Chyfarpar, Eiddo Buddsoddi ac Asedau a Ddelir i'w Gwerthu). Fe'u disgrifir yn fanwl yn adran amcangyfrifon cyfrifyddu pwysig yr adroddiad hwn.
Blaenoriaeth	Uchel
Argymhelliad	Dylid gwella'r trefniadau cyfathrebu rhwng yr adran gyllid a'r prisiwr a dylai staff yr adran gyllid roi rhaglen profion dilysu ar waith mewn perthynas â'r adroddiad prisio a'r data a ddarperir, er mwyn sicrhau bod y ffigurau a gofnodir yn briodol. Dylid cynnal ymarfer cysoni er mwyn cymharu'r asedau a gofnodir ar y gofrestr asedau sefydlog â'r cofnodion a ddelir yn annibynnol gan ystadau a/neu'r adran gyfreithiol.
Buddiannau gweithredu'r argymhelliad	Bydd gweithredu'r argymhelliad yn gwella cywirdeb y prisiad o asedau PPE y Cyngor, fel y'u cynhwysir yn y cyfrifon.
Derbyniwyd yn llawn gan y rheolwyr	Do
Ymateb y rheolwyr	<i>Mae'r grwp rheoli yn ystyried opsiynau darpariaeth gwasanaethau ar gyfer prisio am y flwyddyn nesaf a fydd hyn yn cael ei gynnwys fel rhan o'r broses.</i>
Dyddiad gweithredu	<i>Fydd y broses cysoni wedi ei weithredu erbyn ddiwedd mis Rhagfyr 2015. Fydd gwelliannau i'r broses ailbriso yn cael eu gweithredu erbyn ddiwedd mis Mawrth 2016.</i>

Mater sy'n deillio 2 - Pensiynau

Canfyddiadau	Yn ystod trafodaethau â'r rheolwyr am y pensiwn, nodwyd gennym fod y ffurflen flynyddol a gyflwynwyd i Gronfa Bensiwn Gwynedd yn cynnwys gwybodaeth anghywir. Ni chyflwynir yr adroddiad i'r actiwari ac felly ni chaiff effaith ar y rhwymedigaeth pensiwn a nodir yn y Datganiad Cyfrifon ac rydym ar ddeall fod gwybodaeth ddiwygiedig bellach wedi'i chyflwyno i'r gronfa pensiwn. Nodwyd yr un mater yn ystod blynyddoedd blaenorol
Blaenoriaeth	Uchel

Mater sy'n deillio 2 - Pensiynau

Argymhelliad	Argymhellwn y dylid cynnal adolygiad o'r trefniadau ar gyfer cyflwyno adroddiadau i Gronfa Bensiwn Gwynedd er mwyn sicrhau y darperir gwybodaeth gyflawn a chywir yn amserol. Rydym ar ddeall bod nifer o gyflogwyr sy'n rhan o Gronfa Bensiwn Gwynedd wedi rhoi system trosglwyddo data electronig ar waith sy'n darparu gwybodaeth awtomatig i'r gronfa pensiwn yn ddyddiol. Argymhellir y dylai'r Awdurdod gynnal dadansoddiad cost a budd rhoi system o'r fath ar waith.
Buddiannau gweithredu'r argymhelliad	Byddai gweithredu'r argymhelliad yn arwain at ostyngiad yn nifer y gwallau a gallai arwain at arbedion o ran amser rheolwyr a mewnbwn staff.
Derbyniwyd yn llawn gan y rheolwyr	<i>Do</i>
Ymateb y rheolwyr	<i>Derbyniwyd yn llawn gan y rheolwyr</i>
Dyddiad gweithredu	<i>Rhagfyr 2015</i>

Wales Audit Office
24 Cathedral Road
Cardiff CF11 9LJ

Tel: 029 2032 0500

Fax: 029 2032 0600

Textphone: 029 2032 0660

E-mail: info@wao.gov.uk

Website: www.wao.gov.uk

Swyddfa Archwilio Cymru

24 Heol y Gadeirlan
Caerdydd CF11 9LJ

Ffôn: 029 2032 0500

Ffacs: 029 2032 0600

Ffôn Testun: 029 2032 0660

E-bost: info@wao.gov.uk

Gwefan: www.wao.gov.uk

Cyngor Sir Ynys Môn

Diweddariad ar raglen waith perfformiad ar gyfer Pwyllgor Archwilio 23 Medi 2015

Astudiaethau Llywodraeth Leol – Diweddariad Awst 2015

Mae'r rhan hon o'r briffio yn darparu diweddariad ar gyflenwi rhaglen astudiaethau Llywodraeth Leol Cymru Gyfan a phrosiectau eraill a reolir yn ganolog. Mae pob astudiaeth yn ymwneud â llywodraeth leol yn unig oni bai bod y sylwebaeth isod yn cyfeirio'n benodol at waith ar Barciau Cenedlaethol a/neu Awdurdodau Tân ac Achub.

1. Astudiaethau Llywodraeth Leol 2014-15

Annibyniaeth pobl hŷn

Mae'r adroddiad drafft yn cael ei glirio ar hyn o bryd ac mae i fod i gael ei gyhoeddi ym mis Medi 2015. Cynhaliwyd sesiynau briffio gyda thimau ymgysylltu lleol ac AGGCC, ac mae trafodaeth gyffelyb gyda'r tîm iechyd ar y gweill.

Cyflawni â llai – Hamdden

Mae'r adroddiad cenedlaethol wedi ei ddrafftio ac mae'n symud ymlaen trwy ein cam Asesu Ansawdd. Mae briffiau ar y prif ganfyddiadau'n cael eu trefnu ar gyfer y cylch nesaf o gyfarfodydd timau ymgysylltu ym mis Medi 2015.

2. Astudiaethau Llywodraeth Leol 2015-16

Diogelwch Cymunedol

Mae'r gwaith maes wedi dechrau ac mae wedi ei drefnu i gael ei gynnal o fis Awst i fis Tachwedd 2015. Mae'r arolygon astudiaeth i fod i fynd yn fyw ym mis Medi 2015, ac mae'r tîm astudiaeth yn gweithio gydag Adran Gyfathrebu Swyddfa Archwilio Cymru i dynnu sylw dinasyddion at yr arolwg. Safleoedd gwaith maes gogledd Cymru yw Conwy/Sir Ddinbych, Wrecsam, Comisiynydd Heddlu a Throsedd Gogledd Cymru a Bwrdd Cymunedau Diogelach Gogledd Cymru. Bwriedir cyflwyno'r adroddiad cenedlaethol yn ystod gaeaf 2016.

Agwedd strategol cyngorau at gynhyrchu incwm a chodi tâl

Cyflawnir yr astudiaeth hon dan ein rhaglen flynyddol "cyflawni â llai", a bydd yr astudiaeth yn cynnwys archwiliad o agwedd strategol cyngorau at godi tâl, y broses gymeradwyo ar gyfer pennu ac adolygu taliadau mewn cyngor; effaith codi tâl ar wasanaethau a defnyddwyr gwasanaeth; a'r sail ddeddfwriaethol ar gyfer codi tâl.

Mae briff y prosiect wedi ei ddsbarthu, a chyflwynir yr astudiaeth dan gontract â Grant Thornton.

Ariannu gwasanaethau trydydd sector gan gyngorau

Hefyd, dan y themâu cyflawni â llai, bydd yr astudiaeth hon yn edrych ar lefel y buddsoddiad yng ngwasanaethau'r sector gwirfoddol, er mwyn meincodi'r canfyddiadau yn unol ag

adolygiadau Uned Data Llywodraeth Leol a gynhaliwyd ar ran Cyngor Gweithredu Gwirfoddol Cymru sy'n dyddio o 2001 i 2002. Bydd yr adolygiad yn cynnwys y camau a ddefnyddir i asesu effeithiolrwydd ariannu mewn ardal olrhain, a chytunir ar hyn gyda Chyngor Gweithredu Gwirfoddol Cymru; adolygu prosesau gwneud penderfyniadau i benderfynu pa un a ddilynir egwyddorion llywodraethu da ar gyfer cyllido gwasanaethau'r trydydd sector.

3. Astudiaethau Llywodraeth Leol 2016-17

Rydym wrthi'n datblygu a chwblhau rhestr o bynciau astudiaeth posibl i ymgynghori ar ein rhaglen waith yn y dyfodol. Trafodir y rhaglen ddrafft gyda'r timau ymgysylltu yn y cylch nesaf o gyfarfodydd tîm. Yn dilyn hyn, ymgynghorir â'r awdurdodau lleol.

4. Gwaith asesu archwilio gwelliant ar gyfer 2015-16

Mae'r rhan hon o'r briffio yn darparu diweddariad ar y cynnydd ynghylch cyflenwi'r gwaith archwilio ac asesu yn Ynys Môn (bydd rhai astudiaethau hefyd yn cynnwys cynghorau eraill gogledd Cymru a Chymru).

Archwiliad o asesiad o berfformiad

Archwiliad o gyflawni dyletswydd i gyhoeddi asesiad o berfformiad. Amserlen – Adroddiad i'w gyflwyno ym mis Tachwedd 2015.

Adolygiad cydnerthedd ariannol

Mwy o waith ar y trefniadau cydnerthedd ariannol yn dilyn ein hadolygiad 2014-15, ac edrych ymlaen at gynigion pennu cyllideb ac arbedion 2016-17. Bydd pwyslais hefyd ar sefyllfa a pholisi cronfeydd a'r defnydd o gronfeydd. Amserlen – Cychwyn a gwneud y gwaith maes ym mis Medi. Adborth lleol erbyn diwedd mis Hydref 2015.

Adolygiad o lywodraethu

Bydd y gwaith hwn yn canolbwyntio ar feysydd y nodir bod angen eu gwella yn yr adroddiad Asesu Corfforaethol. Amserlen – mis Gorffennaf 2015 i fis Mawrth 2016.

Adolygiad rheoli perfformiad

Astudiaeth ar draws pob un o chwe chyngor gogledd Cymru ar feincodi costau gwasanaethau cymdeithasol o'i gymharu â pherfformiad. Bydd hyn yn cynnwys cyfranogiad AGGCC a thrafodaethau gyda staff cyngor. Amserlen - mis Medi i fis Rhagfyr 2015.

Adolygiad(au) a benderfynwyd yn lleol

Gwaith dilynol ar agweddau y nodwyd bod angen eu gwella yn yr adroddiad Asesu Corfforaethol. Amserlen – mis Gorffennaf 2015 i fis Mawrth 2016. Bydd hyn yn deillio o'r Asesiad Corfforaethol yn dilyn trafodaeth gyda'r Cyngor.

Adroddiad Gwella Blynyddol

Crynodeb ac asesiad blynyddol gan yr Archwilydd Cyffredinol a rheoleiddwyr eraill.
Amserlen – mis Rhagfyr 2015 i fis Mawrth 2016.

5. Gwaith asesu archwilio gwelliant ar gyfer 2014-15

Asesiad corfforaethol

Cyhoeddir adroddiad drafft yr asesiad corfforaethol erbyn diwedd mis Medi, a bydd yr adroddiad terfynol yn cael ei gyhoeddi yn dilyn adborth gan y Cyngor.

6. Astudiaethau Cenedlaethol Gwerth am Arian

Mae tabl ar wahân wedi ei gynhyrchu sy'n nodi'r astudiaethau cenedlaethol a luniwyd gan Swyddfa Archwilio Cymru neu y mae'n eu cynllunio trwy'r cyfnod 2015-16.

Gweithgareddau a Gynlluniwyd 3.WAO National value-for-money studies	Cynnyrch	Amserlen cyhoeddi a ragwelir		Statws	Swyddog Arwain ar gyfer y Prosiect	Cynnydd / Pwyslais Ariennir Astudiaethau Gwerth am Arian gan y Cynulliad Cenedlaethol
Presgripsiynau meddygon teulu	Adroddiad cenedlaethol	Ebrill i Fehefin 2015		Clirio	Swyddfa Archwilio Cymru Canolog	
Buddsoddiad Llywodraeth Cymru yn seilwaith band eang ar gyfer y genhedlaeth nesaf	Adroddiad cenedlaethol	Ebrill i Fehefin 2015		Cyhoeddwyd	Swyddfa Archwilio Cymru Canolog	Cyhoeddwyd yr Adroddiad ar 28 Mai 2015
Consortia addysg rhanbarthol	Adroddiad cenedlaethol	Ebrill i Fehefin 2015		Cyhoeddwyd	Swyddfa Archwilio Cymru Canolog	Cyhoeddwyd yr Adroddiad ar 4 Mehefin 2015
Caffaeliad Llywodraeth Cymru o Faes Awyr Caerdydd	Adroddiad cenedlaethol	Ebrill i Fehefin 2015		Clirio	Swyddfa Archwilio Cymru Canolog	

Gwasanaethau rheilffordd	Adroddiad cenedlaethol	Ebrill i Fehefin 2015		Clirio	Swyddfa Archwilio Cymru Canolog	
Gwasanaethau orthopedig	Adroddiad cenedlaethol	Ebrill i Fehefin 2015		Clirio	Swyddfa Archwilio Cymru Canolog	
Codio clinigol y GIG	Adroddiad cenedlaethol	haf 2015		Ar Waith	Swyddfa Archwilio Cymru Canolog	
Rhestrau aros y GIG a phractisiau preifat	Adroddiad cenedlaethol	haf 2015		Ar Waith	Swyddfa Archwilio Cymru Canolog	
Darlun o wasanaethau cyhoeddus	Adroddiad cenedlaethol	hydref 2015		Ar Waith	Swyddfa Archwilio Cymru Canolog	
Datblygu Cyfoeth Naturiol Cymru	Adroddiad cenedlaethol	hydref 2015		Ar Waith	Swyddfa Archwilio Cymru Canolog	

Cronfa Buddsoddi Cymru mewn Adfywio	Adroddiad cenedlaethol	Cyhoeddi yng Ngorffennaf 2015	Cyhoeddwyd	Swyddfa Archwilio Cymru Canolog	
Cronfa Fuddsoddi Gwyddorau Bywyd Cymru	Adroddiad cenedlaethol	I'w gadarnhau	Cwmpasu	Swyddfa Archwilio Cymru Canolog	
Rheoli risg llifogydd ac erydu	Adroddiad cenedlaethol	I'w gadarnhau	Cwmpasu	Swyddfa Archwilio Cymru Canolog	Mae'r adolygiad yn debygol o ganolbwyntio ar lifogydd arfordirol
Ymyrraeth Gynnar a Newid Ymddygiad y Cyhoedd	Adroddiad cenedlaethol	I'w gadarnhau	Cwmpasu	Swyddfa Archwilio Cymru Canolog	Yn y tymor byr, rhoddir blaenoriaeth i ddatblygu darlun newydd o adroddiad gwasanaethau cyhoeddus dros y gwaith hwn
Ymyriadau Llywodraeth Cymru mewn Llywodraeth Leol	Adroddiad cenedlaethol	I'w gadarnhau	Cwmpasu	Swyddfa Archwilio Cymru Canolog	Ailedrychir ar gynlluniau ar hyn o bryd, o ystyried yr adolygiad a gomisiynwyd gan Lywodraeth Cymru o'r ymyriad yn Ynys Môn gan Sefydliad Polisi Cyhoeddus Cymru
Ymatebion Llywodraeth Cymru i argymhellion archwilio	Adroddiad cenedlaethol	I'w gadarnhau	Cwmpasu	Swyddfa Archwilio Cymru	

				Canolog	
Caffael cyhoeddus a'r Gwasanaeth Caffael Cenedlaethol	Adroddiad cenedlaethol	I'w gadarnhau	Cwmpasu	Swyddfa Archwilio Cymru Canolog	

This page is intentionally left blank

CYNGOR SIR YNYS MÔN	
ADRODDIAD I:	PWYLLGOR ARCHWILIO A LLYWODRAETHIANT
DYDDIAD:	23 MEDI 2015
PWNC:	ADRODDIAD CYNNYDD AR ARCHWILIO MEWNOL 1 EBRILL – 31 AWST 2015
SWYDDOG ARWEINIOL:	PENNAETH ARCHWILIO MEWNOL – MIKE HALSTEAD
SWYDDOG CYSWLLT:	RHEOLWR ARCHWILIO – SIONED PARRY
<p>Natur a rheswm am adrodd – i gydymffurfio â gofynion Safonau Archwilio Mewnol Sector Cyhoeddus y DU a Safonau DU CIPFA a ddaeth i rym ar 1 Ebrill 2013, lle mae gofyn i'r Pennaeth Archwilio adrodd yn gyfnodol i'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethiant ar berfformiad y Gwasanaeth Archwilio Mewnol mewn perthynas â Chynllun Archwilio 2015/16 ac ystyried mesurau perfformiad Archwilio Mewnol yn chwarterol.</p>	

1. CYFLWYNIAD

- 1.1 Cynhyrchir yr adroddiad hwn i gydymffurfio â Chylch Gorchwyl y Pwyllgor Archwilio a Llywodraethiant, sy'n gofyn i'r Pwyllgor adolygu cynnydd wrth gyflawni'r Cynllun Archwilio Mewnol a'r Strategaeth Archwilio Mewnol trwy dderbyn ac ystyried adroddiadau cynnydd chwarterol.
- 1.2 Mae'r adroddiad yn dadansoddi perfformiad y Gwasanaeth Archwilio Mewnol am y cyfnod 1 Ebrill 2015 hyd at 31 Awst 2015 a chaiff ei gefnogi gan **Atodiadau A i E** sy'n rhoi manylion am y cynnydd yn erbyn targedau perfformiad ar gyfer 2015/16 a'r gwaith a wnaed gan y Gwasanaeth yn ystod y cyfnod hwn.
- 1.3 Cyflwynwyd Cynllun Strategol diwygiedig am y cyfnod 3 blynedd 2015/16 hyd at 2017/18 i gyfarfod y Pwyllgor Archwilio a Llywodraethiant ar 27 Gorffennaf 2015 ac fe'i cymeradwywyd ganddo. Mae Cynllun Gweithredol 2015/16 sy'n deillio o hynny yn darparu cynllun mwy cytbwys; sy'n galluogi medru archwilio'n ehangach ac archwilio nifer o feysydd nad ydynt wedi bod yn destun adolygiad archwilio yn y blynyddoedd diweddar.

2. ARGYMHELLIAD

- 2.1 Gofynnir i'r Aelodau ystyried a darparu sylwadau ar y sicrwydd a ddarperir i'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethiant yn yr adroddiad hwn yng nghyswllt y prosesau rheolaethau mewnol, rheoli risg a llywodraethu corfforaethol sydd ar waith i gyflawni amcanion yr awdurdod.

3. GWYBODAETH GEFNDIROL

3.1 Perfformiad Archwilio Mewnol 1/4/15 hyd at 31/8/15

- 3.1.1 Cwblhawyd dadansoddiad o waith a pherfformiad y Gwasanaeth Archwilio Mewnol am y cyfnod 1/4/15 hyd at 31/8/15. Roedd 10 o brosiectau archwilio oedd yn amrywio o ran

cymhlethdod ar gyfer 2014/15 nad oedd wedi'u cyflawni na'u cyflwyno erbyn 31/03/15, sy'n golygu bod gwaith yn mynd rhagddo arnynt fel a ganlyn:

- System Derbynebaw Arian
- Treth Gyngor
- Budd-daliadau Tai
- Rhenti Tai
- Y Brif System Gyfrifo
- NNDR
- Y Gyflogres
- Mân-ddyledion
- Rheoli'r Trysorlys
- Gwirio Stoc DLO

3.1.2 Treuliwyd 5.5 diwrnod ar waith oedd yn mynd rhagddo yn ystod 2015/16 hyd at ddiwedd mis Awst, ac fe ddaw'r dyddiau hyn o'r ddarpariaeth oedd yn weddill ar gyfer gwaith o'r fath yn y flwyddyn flaenorol.

3.1.3 Mae atodlen o dargedau perfformiad am y cyfnod sy'n dod i ben 31/8/15 ynghlwm yn **Atodiad A**. Dylid nodi bod y dangosydd perfformiad yng nghyswllt archwiliadau a wnaed yn ystod y cyfnod hwn wedi cael ei ostwng oherwydd yr angen i'r Gwasanaeth ganolbwyntio ar gwblhau'r holl waith oedd yn mynd rhagddo yn 2014/15. Mae'r cynnydd hefyd wedi dioddef oherwydd lefel salwch uwch na'r disgwyl yn y Tîm Archwilio a'r ffaith fod swydd wag yn y tîm ar hyn o bryd.

3.2 Gwaith Ychwanegol heb ei Gynllunio

3.2.1 Perfformiwyd 1 archwiliad ychwanegol oedd heb ei gynllunio yn ystod y cyfnod 1/4/15 hyd at 31/8/15. Treuliwyd dau ddiwrnod o waith arno ac mae dogfen yn egluro hyn ynghlwm yn **Atodiad B**. Rydym hefyd wedi gwneud gwaith heb ei gynllunio ar ardystio grantiau – archwilio allanol oedd yn gwneud hyn yn flaenorol, ac roedd yn cyfateb i 4.3 diwrnod o waith.

3.3 Datganiad o Sicrwydd

3.3.1 Mae gofyn i'r Pennaeth Archwilio ddarparu barn i'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethiant ar ba mor ddigonol ac effeithiol yw systemau llywodraethiant a rheoli risg yr Awdurdod ar y cyfan ynghyd â'i amgylchedd rheolaethau mewnol. Mae hyn yn cydymffurfio â gofynion y Safonau Archwilio Mewnol Sector Cyhoeddus a Nodyn Cymhwyso Llywodraeth Leol CIPFA. Mae'r farn gyffredinol yn un o'r mesurau sicrwydd a ddefnyddir gan yr Awdurdod wrth baratoi'r Datganiad Llywodraethiant Blynyddol sy'n ofynnol dan y Rheoliadau Cyfrifon ac Archwilio.

3.3.2 Mae'r farn archwilio ar bob un o'r aseiniadau a wnaed yn ystod y flwyddyn hyd yma wedi cael eu categoreiddio fel a ganlyn:

- Sicrwydd Sylweddol
- Sicrwydd Rhesymol
- Sicrwydd Cyfyngedig
- Sicrwydd Isel iawn.

3.3.3. I gefnogi'r farn archwilio, mae'r argymhellion a wnaed yn ystod y flwyddyn wedi cael eu categoreiddio fel rhai blaenoriaeth Uchel, Canolig ac Isel, fel y cawsant eu cymeradwyo gan y Pwyllgor Archwilio a Llywodraethiant ar 27 Gorffennaf 2015. Mae diffiniadau o gyfraddau risg yr argymhellion a'r farn archwilio ynghlwm yn **Atodiad C**. Rhoddir ystyriaeth i gysoni cyfraddau risg yr argymhellion gan Archwilio Mewnol gyda matrices rheoli risg yr Awdurdod

gan felly gyfnerthu'r broses rheoli risg ymhellach yn yr Awdurdod. Byddwn yn ceisio cymeradwyaeth y Pwyllgor yn hwyrach ymlaen.

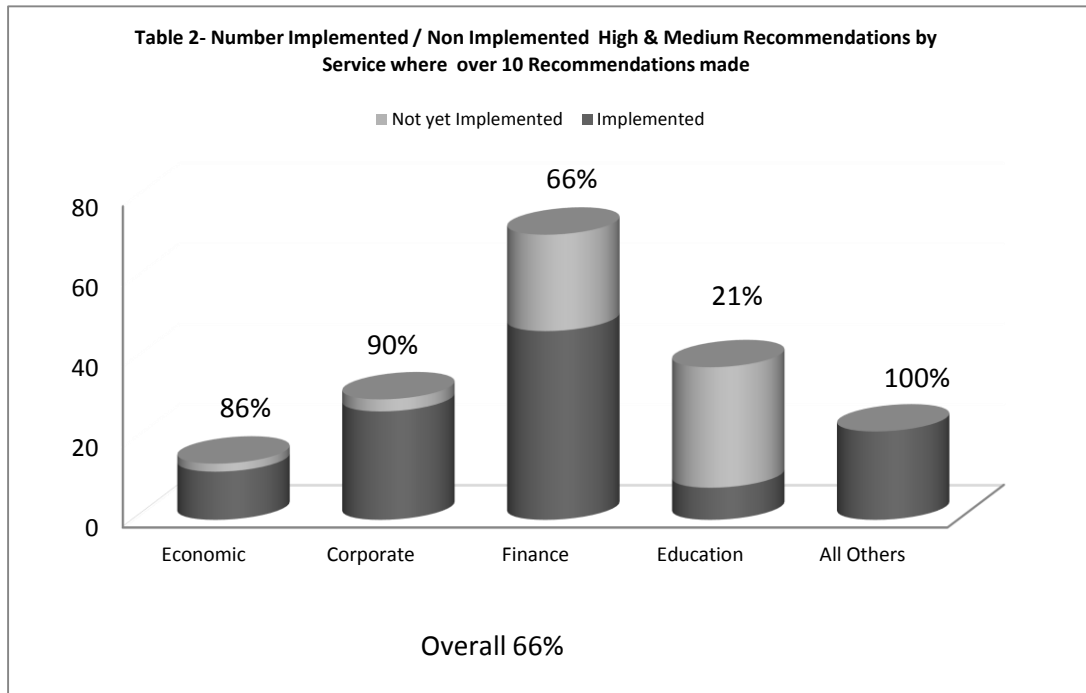
- 3.3.4 Mae crynodeb o'r holl asesiadau archwilio a gwblhawyd yn ystod y flwyddyn hyd yma gan gynnwys gwaith sy'n mynd rhagddo o 2014/15 ynghlwm yn **Atodiad D**. Mae'r atodlen yn crynhoi'r farn archwilio a'r argymhellion yng nghyswllt pob un maes a adolygwyd a bydd yn ffurfio'r sail ar gyfer y farn yn y Datganiad Sicrwydd Blyneddol ynglŷn â pha mor ddigonol ac effeithiol yw fframwaith llywodraethu, rheoli risg a rheolaethau mewnol yr Awdurdod ar y cyfan ar gyfer 2015/16. Ers 1 Ebrill 2015 mae 10 adroddiad terfynol wedi cael eu cyflwyno o Gynllun Gweithredol Archwilio Mewnol 2014/15 a thri o'r Cynllun Gweithredol 2015/16.
- 3.3.5 Aseswyd nad yw dau o'r archwiliadau a gynlluniwyd ac a gwblhawyd yn ystod y flwyddyn hyd yma yn darparu lefelau sicrwydd positif. Yn ystod y cyfnod 1 Ebrill 2015 hyd at 31 Awst 2015 cyfradd sicrwydd isel iawn a roddodd yr Archwiliad Adfer Gwasanaethau TGCh ar ôl Trychineb, ac aseswyd mai dim ond Sicrwydd Cyfyngedig oedd yn ddeillio o'r Archwiliad ar Reolaeth Parhad Busnes. Mae manylion yr archwiliadau i'w cael yn **Atodiad D**.

3.4 Dilyn i fyny ar Archwiliadau a Thracio Argymhellion

- 3.4.1 Mae Safonau Archwilio Mewnol y DU yn gofyn i'r Gwasanaeth Archwilio Mewnol ddilyn y cynnydd a wneir gyda chamau gweithredu a gymerir gan reolwyr sy'n codi o'r aseiniadau. Y rheolwyr sy'n gyfrifol am weithredu argymhellion archwilio y cytunwyd arnynt ac nid Archwilio Mewnol. Cyfrifoldeb Archwilio Mewnol yw adrodd ar y statws.
- 3.4.2 Caiff y data ei gasglu ar hyn o bryd o hunanasesiad gan y gwasanaethau perthnasol ac ar hyn o bryd nid yw'n cael ei gadarnhau gan Archwilio Mewnol hyd nes y caiff adolygiad archwilio dilynol ei gynnal yn yr un maes. Yn y cyfamser cyfrifoldeb y rheolwyr yw egluro pam nad yw'r argymhellion wedi cael eu gweithredu. Mae **Tabl 1** isod yn crynhoi statws gweithredu'r argymhellion ar 4 Medi 2015:

Tabl 1 – Statws argymhellion y cytunwyd arnynt ar 04-09-2015				
Statws	Uchel	Canolig	Cyfanswm	%
Cwblhawyd	24	92	116	66%
Yn weddill	3	56	59	34%
Cyfanswm	27	148	175	100%

- 3.4.3 Mae'r argymhellion ar hyn o bryd wedi eu categorio fel rhai uchel, canolig neu isel yn unol â'r risg ganfyddedig fel yr amlinellir yn **Atodiad C**. Nid yw Archwilio Mewnol yn mynd ar ôl yr argymhellion isel yn ffurfiol ac felly nid ydynt wedi eu cynnwys yn y dadansoddiad hwn. Roedd canran y gyfradd weithredu ar 4 Medi 2015 yn 66% ar gyfer cofnodi a gweithredu argymhellion 'uchel' a 'chanolig'.
- 3.4.4 Mae **Tabl 2** isod yn cynnwys graff sy'n dangos gweithrediad yr argymhellion gan bob Gwasanaeth:

3.4.5 Roedd adroddiad gan y cyn-Reolwr Archwilio Mewnol i'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethiant ar 27 Gorffennaf 2015 wedi adnabod bod angen gwneud gwaith i wella monitro ac adrodd ar gynnydd wrth weithredu argymhellion a gytunwyd.

3.4.6 Bwriedir adolygu'r broses dilyn i fyny yn y Gwasanaeth Archwilio Mewnol er mwyn darparu sicrwydd i'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethiant fod yr argymhellion a wnaed mewn adroddiadau Archwilio Mewnol yn cael eu gweithredu gan reolwyr o fewn amserlenni y cytunwyd arnynt. Bydd adroddiad yn amlinellu'r broses yn cael ei gyflwyno i Archwilio Mewnol yn fuan am gymeradwyaeth.

3.5 Cyfeiriadau

Yn ogystal â'r lefelau sicrwydd y cytunodd y gwasanaethau arnynt ac a ddarparwyd i gynorthwyo rheolwyr gwrdd ag amcanion yr Awdurdod, mae Archwilio Mewnol hefyd wedi ymgymryd ag ystod o gyfeiriadau/gwasanaethau ymgynghori sy'n cynnwys:

- Cyngor a chanllawiau i reolwyr ar amryw o faterion, gan gynnwys gweithredu'r system, cydymffurfio â pholisïau, rheoliadau a gweithdrefnau a gofynion rheolaethau mewnol.
- Hyfforddiant
- Ymchwiliadau arbennig gan gynnwys gwaith yn gysylltiedig â thwyll.

3.5.2 Cynlluniwyd y bydd 205 o ddyddiau yn cael eu neilltuo ar gyfer cyfeiriadau/ymgyngori yn ystod y flwyddyn ac mae 73.81 o ddyddiau wedi eu treulio ar y gwaith hwn hyd at ddiwedd mis Awst 2015.

3.5.3 Mae crynodeb o ymchwiliadau arbennig a wnaed gan Archwilio Mewnol yn ystod y cyfnod 1 Ebrill 2015 hyd at 31 Awst 2015 wedi'i gynnwys yn **Atodiad E** ac mae'n gyfanswm o 23.46 diwrnod.

3.6 Absenoldeb Salwch

3.6.1 Mae'r Gwasanaeth yn rheoli absenoldeb salwch yn unol â Pholisi Absenoldeb Salwch yr Awdurdod. Cafwyd 67.92 diwrnod o absenoldeb salwch yn ystod y chwarter yn erbyn targed blynyddol o 45 diwrnod. Roedd hyn yn bennaf oherwydd absenoldeb salwch tymor hir 2 swyddog yn y chwarter cyntaf, oedd yn rhoi 59.81 o ddyddiau salwch.

4. BLAENRAGLEN WAITH ARCHWILIO MEWNOL

Teitl yr Adolygiad a Drefnwyd	Maes Gwasanaeth	Statws Cyfredol
Llywodraethu Gwybodaeth	Corfforaethol	Adolygu Adroddiad Drafft
Fframwaith Rheoli Risg a'r 5 Risg Uchaf	Corfforaethol	Cyflwyno Adroddiad Drafft
Partneriaethau Llywodraethiant a Pherfformiad	Corfforaethol	Gwaith yn mynd rhagddo
Ffioedd Rheoliadau Adeiladu	Datblygu Cynaliadwy	Gwaith yn mynd rhagddo
Archwilio Contractau – Gwariant Cyfalaf	Corfforaethol	Gwaith yn mynd rhagddo
Rheoli Fflyd	Datblygu Cynaliadwy	Gwaith yn mynd rhagddo
Adnoddau Dynol – Polisiâu ac Arferion ar gyfer Rheoli'r Gweithlu	Trawsnewid	Gwaith yn mynd rhagddo
Grant Gwella Addysg – Cymraeg mewn Addysg	Gydol Oes	I'w gychwyn
Grant Gwella Addysg – Grant Amddifadedd Disgyblion	Gydol Oes	I'w gychwyn

5. CASGLIAD

- 5.1 Mae dadansoddiad o berfformiad y Gwasanaeth Archwilio Mewnol yn y cyfnod 1 Ebrill 2015 hyd at 31 Awst 2015 yn dangos bod y lefelau perfformiad fwy neu lai ar darged. Fodd bynnag, bydd gallu'r gwasanaeth i gyflawni Cynllun Gweithredol 2015/16 yn dibynnu ar lefel y galw am adnoddau archwilio yng nghyswllt cyfeiriadau, gwaith heb ei gynllunio cyn diwedd y flwyddyn a lefelau absenoldeb salwch.

Disgrifiad	CSYM Gwirionedd ol 2013/14	CSYM Gwirioneddol ar 31/3/15	CSYM Targed 2015/16	CSYM Gwirioneddol ar 31/8/15	Cyfartaledd Cymru 2013/14
1. % yr Archwiliadau Cynlluniedig a Gwblhawyd	81%	92%	80%	17.31%	80%
2. Nifer yr Archwiliadau	51	46	60	10	126
3. % Ymatebion 'Bodddhaol' gan Gleientiaid	100%	100%	100%	Dim	97%
4. % yr Argymhellion a dderbyniwyd	100%	100%	100%	92%	99%
5. % Gweithredu Argymhellion Lefel Uchel a Chanolig mewn archwiliadau Dilyn-i-fyny	46%	49%	85%	66%	D/B
6. % yr Archwiliadau a gwblhawyd o fewn yr amser a gynlluniwyd	D/B	D/B	90%	100%	71%
7. % yr amser y codir amdano'n uniongyrchol yn erbyn y cyfanswm sydd ar gael	D/B	D/B	70%	73.30%	68%
8. Nifer y dyddiadau ar gyfartaledd o'r cyfarfod cau i gyhoeddi'r adroddiad drafft	D/B	D/B	6 days	6 days	9.5 diwrnod
9. Nifer y dyddiau ar gyfartaledd rhwng yr ymateb i'r adroddiad drafft a chyhoeddi'r adroddiad terfynol	D/B	D/B	2 days	2 days	2.4 diwrnod
10. Y gost wirioneddol fesul diwrnod archwilio y codir amdano'n uniongyrchol	£245	£238	£250	£250	£225
11. Nifer staff Archwilio	5.5	5.6	5.68	4.68	9.3
12. % y staff a adawodd	0	0	0	0	22%

**ARCHWILIO MEWNOL
CYNGOR SIR YNYS MÔN**

**DADANSODDIAD O WAITH YCHWANEGOL NAD OEDD WEDI EI
GYNLLUNIO A WNAED YN YSTOD 1 EBRILL 2015 I 31 AWST 2015**

	MAES	NATUR Y GWAITH	DYDDIAU ARCHWILIO
1	Bryn Trewan	Gofynnodd y Pwyllgor Archwilio i'r Gwasanaeth Archwilio Mewnol edrych ar y gwaith papur gwreiddiol mewn perthynas â chodi ar 60 eiddo yn Bryn Trewan, Caergeiliog am gostau carthffosiaeth.	2.2
2	Ardystio Grantiau – Y Gronfa Gymdeithasol Ewropeaidd	Ardystiad Terfynol	4.3
	CYFANSWM NIFER Y DYDDIAU		6.5

.....

ARGYMHELLION ARCHWILIO A'R FARN ARCHWILIO

1. DIFFINIADAU O'R LEFELAU SICRWYDD

Mae diffiniadau newydd o lefelau sicrwydd ar gyfer 2015/16 yn gliriach ac yn fwy cywir yn nodi'r flaenoriaeth y dylid ei rhoddi i'r argymhellion a wnaed. Gweler isod:

LEFEL SICRWYDD	DIFFINIAD
SICRWYDD SYLWEDDOL	Mae'r trefniadau ar gyfer llywodraethiant, rheoli risg a rheolaeth fewnol yn dda. Dim angen i'r rheolwyr gymryd unrhyw gamau gweithredu neu angen iddynt gymryd camau lefel isel yn unig. Dim argymhellion lefel uchel a hyd at 2 o argymhellion blaenoriaeth ganolig yn cael eu gwneud.
SICRWYDD RHESYMOL	Mae'r trefniadau ar gyfer llywodraethiant, rheoli risg ac/neu reolaeth fewn yn rhesymol. Mae angen i'r rheolwyr gymryd camau lefel ganolig i isel. Gwneir unrhyw argymhellion blaenoriaeth lefel uchel.
SICRWYDD CYFYNGEDIG	Mae'r trefniadau ar gyfer llywodraethiant, rheoli risg ac/neu reolaeth fewn yn gyfyngedig. Mae angen i'r rheolwyr gymryd camau lefel ganolig i isel. Gwneir nifer o argymhellion blaenoriaeth uchel/neu ganolig
SICRWYDD LLEIAF	Mae diffygion sylweddol yn y trefniadau ar gyfer llywodraethiant, rheoli risg a rheolaeth fewnol. Mae angen i'r rheolwyr gymryd camau lefel uchel mewn nifer o feysydd. Gwneir nifer sylweddol o argymhellion blaenoriaeth uchel.

2. Diffiniadau o Flaenoriaethau ar gyfer Argymhellion

Mae diffiniadau o'r blaenoriaethau a ddefnyddiwyd ar gyfer yr argymhellion wedi cael eu llunio er mwyn gwella cysondeb yn y tîm archwilio a helpu'r lefel o ddealltwriaeth gan y sawl sy'n derbyn yr adroddiad. Gweler isod:

BLAENORIAETH ARGYMHELLIAD	YR	DIFFINIAD
UCHEL		Mae angen cymryd camau sylweddol oherwydd absenoldeb neu ddiffyg cydymffurfiaeth gyda phrosesau rheoli sylfaenol sy'n arwain at y potensial na fydd problemau llywodraethiant sylweddol, cam-ymarfer, risg neu gamgymeriad yn cael eu darganfod
CANOLIG		Mae angen cymryd camau pwysig i ddod â'r system reolaeth fewnol i fyny i safon dderbyniol neu i wneud i ffwrdd â lefel annerbyniol o ddiffyg

	cydymffurfiaeth gyda phroses rheoli gyfredol.
ISEL	Camau a allai wella'r rheolaeth fewnol yn gyffredinol ond nad yw'n hanfodol i'r system reolaeth gyffredinol.

.....

Crynodeb o Argymhellion a Lefelau Sicrwydd 1-4-15 hyd at 31-8-15

ATODIAD D

	Teitl yr Adroddiad	Dyddiad	Gwasanaeth	Cyfanswm Argymhellion yr Archwiliad	Negeseuon Allweddol	Lefel Sicrwydd	
Tudalen 196	1	System Derbynebau Arian WIP 2014/15	Ebrill 15	Adnoddau	4	<p>Cynhaliwyd archwiliad o'r System Derbynebau Arian fel rhan o'r cynllun archwilio mewnol cyfnodol a gymeradwywyd ar gyfer 2014/15.</p> <p>Mae'r drefn derbynebau ar gyfer symiau arian yn digwydd ar hyn o bryd trwy eu rhoi i mewn â llaw i'r system Derbynebau Arian o ddatganiadau banc.</p> <p>Roedd argymhelliad oedd wedi ei gynnwys yn yr adroddiad Derbynebau Arian 2013/14 yn ymwneud â gweithredu system 'auto feeder' datganiadau banc yn 2015/16 i gynorthwyo a sicrhau y gellir cysoni'r symiau yn y banc yn brydlon o ddiwedd y cyfnod. Nid yw'r argymhelliad hwn a'r tri argymhelliad arall yn Adroddiad Terfynol y Derbynnnydd Arian 2013/14 wedi cael eu gweithredu.</p> <p>Barn: Gan roi ystyriaeth i'r materion a nodwyd, gellir rhoi sicrwydd sylweddol i'r Cyngor bod y rheolaethau y mae'r sefydliad yn dibynnu arnynt i reoli'r risg hon wedi'u dylunio'n addas a'u gweithredu'n gyson.</p>	Sylweddol
	2	Dyledwyr WIP 2014/15	Ebrill 15	Adnoddau	22	<p>Cynhaliwyd archwiliad o Fân Dyledwyr fel rhan o'r cynllun archwilio mewnol cyfnodol a gymeradwywyd ar gyfer 2014/15.</p> <p>Yn 2013/14 roedd nifer yr anfonebau a godwyd yn 20,287 ac roeddent yn werth £16.3m. Roedd gwerth yr anfonebau a ganslwyd ynghyd â nodiadau credyd a godwyd yn ystod y cyfnod yn £462k. Yn ôl Adroddiad Crynodeb ar Hen Dyledion</p>	Cyfyngedig

	Teitl yr Adroddiad	Dyddiad	Gwasanaeth	Cyfanswm Argymhellion yr Archwiliad	Negeseuon Allweddol	Lefel Sicrwydd
					<p>dyddiedig 14 Ionawr 2015 roedd cyfanswm y mân ddyledion oedd dal yn weddill yn £3,192,488.54.</p> <p>Cyflwynodd y Cyngor system ariannol newydd CIVICA ym mis Ebrill 2013 sy'n cynnwys y modiwl Mân Ddyledwyr a ddefnyddir fel prif gofnod y Cyngor o ddyledwyr.</p> <p>Roedd yr adolygiad Mân Ddyledwyr ar gyfer 2013/14 yn cynnwys chwe argymhelliad yn y categori Canolig ac un ar ddeg argymhelliad yn y categori Isel. Roedd archwiliad 2014/15 yn dangos nad yw'r chwe argymhelliad categori Canolig wedi cael eu gweithredu. Mae'r rhain yn ymwneud ag adennill dyledion sy'n weddill mewn modd prydlon ac effeithiol, adolygu hen anfonebau yn rheolaidd, adolygu'n rheolaidd ddyledion sydd wedi'u dileu, dyledion sydd wedi'u gohirio, cysoni'r lejer ariannol gyda'r system Mân Ddyledwyr a chyfrifoldebau sy'n ymwneud ag enwebu swyddogion i roi anfonebau a manylion dyledwr i mewn i'r system a'u hawdurdodi.</p> <p>Mae dau o'r argymhellion categori Isel wedi cael eu gweithredu. Mae'r naw argymhelliad categori Isel sy'n weddill yn cael eu hailadrodd. Mae'r rhain yn ymwneud ag adolygu hawliau mynediad i'r system, dogfennaeth gefnogol ar gyfer anfonebau dyledwyr, adolygu ffioedd a thaliadau, dyblygu manylion dyledwyr, dyledion wedi'u canslo, debyd codau cost pan fo'n amlwg na fydd modd adfer dyledion, adroddiadau dangosyddion perfformiad dyledwyr ac adrodd ar berfformiad mewn perthynas â thargedau.</p> <p>Barn: Gan roi ystyriaeth i'r materion a nodwyd, er y gellir rhoi peth sicrwydd i'r Cyngor bod y rheolaethau y mae'r sefydliad yn dibynnu arnynt i reoli'r risg hon wedi eu dylunio'n addas ac yn cael eu gweithredu'n gyson, mae angen gweithredu i sicrhau</p>	

	Teitl yr Adroddiad	Dyddiad	Gwasanaeth	Cyfanswm Argymhellion yr Archwiliad	Negeseuon Allweddol	Lefel Sicrwydd
					bod y maes hwn yn cael ei reoli.	
3	Y Dreth Gyngor WIP 2014/15	Ebrill 2015	Adnoddau	8	<p>Cynhaliwyd archwiliad ar y Dreth Gyngor fel rhan o'r cynllun archwilio mewnol cyfnodol a gymeradwywyd ar gyfer 2014/15. Caiff y Dreth Gyngor ei gweinyddu gan y Gwasanaeth Refeniw a Budd-daliadau. Roedd 34,553 o eiddo (ac eithrio eiddo nad ydynt mewn band) ym mis Mawrth 2013.</p> <p>Roedd cyfanswm y debyd a gasglwyd ar gyfer y Dreth Gyngor yn 2013/14 (net ar ôl eithriadau, gollyngiadau a budd-daliadau'r dreth gyngor) yn £30.8m a llwyddwyd i gasglu 97.1% o'r cyfanswm hwn o fewn y flwyddyn.</p> <p>Roedd yr adroddiad Treth Gyngor ar gyfer 2013/14 yn cynnwys un argymhelliad categori Canolig a chwe argymhelliad categori Isel. Roedd archwiliad 2014/15 wedi canfod bod yr argymhellion Canolig sy'n ymwneud â chysoni gyda'r Cofnod Postio heb gael eu gweithredu.</p> <p>Aseswyd bod pedwar o argymhellion Isel heb eu gweithredu a gwelwyd bod un argymhelliad Isel wedi cael ei weithredu'n rhannol. Mae'r argymhellion yn ymwneud â disgownt i bobl sengl, gweithdrefnau adennill dyledion, cyfrifon sy'n disgwyl am statws 'dyled wedi'i dileu', adolygu cyfrifon lle mae dyledion wedi'u gohirio, ac ymweliadau ag eiddo gwag.</p> <p>Barn: Gan roi ystyriaeth i'r materion a nodwyd, gellir rhoi sicrwydd rhesymol i'r Cyngor bod y rheolaethau y mae'r sefydliad yn dibynnu arnynt i reoli'r risgiau hyn wedi eu dylunio'n addas, yn cael eu gweithredu'n gyson, ac yn effeithiol.</p> <p>Fodd bynnag, rydym wedi adnabod materion sy'n cynyddu'r</p>	Rhesymol

	Teitl yr Adroddiad	Dyddiad	Gwasanaeth	Cyfanswm Argymhellion yr Archwiliad	Negeseuon Allweddol	Lefel Sicrwydd
					tebygolrwydd y bydd y risgiau'n dod yn rhai gwirioneddol os na fyddant yn derbyn sylw.	
4	NNDR WIP 2014/15	Ebrill 2015	Adnoddau	8	<p>Cynhaliwyd archwiliad NNDR fel rhan o'r cynllun archwilio mewnol cyfnodol a gymeradwywyd ar gyfer 2014/15.</p> <p>Roedd cyfanswm yr eiddo (ac eithrio eiddo nad ydynt mewn band) ar 31 Mawrth 2014 yn 2,707.</p> <p>Roedd cyfanswm y debyd a gasglwyd ar gyfer NNDR yn 2013/14 (net ar ôl ad-daliadau) yn £13.6m a llwyddwyd i gasglu 97.9% o'r cyfanswm hwn o fewn y flwyddyn. Adroddwyd bod cyfartaledd y gyfradd casglu trethi ar gyfer yr holl Awdurdodau Unedol yng Nghymru yn 97.1%.</p> <p>Roedd yr adroddiad NNDR ar gyfer 2013/14 yn cynnwys dau argymhelliad categori Canolig ac wyth argymhelliad categori Isel. Mae ein gwaith dilynol yn 2014/15 wedi canfod nad yw'r argymhellion Canolig sy'n ymwneud â chysoni cyfanswm gwerth biliau gyda nifer yr etifeddiannau y gellir eu trethu a chlirio dyledion sydd wedi'u dileu ac sydd wedi bod ar y system am fwy na deuddeg mis, wedi cael eu gweithredu.</p> <p>Gweithredwyd un argymhelliad categori Isel ac mae dau wedi cael eu disodli. Aseswyd nad yw'r pum argymhelliad categori Isel sy'n weddill wedi cael eu gweithredu. Mae'r argymhellion hyn yn ymwneud â phrosesu dyledion i'w dileu ar y system yn brydlon, cynnal ymweliadau ag eiddo sydd wedi'u heithrio, defnyddio gweithdrefnau adfer mewn modd cyson, cyfeirio dyledion yn brydlon at Asiantau Gorfodi ac adolygu cyfrifon lle mae dyledion wedi'u gohirio.</p> <p>Barn: Gan roi ystyriaeth i'r materion a nodwyd, gellir rhoi sicrwydd</p>	Rhesymol

	Teitl yr Adroddiad	Dyddiad	Gwasanaeth	Cyfanswm Argymhellion yr Archwiliad	Negeseuon Allweddol	Lefel Sicrwydd
					<p>rhesymol i'r Cyngor bod y rheolaethau y mae'r sefydliad yn dibynnu arnynt i reoli'r risgiau hyn wedi eu dylunio'n addas, yn cael eu gweithredu'n gyson, ac yn effeithiol.</p> <p>Fodd bynnag, rydym wedi adnabod materion sy'n cynyddu'r tebygolrwydd y bydd y risgiau'n dod yn rhai gwirioneddol os na fyddant yn derbyn sylw.</p>	
5	Budd-daliadau Tai WIP 2014/15	Ebrill 2015	Adnoddau	11	<p>Cynhaliwyd archwiliad o'r Rheolaethau Allweddol – Budd-daliadau Tai fel rhan o'r cynllun archwilio mewnol cyfnodol a gymeradwywyd ar gyfer 2014/15. Roedd cyfanswm y Budd-daliadau Tai a dalwyd yn 2014/15 am y cyfnod 01/04/2014 hyd at 11/02/2015 yng nghyswllt tenantiaid preifat oddeutu £8.5 miliwn ac ar gyfer tenantiaid yr ALI yn £7m. Roedd y cyfanswm a ddyfarnwyd dan y cynllun Gostyngiadau'r Dreth Gyngor oddeutu £5m.</p> <p>Roedd y llwyth achosion a gofnodwyd hyd at Ionawr 2015 ar gyfer Hawliadau Budd-dal Tai yn 49,230 ac roedd yn 65,638 ar gyfer Hawliadau Gostyngiad y Dreth Gyngor.</p> <p>Mae'r Gwasanaeth Budd-daliadau o fewn ei darged o ran yr amser a gymerir i brosesu newid mewn amgylchiadau, ar ôl derbyn yr holl wybodaeth sydd ei hangen i wneud penderfyniad o fewn 14 diwrnod o hawliad newydd ac o ran gwiriadau cywirdeb a wnaed yn y cyfnod. Fodd bynnag, nid yw'r Gwasanaeth wedi cyrraedd targedau a osodwyd mewn perthynas â phrosesu ceisiadau newydd ac adnabod achosion lle mae'r budd-dal sy'n ddyledus wedi cael ei gyfrifo'n anghywir.</p> <p>Y maes mwyaf arwyddocaol lle mae'r Gwasanaeth wedi bod yn aneffeithiol yn y cyfnod hwn yw adennil gordaliadau budd-dal</p>	Rhesymol

	Teitl yr Adroddiad	Dyddiad	Gwasanaeth	Cyfanswm Argymhellion yr Archwiliad	Negeseuon Allweddol	Lefel Sicrwydd
					<p>sydd wedi cynyddu yn ystod y cyfnod.</p> <p>Roedd yr adroddiad Archwilio Mewnol ar Fudd-daliadau Tai 2013/14 yn cynnwys 5 argymhelliad categori Canolig a 6 argymhelliad categori Isel. Fe wnaeth gwaith dilynol yn 2014/15 gafod, ar adeg yr adolygiad, fod 4 o argymhellion blaenoriaeth Ganolig a 5 o argymhellion blaenoriaeth Isel wedi cael eu gweithredu.</p> <p>Mae'r 2 argymhelliad a aseswyd fel rhai sydd heb eu gweithredu yn ymwneud â chysoni a dileu dyledion nad oes modd eu hadennill a gwahanu dyletswyddau rhwng rolau dyrannu ac adfer.</p> <p>Barn: Gan roi ystyriaeth i'r materion a nodwyd, gellir rhoi sicrwydd sylweddol i'r Cyngor bod y rheolaethau y mae'r sefydliad yn dibynnu arnynt i reoli'r risg hon wedi eu dylunio'n addas, yn cael eu gweithredu'n gyson, ac yn effeithiol.</p>	
6	Rhenti Tai WIP 2014/15	Ebrill 2015	Adnoddau	4	<p>Cynhaliwyd archwiliad o Renti Tai fel rhan o'r cynllun archwilio mewnol cyfnodol a gymeradwywyd ar gyfer 2014/15. Ar adeg adrodd roedd Gwasanaeth Tai'r Cyngor yn rheoli 3798 o anheddau, 767 o fodurdai a 12 o eiddo ar les ar draws y Sir. Adroddwyd fod yr incwm rhent a amcangyfrifwyd ar gyfer 2014/15 yn £13.8M.</p> <p>Barn: Gan roi ystyriaeth i'r materion a nodwyd, gellir rhoi sicrwydd sylweddol i'r Cyngor bod y rheolaethau y mae'r sefydliad yn dibynnu arnynt i reoli'r risg hon wedi eu dylunio'n addas, yn cael eu gweithredu'n gyson, ac yn effeithiol.</p>	Sylweddol
7	Gwiriad Stoc DLO	Mai	Tai	D/B	Cynhaliwyd gwiriad stoc flynyddol gan Wasanaeth Archwilio	Sylweddol

	Teitl yr Adroddiad	Dyddiad	Gwasanaeth	Cyfanswm Argymhellion yr Archwiliad	Negeseuon Allweddol	Lefel Sicrwydd
	WIP 2014/15	2015			<p>Mewnol yr Awdurdod yn y Depo BMU ar 28 Mawrth 2015. Nodwyd fod cyfanswm gwerth y stoc wrth gau'r cyfrifon ym mis Ebrill 2015 yn £157,493.13.</p> <p>Barn: Mae'r cofnodion stoc a gedwir yn y depo yn ddigon cywir ac yn darparu cofnod dibynadwy o'r lefelau stoc ar ddiwedd y flwyddyn.</p>	
8 Tudalen 192	Rheolaeth Trysorlys WIP 2014/15	Mai 2015	Adnoddau	2	<p>Cynhaliwyd archwiliad o Reolaeth Trysorlys fel rhan o'r cynllun archwilio mewnol cyfnodol a gymeradwywyd yn 2014/15. Mae'r swyddogaeth Rheolaeth Trysorlys yn gweithredu oddi mewn i'r Strategaeth Rheoli Trysorlys a gymeradwywyd a'r Strategaeth Fuddsoddi Flynyddol sy'n cael ei chymeradwyo gan y Cyngor llawn bob blwyddyn. Adroddwyd ar y sefyllfa bresennol o ran Rheoli Trysorlys (ar gyfer chwarter 3) i'r Pwyllgor Archwilio ym mis Chwefror 2015.</p> <p>O ganlyniad i'r adolygiad Rheolaeth Trysorlys yn 2013/14 rhoddwyd barn archwilio Gwyrdd a gwnaed tri o argymhellion categori canolig. Mae gwaith dilynol a wnaed fel rhan o'r adolygiad eleni wedi canfod nad yw argymhellion blaenorol wedi cael eu gweithredu'n llawn eto. Mae'r argymhellion blaenorol yn ymwneud â:</p> <ul style="list-style-type: none"> Hawliau mynediad o fewn system net HSBC a dileu unrhyw ddefnyddwyr nad oes arnynt angen mynediad mwyach; Sicrhau bod dau lofnodwr awdurdodedig (gwahanu dyletswyddau) yna rwydo er mwyn trosglwyddo arian o fewn yr Awdurdod; I gynnal trywydd archwilio ac i ddarparu sicrwydd ynghylch gwahanu dyletswyddau dylai llofnodion ar gyfer gwirio 	Sylweddol

	Teitl yr Adroddiad	Dyddiad	Gwasanaeth	Cyfanswm Argymhellion yr Archwiliad	Negeseuon Allweddol	Lefel Sicrwydd
					<p>tystiolaeth neu ar gyfer awdurdodi neu gymeradwyo taliadau fod yn enw'r sawl sy'n cymryd y cam perthnasol ac ni ddylid eu harwyddo ar ran swyddog sy'n absennol. Dylid cofnodi prosesau a gweithdrefnau Rheoli Trysorlys yn llawn ac yn eglur a rhoi'r dyddiad arnynt er mwyn nodi pwy fedr gymeradwyo'r dogfennau sydd raid wrthynt a gwahanu dyletswyddau.</p> <p>Barn: O ystyried y materion a nodwyd, gellir rhoi sicrwydd reesymol i'r Cyngor fod y rheolaethau y mae'r sefydliad yn dibynnu arnynt i reoli'r risg hon wedi eu dylunio'n addas, eu gweithredu'n gyson a'u bod yn effeithiol.</p>	
	Rheolaeth Trysorlys WIP 2014/15	Mai 2015	Adnoddau	2	<p>Cynhaliwyd archwiliad o Reolaeth Trysorlys fel rhan o'r cynllun archwilio mewnol cyfnodol a gymeradwywyd yn 2014/15. Mae'r swyddogaeth Rheolaeth Trysorlys yn gweithredu oddi mewn i'r Strategaeth Rheoli'r Trysorlys a gymeradwywyd a'r Strategaeth Fuddsoddi Flynyddol sy'n cael ei gymeradwyo gan y Cyngor llawn bob blwyddyn. Adroddwyd ar sefyllfa bresennol Rheoli Trysorlys (ar gyfer chwarter 3) i'r Pwyllgor Archwilio ym mis Chwefror 2015.</p> <p>O ganlyniad i'r adolygiad Rheolaeth Trysorlys yn 2013/14 rhoddwyd barn archwilio Gwyrdd a gwnaed tri o argymhellion categori canolig. Mae gwaith dilynol a wnaed fel rhan o'r adolygiad eleni wedi canfod nad yw argymhellion blaenorol wedi cael eu gweithredu'n llawn eto. Mae'r argymhellion blaenorol yn ymwneud â:</p> <ul style="list-style-type: none"> Hawliau mynediad o fewn system HSBC a dileu unrhyw ddefnyddwyr nad oes arnynt angen mynediad mwyach; Sicrhau bod dau lofnodwr awdurdodedig (er mwyn sicrhau 	Sylweddol

	Teitl yr Adroddiad	Dyddiad	Gwasanaeth	Cyfanswm Argymhellion yr Archwiliad	Negeseuon Allweddol	Lefel Sicrwydd
					<p>gwahanu dyletswyddau) yn arwyddo ar gyfer trosglwyddo arian o fewn yr Awdurdod;</p> <ul style="list-style-type: none"> Er mwyn cynnal trywydd archwilio a darparu sicrwydd bod dyletswyddau'n cael eu gwahanu dylai'r llofnodion ar gyfer gwirio tystiolaeth neu ar gyfer awdurdodi neu gymeradwyo taliadau fod yn enw'r sawl sy'n gwneud hynny ac ni ddylid arwyddo ar ran swyddog sy'n absennol. Dylid cofnodi prosesau a gweithdrefnau Rheoli Trysorlys yn llawn ac yn eglur a rhoi'r dyddiad arnynt er mwyn nodi pwy fedr gymeradwyo'r dogfennau sydd raid wrthynt a gwahanu dyletswyddau. <p>Barn: O ystyried y materion a nodwyd, gellir rhoi sicrwydd rhesymol i'r Cyngor fod y rheolaethau y mae'r sefydliad yn dibynnu arnynt i reoli'r risg hon wedi eu dylunio'n addas, eu gweithredu'n gyson a'u bod yn effeithiol.</p>	
9	Rheolaethau Allweddol y Gyflogres WIP 2014/15	Mai 2015	Adnoddau	6	<p>Cynhaliwyd archwiliad o'r system Gyflogres – Rheolaethau Allweddol fel rhan o'r cynllun archwilio mewnol cyfnodol a gymeradwywyd ar gyfer 2014/15.</p> <p>Y system Gyflogau a ddefnyddir ar hyn o bryd yw Resourcelink a ddarperir gan Northgate ac mae'n system integredig ar gyfer Adnoddau Dynol a'r Gyflogres.</p> <p>Roedd 3,850 o gofnodion cyflogres byw ar ddiwedd mis Mawrth 2015 a 2,333 o gofnodion taledig yn y mis. Proseswyd 415 o ddechreuwyd newydd a 444 o adawyr ar y system Gyflogres yn ystod blwyddyn ariannol 2014/15.</p> <p>Roedd y casgliadau allweddol o'r adolygiad yn dwyn sylw at</p>	Rhesymol

	Teitl yr Adroddiad	Dyddiad	Gwasanaeth	Cyfanswm Argymhellion yr Archwiliad	Negeseuon Allweddol	Lefel Sicrwydd
					<p>ddiffyg gweithdrefnau ffurfiol ysgrifenedig a materion mewn perthynas â chadw cofnodion cyflogres yn ddiogel. Nid yw rheolaethau mynediad yn gorfodi gwahanu dyletswyddau rhwng swyddogaethau AD a swyddogaethau cyflogres. Mae'r diffyg rheolaethau gwahanu dyletswyddau wedi ei amlygu eisioes mewn adroddiad a wnaed yn flaenorol ar y system gyflogres ac mewn adolygiad ar wahân o drefniadau Gwahanu Dyletswyddau a Mynediad Rhesymegol.</p> <p>Barn: O ystyried y materion a nodwyd, gellir rhoi sicrwydd rhesymol i'r Cyngor fod y rheolaethau y mae'r sefydliad yn dibynnu arnynt i reoli'r risgiau hyn wedi eu dylunio'n addas, eu gweithredu'n gyson a'u bod yn effeithiol.</p> <p>Fodd bynnag, nodwyd rhai materion a fyddai'n cynyddu'r tebygolrwydd y bydd risgiau'n digwydd.</p>	
10	Y Brif System Gyfrifo WIP 2014/15	Mehefin 2015	Adnoddau	6	<p>Cynhaliwyd archwiliad o Brif System Gyfrifo'r Cyngor – CIVICA fel rhan o gynllun archwilio mewnol a gymeradwywyd ar gyfer 2014/15.</p> <p>Ar adeg cynnal yr archwiliad roedd y tîm CIVICA wrthi'n ail-lansio'r system. Penderfynwyd ail-lansio'r system oherwydd nifer o wendidau canfyddedig yn y ffordd y cafodd y system ei chyflwyno a sut y defnyddiwyd hi wedyn gan y gwasanaethau. Roedd y trefniadau gweinyddiaeth ar gyfer y system hefyd yn ddiffygiol, yn bennaf oherwydd dogfenaeth wael o ran gweithdrefnau.</p> <p>Rhagwelir y bydd y system CIVICA wedi cael ei hail-lansio i bob</p>	Rhesymol

	Teitl yr Adroddiad	Dyddiad	Gwasanaeth	Cyfanswm Argymhellion yr Archwiliad	Negeseuon Allweddol	Lefel Sicrwydd
					<p>pwrpas erbyn diwedd eleni ac y bydd yr holl faterion sydd wedi codi yn yr archwiliad wedi cael sylw fel rhan o hynny.</p> <p>Barn: Mae'r trefniadau ar gyfer llywodraethiant, rheoli risg a / neu rheolaeth fewnol yn rhesymol. Arweiniodd yr adolygiad at farn archwilio Sicrwydd Rhesymol gyda phedwar o argymhellion categori Canolig a dau argymhelliad categori Isel yn cael eu cytuno gyda'r rheolwyr.</p>	
11	Adfer Gwasanaethau TGCh ar ôl Trychineb	Gorffennaf 2015	Adnoddau	13	<p>Cynhaliwyd yr archwiliad hwn fel rhan o'r cynllun Archwilio Mewnol a gymeradwywyd ar gyfer 2015/16.</p> <p>Cynhaliodd y Gwasanaeth Archwilio Mewnol adolygiad yn 2012/13 o'r trefniadau rheoli ar gyfer Parhad Busnes ac Adfer Gwasanaethau TGCh ar ôl Trychineb.</p> <p>Barn y Gwasanaeth Archwilio Mewnol ar y pryd oedd na allai'r Cyngor gymryd sicrwydd bod y rheolaethau y mae'n dibynnu arnynt i reoli'r meysydd hyn wedi eu dylunio'n addas ac yn cael eu gweithredu'n gyson ac yn effeithiol (lefel sicrwydd ISEL IAWN). Cytunwyd ar argymhellion ar gyfer gweithredu ond mae'r Gwasanaeth Archwilio Mewnol wedi cael gwybod mai ychydig a wnaed ers hynny. Nid yw'r adroddiad archwilio 2015/16 ond yn delio â chynlluniau Adfer Gwasanaethau TGCh ar ôl Trychineb. Paratowyd adroddiad ar wahân ar faterion Parhad Busnes.</p> <p>Roedd y prif gasgliadau yn adroddiad 2015/16 yn dangos:</p> <ul style="list-style-type: none"> Nid oes gan y Cyngor Gynllun ffurfiol ar gyfer Adfer Gwasanaethau TGCh ar ôl Trychineb Nid oes gan y Cyngor gyfleuster pwrpasol sydd wedi ei leoli i ffwrdd o'r Ystfelloedd TGCh i adfer gwasanaethau 	Isel iawn

	Teitl yr Adroddiad	Dyddiad	Gwasanaeth	Cyfanswm Argymhellion yr Archwiliad	Negeseuon Allweddol	Lefel Sicrwydd
					<p>TG ar ôl trychineb</p> <ul style="list-style-type: none"> Mae angen i wasanaethau gwblhau cynlluniau busnes diweddar i fwydo i mewn i Gynlluniau Adfer Gwasanaethau TGCh ar ôl Trychineb yn y dyfodol Nid yw'r system a'r data wrth gefn yn cael eu hadfer yn rheolaidd Nid yw'r system yn cael ei hadfer yn rheolaidd mewn amgylchedd byw ac amgylchedd prawf i sicrhau y gellir defnyddio'r trefniadau wrth gefn i adfer gwasanaeth yn brydlon ac yn ddibynadwy os cyfyd trychineb Nid yw'r trefniadau ar gyfer pwy sy'n gyfrifol am gynnal rheolaeth amgylcheddol a systemau atal tân yn cael eu cofnodi'n ffurfiol a'u monitro gan TGCh Nid yw'r UPS cyfredol yn addas i'w bwrpas, ac felly nid oes gan y Cyngor UPS y gallai ei ddefnyddio pe bai toriad i'r cyflenwad trydan. <p>Barn: Mae diffyg sylweddol yn y trefniadau ar gyfer llwyodraethaint, rheoli risg a rheolaeth fewnol. Mae angen cymryd camau rheoli effaith fawr mewn nifer o feysydd.</p> <p>Mae'r argymhellion yn rhai blaenoriaeth uchaf yn bennaf</p>	
12	Gweinyddiaeth y Marchnadoedd ac Incwm Rhent	Gorffen naf 2015	Gwarchod y Cyhoedd a Chynllunio	4	<p>Cynhaliwyd archwiliad o Weinyddiaeth y Marchnadoedd ac Incwm Rhent fel rhan o'r cynllun archwilio mewnol diwygiedig ar gyfer 2015/16. Nid yw'r maes gwasanaeth hwn wedi bod yn destun adolygiad archwilio ers 2006.</p> <p>Dangosodd y casgliadau allweddol o'r archwiliad nad oedd y gweithdrefnau wedi cael eu hadolygu a'u diweddarau i adlewyrchu</p>	Rhesymol

	Teitl yr Adroddiad	Dyddiad	Gwasanaeth	Cyfanswm Argymhellion yr Archwiliad	Negeseuon Allweddol	Lefel Sicrwydd
					<p>newidiadau diweddar yng ngweithredoedd y farchnad a'r trefniadau bancio.</p> <p>Roedd yn amlwg hefyd nad oedd system fonitro i sicrhau bod yr holl fasnachwyr yn cynnal ac yn darparu tystiolaeth o ddiogelwch gswiriant atebolrwydd cyhoeddus digonol.</p> <p>Barn: Arweiniodd yr adolygiad at farn archwilio Sicrwydd Rhesymol gyda thri o argymhellion categori Canolig ac un argymhelliad categori Isel yn cael eu cytuno gyda'r rheolwyr.</p>	
13	Parhad Busnes	Gorffennaf 2015	Corfforaethol	7	<p>Cynhaliwyd archwiliad o drefniadau Parhad Busnes fel rhan o'r cynllun archwilio mewnol cyfnodol a gymeradwywyd ar gyfer 2015/16.</p> <p>Mae Rheoli Parhad Busnes yn ddyletswydd statudol i awdurdodau lleol ac yn rhan allweddol o'r prosesau llywodraethaint. Yn unol â Deddf Argyfyngau Sifil Posib 2004 rhaid paratoi a gweithredu cynlluniau i sicrhau bod gwasanaethau, yn arbennig gwasanaethau statudol, yn medru parhau.</p> <p>Prif gasgliadau'r adolygiad ar y Cynllun Parhad Busnes Dros Dro yw nad yw, yn ei ffurf gyfredol, yn ddigon cyflawn i sicrhau bod modd adfer data a phrosesau'r Cyngor yn effeithlon ac yn effeithiol pe bai trychineb yn digwydd.</p> <p>Nid yw cyfrifoldebau'r Uwch Dîm Arweinyddiaeth a'r Penaethiaid Gwasanaeth mewn perthynas â Pharhad Busnes wedi eu datgan yn eglur o fewn y Cynllun Parhad Busnes ac nid yw materion</p>	Cyfngedig

	Teitl yr Adroddiad	Dyddiad	Gwasanaeth	Cyfanswm Argymhellion yr Archwiliad	Negeseuon Allweddol	Lefel Sicrwydd
					<p>Parhad Busnes yn cael eu hadrodd a'u rheoli ar y lefel uchaf.</p> <p>Dylai'r gwaith i sefydlu Gweithgor Rheoli Parhad Busnes a Chynllunio Argyfwng barhau a dylai'r Cynllun Parhad Busnes Corfforaethol cynhwysfawr ymgorffori trefniadau Rheolaeth Adfer Adeiladau.</p> <p>Barn: Mae'r trefniadau ar gyfer llywodraethiant, rheoli risgiau a rheolaeth fewnol yn gyfyngedig. Arweiniodd yr adolygiadau at Farn Archwilio Sicrwydd Cyfyngedig gyda phump o argymhellion categori Uchel a dau argymhelliad categori Canolig yn cael eu cytuno gyda'r rheolwyr.</p>	

CRYNODEB O YMCHWILIADAU ARBENNIG – 1 EBRILL 2015 I 31 AWST 2015

Rhif y Dasg	Math o Ddigwyddiad	Nifer y Dyddiau	Sylwadau / Canlyniad
1955.14/15	Ysgol – honiad ynghylch anghysonderau ariannol	3.92	Gwnaed argymhellion i roi sylw i arferion gwael o ran cadw cofnodiadau ariannol.
2006.14/15	Uned Ailgylchu	0.34	Ystyrir bod y mesurau sydd ar gael i atal lladrad o'r safle yn ddigonol ac mae darpariaeth dda o ran camerâu goruchwylio. Ni fedrir cymryd unrhyw gamau pellach mewn perthynas â'r honiad diennw hwn.
005	£100 o arian parod ar goll	4.26	Mae ymchwiliad yr Heddlu i'r digwyddiad bellach wedi cau. Nodwyd gwendidau gan y rheolwyr a gweithredwyd ar unwaith ar fesurau i gryfhau'r gweithdrefnau.
010	Ysgol – Dwyn Arian	7.03	Y troseddwr wedi ymddiswyddo a'r ymchwiliad wedi'i gau.
014	Depo - Dwyn Diesel	3.11	Ymchwiliad yr Heddlu'n parhau.
017	Cyfeiriad gan LIC – Lwfans i Fyfyriwr Anabl – Taliadau Anghymwys	4.8	Cyfnod Drafft – Dim argymhellion wedi eu gwneud mewn perthynas â'r cyfeiriad hwn oherwydd nid yr Awdurdod Lleol sydd mwyach yn gweinyddu'r Lwfansau i Fyfyriwr Anabl.
CYFANSWM NIFER Y DYDDIAU		23.46	